

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

V E R V O L G
O P D E
F A K K E L
D E R
N E D E R D U I T S C H E
T A A L E ,

OPGEDOLVEN UIT DE AALOUDE OORSPRONGEN,
Ontsteken byzonderlyk aan de HEBREEUWSCHE, GRIEKSCHE,
en LATYNSCHE spraaken, als ook de oude DUITSCHE,
uit de overblyfzels der gryze aaloudheid,
en die van de latere eeuwen.

*Om de weetgierige Vaderlanders hunne Moedertaal te leeren
verstaan, door opheldering van de oorsprong, en
de waare betekening van zeer veel*

WOORDEN EN SPREEK WYZEN,
Die nu in dagelyks gebruik, maar onbekent en duister zyn.

DOOR
C A R O L U S T U I N M A N .

EN
Na's Mans doot, met een Voorrede uitgegeeven

DOOR
J O H A N H U I B E R T J U N G I U S .

Te M I D D E L B U R G ,
By M I C H I E L S C H R Y V E R , Boekverkooper 1731.

ANGELUS CANINIUS,

In Præfatione ad HELLENISMUM.

Nemo miretur quædam exempla à nobis poni, quæ duriuscula videri possint. Sed humaniter cogitet quam difficile sit multa nova dicentem omnibus placere. Consideret etiam in Etymologia tria esse requirenda, significationem vel eandem, vel paulum deflexam, mutationem verecundam, à quaque aures non abhorreant, postremo exemplorum similitudinum copiam. Quæ si adsint, nihil præterea desiderari debet, nisi prudens lector & candidus.

VERTAALT.

Niemand dan verwondere zich, dat zommige voorbeelden van ons gestelt zyn, die wat hard konnen schynen. Maar hy denke bescheidenlyk hoe moeyelyk het is dat hy, die veele nieuwe dingen zegt, allen zoude behagen. Hy overwege ook, dat in Woordengronning drie dingen te vereischen zyn: eene betekening die of de zelve, of weinig verbogen is, een maatige verandering, die de ooren niet schraht, en eindelyk een verschot van diergelyke voorbeelden. Als'er deze dingen zyn, moet verder niet begeert worden, dan een verstandig en goedhertig Lezer.

DE UITGEEVER
WENSCHT DEN
TAEELLIEVENDEN
NEDERLANDER
WELVAART.

O deelt dan eindelyk de FAKKEL der NEDERDUITSCHEN TAELE, door den arbeidzaemen en taekundigen, nu zaligen, KAREL TUINMAN aen de Hebreewfche, Griekfche, Latynfche, oude Duitfche, en andere Taelen, ten tweeden maele tot meer verlichting ontfteeken, in zo veel naere en dikke duifterniffen van onkunde, verwaerloozinge, en verachtinge der edele en zuivere Moederspraeke, en verguizinge van de Opbouweren der Taelen, haer helder en glansryk licht den Taellievenden Nederlander mede.

Lang na 's Mans doot, zelfs na het afdrucken der Voorrede, verzocht my de Boekhandelaer, Michiel Schryver, zeer ernftigh om myn oog over dit Taelwerk te laeten gaen; op dat het, zo veel mooglyk, zuiver en zonder vlakken voor het oog van de werelt mogt' verschynen. Kerk- en Schooldienfteen, die my nooit zonder bezigheit laeten, keurden dit verzoek af, en werden daerin van de Voorzichtigheit, wit bekommeringe voor de gifpende zonges der vittende en bedillende menigheit, wel haest toegestemt; dat ook het Verftant zo veel aenneemlyker voorquam, als de arbeit ftaefachtiger, en'er meer berifping te duchten, minder eer

(†)

te

DE UITGEEVER

te behaalen was. Niet te min gevoelde ik een verborgen vuur in myne aderen gloeiend, een vuur, dat mynen geest ontruonkte en aendreef om het verzoek toe te staen, en op zekere tyden van uitspanninge, dewyl togh geen boog altyt gespannen is, zonder Kerk- of Schooldiensten eenigen hinder toe te brengen, my tot het werk te verledigen. Denk niet, Leezer, dat my een drift be- kroop om een boek van den Heere TUINMAN in de werelt te helpen; neen, den weinzaert weet ik zo weinigh te spelen, als ik bequaam ben om sommige Luiden, naer de gewoonte van laege geesten, uit zekere inzichten te vleien: behalve dat 'er hier geen de minste reden toe is; noch ook onze gemeenschap zo groot of tot zulk een werk eenighzints verplichtende was. Veel minder zocht ik my zelven uit TUINMANS Letterbloemen een' eere-krans te vlechten, die op zulk eene wyze van edelaertigen niet gezocht, noch door diergelyk een' arbeit verkreegen wordt. Door een ander vuur werd ik gaende gemaakt; het vuur van liefde en achtginge voor de zuivere Nederduitse Tael, zo deerlyk van weelen verbaftert en onsteert, heeft 'er my alleen toe aengezet, en zo veel sterker, als myne verbeelding van TUINMANS Woortgrondingen grooter was. Dus sloeg ik, de voorgemelde zwaerig- heden voorbystappende, om, waere het mooglyk, iets ten nutte van den Taellievenden Nederlander uit te voeren, handen aen het werk; dat echter zo spoedigen voortgangk noch einde gehad heeft, dan de Drukker wel gewacht en gehoopt had: doch geen wonder; een werk van uitspanninge moest aen nootzacklyker en weezentlyker bezigheden geen nadeel toebrengen; het wightighste moest ook by my het zwaerste wegen; daer en boven hebben myne langdurige onpasykheden den voortgangk teffens niet weinigh gestremt; zo dat het laeter of traeger uitkoomen van dit werk op rekening van den Boekhandelaer, Michiel Schryver, niet moete gestelt, maer met recht, zonder dat ik my daer eenigh- zints over bezwaert vinde, my mooge geweeten worden. 't Is nochtans beter laet, dan nooit. De Fakkel is reets aen 't branden; en het Taellicht, dat ze uitspreidt, zoude men elders ver- geefs komen zoeken.

Niet

AEN DEN TAELLIEVENDEN NEDERLANDER.

Niet alleen in deeze, maer overlang in de voorleede eeuw' hebben wakkere Mannen, op het voetspoor der Doorluchtige Leidtsmannen, HOOFT en VONDEL, wier naemen, der onsterfelykheit gewydt, van Tael- en Dichtkundigen, zo lang men in Nederlants Nederlandtsch zal spreeken, met eer en lof zullen gemeldt worden, de Nederduitsche Tael getracht te beschaeven en ongeleende sieraden haer toe te brengen. Verscheiden hebben dit op eene verscheide wyze behandelt. Sommigen ontzagen de moeite niet van een geheele Spraekkunst op te stellen; onder welke de schrandere MOONEN, myns oordeels, geenzints den minsten roem verdient: anderen schreeven nopens den verscheiden styl in 't spreeken en in 't schryven nuttige lessen voor; waer onder de zuiverere Schryver, J: Nyloë, die zigh ook over den styl eener Kerkrede uitlaet, nooit zonder lof moet genoemt worden. De Taelkundige DAVID VAN HOOGSTRATEN schonk ons, behalve de Geflachten der Naemwoorden en andere Werken, een Kort Begrip der Rederykkunst, om den Nederlander een recht denkbeelt van de juiste taelseraden te geeven. Zoekt een Kerkelyk Redevoerder een voorbeelt van waere verbeevenheit, waer over LONGINUS zo uitmuntend geschreeven heeft, hy leeze de onmarvolgbaere Redevoeringen van den Weergaëloozen VOLLENHOVE, over de Heerlykheit der Rechtvaardigen. Anderen, te veel om in deeze Voorrede te melden, hebben wederom op eene andere wyze de Tael van verbasteringen gezocht te zuiveren, en haere natuurlyke schoonheit op te helderen; gelyk onlangs de Heer B. HUIDEKOOPER, in zyne vrymoedige aenmerkingen op Vondels vertaalde Ovidius, een Proef van Tael- en Dichtkunde, tot geen kleene bevordering van Taelkennisse, den Taelminnaer heeft meêgedeelt; een werk voorwaer, waer in een schrandere oordeelkunde met een ongelooflyke beleezenheit gepaert is, terwyl de Tael- en Dichtkundige Schryver niet over de spelling alleen, noch over de verdere delen der spraekkunst in 't byzonder, noch afzonderlyk over de Reaerykkunst, noch bepaelderlyk over deeze of geene stukken der Dichtkunde, maer over die alle, en nogh meer, in 't gemeen zyne vrymoedige aenmerkingen laet gaen, en deezer wyze een schatkamer van algemeene Dicht-

DE UITGEEVER

en Taelgeleertheit voor zyne Vaderlanderen opent. Ondertuſſchen wil ik niet twyſelen, of er zullen onder de Liefhebbers der Tael gevonden worden, die aen alle deeze aenmerkingen, hoe groot eenen lof het werk verdiene, het zegel hunner goetkeuringe niet zullen ſtryken. Hier en daer hebbe ik byzonderheden aengemerkt, die zeker een nader overweeing verdienen; elders bedenkingen, die haere tegenwerpingen niet kunnen ontduiken: zeer ſterk en met veel verzekertheit verklaert zigh de Heer HUIDE KOOPE R onder anderen over de drieërlei ſpellinge met de letteren D, T, en DT in het ſlot der woorden, na te zien in het I. B. bl. 31-36. Over die en andere aenmerkingen meende ik myne zedige bedenkingen, verre van den Heer HUIDE KOOPE R, wiens Taellicht ook te groot, te zuiver, en te doordringend is, dan dat het door my eeniger wyze zoude kunnen verduiſtert worden, te willen berispen of verbeteren, uit enkele liefhebberij ter beſchouwinge van den Taellievenden Leezer, in deeze myne Voorrede hebben voorgelt; hadden niet myne onpaſlykheit aen de eene, en de haeft des Drukkers, die zeer groot is, aen de andere zyde, dit voornemen geſtremt. Hebbe ik in het toekomende luſt en tyt; ik neeme miſſchien de vryheit en moeite teffens van eenige aenmerkingen op het papier te brengen, en ze aen het oordeel der Taelkundigen, zo ze anders van dat gewicht zullen zyn, in hoop echter van taelbevorderinge, te onderwerpen. Elks gedachten vallen op alles niet, ſomtyts zal een minder eruaeren Taelmnaer aenmerken, dat van eenen Taelkundiger is over't hooft gezien. Ook zyn de zinlykheden verſcheiden; elk beeft de zyne; dees beeft luſt om dit, geene om dat deel der Tael te onderzoeken. Het onderzoek van de oirſprongen der woorden en ſpreekwyzen, daer de minſte Liefhebbers der Tael zigh mede bemoeien, was het groot en byzonder vermaak van den Onvermoeiden **TUINMAN**.

Hebben groote en vermaerde Mannen, wier naemen, zo lang de aerde op haere grontveſten ruſt, in en door hunne ſchriften zullen leeven, de oirſprongen der woorden in de Latynſche tael met grooten lof naeſpoort; men zal dan in den Taelkundigen **TUINMAN** niet kunnen afkeuren, dat hy de oirſprongen van de

AEN DEN TAELLIEVENDEN NEDERLANDER.

de woorden zyner Moederspraeke zorgvuldigh hebbe nagevorsch: of zoude dit in het Nederduitsch van geen waerde zyn, daer het in 't Latyn zo hoog geschat wordts? Neêrlantsche Geeten moogen zo denken en zulk een tael voeren; maer menschen, die gaerne verstaen, wat ze zeggen, zyn van een geheel ander oordeel. Wat kan der Tael meerder licht toebrengen, dan de Woortgronding of eene ontdekking van de oirsprongen der woorden? Ja, zonder kennisse van deeze oirsprongen zal een Nederlander dikwyls Neêrlantsch spreeken zonder zigh zelven te verstaen, en dus den papegaeiën, die enkel den klank van anderen nabootsen, gelyk zyn. Wierd de Nederduitsche woortgronding onderzocht en verstaen, men hoorde zo dikwyls geen naemen van een kunst of wetenschap voor een lant of burgerstaet, en meer andere woorden in een gansch verkeerden zin, gebruiken; waer over de spreker, zo hy verstond, wat hy zeide, zigh zelven schaemen zoude. Niet zonder reden hebben Geleerde Mannen in voorgaende tyden zigh reets op de Woortgronding toegelegt, maer te wenschen, dat het gelukkiger van hun uitgevoert waere. 'k Zal nu geen gewagh maeken van Johan Bodinus, Andries Althamerus, en Wolfgang Lazius: JOHANGORAPIUS BEKANUS en ADRIAEN van SCHRIEK, Heer van Rodorne, hebben zigh door hunne Woortgrondingen een grooter vermaertheit verkreegen. 't Is waer, de Heer TUINMAN merkt de beschryvingen hunner oirsprongen als herfenspinselen, dweeperyën, en belachelyke beuzelaeryën in zyne Voorrede aen, en weet nauwelyks, wie van beiden het in misvormingen en woordenpynigingen wint. Ik meene ook hier voor BEKANUS, wiens meit, terwyl hy zelf met de Woortgrondinge van zyn' naem verlegen was, den oirsprongk daer van ontdekte, door hem van bekaneus, af te leiden; dat het gezelschap der Geletterden, toen juist ten zynen huize, zo veel aertiger voorquam, als men zegt, dat BEKANUS neus langer was; ik meene, herbaelick, voor dien Heer' hier niet te pleiten; maer zoude echter ADRIAEN van SCHRIEK, schoon ik voor den Heere van Rodorne ook geen barnasch wil aengespen, niet gaerne op den zelven trap van zotheit met den eersten stellen, die de Nederduitsche tael voor de

DE UITGEEVER

Moeder van alle taelen hield, zelfs het Hebreewsch tot het Nederduitsch wilde brengen, en veel anaere droomen op het papier braght: SCHRIEK in tegendeel heeft hem daer over wakker doorgestreeken; verre van BEKANUS na te volgen, bezuigde hy de Hebreewsche tael voor de ontfic en eerste, en dus voor den wortel van alle andere, te houden; maer wilde, dat de Schytsche, na de Spraekverwerring, alleen met veranderinge van tongval of uitspraek, lang voor de Chaldeeusche, Grieksche, en Latynsche, uit de Hebreewsche geboren, en dat de Nederduitsche, door de Kelten uit de Schytsche afkomstigh, (want hy stelt, dat de Kelten uit de Schyten, en de Nederlanders uit de Kelten, en dat Schyten en Kelten met hunne tael veel ouder dan Grieken en Latynen, zyn; 't welk nevens hem Abraham van der Myl en Boxhorn hebben staende gehouden) der Hebreewsche de naefte van allen is. Men kan zyne bewyzen in zyne Latynsche Voorrede, breeder in zyne Historiën, inzonderheit ook in zyne Naemlysten vinden. Die de Hebreewsche, Schytsche, en oude Keltische taelen verstaen, en daer by een zekere kennis van de volk- en taelverspreidingen en voortplantingen van het eene volk uit en door het ander hebben, kunnen over de Woortgrondingen van SCHRIEK allerbest, myns oordeels, hun oordeel vellen.* Tuyselachtigh is ook het zeggen van den Heere TUIJNMAN voor den Leezer, in de Voorrede voor de Fakkelt; wanneer hy op rekening van SCHRIEK stelt, dat by den naem Eva verklaert door Heve, van de heve des buiks of bezwangetheit: dit zoude iemand kunnen voorkomen, als of SCHRIEK niet geweeten had, wat Eva in't Hebreewsch betekende; maer hy toont het tegendeel op de eerste bl. zynrer Historiën van den oirsprongk en zaeken der Kelten en Veldgen, dat is, Nederlanders, daer hy schryft: D'eerste Vrouwe HEVA, dat is, De LEVENDE, wiert verwect vuyt de ribbe van den Man. Maer in zyn tweede Mengellyst van naemen en zaeken, zegt hy

* Hoe ver de Heer TEN KATE aengaende de volk- en taelverspreidingen van hem verschille, kan men in de 4. 5. en 6. Redtwissel. van zyn aenleid. tot het verbeeven deel der Nederduitsche spraeke nazien.

AEN DEN TAELLIEVENDEN NEDERLANDER.

by op het woort Adam, dat HEVA of HEVE by de Schyten prægnans, dat is, zwanger of bezwangert, betekent, en by de Kelten en Nederlanders elevatio uteri, de Heve des buycx, die is gheheven. 't Is dan wat anders in't Hebreewsch, wat anders in het Schytisch. Doch hier op zoude iemand kunnen tegenwerpen, gelyk reets ten zynen tyde voor meer dan hondert jaeren gedaen is, dat deezer wyze de eigen naemen, volgens zyne verklæering, van de oude Hebreewsche betekenis afwyken; daer by nochtans wil, dat 'er zo nauw eene overeenkomst tusschen de Hebreewsche en Schytische taelen is, dat ze alleen na de spraekverwerring in tongval of uitspraek verschilden. Hier op heeft de Heer van RODORNE in zyn Latynsch Bericht achter de Voorrede geantwoordt; dat de Hebreewsche naemen zeer gepast in verscheiden betekenissen kunnen genoomen worden, welke stelling by daer door verscheiden betekenissen van den naem ABRAHAM uit de reden of oirzaek dier naemgeevinge zelfs tracht te bewyzen; en 't schynt my toe, als of by, niet alleen daer, maer ook op andere plaetsen, tusschen de verscheiden betekenissen der naemen, hoe van malkander voor en na de spraekverwerring, of in't Hebreewsch en 't Schytisch, hoe zal ik het noemen? verschillende, nochtans eenige overeenkomst of liever onderschikking wilde doen plaets hebben. Mooge ik hier myne gedachten wat speelens geeven; ik meene diergelyk eene overeenkomst of liever onderschikking in de verscheiden betekenissen van den naem EVA of HEVA te kunnen vinden; ten minste voor zo verre het eene zonder het ander niet zoude kunnen zyn, of zo het eene zoude volgen, het ander nootzaeklyk most voorgaen. 't Is zeker volgens Moses onfaelbaere aentekeningen, dat de Mannin van Adam HEVA genoemd is, om dat ze een moeder aller LEEVENDIGEN zoude zyn; maer hoe konde dit zonder bezwangertheit, naer de Schytische, of zonder de gemelde heve, naer de Keltische betekenis, verwult of bewaerheit worden? Wilde ik my in myne speeling verder toegeeven, ik zoude zeggen, dat Adams vrouw na de Moederbelofte met rechts de ZWANGERE mogt genoemd worden; om dat ze in en door haer

DE UITGEEVER

baer zaet van het beloofde Vrouwenzaet zoude zwanger gaen, of, om dat uit haer, dat is, uit haeren zaede, na een reeks van eeuwen, het Vrouwenzaet zoude gebooren worden. 't Gaet wel, zo begin ik redenen van Schytsche oirsprongen te leeren geeven, terwyl myn Leezer van zelfs merkt, met welke kleuren men zyne giffingen en speelingen kan opschikken: niemant hou de myne voor Godspraakken, noch denke, dat ik lust hebbe om A. van SCHRIEK tegen den Heer TUINMAN te verdedigen, of zyne Schytsche en Keltische oirsprongen te ondertekenen: wie recht hebbe om daer over te oordeelen, hebbe ik hier boven aangemerkt; maer ik schroomde niet te zeggen, dat juist alles geen herfenspinfel of dweepery is, dat in SGHRIEKS Taelwerk en Historiën voorkomt; en, zo zyne gedachten overal voor beuzelaryën zyn te houden, dat 'er dan zeker geleerde beuzelaeryën, waer van de geest veeler Schryveren in deeze eeuw' geheeven is, onder gevonden worden.

Maer ter zaeke. Wat de Heer TUINMAN in dit stuk vermogt, heeft hy reets in den jaere 1722. getoont; wanneer zyn Fakkelt der Nederduitsche Tael in 't licht quam; een Werk waerlyk, dat, te Leiden by den Vermaerden Boekhandelaer Samuël Luchtmans gedrukt, veel roem by Taelkundigen behaelt heeft, en van vrienden en onvrienden voor het beste en geleertste zyner Taelwerken gehouden is. Die Fakkelt is nu ten tweeden maele aengesteeken, en spreidt haer licht na zynen doot. 't Gebeugt my, dat my de Schryver in zyn leven zeide, meer over dit Vervolg zyner Woortgrondingen, dan over de Fakkelt zelve, voldaan te zyn; en wie konde over het onderscheit dier Werken beter dan de Heer TUINMAN oordeelen? De Taellievende Nederlander weet, dat de Heer LAMBERT Ten KATE in den jaere 1723. eene Aenleiding tot de kennis van het verheeven deel der Nederduitsche spraek met den druk heeft gemeen gemaakt: het tweede deel van dat Werk bebelst den grontslach en twee proeven van geregelde afleidinge, waer in zigh die Heer over de Woortgrondingen insgelyks breedvoerigh verklaert. Een Taelwerk, dat, aen zyn opschrift voldoende,

AEN DEN TAELLIEVENDEN NEDERLANDER.

doende , waerlyk verheeven is ; doch door zyne verheevenheit voor den gemeenen Leezer vry duister : de Schryver zegt ook daerom , zyn Boek by eenen Jongeling vergelykende , in het laetste der Voorrede : 't is te veel van Oud en Nieuw , dat hy spreekt , om de kragt en zekerheid van zyn gezeg ten eersten zo te vatten , enz. Geen Taelkenner echter zal in twyfel trekken , dat dees jongeling veele gaven bezit : ik onderschryve het oordeel van den Heere TUINMAN : het Werk van den Heer L. TEN KATE , zegt hy , is met veele arbeidzaamheid opgesteld ; het behelst veele wetenswaardige zaaken , enz. Men zie daer over de laetste blatz. der Voorrede. Ondertusschen is het zeker , dat de Heer TUINMAN voor geleerden en ongeleerden , Taellievenden en Barbaeren , veel vat- en verstaenbaerder is ; welke klaerheit den lust van 't leezen zo veel meer aenzet , als de duisterheit den Leezer , inzonderheit den mingeoefenden , doorgaens verdrietiger is en afschrikt. Verschillen deeze twee Schryvers in afleidingen van malkander ; geen wonder ; hunne onderstellingen zyn zeer verscheiden. De Heer TEN KATE vergelykt de Nederduitsche Spraek met het oude Moeso-Gothifch , Frank-Duitsch , Angel-Saxifch , het heden-daegefsche Hoogduitsch , en Ylandsch : de Heer TUINMAN daerentegen ontfteekt zyne Fakkels aen de Hebreuwfsche , Griekfsche , Latynfsche , en oude Duitsche Spraeken. De een bedient zigh van Noordsche taelen om zyne giffingen te sterken ; de ander van de Hebreuwfsche , enz. om de betekenisfen der Nederduitsche woorden te ontdekken , en hunne oirsprongen op een waerschyntlyken , doch giffenden , trant aen te wyzen : zulk een verschil konde niet dan verschillende afleidingen te voorschyn brengen. TUINMAN geeft den oordeelkundigen Leezer vryheit om te wikken en te cordeelen , wiens afleidingen de meeste waerschyntlykheit hebben , en natuurlyker vloeiën ; en dat wel onder belofte van zigh aen 't vormis te zullen gedraegen. Edelmoedigh voorwaar , gelyk zigh de Schryver overal laet zien. Veele zyn van gedachten , dat onze tael van die der Noordsche volken moet afgeleids worden , terwyl ze de He-

(††)

breeuw.

DE UITGEEVER

breeuwfche, Griekfche, en Latynfche oifprongen belacben; maer deezen gaet de Heer TUINMAN in zyn voorrede deftigb ta keer, en toont, dat 'er twee uiterften te myden zyn. Ik wyze den Leezer naer de Voorrede zelue, waer in geen geringe blyken van 's Mans oordeel, taekunde, en beleezenbeit doorftraelen, die zigb niet minder door bet geheele werk verfpreden; en mooge myn oordeel iets gelaen; ik meene, dat de Heer TUINMAN in zulk eene onzekerbeit bet zekere, immers bet waerfchynlyke, zo niet trefte, ten minfte bet zelue zeer nakoome; dan ik echter zonder veracbtunge of benadfelinge van den Heere TEN KATE of van anderen, wier geleerde taelwerken ik met veel aendacbt leeze, en over wier arbeitzaembeit en geest ik my dikwyls verwondere, wil aengemerkt hebben; en 't zal my met den Taekundigen Scbryuer aengenaem zyn, zo iemand bet tegendeel tot algemeene en myne byzondere taelbevordering aenfoone. 't Zal miffchien iemand vreemt dunken, dat ik myn oordeel zo bloot zonder eenige redenen hier ter neer ftelle; maer dees weete, dat ik, deed ik anders, een groot gedeelte van TUINMANS Voorrede zou moeten affcbryuen; dewyl de redenen, die by daer tot verdediging van zyn taelwerk geest, teffens de grontflagb zyn, waerop myn oordeel gebouwt is; dat ook aemerom zo rafcb zal moeten buigen, als die zullen weérlegt, vorydelc en ontzenuwt zyn. Dat laetfte zal ik eerft afwaaten; doch wederleggen is niet genoeg, zo 't niet met gront en overtuiging zy; dat in zulk een giftingwerk vry moeilyk zal weezen. Het waerfchynlykfte is hier bet befte; behaue dat veelc afleidingen in dit werk zo zeker en zo klaer zyn, datze de grootfte Taekwiffter met geen recht konne in twyfel trekken. Schoon ik myn oordeel thans niet meene, naeb, om de gegeue reden, behooue te billyken, of verder reden van 't zelue te geeuen, kan ik echter niet wel van my verkrygen om hier met ftilzwijgen voorby te gaen; dat de Heer TUINMAN alle woorden van de Hebreuwfche, Griekfche, of Latynfche taelen geenzints wil afleiden; by erkent, dat 'er na de Sprachwerwarring meer woorden zyn gebooren, dan in die drie taelen

ge-

AEN DEN TAEELLIEVENDEN NEDERLANDER.

gevonden worden, en die ook met die taelen geen gemeenschap hebben; ondertusschen houdt hy de Hebreeuwse voor de moeder, eerste, en outste; en kan niet toestaan, dat alle onze oirsprongen van de Noortsche volken moeten gehaelt worden, insonderheit van zulke, waer mede onze Voorvaders nooit gemeenschap gehad hebben; daerze in tegendeel vrienden en bontgenooten van de Romeinen geweest zyn; niet te min is hy van gedachten, dat onze Noordsche Taelgenooten veel wortelwoorden bewaert hebben; maer meent, dat men daerom wel tot een hooger bron zoude mogen opklimmen; hy oordeelt, dat men somtyts, wanneer de woorden in de Duitse, Noordsche, Grieksche, en Latynsche taelen een zeer nauwe overeenkomst hebben, nauwlyks kan weten, of ze uit die dan uit deeze tael moeten afgeleids worden; omdat het dikwyls duister is, of zulk een woort van dit tot dat, dan van dat tot dit volk, zy overgebraght; doch stelt voor het zekerste, gelyk outtyts, zo ik meene, Plato gedaen heeft, dat een woort in die tael het wortelwoort is, waer in het de zaak zelue uitdrukt, en daer en tegen in een andere tael een afgeleids woort, waer in het niet diergelyks be-tekent. Dus zoekt de Geleerde TUINMAN de waerschylykste oirsprongen onzer woorden, zonder zich aen eene of aen een zeker soort van taelen te binden, nu uit deeze, dan uit geene tael, te ontdekken. De Leezer zie dit alles wydloopiger, nevens veel andere stellingen, in zyne Voorrede, na, en oordeele, of uit deeze weinige aenmerkingen niet eenige redenen, ter billykinge van myn oordeel, konden opgemaekt worden, zo ik anders lust en ryt hadde, en dit voorwerk onder de hant niet ongevoeligh groeter wierd, dan myn eerste bepaeling was. Wordt myn oordeel van iemand afgekeurt; geen noot; wie heeft ooit allen behaegt? In de Boekzael der Geleerden van Herfst- en Wynmaent des jaers 1722. heeft men reess de pen tegen onzen TUINMAN opgevat, en eenige zyner afleidingen berispt en afgekeurt; tegen welke wyze van doen en de berispingen zelfs de Schryver zich in de Voorrede van dit vervolg manlyk verzet, en niet duister aentoont, dat het gemaklyker is te berispen, dan

DE UITGEEVER

verbeteren. De Leezer oordeele zelf; maer leeze eerst met onzijdigheid, die altoos het oordeel benevelt.

Voor het overige hebbe ik zorg gedraegen, dat 's Mans gedachten volgens zyn eigen afschrift zuiver en zonder veranderinge door den druk zyn gemeen gemaekt. Een kleenen misflagh, niet zyn oordeel, maer der penne, te wyten, hebbe ik hier en elders met kleene moeite verholpen. Ontmoet den Leezer hier of daer een drukfeil, dat niet onmooglyk is, by zal die, zo ik my niet bedriege, zonder myne waerschouwinge konnen verbeteren.

Maer met hoe veel recht de Woortgronding onder de verhevene deelen der taele mooge gestelt worden, en deeze Fakkeldes Liefhebberen in 't byzonder aengenaem zyn; ik twyfele nochtans niet, of 'er zullen veele gevonden woraen, die, als ze over de afleiding van een woort uit de Hebreewwsche, of Grieksche, of oude Duitsehe, of eenige andere tael, zo veel letterkundige bekommeringen hooren, deeze soort van schryven onnuttig, onnodigh, en belachlyk zullen oordeelen; doch voor deezem is ook dit werk niet geschreeven; dewyl ze onder dat geslacht van menschen behooren, die, der taele onkundigh, niets van nuttigheit oordeelen te zyn, dan dat met hunne byzondere voordeelen en oogmerken overeenkoomt. En wie is in 't gemeen grooter vyandin der weetenschappen, dan de onweetenheit? Te verwonderen evenwel, dat zy, die Hebreewwsche, Grieksche, en Latynsche, taelen in hunne jeugt geleert hebben, en nogh dagelyks schynen te onderzoeken, niet alleen geen de minste kennis van hunne Moederspraek hebben; maer alle regelen verachten, zuivere sprekers en schryvers Pedanten noemen, zelfs niet anders dan getoide of ongetoide wantael spreken, aen klanken zich vergaepen, die ze zelfs niet verstaen, en allerlei bastaertwoorden, nu uit de Latynsche, dan uit de Fransche, tael tusschen hunne reden invlechten; over welke bespottelyke wyze van doen ik my eens in den jaere 1724. in de Voorrede van myn Vervolg van Jehovahs wonderen onder Neêrlants Israëel hebbe uitgelaeten; maer 't lust my thans deezem wat nader te koomen. Vreemde taelen te onderzoeken, en in zyn eige spraek willens en weetens onkundigh te zyn en te blyven, staet myns oor-

AEN DEN TAELLIEVENDEN NEDERLANDER.

oordeels zo fraei, als of iemand Grieksche en Romeinsche Historien yverigh naspoorde, en de geschiedenissen van zyn eigen vaderlant als zaaken van geen belang liet azyven, en die met de uiterste verachtinge aanzage; ook hier geldt het zeggen van Plato: 't is belachlyk, dat iemand, in zyn eigen zaaken onkundigh, die van anderen onderzoekt. De verachting der taele spruit enkel uit hunne onkunde, gepaert met traegheit, schande en schaemte teffens, om de tael, die togh der beurze geen voordeel toebrengh, op nieuw te leeren, en de wantael te verleen. 't Is geen Pedanterie, (laet ik my ook met den klank van dat woort eens vermaeken) zo iemand zuiver Nederduitsch zoekt te spreken; maer hy staet by my en alle Taelkundigen voor een Pedant te boek, die met zekere klanken zonder maet of regel, zonder slot of zin, en dikwyls zonder zigh zelven te verstaen, zyne reden meent op te sieren, en om welsprekend te schynen, allerlei bastaertwoorden daer onder vlecht: 't zoude my aen geen bewyzen ontbreken, Leezer, maer alles wil niet gezegt zyn. Onbegryplyk is het ondersuyschen, en te gelyk het zotste, dat 'er kan bedacht worden, zigh in het Nederduitsch welsprekend te waenen, ja zelfs met een trotsche inbeeldinge zwanger te gaen, dat men in kracht van welzeggen boven anderen uitmunt, daer men de eerste regelen der sprackkunst niet verstaet, en om zuiver te spreken op nieuw het A. Be. zoude moeten leeren. En, ei lieve! wat kunst is 'er in bastaertwoorden, het hof nochtans meer, dan anderen, eigen, te gebruiken; gemaklyk is het in tegendeel: want is men onbequaem zyne gedachten in Neêrduitsch uit te drukken, men bedient zigh van die ingedrongene bastaerden. Doch ik laet deeze vaeren met het zeer nadruklyk zeggen van den Heere TUINMAN: wat zyn, zegt hy, niet meniger redenen doorspekt met Latyn, Fransch, enz. meest verbafter, dikwyls op eene belachelyke wyze, en naar onze taal verboogen, die zeer verlegen zouden staan, indien zy zich in goed Duitsch zouden verklaren, en waanen echter, dat zy dus zeer welsprekende zyn! Waerlyk een spreekende schildery.

Maer terwyl ik dus over de tael redeneer, en den taelverachteren tegengae, wil ik niemant doen gelooven, dat ik een

DE UITGEEVER

*meeſter in de kunſt ben, of zonder taelgebreken ſpreeke of ſchryve; neen, Leezer, ik zelf geloove het tegendeel; verdenk my derhalve van zulk een' waen niet. Omtrent de ſpelling zelve hebbe ik nogh onzekerheden; en ik wil gaerne, zo my anders zulks geoorlooft zy, de woorden van den grooten VONDEL, voor zyn' Palamedes, doch met eenige veranderinge, de myne maeken: wat de ſpelling belangt, zegt die groote Man, alſoo ons beſluit * daer van niet en rept, en dit in elks vryheid ſtaet, ſoo hebben wy meeſt den gemeenen ſleur gevolgt, uitgeſeid in weinige dingen: overmits wy tot nogtoe nooit ons ſelven daer in hebben kunnen voldoen; ook agtende datter ſoo veel niet aengelegen is, als, met verlof, ſig ſommige wel inbeelden. Den gemeenen ſleur volge ik juist niet, maer ſpelle wel iets, waer toe ik meerder gront wenschte te hebben; haer aengelegenheit kan op een verſcheide wyze begreepen worden; is 'er eenige vryheit, men gebruike ze, maer houde, zo veel mooglyk, een vaſten voet; dien echter de grootſte Letterbaezen, na verloop van tyt, wel eens veranderen. Is de ſpelling ooit van een byzonder nut; 't is zeker omtrent de Woortgronding. Wat my zelve verder aengae; ik wil wel weeten, dat ik liefde voor de tael hebbe, haere zuiverheit beminne, en ze dagelyks, zo 'er anders een uurtje tyts overſchiete, met vermaak en tot myne bevordering onderzoeke. Ik meene ook daerin niet te misdoen: want paſt iemand zuiverheit van tael, zy paſt ben, die in 't openbaer ſpreeken; zy paſt Predikanten, die den wegh des leevens den volke in het Nederduitſch moeten verkondigen. Zyn Eerwaerdige mannen van hooger jaeren, die ik hier geenzints bedoele, noch eeniger wyze meene tegen te gaen, in onze Taelkunde zo zeer niet bedreeven; 't is zulk een wonder niet; dewyl in hunne jeugt de taelzuivering zo veel noch zo ernſtig, dan in onze dagen, behartigt werd en voortgezet; behalve dat onder deeze waerlyk mannen gevonden worden, die veel regelmaetiger en zuiverder ſpreeken en ſchryven, dan anderen van een laeter tyt. Ook daerom zyn luiden van myne en jonger jaeren, in wier jeugdigen leeftyt men reets zo onvermoest aen de taek heeft ge-arbeid, zo veel minder, zynze in het Nederduitſch overvaeren,*

* Hy ziet daer op zeker letterkunſtigh beſluit door eenige Dichters, met goetvinden van de Overheit, te Amſtedam genoemes.

AEN DEN TAELLIEVENDEN NEDERLANDER.

te verschoonen; ja zo veel minder insgelyks, als de Taalkunde meer bevoordert is. Men werpe niet tegen; op den Predikstoel moet men Bybeltael spreken; men weet daer van geen spraakkunstige Maetregelen; geen kunst, geen woordewysheit, heeft daer plaets; of ik antwoordde, dat deeze tegenwerping voor eerst zulken niet past, die, schoon der taale onkundigh, nachts als allertie, heerwel onbequaem, gereetschap by een haelen, om voor welsprekend te willen doorgaen: bestond de kracht van 't welzorgen in eene labberheit van tonge, sommige zonden aen eene bequaemheit deel hebben, die ze nu enkel by inbeelding bezitten. Maer verder; op den Predikstoel moet zeker Bybeltael gesproken worden, en koemen elders krachtige en verheevene uitdrukkingen voor, zy zyn in het Bybelduitsch te vinden; maer dat Bybelduitsch is zelf naer spraakkunstige maetregelen opgemaakt; en zoude men zich dan van geen kunst of maetregelen omtrent andere bevoordingen, dewyl alles juist met geen Bybeltael wordt uitgedrukt, moogen bedienen? Hoe fraei het verbasterde Fransch en Latyn by het Bybelduitsch staet, mooge een ander oordeelen. Zeker, ik hebbe veel achting voor het Bybelduitsch, en houde het onder het beste, dat toon gesproken of geschreeven is; maer sedert dien tyt is de tael vry meer gezuivert en beschaeft; zo dat ik zo nauw gezet niet zy, of ik durve hier en daer wel eenighzints van dat Duitsch afwyken; inzonderheit staet my dat buigen der eigen naemen op de wyze der Latynen zeer tegen; ik kan in 't Duitsch geen Jesu Christi, of Jesum Christum, of in Pauli brieven, of I. Petri r. of iet dierelyks, zeggen. Zo iemant Jupiter in het Neerduitsch volgens het Latyn wilde buigen; 't zoude waerlyk in onze tael zeer vreemts zyn, daer het woort in 't Latyn zelven onregelmatig gebuogen wordt, of zyne naemvallen van elders ontleent. Maer zyn deeze klanken wel veel beter, die echter zeker om het klimkend geluit gebruikt worden, b. v. Numerorum, Chronicorum, Proverbiorum, Canticorum, Threnorum, Actorum, aen het eerste, enz? Waerom ook geen Psalmorum? 't Is dezelve klank, dezelve buiging. Zo vinden anderen ook meer vermaak om Judicum, dan der Richteren, Regum, dan der Koningen, te zeggen. Nooit kan ik my genoeg verwonderen, dat 'er zulk eene byna ongelooflyke drift is om vreemde taelen boven zyn eige vader-

DE UITGEEVER

vaderlandsche te stellen. Doch om mynen Leezer niet langer op te houden; ik stelle vast, dat'er geen beter noch krachtiger tael, dan Godts woort, op den Predikstoel kan gebruikt worden, en dat men in alle andere bewoordingen de zuiverheit der taele moet behartigen, en voor al wonderige woorden aen de eene, en lasse straettael aen de andere zyde, zorgvuldigh myden. Wil iemand daeromtrent een nauwkeuriger bericht, by leeze den Heiligen Redevoerder van den Hooggeleerden en Zeervermaerden Hoogleeraer FR. FABRICIUS, door my in het Nederduitsch overgebracht; doch door myne afgeleegenheit van de pers niet alleen met gemeene drukscilen, maer zelfs met verzettigen, verwisselingen, uitlaetingen, en geheele veranderingen van letteren, woorden, en in den jaere 1728. te Leiden gedrukt; en zo men de onderwyzingen van den Welspreekenden P. FRANCIUS, hoe lelyk ook van den Heer' MENKEN in zyne Charlataneria Eruditorum, Charlatanerye of Quakzalverye der Geleerden, bl. 83. en 84. afgemaelt; doch daerom by anderen, schoon geen Charlatans, in geenerlei wyze minder geacht, niet wracke, men geeve zich dan de moeite om zyn Latynsche Redevoering over het gebruik van de Welspreekendheit in gewyde zaeken, of op den Predikstoel, te doorbladeren, en daermede zyn Voorrede voor zyne vertaelde Redevoeringe van Gregoor den Nazianzeener over de Mededeelzaamheit te vergelyken; uit dat laetste zal men leeren, hoe on-eerbiedigh het zy het Volmaekte Opperwezen met het woort JE in zyne gebeden aen te spreken. Doch hoe al die lessen, daer en elders te vinden, zonder de eerste regelen der Neêrduitsche spraekkunst te verstaen, konnen waergenoomen worden, hebbe ik tot noch toe niet wel konnen begrypen. Vaer hier mede wel, Taellievende Nederlander, bedien u van het licht deezer FAKKEL, en toon in tael zo wel, als in zeden, dat gy het juk van vreemde volken hebt afgeworpen.

T e Vlissingen den 16 van
Grasmaent 1731.

J. H. JUNGIIUS.

VOOR

V O O R R E D E N

A A N D E

T A A L L I E V E N D E E N G U N S T I G E

L E Z E R S.

G E E E R D E H E E R E N E N V R I E N D E N

IK zeide in de Voorreden van myne FAKKEL DER NEDERDUITSCHÉ TAAL; *Zo bespeurt word, dat deze onderneming den Liefhebberén onzer Vaderlandsche Taal aangenaam is, zoude men op meer ontbolsteringen kunnen denken.* Zedert heb ik gezien, dat myn werk aan veele oordeelkundigen niet mishagt

heeft. Dit moedigde my aan, om in myn onderzoekingen op dien voet voort te gaan. Ik ontdekte de oorsprongbronnen van eenige reeds verhandelde woorden en benaamingen nader, immers zo ik oordeelde; of vond

* 2

daar

V O O R R E D E N .

daar over ter opheldering eenige nieuwe aanmerkingen. Men meene echter niet, dat ik alle myne bedenkingen wegens zodaanige, tot verbetering en afkeuring van 't gezegde in de *Fakkelt* voorstelle. Dus is 't wel met eenige: maar andere geven slechts stoffe en aanleiding tot grondiger onderzoek. Van zommige heb ik de oorsprongbronnen daar na eerst opgebaggert, en nu gemeld. Boven dien heb ik al een vry aanmerkelyk getal van geheel nieuwe opgespeurt. 't Is geen wonder, dat zulk een Taalwerk, opgesteld in zo kort een tyd, en met zo weinige hulpmiddelen, niet straks en t'evens met het eerste ontwerp zyne volmaaktheid heeft gekregen, maar stoffe overliet tot verryking, opheldering, verbetering en vermeerdering. Alles schiet niet op een maal in den zin van eenen schryver; byzonderlyk die slechts met zyn eigen kalf moet ploegen, en wel in zulke zaaken, waar van weinig of geen spoor gebaant is. Eene invalende gedachte leert zomtyds in een oogenblik iets, dat men met langduurig peinzen niet heeft kunnen uitvinden. Dikwyls krygt men aanleiding en licht als by geval; of men ontmoet die wel by eenige Schryvers, zelf die niets zodaanigs beoogden. Zo leert de eene dag den anderen; en laatere gedachten beschaaven en verbeteren wel de voorgaande. Gelyk ik zelve nu wel wegens eenige woorden overhelle tot eenen anderen oorsprong, dan dien ik in de *Fakkelt* aanwees, vermits ik den zelve naderhand opschommelde: zo zullen ook andere goefende Taalkundigen wel van my verschillen, en zelf wat beters weten of uitdelven. Dit zal my aangenaam zyn; en zeer geerne en volvaardig wil ik my beter laten onderrichten. Het oogmerk van myn schryven was
ook

V O O R R E D E N .

ook ervarener Mannen, en die meer hulpmiddelen hebben dan ik, tot verdere opluistering van onze schoone en zinryke Moeder-spraak aan te spooren. Dit zal de regtvaardige en weetgierige Vaderlanders verplichten, die met reden liefde hebben tot hunne braave Moedertaal, te meer, om dat de achting en oefening onzer dichtkunde, die eenen zuiveren, netten en gepolysten styl vereischt, nu weder begint te herbloeyen.

Het zoude zekerlyk aan 't Gemeen zeer nut zyn, indien Mannen, die aaloude gedenkstukken, of schriften en boeken, welke ons Nederduitsch kunnen opnevelen, bezitten, en zelf niets schryven, daar van het gebruik, immers voor eenen korten tyd, mededeelden aan zulke, die daar in hunnen arbeid tot nut en vermaak voor de taalgenooten, zouden besteden. Van 't geene verborgen blyft, heeft niemand voordeel. Zy hebben ongemeen veel voor uit, om wat groots en nuttigs te verrichten, die toegang mogen genieten tot welgestoffeerde boekzaalen. Zomtyds zoude meer uitgevoerd worden, ontbrak het niet aan dusdanige behulpzels. Voor al heeft dat plaats omtrent talen, waar in niet zo zeer schrandere scherpzinnigheden van geslepene herffens, als wel de beschimmelde getuigenissen der gryze, en dikwyls ruwe, aaloudheid te pas komen; schoon daar omtrent ook wel een keurig en wikkend oordeel vereischt word.

Na dat myne FAKKEL afgedrukt was, bequam ik het Boek van W. LAZIUS, *De migratione Gentium*, van de Woonwisseling der Volkeren. Hoewel ik achting voor dat Werk heb, wil ik echter niet ontveinzen, dat ik daar in vry minder tot myn oogmerk dienende aantrof, dan myne verwachting zich ingebeeld had. Alles

V O O R R E D E N .

quam uit op eenige zeer weinige woorden en aanmerkingen, die ik alreede zelf had waargenomen. Maar veel meer vermaak en genoegen gaf my het lezen der *Antwoorden* van M. Z. BOXHORIUS *op eenige voorgestelde Vragen*. Daar door ben ik nader bevestigd in verscheide myner meeningen en afleidingen; en wegens eenige woorden heb ik nader, of nieuw, licht ontvangen. Zeer lief zoude my zyn geweest, indien ik meer diergelyke boeken en schriften had mogen gebruiken: maar daar naar konde ik slechts wenschen. Ik heb echter my bedient van 't geen ik vond, en gegrond, of immers bedenkens waardig oordeelde.

Ik kreeg ook onlangs de *Hermathena Hieroglyphica, Vertumnus*, enz. van J. G. BECANUS, te vooren van my nooit gezien. Niet zelden stond ik in 't doorlezen verwondert, om dat een Man van zo veel taalkunde, geleerdheid en belezenheid, zynen tyd en vlyt had besteed tot zulke moeyelyke en belachelyke herssenspinsels, en daar mede zo was opgenomen, dat hy dezelve hield voor ingeving van den H. Geest, die hem geopenbaart had, hoe de eerste uitvinder onzer taal, waar van alle de andere zouden gesproken zyn, in die woorden, ja letteren, de grootste wysheid en geloofsverborgentheden heeft bevat, of al van de eerste aaloudheid voorzeggings wyze afgeschetst. Zo weet hy naar zynen trant by voorbeeld in het wordeken *zon, hal, end, kan*, en diergelyke, de aanbiddelyke Driecenigheid te vinden. Zelf droomt hy die te zien in de letter *M*, by de Hebreen genoemd *Mem*: welke zy onze voorvaderen zouden afgeleert hebben. Hy maakt ook Allegorien of bloemspreeken van alle de Heidensche Goden, en hunne naamen

en

V O O R R E D E N .

en fabelen, en legt die uit als oogende op God Drieen, Christus, den H. Geest, enz. Wil men een staaltje van zyne woordenverklaaring? *Duitsche* is by hem te zeggen, *d'oudste*. Dit dient naar zyn oordeel tot een overbondig bewys, dat de *Duitsche* taal de oudste en eerste is. *Vyge*, of *Fyge*, is, zegt hy, verkort van *fy gy*. Hier uit bewyft hy, dat onze eerftouderen de vrucht van een vygeboom gegeten hebben: dewyl zy tot verfoeying van de zelve zeiden, *fy gy!* waar van die naam tot gedachtenis zoude gebleven zyn. *Velouw*, *Veluw*, is te zeggen, *Velhouw*, dat is, zorg voor uw vel, dat gy de huid ongeschonden houd, dewyl zig daar veele stroopers en straatschenders onthielden. *Kaes* is *Ka-es*, dat is, naar zyne uitlegging, quaad aas, om dat zy eene ongezonde spys is. Dus gaat hy doorgaans te werk: gelyk *A. Schriek* mede. Te walgelyk is meer op te halen.

Maar zonderling heeft my behaagt het geleerde Werkje van den Heer JOHAN GEORG KEYSLER, genaamt *Antiquitates selectæ Septentrionales & Celtica*, waar in veele fraaye en raare zaaken zyn. Daar uit ook heb ik aanleiding en licht gekregen tot verscheide afleidingen en bedenkingen; 't geen ik met dankbaarheid erken. 't Zoude my zeer lief zyn, mogt ik my ook met het beloofde vervolg verlustigen:

't Is buiten betwisting, dat onze hedendaagsche Moederspraak haar wortel en wiege vind in de taal onzer aaloude voorouderen, onder welke veel verwerring en vermenging uit menige oorzaaken geschied is, diemet'er tyd gene kleine verandering in de woorden, verbuigingen, spreekwyzen en uitspraak heeft te wege gebracht, zo dat daar uit zelf nieuwe taalen gevormt zyn.

De.

V O O R R E D E N.

De menschelyke t'zamenleving kon niet geoeffent worden tusschen zodaanige, die malkanderen hunne gedachten niet kunnen uitdrukken. Het voornaamste middel daar toe is de spraak. Doch deze zal vergeefs wezen, zo die niet onderling verstaan word. Hierom, wanneer twee van verschillige taal elkanderen ontmoeten, plegen zy wederzyds de woorden, die zy uit de taal des anderen eenigzins weten, kromtongende, zo zy best kunnen, in hunne redenen te vlechten, en hunne eigen uitdrukkingen te vormen naar 't begryp des anderen. Daar uit heeft de vermenging en verbastering der taalen, zedert Babels spraakverwerring, haaren oorsprong. Men weet hoe de *Moefogothen*, of *Gothen* die *Moefien*, nu *Bulgariën*, *Servien*, en aangrenzende gewesten, te gelyk met *Grieken* bevolkt hadden, hunne taalen mengden, en schikten naar malkanders leeft. Even zo getuigde de Oudvader Hieronymus: *De Galaten hebben behalven het Grieksch, dat het geheele Oosten spreekt, ook noch hunne eigen taal, by na de zelve met die van Trier (welke Hoogduitsch spraken) en het doet'er niet toe, al hebben zy iets daar in verdorven; vermits ook de Afrikaanen de taal der Phœniciers in eenigen deele hebben verandert. En zelf het Latyn word dagelyks verandert in tyden en gewesten.* Zo hadden in latere tyden de *Vranken* hunne spraak door het ingemengde Hoogduitsch en Swabisch verbastert, en zeer geschikt naar den *Latynschen* spreektrant. Begeert men een staaltje van zulk eene taalverbastering? Men zie eens den eed, welken *Lodewyk* en *Karel*, zoonen van Keizer *Lotharius I.* zich verbindende tegen hunnen broeder *Lotharius*, aan malkanderen deden, volgens 't verhaal van *Nethardus*

An-

V O O R R E D E N.

Angilbertus, dochters zoon van Keizer *Karel* de Grootte. Dus is dit gedenkstukje omtrent 900. jaaren oud. *Lodewyk*, die de oudste was, zeide in 't Romeins (zo noemde men het bastaardlatyn van die tyden): *Pro dō amur, et pro Xpian poblo et ūro comun salvament, dist di en avant in quant d's savir et podir, (potir) me dunal sa salvarai eo cist meon fradre Karlo et in adjudha et in cadhuna cosa si cun hom per dreit son fradra salvar dist ino quid il nit altre si fazet et ab Ludher nul plaid nunquam prendrai qui meon vol cist meon fradre Karlo in damno sit.* Den zelve eed dede *Karel* aan *Lodewyk* in 't Hoogduitsch, doch niet çierlyker, noch verstaanbaarder. Dus klonk die: *In Godes minua induites Xpianes folches ind unser bedhere gealtnisi von tesemo dage frammer desso fram so mir Got gewiz ei inde madh furgibit, so hald ihtis an minan bruder scal inthi utha zermig so so madno indunit Ludherem in nothe in mit hing nege gango the minam willon imo te scadhen werhen.* Ziet daar eene t'zamenweving van monsterwoorden. Ik las die aangehaalt van *J. Lipsius*, *Epist. XLIV. Cent. III ad Belgas*, van *B. Vulcanius* achter *Jornandes*, en van *P. Bertius* in *Comment. Rerum German. Lib. II. p 240* Daar in is eenig verskil van letteren. Of dat is door schryf-feil, of ter verbetering, 't zy uit gissing, of naar eenig ander handschrift, kan ik niet zeggen. Wie zoude in dat Latyn het Latyn niet moeten zoeken? zelf *Cicero*, zo hy weder verrees, zoude buiten twyfel daar toe geen raad weten. Naar de meening van eenige woorden weet ik bezwaarlyk te gissen. Ik bespeure daar in ook den oorsprong van eenige Fransche woorden. Zo is *cadhuna cosa* aucune chose, *per dreit* par droit, *dist* doit, debet.

* *

Dist

V O O R R E D E N.

Dift di in avant, wil zeggen, *de isto die et porro*, van dien dag en voortaan. Romans of Romeinſch te ſpreken was dan Latynſche woorden te gebruiken, maar die zonder vorm of regel, zelf wel met verandering der betekeningen, te ſchikken en te buigen naar den ſpraakvorm der Vranken, enz. gelyk ook andere volkeren naar de hunne deden. Te minder vreemd moet dit ſchynen, als opgemerkt word, dat men zelf in 't Latyn van die tyden zich niet altyd bond aan de regelmaatige naamvallen, enz. Een bewys is ook dat oude ſchrift, voor aan in de L. Vrouwen kerk te Parys aan een pilaar, by 't beeld van den grooten reus, S. Chriſtoffel. Dus klinkt het:

*O ſancte Chriſtophore,
Qui portasti Jeſu Chriſte
Per mare rubrum,
Et non franxiſti crurum.
Sed hoc non eſt mirum,
Quia tu fuiſti magnum virum.*

't Wil zeggen: O heilige Chriſtoffel, die Jeſus Chriſtus door de roode zee hebt gedragen, en geen been gebroken. Doch dit is geen wonder: want gy zyt een groot man geweest. De wanſtalligheid van dit hobbollig rymgedicht zien die 't Latyn verſtaan. Zo ſmeedde men ook in dat Romans of boerenlatyn nieuwe woorden naar zyn welgevallen uit duiſche. By voorbeeld, *Gafindium* was gezin, dienſtboden, *Beinberga* een yzere krygskous, die het been bergde, *Brefma* een braaſſem, *Bridgumus* een bruidegom, *Cloca*, of *clocca*, een klok, *Coffrum* een koffer. Dus knoeiden zy ook koppelwoorden uit die twee taalen, en noemden wynkoop *vinicopium*, een water-

V O O R R E D E N .

watergang *aquagangium*. Dit keukenlatyn hadden de Moniken straks gereed, als zy het eigentlyke Latyn niet wisten, of wanneer 't hen luste een nieuwen naam te smeden. Zo hieten zy het klokhuis *clangorium*. Hier van zal het geluy *klinkklankklorium* voor *klinkklangorium* genoemd zyn. Op die wyze was *claustoare* in een klooster opsluiten: waar aan ons *kluisferen* vermaagschapt is. Door die zelve vermenging en verbaftering is het Italiaansch, Spaansch, Fransch, enz. in de wereld gekomen. Van het laatste zegt *Hunibaldus*, een oud Historischryver: *Ten tyde van Meroveus hebben de Franken by na geheel Gallien tot hun Ryk gevoegt, als nu de krachten der Romeinen vermindert waren, en bezweken, byzonderlyk na de dood van Aëtius, dien Valentinianus uit nyd had omgebragt. De Franken dan met de Gallen vermengt zynde, namen zich van hunne dochteren vrouwen, en teelden zoonen en dochteren, welke alle geleert hebben te gelyk de taal en de zeden van die gene, met welke zy daar na verkeert hebben tot op den tegenwoordigen dag.* Vergelykt hier mede een gelyk geval, *Nehem. XIII: 23, 24.* Men behoeft dan niet te vragen, hoe het Fransch uit het Latyn en Duitsch gesproten zy. Alleen een korte overstrooming pleegt geen groote verandering in eene landtaal te veroorzaaken.

't Is opmerkelyk, dat het Hebreeuwsch, Grieks, en Latyn den voorleden en toekomenden tyd uitdrukt door de vorming der woorden: maar het Duitsch bedient zich daar toe van de woordekens, *ik heb*, en *ik zal*. B. v. *Ik heb gelezen, Ik zal lezen.* 't Zoude een gedrogtelyke wantaal zyn in de ooren van een Latynist, *ego habeo legi*, dewyl dat *habeo in legi* begrepen is.

* * 2

Even-

V O O R R E D E N .

Evenwel de bastaardtaalen, welke de Latynsche woorden, naar hunne wyze verboogen hebben, volgen alle den Duitschen spreektrant; een blyk dat zy van de Duitschers gesproken zyn, of zich naar hen gevoegt hebben, dewyl zy hunne overwinnaars dus hoorden spreken. Even zo is 't met *worden* in de lydende woorden. Hoe vreemd zoude het luiden in de ooren van een Latynist, indien men *Ego amor*, ik worde bemint, dus wilde uitdrukken: *Ego fio amatus*? Echter dat is heden de algemeene spreekvorm, naar de Duitsche wyze.

Maar gelyk het Latyn dus wierd misvormt, zo waren de oude Vranker byzonderlyk weder gewoon hunne woorden te buigen naar den leest van 't Latyn, om dus hunne ruwe taal eenige beschaaftheid en çieraad toe te brengen uit de gelykvormigheid met de geachte spraak. Hier toe hebben zekerlyk de Moniken veel gedaan. Deze waren gezonden van den Roomschen Stoel, gewent aan het kloosterlatyn, deden in 't Latyn hunne Missen en andere godsdienst-plegingen, voerden doe schier alleen de Pen, vermengden hun Latyn met de landtaal, gaven die daar naar eenen draai: dat ook van 't algemeen gebruik aangeleert en gevolgt wierd. Menigmaal verwisselden zy de *e* in *a*, of *o*, als klinkletteren van een helderder geluid, zo in 't midden der benaamingen, als in de aanhangfels, die dikwyls overtollig, en slechts om de gemakkelyker uitspraak, of welluidendheid daar aan gehecht waren, waar door zy in klank meer zweemden naar 't Latyn. Men weet hoe de eerste naamval der Latynen uitgaat in *a*, als *Mensa*. Dus was by de Vranker *claga*, klagte, *saga*, zeggung. Het meergetal eindigde in *e*, 't geen de Vranker verwisselden in

e.

V O O R R E D E N.

e. Zo waren *schulde* schulden, *hubetburge* hoofdburgten. De tweede naamval der Latynen gaat mede uit in *er*, als in *Magister*. Naar dien trant was by de Vranken *tobenter* een woedende, *unsamfter* onzacht. En in 't mannyk geslacht schreven zy *spilmanni*, speelmannen, *gangi*, gangen. Gelyk de *neutra pluralia* by de Latynen uitgaan op *a*, als *templa*, in de tweede naambuiging, zo waren op die wyze by de Vranken *flechta wega* flechte, dat is, effene wegen. Dus schreef mede Willeramus *allero slabta bouma*, alle slach van boomen. Men vind iets zodaanigs nageaapt in eenige bekende kluchtloopjes van kramerslatyn, B. v. *Extera boma huppelatakka* enz. Dit is mede te bespeuren in de Duitische naamen der Maanden, die Keizer Karel de Groote daar aan gaf, en zocht in te voeren in plaats van de Latynsche, naamelyk *Lentzimanoth*, Lentemaand, *Winimanoth*, Wynmaand, *Herbistimanoth*, Herfstmaand, enz. Zo vond ik in een oud handschrift van *Einarthus*. 't Quam, naar 't my schynt, ook hier van daan, dat zy den derden persoon van 't veelgetal, naar den Latynschen styl in de werkwoorden wel eindigden in *ut*. Ziet daar van myn *Oud en Nieuw* achter de *Fakkelt*, bladz. 23, in de 26. Aanmerking. Dit ziet men insgelyks in deze woorden van Otfried: *Si sint so sama chuanu, selb so thie Romani*. Zy zyn zamen zo koen, zelf als de Romeinen. De Latynen zeggen *sunt* in *indicativo*, en *sint* in *subjunctivo*. De Hoogduitichen gebruiken dat *sint* voor zyn noch. Overal ziet men in 't werk van *Willeramus* over 't *Hooglied*, dat hy, naar de gewoonte van die tyden, onvertaalde Latynsche woorden in den draad van zyne Vranksche reden schakeert. Een voorbeeldt zy

V O O R R E D E N .

straks in 't begin : *Thiu suoze thinere gratia is bezzera than thin skarphe thero legis. Thiu selva genatha is gemisket mit variis donis Sancti Spiritus.* De zoetheid uwer genade is beter dan de scherpte der wet. Die zelve genade is gemengt met verscheide gaven des Heiligen Geests. Zo doet hy doorgaans. Men ziet hier uit hoe de volkeren, welker inbreuk en overstroming eerst de zuiverheid der Latynsche taal, door de inmenging der hunne, zodaänig bezoetelden en verbasterden, daar na het Latyn, zo veel zy konden, volgden, en wel de eigene woorden over namen, aan welke zy zo gewenden, dat daar door de oorsprongelyke Duitfche woorden buiten gebruik en vergeten geraakten. Dit zy een staaltje: By de Grieken was *αλς*, *hals*, zout. De Latynen vormden daar van door omkeering der letteren, *sal*. Dat *hal* voor zout genomen wierd by de aaloude Duitfchen, blykt om dat verscheide Steden van de zoutbronnen, of zoutgroeven, den naam van *Hal* dragen, B. v. *Hal* in Saxen, *Hal* in Zwaben, enz. Klaar ziet men daar in zo niet eene Griekfchen wortel, ten minsten eenen gemeenen oorsprong. Maar zy zyn van daar tot het Latyn over gegaan, en noemen den stroom, die by 't eerstgenoemde *Hal* omtrent de zoutputten vloeit, de *Saal*; gelyk de Latynen die heten *Sala*, van *sal*. Dit wil zeggen, de zoutstroom. Van *sal* stamt *saltz*, *salt*, en ons *zout*, ouwelings *solt*; en dus is 't aaloude *kal* geheel versmolten. Het zelve is te zien in onze hendaagsche Moedertaal. By voorbeeld, waar zegt men nu het wettig en oude *lyden* voor voorbygaan, noch te speuren in ons *voorleden*? Het bastaardwoord *passeren*, den Franschen ontleent, doch door hen versmeed van 't Lat-

V O O R R E D E N .

't Latynsche *spatjari* treden, wandelen, of *passus*, eene schrede, heeft nu de plaats ingenomen. Op die wyze hebben meer opgeraapte bastaardvondelingen de echte kinderen, en wertige inboorlingen van den huize uitgedrongen, Wat zyn niet meniger redenen doorspekt met Latyn, Fransch, enz. meest verbastert, dikwyls op eene belachelyke wyze, en naar onze taal verboogen, die zeer verlegen zouden staan, indien zy zich in goed Duitsch zouden verklaren, en waanen echter, dat zy dus zeer welsprekende zyn?

't Geen ik even zeide wegens de vermenging van 't Vrank en Latyn, had ook al eenige eeuwen te vooren plaats in het Gothisch. De Latynsche Christenen woonden onder de zelve. Om deze overwinnaars beter te behagen, vlochten zy in hunne taal Gothische woorden, zelf zodanig, dat zy in hunne *Letanien*, of Kerkgezangen, voor *Kyrie eleison*, of *eleeson*, *Domine miserere*, Heere onferm, zeide *Sihora armen*. Zo getuigt Augustinus in zynen CLXXXVIII Brief. Ziet van *Sihora*, Heere, hier achter in *Sire Armen* was in de taal der Gothen erbarmen. Men kan het aanzien voor een *participium praesentis temporis*, en dan zegt het: Heere, zy ontfermende.

De afzettels en 't nakrooft der aaloude Gothen zyn onbetwistbaar de Zweeden. Te klaarder zyn de voetstappen van 't Latyn in hunne taal, dan dat men die overeenstemming niet aan eene gemeene afstamming, of laater aanneming, maar slechts aan een enkel blind en los geval, zoude toeschryven. Zodaanig is tot een staaltje *nomen* en *namn*, naam; *sol* en *fool*, de zon; *lux* en *lius*, licht; *corpus* en *kropp*, lichaam; *samnus*

V O O R R E D E N .

en *soma*, slaap; *somniare* en *somnien*, slaapen, droomen; *carus* en *kar*, lief, enz. Dat dit geenzins ver- want zoude zyn, heeft geen schyn van reden.

Ik kan dan, ('t zy my geoorlooft te zeggen) myne toestemming daar aan niet geven, dat men de Hebreeuw- sche, Grieksche, en Latynsche oorsprongbronnen ge- noegzaam geheel wil dempen, en de eerste grondwor- tels onzer woorden en benamingen alleen in 't kille Noorden, en diegelyke afgelegene gewesten, onder woefte volkeren uitdelven, en opwroeten. Geenzins keur ik voor gegrond het gevoelen, dat door de straf van Babels torenbouwing alle voorige spraake 's evens zoude vergeten zyn, en dat elke t'zamenfchaaring van men- fchen zich zelf een geheel nieuwe taal moest verzinnen. Wat anders is spraakverwerring, dan geheel vernietig- ing, of vergeting, en nieuwe uitvinding van andere taalen. Hoe fchikten zich die taallooze by een, welke malkanderen, naar die onderfelling, niet een woord konden toefpreken? was dat slechts by louter toeval, en geschiedde het stommelings, of slechts door gebeerden? 't Moest noodwendig al een geruimen tyd aanloopen, eer in elk rot zulk een' nieuwe taal uitgevonden, en in ge- bruik gebragt was. Hoe ging het ondertuffchen met de t'zamenleving en handelingen? Hoe quam'er geene ver- werring tuffchen die iets dus, of zo wilden geheten hebben? Hing dat uitvinden en invoeren alleen af van een Hoofd in yderbende? Of had hy helpers daar in? Menige onoploffelyke zwaarigheden doen zich daar in op: welke onglyk minder zyn in de afftamming der taalen. 't Is wel te begrypen, hoe zulke die reeds eene taal hebben, en malkanderen verftaan, kunnen t'zamen- stem-

V O O R R E D E N .

stemmen tot het oprichten van eene nieuwgevormde taal, en daar van zyn voorbeelden by de Peruaanen, Laplanders en andere, zo als zelf by de Heidens: maar dat is ondoenlyk aan die t'eenemaal taallos zyn. Wanneer men ook tot eenen grond legt, dat de spraaken spruiten uit gemeene grondwortelen, zullen zy de betekening der benaamingen en woorden onderling ophelderen, zo dat die zullen blyken niet slechts redenlooze luchtklanken, maar gepaste beschryvingen der zaaken te zyn. Zekerlyk de eerste bewoners van die Noorder landstreeken, waar heenen zy uit Asien waren afgezakt, hebben hunne taal gehad; doch niet zulk eene, die het Hoofd van hen, of zy onder malkanderen, daar eerst hebben uitgedacht en ingevoerd; maar die zy derwaards met zich bragten, overeenkomende met de spraak hunner verwanten, die zy in de oude woongewesten lieten. Allengskens zyn de talen malkanderen en zich zelve meer en meer ontleken, en met andere door veele toevallen vermengt. Ik stel als onbetwistbaar, dat het Hebreuwfch de eerste en algemeene Moedertaal van het menschedom is. Dus gevoelen de Godsgelerden in 't gemeen op goede gronden. My is wel bekend, dat *Grotius* en *Huet*, met hunne toestemmers, dit weder spreken: maar hier op past ook ons spreekwoord: *Eene bontekraai maakt geen kouden winter*. Gelerden zoeken wel een naam door wat nieuws en wat anders te zeggen. Wat zekere en aangenomen waarheden zyn niet van den eenen of den anderen beknibbelt? Zo had men in de oudheid den grilligen wysgeer *Anaxagoras*, die beweerde, dat de sneeuw zwart was, en laater eenen *Fufilius*, die staande hield, dat het vuur meer koud is,

* * *

dan

V O O R R E D E N .

dan heet. Op de bygebragte tegenreden is overvloedig en bondig geandwoord, gelyk noch laatst van den Heer *Guffetius*, voor zyn Hebreeuwſch Woordenboek. Deze Hebreeuwſche taal is in Babels ſpraakverwerring buiten Hebers huisgezin zo niet verloren, of daar van zyn ontwyfelbaare overblyfzels, ſchoon hoe verboogen en vervormt, in veele taalen noch te beſpeuren, die buiten twyfel in 't begin meerder en klaarder waren, uit welke weder andere woorden en benaamingen voortgeſproten zyn. Op zulk eene wyze is het *Sankrits*, ('t welk de Bramynen de heilige Taal noemen, om dat daar in hun *Vedam*, of Wetboek geſchreven is) de moeder der meeste Ooſtindiſche ſpraaken, hoe ongelyk zy malkanderen zyn: want de Sankritſche woorden zyn genoegzaam verſpreid in die alle, en min of meer verboogen. Om die aaloude taalverwantſchap uit eenen wortel, is niet altoos noodig; dat in de ſpruitspraaken de eene eenig woord uit de andere hebbe ontleent en overgenomen, ſchoon de klank en betekening overeenkomt; want zy kunnen uit den zelve oorsprong, elk met zyne verbuiging, daar toe even na gerechtigt zyn. Is'er al iets overgebragt, 't is dikwyls vry bezwaarlyk na te ſpeuren, by wien de eerſte bron is. Dan is echter waardig opgemerkt te worden, hoe de taalen elkanderen gelyken: 't geen tot een' eerſten en gemeenen ſtamtronk opleid. Evenwel in zeer veele woorden en benaamingen blykt de overgang en afleiding van de eene laater taal in de andere zonneklaar. 't Moet zelf niet onwaarfchynlyk voorkomen, dat oudere taalen iets aan jongere zouden ſchuldigt zyn, door eene laater overneming. Men weet wat al vreemde woorden de Joodſche Rabbynen

V O O R R E D E N .

bynen in hun Hebreeuwſch hebben overgebracht. Het aaloude Griekſch is uit die Hebreeuwſche moeder ten minſte eene zuſter van het aaloude Duitsch , als beide geboren uit Japheths huisgenoten. Om die reden vind men al van de eerſte oudheid zulk eene gelykvormigheid in zin, klank, letteren, enz. Is'er verſchilligheid, die zal niet alleen aan eene verſcheidene ſpraakvorming, maar wel byzonderlyk aan 't verloop van zo veele eeuwen, en opgekomen taalvermengingen, toe te ſchryven zyn. Dus konnen het Griekſch en Duitsch malkanderen dikwyls ophelderen. 't Verdient opmerking, dat die hunne afleidingen alleen tot Duitsche oorsprongbronnen, of die van hunne taalgenooten, bepaalen , dikwyls geene andere reden van die grondwoorden weten te geven, dan dat de aalouden dus ſpraken: 't geen door de vergelyking met het Hebreeuwſch of Griekſch menigmaal veel lichts ontfangt. Dat veele Latynſche woorden , 't zy min of meer vervormt, in het Duitsch gemengt zyn, en hoe die daar in zyn gekomen, is te bekend en onwederſprekelyk , dan dat ik my nu daar over behoeve uit te breiden. 't Is ook in de Voorreden van myne *Fakkel* reeds geſchied. Ik gevoel en beweere dan, dat de wortel van zeer veele afleidingen ligt in de aaloude taalgemeenſchap der eerſte voorvaderen van de verſpreide volkeren. Doch dit is de eenige ſpringader niet. Myns oordeels taſten zy dan mis, die alleen daar toe willen brengen, indien tuſſchen een Duitsch, en Griekſch of Latynſch woord, overeenkomt word gevonden. De volkeren hebben zedert door verkeering en koophandel, bywooning, volkplanting, overheerſching, vermenging, en diergelyke gevallen, veele woorden van malkande-

*** 2

ren

V O O R R E D E N .

ren ontleent en overgenomen , en die vervormt naar hunnen spreektrant. Dit is te middaghelder en handtafelyk , dan dat het met eenigen redenschyne kan beknibbeld worden. 't Is derhalven gegaan met de taalen, gelyk met de menschen en zeden. Dienvolgens zyn die spraaken meest verandert , daar deze oorzaaken meest plaats hadden , en minst , daar die minst gevonden wierden. Van zulk eene taalmenging hebben wy een zonderling staaltje in 't hedendaagsch Engelsch , t' zamengesmolten uit het oude Britsch , Engelfaxisch , Deensch , Noormans , en wat zy meer Engelsch gelieven te maken. Een bewys van het andere acht ik het Oud-noordsche gedicht van den Deenschen Koning *Regner Lodbrog*. Deze Heiden , die geleefd heeft in de IX. eeuw , werd na veele overwinningen gevangen van zynen vyand *Helle* , Koning van Schotland : die hem in een' kerker sloot , om door de slangen omgebragt , en opgegeten te worden. Onder dat kronkelend gezelschap maakte hy dit gedicht , om zyne oorlogsdaaden te melden , en zyne onverschriktheid tegen die yffelyke dood te betuigen. 't Begin is : *Hiuggum vier med biorbe* , wy zullen vechten met degens , en 't besluit : *Lachjande skal eg deia* , lachende zal ik sterven. Men vind daar in veele woorden , waar in onder alle vervormingen de Duitsche oorsprong doorstraalt. By voorbeeld , in de aangehaalde verssen is *vier* , 't geen de Hoogduitschen zeggen *wir* , en de Nederduitschen , *wy*. *Med* , voor met , is mede bekend. Zo is *lachjande* lachende , *skal* zal , *eg* ik , en *deia* sterven. Doch noemen de Engelschen noch *dye* : waar in men als in 't verschiet ons *dood* ziet. Maar een groot getal andere woorden schynen zo ongelyk aan de
onze

V O O R R E D E N .

onze, als mogelyk de taal der Hottentotten. B. v. wat overeenkomst heeft *Hiuggum* met vechten? *Hiorbe* met zwaard, of degen? Men zoude echter mogen denken, of het eerste woord niet vermaagschapt was aan 't aal-oude Duitsche *wige* oorlog, de wortel van ons *vechten*. Ziet de Fakkell, bladz. 396. De *w* en *b* worden wel meer verwisselt. Ik twyfel hier aan nauwelyks. Doch wie ziet in *Hiorbe* niet klaar eene overeenkomst met het Grieksche *αιορ*, *aor*, een degen, doorstralen? Hoe daar van ons *zwaard* versmeed kan zyn, ziet in de Fakkell, Bladz. 462. Dewyl die afgelegen Noordsche volkeren zich lange in hun gewest hielden, weinig by uitheemschen bekend waren, en kleine of geene gemeenschap met andere oefenden, zo oordeel ik, dat die Duitsche woorden by hen overgebleven waren uit de eerste taalgemeenschap, en dat de andere door langduurig tydverloop zodaanig ontleken en vervormt zyn, dat wy dezelve niet meer verstaan, noch kennen; of ook andere woorden van andere volkeren en talen in de plaats aangeleert hebben. 't Is waar, al verscheide eeuwen voor de geboorte des Heilands overstroomde een zeer hooge waternloed het woongewest der Kimbren, ontelbaare verdronken, en eene groote menigte trok op, om zich elders neder te slaan. Een geruimen tyd heeft deze schaare vyandig veele landen doorgezworven, vermits elk die roofzuchtige ongenooide gasten afwees, en eindelyk zyn zy geheel verdelgt van de Romeinen. De overgeblevene in hun oud vaderland hielden zich in dien afgelegen hoek geheel stil, en zonder omgang met andere volkeren. Ondertusschen verkeerden onze vaderen de Bataviers dagelyks met de Romeinen, en wisten van geene

*** 3

Kim-

V O O R R E D E N .

Kimbrēn of hunne taal te spreken , voor langen tyd daarna , wanneer zy door gruwelyke verwoestingen genoeg en te veel bekend geworden zyn , onder den naam van Deenen en Noormannen. Om die reden acht ik geenzins voor een vasten en algemeenen stokregel , dat men de woorden en benamingen onzer Moedertaal zekerlyk moet afleiden van eenen Noordschen oorsprong , schoon die volkeren in de aaloudheid onze taalgenooten geweest zyn. 't Is gewis , dat veele dus zeer gelukkig en vernuftig in een helderen dag gestelt zyn : waar voor de uitvinders by de oordeelkundige taalminnaars dank en lof verdienen. Maar wil men alles tot zulk een' Duitschen stamwortel brengen , hoe gedrongen en gezogt moet dat menigmaal geschieden ? wat overgebragte leenzin , draaying , verandering , byvoeging en afwerping van letteren , naar zulk of zulk eene taalvorm , is daar toe niet van nooden ? Vermits ook om een' toepasselyken zin te vinden , eene spraakvorm , dan van dit , dan van dat Duitsch volk word overgenomen , als men duiden kan tot zyn oogmerk , schoon onze vaderen daar mede nooit eenigen omgang gehad hebben , B.v. Mæfogothēn , Yslanders , enz. zo volgt daar uit , dat ons Nederduitsch zoude behelzen een mengelmoes en verwerring van alle Duitsche taalvormingen. 't Valt ook niet zwaar , eenige overeenstemming tusschen zulk een woord en de betekende zaak te verzinnen , als men het pynigt en foltert , om dat te doen zeggen wat men wil. Men overwege wat verwe *Becanus* en *Schriek* aan hunne dweeperyēn weten te stryken , zo dat ook wel geleerde Mannen aan hunne zyde kregen. De ondervinding leert hoe eenvoudig en als van zelf 't een of 't ander Duitsch woord verklaart

V O O R R E D E N .

klaart word door eenig Hebreewfch, Griekfch, of Latynfch, waar door ons de afleiding als in de hand word gegeven. Een voorbeeld zy het woord *Bron*. Hoe natuurlyk vloeit dat uit het Griekfche woord βρῦν *Bruein*, opwellen; en dat uit het Hebreewfche בַּר, *Beër*, een bornput. Ziet de Fakkelt in *Borne*, bladz. 431. Hoe moet men als in 't donker naar een' Noordfchen oorsprong tasten? Even zo ongewrongen vloeit ons *willen* uit het Latynfche *velle*. *V.* en *W.* zyn wiffelletteren, ja worden dikwyls de eene voor de andere gestelt. Dus is *wal* uit *vallum*, van het Griekfche βάλλω, *Ballomai*, ik werpe op. Een wal word opgeworpen. Zo is *wiel*, een Bagynen hoofddekfel verplooit uit het Latynfche *velum*, waar van die zuftertjes genoemd wierden *virgines velatae*. Diergelyke zyn 'er eene groote menigte: welker oorsprong zeer gedrongen elders gezogt word. Deze zo groote en nauwkeurige overeenstemming niet aan eenige taalverwantfchap, maar aan een enkel geval toe te fchryven, heeft geene waarfchynlykheid. Men overwege maar eens veele naamen der leden van ons lichaam. 'k Zal 'er maar eenige ophalen, en die flets met het Latyn vergelyken. Hoe klein is 't verfchil tuffchen *nasus*, en *neus*? De Hoogduitsche zeggen *nase*, onze oude voorvaderen, *nose*. Hoe gering is 't onderscheid tuffchen *ures*, en *ooren*? Tuffchen *dentes*, en *tanden*? Tuffchen, *armus*, en *arm*. Tuffchen *ulna*, en *elle*, in *elleboog*? Tuffchen *planta*, en *plant* der voet? Tuffchen *palma*, en de *palm* der hand? enz. Kan ymand wel twyfel, of *roos* is van *rosa*, *lely* van *lilium*, *genoffel*, nader *geroffel*, van *caryophillon*, *tym* van *thymus*, *venkel* van *feniculum*, *kool* van *caulis*, *kersen* van *cerasus*,

V O O R R E D E N .

fus, *pruim* van *prunum*, *peer* van *pyrum*, *pinboom* van *pinus*, *olm* van *ulmus*, en ontelbaar diergelyke gewassen, die hier groeyen, en met andere gewesten overgebracht zyn? Wat het Grieksch belangt. Ik zie niet met wat grond zulke het Grieksch dus kunnen uitmonsteren, die veele woorden in onze taal afleiden van 't *Mæfogotisch*: want deze spraak was onder 't Duitsch wel half Grieksch, en zeer naar den trant van 't laatste gebogen. Zyn hunne Duitsche woorden tot ons overgebracht; waar om ook niet de Grieksche van hunne vorming? Doch dat 'er behalven de aaloude taalgemeenschap, noch verscheide andere deuren voor het laater Grieksch tot ons open stonden, toonde ik in de Voorreden van myne Fakkels. Noch zonneklaarder en onwedersprekelyker blykt dit van het Latyn. De Batavieren gingen dageelyks om met de Romeinen, hoorden die Latyn spreken, en spraken 'er dat zelf mede. Zoude daar van niets in hunne taal overgebleven zyn? Mengt men zelf heden niet veele Latynsche woorden in redenen, schoon die taal nu dood is? Ik zwyge nu van het Fransch, enz. Men behoeft dan alle onze woorden niet uit een verre afgelegene Noordschen hoek, daar onze Voorvaderen nooit of zelden quamen, te gaan opzoeken, die wy zo na by en gemakkelyk kunnen vinden. Hier zyn twee uitersten te myden, voor welke beide echter men zich zeer bezwaarlyk hoeden kan. Aan den eenen kant geschied te veel, wanneer men schier in alle woorden Hebreuwisch, Grieksch, of Latyn waant te ontdekken. Zulke zyn al te scherp geoogt, vormen zich dikwyls herflenschimmen, en beelden zich in te zien 't geen 'er niet is, gelyk mannetjes in de wolken. Hier door vervallen

V O O R R E D E N .

vallen zy al dikwyls tot al te gewrongene en vergezochte woordgrondingen. Ik heb zelf daar in ook wel stouter geweest, dan tegenwoordig, en wil geenzins staande houden, dat myne Fakkels daar van geheel vry is. Zekerlyk, daar zyn zedert Babels spraakverwerring meer woorden opgekomen, dan het Hebreeuwſch, Griekſch, en Latyn vervat. Ja zelf in die taalen zyn 'er niet weinige veroudert en verloren, en andere zo vervormt, dat ze niet of nauwelyks meer kenbaar zyn. Deze zyn noch wel in ſpruitspraaken bewaart. Hierom zoeken de Geleerden veele verloren Hebreeuwſche wortelwoorden by de Syriers, Arabiers, Kopten, enz. Zo hebben de Engeliſchen in hunne taal een groot getal goede oude Duitſche woorden, waar van geen of weinig overblyfel by ons meer is. Men dient dan ons Duitſch grondig te verſtaan, ook byzonderlyk het Engeliſch te doorinuffelen. De Duitſche ſpraak heeft dus ook noch haare eigen wortelwoorden, behalven die zy met de genoemde andere taalen gemeen heeft; van deze zyn veele by onze oude taalverwanten in 't Noorden, en elders te vinden. Maar men wykt te verre over aan de andere zyde, wanneer men zich alleen binnen de laatſtgemelde beperkt, en ſchier niets tot de Hebreeuwſche, Griekſche, of Latynſche oorsprongen wil opleiden, hoe klaar en menigvuldig de blyken ook zyn; 't en zy mogelyk hier of daar een woord, dat men niet kan ontduiken; maar zich wringt in alle bogten, om 'er iets anders op te vinden, al ware het die gelykvormigheid ſlechts toe te eigenen aan 't geval; of zo men toegevende wil zyn, aan de aaloude taalgemeenſchap: dat, zo ik meene, geene verſtandige onzydigen voldoen kan. Men moet ook tot laa-
* * * *
tere

V O O R R E D E N .

tere tyden komen; hoewel ik erken, dat ik geen onfeilbaare stokregels weet, om wat uit die aaloude en eerste grond, of gevolgde taalwisselingen, gevloeit is, met zekerheid te kunnen onderscheiden. Het beste merkteken is de inhoud der woorden en beramingen zelf, na dat die vroeger of laater opgekomen zaaken uitdrukt. De waarheid bestaat hier in de middelmaat; doch die wel te treffen, is bezwaarlyk, en zomtyds wat zeldzaams. Vermits nu zo lichtelyk in zulk eene donkerheid naar de eene of de andere zyde te veel word uitgespat, moet de bescheidenheid leeren, dat men de feilen en misbevattingen niet te scherp vitte, maar den goeden wil en de pooging voor de daad late gelden; voor al zo men zelf niets beters weet aan te wyzen.

Alhoewel onze Noordsche taalgenooten veele wortelwoorden bewaart hebben, en daar uit veel licht voor onze Moederspraak te halen is, dit verhindert niet, dat men ook ten opzichte van deze, niet wel eens tot eene hogere bron zoude mogen opklimmen. By voorbeeld, in de taal der Schythen, Deenen, Yslanders, enz. was *mal*, of *mel*, een gedicht, en *edda* een gezang. Hoe oud die naamen moeten zyn, kan men afnemen, om dat gedichten en liederen ouder dan eenige andere schriften by die, en meer andere volkeren waren, om iets in de geheugenis te doen blyven. Hier toe zong men de Fabelen der Goden, Wetten, oorlogsdaaden der Helden, en diergelyke gedenkwaardige zaaken. In latere tyden wierd dat *edda* by de Yslanders ook gebruikt van den inhoud dier gezangen, en de verklaringen der zelve in onrym. Wie ziet niet, hoe na dit *mel* is by 't Grieksche μέλος, *melos*, en *edda*, by ὄδῆ, *oode* in 't Latyn *ode*

V O O R R E D E N .

ode dat beide een en het zelve betekent. Of nu de Grieken dit van de aaloude Duitschen, of deze het van de Grieken overgenomen hebben, dan of dit beide noch van eene oudere taal, uit gemeene voorvaderen, afstamt, onderwinde ik my niet met zekerheid te bepaalen. Myns oordeels, zyn *mel* en *melos* tweelingen uit eene Hebreeuw-sche moeder. Ziet hier achter in *Mal. Ode* spruit buiten twyfel van het Grieksche *ēdein*, *adein*, zingen, roemen, en betekent een lofzang, even als *edda*. Uit dat beide is zamengesmeed *melodia*, eene zangwyze, of musykaal geluid.

De verstandige spraak is een bewys van redelykheid, en daar door overtreft een mensch de beesten, schoon die op hunne wyze ook wel een geluid weten te maken, waar door zy honger, dorst, pyn, liefde, of iets diergelyks te kennen geven, en zelf malkanderen op eene beestelyke wyze verstaan. Zal dan de taal der menschen redelyk wezen, zo moet ze, als eene vrucht en betoening van de redcn, in de zelve gegrond zyn. Dit bestaat dan hier in, dat ze uitdrukt de eigenschappen en hoedanigheden der dingen, waar van men spreekt. Ik meene ook middagklaar in myne Fakkcl, door zo menige voorbeelden, gelyk ook in dit Vervolg, betoogt te hebben, dat de benaamingen der zaaken in onze Moedertaal daar aan niet gegeven zyn als by geval, om slechts door eenen zekeren letterklank, ingevoert van't gebruik, eenig denkbeeld te verwekken, of iets aan te wyzen; maar dat ze met verstand en oordeel den aard, de hoedanigheid, en 't gebruik der dingen betrekken, om den hoorder een recht begryp in te prenten. Hier uit blykt hoe onredelyk, ongerymt, en onkundig het is, dat ymand

*** 2

op

V O O R R E D E N .

op de vrage , Waar om heet dit dus , en dat zo ? tot antwoord geeft , (gelyk ik wel gehoord hebbe) het heet zo , om dat het zo heet ; als ware daar van geene bondige reden te geven , of op te speuren . Zien wy dat dikwyls niet ; de schuld is niet by de benamingen of woorden , maar by onze onwetentheid , of gebrek van opmerking . Adam betoonde zyne wysheid in 't geven der naamen aan de dieren , volgens die taal , welke hem zekerlyk met de reden was ingefchapen . Genef. 11 : 19 . Van hem is dat overgelevert en afgedaalt op zyne nakomelingen ; of immers die hebben hem daar in nagevolgt .

Overmits dan de woorden zulke beschryvingen der zaaken zyn , stel ik als onbetwiftbaar vast , dat een woord of benaming oorspronglyk en als een ingeborene t' huis behoort in die taal , waar in dat plaats heeft ; maar overgenomen is van andere , waar in niets zodaanigs word gevonden . 't Is derhalven een bondig bewys voor de Hebreeuwſche taal , als de eerste , dat de naamen der eerste menschen , *Adam* , *Heva* , *Kain* , *Habel* , *Seth* , enz. daar in betekenen 't geen op hen past ; maar niet in andere spraaken . De beuzelaaryen van *Becanus* en *Schriek* , hebben hen maar belachelyk gemaakt . Ik zal dit met een voorbeeld of twee in 't daglicht stellen . *Carcer* is in de Latynſche taal een gevangenhuis . In de Gothiſche Evangelien leeft men *karkar* , en wy zeggen naar een van beiden , *kerker* . Wie ziet hier in geene verwantschap ? Die gelykluidendheid aan een enkel geval toe te ſchryven , is redenloos . Maar hebben de Latynen dit overgenomen van de Gothen ? of de Gothen van de Latynen ? 't Is by my zeker , dat de Latynen daar aan 't oudſte recht hebben . *Carcer* is by hen gevormt :

V O O R R E D E N :

vormt van *coërcere*, bedwingen, influiten, en dus beschryft het de zaak. Ziet de Fakkelt, bladz. 167. Maar wat drukt *karkar* uit in 't Gothifch? Ik herzeg noch eens, 't is geenzins toe te stemmen, dat de benaamingen der zaaken slechts bloote letterklanken zyn. Even zo was by de Gothen *proufetian*, 't geen de Latynen uit het Griekfch *prophetare*, en wy na hen *profeteeren* noemen. Wie twyfelt, of dit woord was by de Gothen slechts een aangenomen vreemdeling? want in 't Griekfch drukt het voorzeggen uit: maar wat in 't Gothifch? Is 't wonder, dat men in de spraak der Gothen ook Latynfche woorden vind, uit zulk eene vermenging der volkeren, gebruik der Latynfche taal in den Godsdienst, 't fchryven van boeken, enz? Dus is 't niet te vermoeden, dat de Heidensche Kimbren hun *vin* niet zouden gevormt hebben van 't Latynfche *vinum*, als hedendaags noch de Franschen. Ik vermoede daar in geen gemeene oorsprongbron in de eerste aaloudheid, om dat men in die koude landftreeken lange van geen' wyn wift. Wilt gy een voorbeeld van het tegendeel? De Latynen noemen zeker beest *urus*. De Hoogduitschen zeiden, *urochs*. By wie behoort dat t'huis? zekerlyk by de laaften: want *urus* zegt in 't Latyn niets: maar *or*, en *ur*, was by de Hoogduitschen iets dat uit het bosch komt, wild. *Ochs* is *os*, *ur-ochs* is dan een boschos, een wilde os. Anders *ur* beduidde ook groot. Doch zodaanige waren bosch-offen. Die naam beschryft dan dit dier. Wilt gy meer? *Puiftje*, een etterig zweertje, is in 't Latyn *pustula*. Ziet daar eene overeenkomst. Maar waar behoort dat oorspronglyk t'huis? Zekerlyk by de Latynen, om dat *pus* in hunne taal etter betekent; maar in 't

**** 3

Duitsch

V O O R R E D E N.

Duitsch niet met al, dat daar op past. Voegt hier by, ons *aal* is door t'zamentrekking van 't Latynsche *anguilla*. Ziet de Fakkels bladz. 1. Zulke versmeltingen zyn gemeen. In 't Latyn beduid *anguis* een slang, waar na *anguilla*, een aal, gelykt. Ons *aal* drukt in 't Duitsch niets uit, dat daar op ongewrongen toegeigent kan worden. Behoort *aal* tot *oly*, om dat paling pleegt vet te zyn? Aal is dikwyls mager genoeg. Men passe dat toe op diergelyke. Laat ik hier een staaltje van een woord toe voegen. Ons *murmureeren*, verkort *morren*, is in 't Latyn *murmurare*. De Latynen hebben dit niet overgenomen uit de taal onzer voorouderen, maar deze van hen. Dit blykt om dat *murmurare* stamt van 't Latynsche *murmur*, een gemor of gemompel. Zo drukt het Latynsche woord de natuur der zaak uit. Het Duitsche wyft volgens onze taal niets zodaanigs aan. De Latynen hebben dan daar toe het oudste burgerrecht. Dus moet dan de vereischte overeenkomst in de betekening ruim zo zeer in acht genomen worden, als de naaste letterklank: want een afgeleid woord is wel nader in geluid en letteren by eenen anderen grondwortel, waar van het echter niet stamt. Dan heeft een geval plaats. By voorbeeld, ons *eischen* paalt zeer na aan 't Grieksche *αισχειν*, *askein*; doch spruit daar van niet: want dit beduid oefenen, waar mede eischen geene gemeenschap heeft. 't Komt dan van eenen anderen oorsprong, waar naar ik gisse in myne Fakkels, Bladz. 85. en ook in dit Vervolg. *Mensch* verschilt in boekstaven genoegzaam niet van 't Latynsche *mens*; doch dit beduid het gemoed, de ziel. Ik breng derhalven *mensch* niet daar toe, maar tot *menisch* in myne Fakkels, Bladz. 231. en hier na in 't Vervolg.

V O O R R E D E N.

volg. Dit zy een voorbeeld van diergelyke woorden en naamen. Tot eenen vasten grond van afleiding uit eene andere taal, moet meer zyn, dan de bloote eensluitende lettergalm, naamelyk ook de gelykvormige betekening. Doch die regel is echter zo algemeen niet, of zy lyd noch wel eenige uitzonderingen, vermits het gebruik de betekening van eenige wel wat heeft verandert, byzonderlyk door die van de eene soorte tot de andere over te brengen. B. v. ons *peerd* is van 't Hebreuwfche *פרד*, *pered*, een muilezel. Te lichter zal dit toeflaan, die weet dat de betekening van een woord zelf in de zelve taal met 'er tyd wel verandert word. Begeert men een voorbeeld? *Stank* is nu by ons een afkeurige reuk, maar was by de Vranken ten tyde van Willeramus een liefelyke geur. Ziet de Fakkelt, bladz. 356.

Wanneer eene uitwerking verscheide oorzaaken kan hebben, valt te onderzoeken en oordeelen, welke de rechte, of immers de waarschynlykste zy. Zo is 't hier mede gelegen. Als'er verscheide bronnen der woorden en benamingen kunnen zyn, melde ik die, op dat de verstandige Lezer oordeele, welken voorrang behoort te hebben: 't geen by my zomtyds twyfelachtig stond. Men weet hoe nauwkeurig de verbeteraas der aaloude Grieksche en Latynsche boeken de verscheide lezingen, ook zulke die verdorven zyn, opzamelen en aantekenen, om daar uit den rechten zin der twyfelachtige, of verminkte plaatzen te giffen, of herstellen. Hier kan het zelve geschieden, en zelf een misflag aanleiding geven, om de waarheid te ontdekken. Ik stel tot wortels myner oorspronglykheden wel te gelyk Hebreuwfche, Grieksche, en ook Latynsche woorden, op dat men de beste

V O O R R E D E N .

beste uitkiezen moge. Deze afleidingen zyn menigmaal niet verschillig, veel min srydig, maar ondergeschikt, dewyl 't Hebreewsch de moederwortel is, van welke zommige onzer woorden onmiddelyk afftammen, en andere door tusschenkomen van 't Grieksch of Latyn; welk Latyn zelf van 't Grieksch gevormt is, gelyk het Grieksch van 't Hebreewsch, of immers 't Phoenicisch, een onmiddelyke spruit van 't zelve; behalven dat de Grieken ook de taal der aaloude Schythen, onze voorvaderen, niet weinig gepluimt hebben, gelyk ik aanwees in de Voorreden myner Fakkels. Ik zal hier noch een staaltje byvoegen. In 't Hebreewsch is *ווי*, *ooi*, een smertelyke uitroeping in droefheid, of pyn. Het zelve is de Grieken *οι*, *oi*, en *οαι*, *ouai*, dat buiten twyfel daar van stamt, de Latynen hebben van het laatste in den zelve zin hun *vae*, vervormt. Hoe gemeen de verandering van 't Grieksche *ov* in *v*, en *ay* in *e* by de Latynen is, behoef ik taalkundigen niet te bewyzen. Wy hebben *oei* om pyn uit te drukken, en *wee* is eene uitdrukking van hooggaande droefheid, waar mede wy 't Hebreewsche en Grieksche woorden verbaalen, B. v. Jerem. 10: 19, en Luk 21: 23. Hoe het Grieksche en Latynsche van 't Hebreewsche stamt, is reeds gezegt. Maar hoe komen wy aan ons *oei*, en *wee*? Hoe volkomen *vae* en *wee* overeenstemmen, ziet elk. Doch *oei*, gelykt zeer wel naar 't Grieksche *ouai*, en *oi*. 't Is echter noch nader by 't Hebreewsche *ooi*, en kan daar van onmiddelyk tot onze aaloude voorvaderen gekomen zyn, en dus is 't in 't Grieksch, Latyn, en Duitfch, dan van eene stamwortel. Wy verbaalten dit *oei* ook in *ai*, en *a*, en zeggen voor *oei my!* *ai my!* en *a my!* gelyk de
Grie-

V O O R R E D E N .

Grieken οἶμοι, *oimoi*, en ὄμοι, *oomoi*, Heu mihi. Ik zal dit met een staaltje doen begrypen. Oor is van 't Hebreeuwſche אָר, *ofen*, in 't Griekſch οὖς, *ous*, waar na de Moefogothen zeiden *oufo*. In 't Latyn is nu *auris*. Voor *aures* zeiden de aaloude Latynen *aufes*, dat nader is by 't Hebreeuwſch en Griekſch. Men ſchynt hier uit te mogen beſluiten, dat ons *ooren* van 't laater Latyn geſproten is. Wie ziet niet het verwantschap dezer benaamingen, als kinderen of kindskinderen van die Hebreeuwſche moeder? Ons *oor* is dus van 't Latynſche *auris*; dit van 't Griekſche οὖς, met verwiffeling van *s* in *r*, 't geen dikwyls geſchied; en *ous* is van 't Hebreeuwſche *ofen*. Of men dan *oor* afbrengt van 't Latyn, Griekſch, of Hebreeuwſch, 't zal op een uitkomen. Noch een ſtaaltje zy *naam*, by de Latynen *nomen*, by de Grieken ὄνομα, en by de Hebreen is אָנָם, *naam*, zeggen. Hier van is אָנָם, *naoum*, iets dat gezegt is. Men ſtoote zich niet, dat ik een woord ſtel tot den grond van ecne benaaming; want niets is gemcener, dan dat van woorden naamen worden gevormt; gelyk ook wel het tegendeel. Met den naam word iets gezegt en uitgedrukt. Wie ziet niet hoe na dit alles vermaagſchaft is? 't Dunkt my redenloos, indien ymand dat niet door afſpruiting, maar ſlechts by geval, wilde achten. Even dus is 't gelegen met veele andere woorden en benaamingen 't Kan ook zyn, dat de Grieken, Romeinen, en Duitſchen veele woorden van malkanderen niet ontleent hebben, maar dat de zelve afkomſtig zyn van eenen noch anderen taaltronk, die na Babels ſpraakverwerring aan hunne gemeene voorouderen uit Japheth eigen geweest, en allengskens verſcheidentlyk verandert is; zo echter, dat'er

in

V O O R R E D E N .

in die afstammelingen noch een zweem van den aalouden gemeenen ooriprong bespeurt word: 't geen zo niet is met veele andere taalen, die in hun begin meer daar van verschilden, en nu ook meer overeenstemming met malkanderen hebben.

Doch daar konnen ook afleidingen zyn uit het Duitsch, die zonder tegenstrydigheid, als ondergeschikte zeer wel te zamen bestaan. Ten voorbeelde zy. Men merkt aan dat *scafan*, of *scaphen*, by de Engelsaxen ook had de betekening van *scheeren*. Ik twyfel geenzins, of dit *scafan* is ons *schaven*, en niet *scheeren*. Maar laat ons het laatste eens toegeven. Zeer natuurlyk en welgepast kan men daar van ontleenen den naam van ons bekend *scheerbeest*, een *schaap*. *Willeramus* schryft *scaaph*, en de Hoogduitschen zeggen noch *schaff*. Ik bragt *schaap* tot het Grieksche *σκεπειν* *skepein*, bedekken. Ziet de *Fakkel*, bladz. 316. Vermits men nu een *schaap* *scheert*, om met zyne wol de menschen te bedekken, zo mogt men, indien *scafan* *scheeren* beduid heeft, vermoeden dat deze woorden in de eerste aaloudheid by de noch onverspreide taalgenooten vermaagschapt zyn geweest, en dus op tweederlei wyze eene wettige afleiding lyden. Ja! zo *scafan* ouds tyds al *scheeren* beduidde, zoude men niet mogen denken, dat dit *scafan* quam van *scaf*, zo dat men zeide *schaapen* voor *schaapen* *scheeren*: gelyk *visschen*, en *vogelen*, voor *visschen* en *vogelen* vangen? Men oordele het zelve van diergelyke woorden en benaamingen.

't Moet niemand vreemd voorkomen, al vind men een groot verschil tusschen de grondwortelwoorden, en de woorden die daar van zyn verbastert tot eene nieuwe taal,

V O O R R E D E N .

taal, of in eenige andere overgenomen. Overweegt eens hoe zeldzaam onze eigen woorden by onze tyd- en- taalgenooten in verscheide gewesten in letteren, uitgangen, en uitspraak wel worden verandert. Dus hoort men voor *zeker* ook *zeper*, en *zemers*; voor *jemy* ook *jeminy*, en *jemers*. Nochtans zyn dat onbetwiftelyk de zelve woorden. Men achte dan niet straks ongegrond alle gissing, die zich zo klaar straks niet opdoet, dewyl de tyd en 't verbafterende gebruik daar in groote veranderingen plegen te maken. Dit is de reden, waar om dikwyls letteren moeten verwisselt, verzet, by en afgedaan worden, vermits daar in verandering gekomen was. Ik bediene my daar van niet meer, noch anders, in myne afleidingen, dan die alles tot eenen Duitschen oorsprong willen brengen. De ouden noemden, by voorbeeld eenen boer *rustier*. Wie twyfelt, of dat was van 't Latynsche *rusticus*? maar hoe vervormt? Is ons *Paus* niet onwederprekelyk van 't Latynsche *Papa*? Maar wat heeft dat eenen anderen draai gekregen? Dus is *Abt* van *Abbas*, *Proost* van *Præpositus*, *Priester*, by de oude Vriezen *Prester*, van *Presbyter*, *Dormtor* van *dormitorium*, *Reester* van *refectorium*, *Metten* van *matutinæ*, naame-lyk *lectiões*, *Souter* van *Psalterium*, *Pinxteren*, en ook *Sinxen*, van *Pentekoste*. Al zo vreemd heeft het gebruik van *Beatrix*, een vrouwen naam, *Baat* gesmeed. Dit alles is buiten eenige betwisting, en legt eenen grond om van diergelyke woorden oordeel te vellen. Was dat niet, dan zoude het geene andere spraak zyn. Men ziet hoe de inheemsche woorden, na eenig tydverloop, door 't gebruik, dat zich aan geene taalwetten noch regels laat binden, vervormt word. Wil men een staaltje in 't

***** 2

Latyn?

V O O R R E D E N .

Latyn? om niet tot verouderde woorden op te klimmen? *Tripudium*, eene Heidensche voorwikking uit het eeten der Kiekens, is verkort van *terripudium*, en dat verbogen van *terripavium*. Opmerkelyk is ook, hoe zomtyds de woorden t'zaamgesmolten en ineengedrongen worden, en daar om bezwaarlyk na te speuren zyn. Zo is in 't Hoogduitsch een gilde genoemd *zunffte*, dat vervormt is van *zusammenkunffte*, t'zamenkomst, dat zeggen wil maatschappy van t'zamengekome. Hier van is ook in 't Nederduitsch veelzins bewys. B. v. zo is *Botvast* versmolten van *geboden vastdag*, en *griël* van *grabbel* geworden. Op die wyze berrekken de Zeeuwen *hebben tot hen, geven tot geèn*, enz: zo als men van *moeder* maakt *moër*. 't Zoude gewisselyk wonder zyn; indien uitheemsche woorden anders voeren. Alle aardsche dingen zyn vol veranderingen. Op veele wyzen worden ook de woorden en benaamingen verflikt, gelyk ik in de Voorreden myner Fakkels heb aangewezen, en in dat Werk zelf, als ook in dit Vervolg, overvloedig zal doen blyken. Men neme tot een staaltje uit het dagelyks gebruik de getalnaamen, *dertig* en *tachtentig*. *Wie kan in twyfel trekken, of die zyn gevormt van drie, en acht, met het byvoegzel *tig*, uit *tien*?* Maar dus is *der* met verzetting en verwisseling van letteren verandert uit *drie*: gelyk de Oppertaalmeester het gebruik ons ook *derde* voor *driede* gebied te zeggen, alleen om dat het hem zo behaagt. Doch *acht* heeft in *tachtentig* *t* tot een hoofd, en *n* tot een steert gekregen, die beide wel ontbeert konden zyn, had niet het gebruik ons die door eene over-tollige mildheid gelieft op te dringen. De Hoogduitschen blyven by den oorsprong, en zeggen *dreyssig* en *acht-*

V O O R R E D E N .

zig, gelyk wy vyftig, zestig, enz. De steert word ook wel afgeknipt, en dus *tachtentig* gekrompen tot *tachtig*. Maar *twintig*, by de Hoogduitschen *zwanzig*, is zeer ontleken van *twee*, dat zekerlyk daar van de wortel is. In onze taal was twee *twy*, gelyk drie *dry*. De aalouden zeiden *zuei*, zo als de Hoogduitschen *zwey*. *Tig* by *twy* gevoegt, maakt *twytig*, en daar uit word door eene tusschengeschoven *n* *twintig*. Ja daar schieten wel verscheiden spruiten uit eenen tronk, die geene maagfchap aan malkanderen schynen te kunnen rekenen. B. v. van *Kornelis* is *Krelis*, en *Kees*. Deze zoude men niet aanzien voor stamgenooten, en zyn echter malkanderer nader, dan broeders. Alleen de eene naam van *Elisabeth* levert'er dus vyf uit, naamelyk *Elsbeth*, *Lysbeth*, *Els*, *Lys*, en *Beth*. Zo is van *Jakob*, *Jaap* en *Koppen*, van *Katryn*, *Kaat* en *Tryn*, enz. In 't tegendeel, *Nel* en *Neel* schynen ten minsten zusters te wezen; en echter zyn zy elkanderen in afkomst de wilde vreemde: want *Nel* is achter afgesnoeit van *Peternel*, en *Neel* is de middelmoet van *Kornelia*. Letterwisseling maakt ook, als gezegt is, eenige afleiding geenzins ongelooflyk. Wie kan met reden weder spreken, dat ons *treeft* is van 't Latynsche *tripes*, een drievoet? Of zo men al wilde vermoeden, dat *treeft* van *drievoet* versmolten mogt zyn; kan wel ymand in twyfel trekken, dat ons *olyfant* is van 't Grieksche of Latynsche *elephas*? Of dat ons *yvoor* gevornit is van 't Latynsche *ebur*? Echter in het laatste is maar eene letter, onverandert gebleven. Zo is *duiken* van 't Grieksche *duw*, *ducin*, onder gaan, zinken, maar de Grieksche uitgang *ein* verwisselt in den Duitschen *ken*. Even dus is *wryven* van 't Latynsche *fricare*.

V O O R R E D E N.

fricare. Wat zweemt *vlym* naar 't Grieksche *phlebotomon* een laattuig? en echter is dat, myns oordeels, daar uit verbaftert en versmolten. Dit kan niet ongelooflyker schynen, dan dat *molik* is van *mormolukeion*, ziet de Fakkel Bladz. 241. Op die wyze is ook *elpenbeen* van *elept. antenbeen*. 't Is immers buiten alle wederspraak of twyfel, dat de hedensdaagsche Italiaanen, Spanjaards, Franschen, en noch meer andere volkeren, de Latynsche hebben geplundert; doch die woorden zo verplooit naar hunne mode en leeft, dat die als gemaskert zyn, zo dat men dikwyls werk heeft om die meer te kennen. Laat ons dit eens kortelyk betoogen.

Het Italiaans is wel minst van 't Latyn verwydert; maar vloeit echter over van diegelyke vervormingen, zo dat de oude Romeinen in 't nieuwe Romen barbaaren zouden schynen, en hunne eigen taal daar in niet meer verstaan. Dus is *flos* eene bloem, verbaftert in *fior*, *lex*, eene wet, in *legge*, enz. Ik zal hier noch maar drie gemeene naamen by voegen. Zoude men *Giovanni* wel aanzien voor *Johannes*? Zoude men wel vermoeden, dat *Gierolamo* schuilt in de huid van *Hieronymus*? Of dat *Giacomo* *Jakob* is? Meer zal ik niet ophalen.

In 't Spaansch zyn zeer veele vervormingen ruim zo groot. Zoude een onbedrevene zich wel verbeelden, dat het Latynsche *facere*, doen, de moeder is van 't Spaansche *hazer*? Zoude men *folium*, een blad, wel zoeken in *hoga*, of *femina*, eene vrouw, in *hembra*? Doch de Spanjaards zyn veel gewoon de *f* der Latynen in eene *h* te verwisselen, en het lichaam der woorden zeer te misvormen. By voorbeeld, het Latynsche *fugere*, vluchten, noemen zy daar van *huir*, gelyk de Franschen *fuir*.
Zou-

V O O R R E D E N .

Zouden veele wel denken, dat *muger* gesmeed was van 't Latynsche *mulier*, een wyf? De *l* is in eeng verwisselt. Wil men een staaltje van een naam? Van *Jakobus* vormen zy *Jago*, en *Diego*. Noch een woord moet ik opmerken. *Zoon* is by de Grieken *υιος*, *Huios*. De Latynen maken daar van *filius*, en de Spanjaards wederom van *filius hyo*. Zo word dat woord door zulk eene verdraaying weder te recht gebragt, gelyk in ons *Oye*. Ziet daar van de Fakkelt, bladz. 271.

Eene diergelyke vervorming van 't Latyn vind men by de Franschen. Wat verschilt niet hun *chef*, van 't Latynsche *caput*, hoofd, *bouche*, van *bucca*, *oreille* van *auricula*? Hoe weinig gelykt *chien* naar *canis*, een hond? Is *Eveque* een Biscop, niet zeer ontleken van *Episcopus* en *Eveche*, een Bisdome, van *Episcopatus*? Zo ongelykvormig is *Roy* aan *Rex*, een Koning. Zoude men *Eglise* wel in *Ecclesia* zoeken? Wat verschilt niet *monnoye* van *moneta*, by ons van 't laatste verstempt tot *mont*. Zweemt *lufignol* wel zeer naar *lufcinia*? en echter is die Fransche nachtegaal uit dat Latynsch ei gebroed. 't Luid noch vreemder, dat *assez* geboren is uit het Latynsche *satis*, genoeg. *As* is omgekeert van *sa*, en *tis* vervormt in *sez*, met verwisseling van *t* in *s*. Zullen niet zeer weinige denken, dat *Samedy* is *Sabbathi dies*, Sabbathdag? Op die zelve wyze noemen de Hoogduitschen den *Saturdag*, *Sambstg*, of *Samestg*, voor Sabbathdag. Van deze zullen het de Franschen mogelyk overgenomen hebben. Niet waarschynlyker komt het voor, dat der Franschen *Etienne* steekt in de schoenen van den Griekschen en Latynschen *Stephanus*, dan dat men de Engelschen, wanneer zy na hunnen *James* vra-

V O O R R E D E N .

vragen, tot *Jakobus* moet zenden. En echter zyn die zekerlyk daar te vinden. Wil men woorden? Hoe is *peindre*, schilderen, ontleken van 't Latynsche *pingere*, *manger*, ceten, van *mandere*, of *manducare*, *cuellir*, verzamelen, van *colligere*, *Boire* drinken van *bibere*, *etre*, zyn, van *esse*, *ouir*, hooren van *audire*, *plier*, vouwen, van *plicare*? Hoe weinig zweemt *avoir*, hebben, naar *habere*, of *j'ay*, ik heb, naar *ego habeo*? Zoude men *bellus locus*, een schoone plaats, wel lichtelyk in *beau lieu* weten op te speuren? 't Is gewis, dat de Franschen ook veele woorden den Grieken ontleent hebben, 't geen zo in ouder als laater tyden geschied is; (Ziet de Voorreden myner Fakkels) doch deze hebben zy op de zelve wyze verhanfelt.

Is dit nu zo in de taalen, die zekerlyk onmiddelyk, en wel in latere tyden, uit het Latyn verbastert zyn, men heeft zich dan niet te verwonderen over de verbuiging van onze woorden uit het Hebreeuwfch, Griekfch, en Latyn. Wat moet men van vreemden, naar langduurig eeuwverloop, niet denken, indien zelf de kinderen binnen korten tyd aan hunne moeder zo ontleken zyn? Ja! men oordeele, of onze afleidingen wel harder, gedrongener, en onwaarschynlyker zyn. Neemt tot een staaltje: van 't Latynsche *fidicula* is ons *vedel*, en 't Fransche *viole*, en *violon*. Even zo, uit het Latynsche *candelabrum*, van *candela*, een kaars, is ons *kandelaar*, en 't Fransche *chandelier*. Wat blyft nader by den oorsprong? Zulke woorden zyn'er veele.

Doch 't is mede aan te merken, dat wy veele woorden en naamen hebben, die nader zyn by 't Fransch, dan by 't Latyn. Ik wil niet loochenen, dat ook Latynsche

V O O R R E D E N .

tynsche woorden door die déure in onze spraak gekomen zyn , gevormt naar hunne mode : maar andere hebben zo wy , als zy , onmiddelyk uit het Latyn ; doch elk heeft die geschikt naar zynen taalleest. 't Is geen wonder , zo onze buiging naar die van de Franschen zweemt , dewyl hunne taal oorspronglyk de zelve was , met die van de Duitschen , als zynde Vranken , welker woorden zy in een groot getal behouden , maar vervormt hebben. De tong van spraakgenooten moest in zulke verbafteringen al meest eene gelyke uitwerking hebben. Tot een voorbeeld : van 't Latynsche *vox* , stemme , maken de Franschen *voix* , en wy *voois* , toon , *wyze* , dat zelf van *voorze* is. Buiten twyfel is ons woord van 't Latyn gesproten ; maar door tusschenkomen van het Fransch , dewyl wy de betckening niet zo zcer der Latynen , als wel der Franschen volgen. Doch *Magister* is in 't Fransch *maitre* , en in 't Nederduitsch *meeſter*. Dit beide , zal onmiddelyk van 't Latyn verſmeed zyn. Zo is 't met *butyrum* , *beurre* , en *boter* , 't geen zommige zeggen *butter*. Dus mede *offerre* , *ofrir* , en *offeren* , enz. Ja ! 't Is niet onwaarschynlyk , dat de Franschen hun *maitre* hebben van ons *meeſtere* en *beurre* van *botere*. De *e* was een Duitsch , en byzonderlyk een Vlaamsch aanhangfel. Men zegt voor *boter* ook *beuter* , waar van dan *beutere* zoude zyn ; 't geen noch nader is by *beurre*.

Ik zal hier noch by voegen , dat het verſchil der woorden en benaamingen in letteren , buiging , enz. die in 't Griekſch , Latyn , en Duitsch verwant zyn , ongetwyfelt ook hier uit zonderling is veroorzaakt , dat menige woorden uit de eene laater taal in de andere niet zyn overgebracht ; maar dat zy wel ſpruiten zyn van eenen ſpraak-

ſtam,

V O O R R E D E N .

stam, wiens wortel in de spraak van gemeene voorouderen te zoeken is; doch de nakomelingen hebben die verbogen elk op hunne wyze, naar gelegenheid der vermengingen, verstrooyingen, enz. Dus is wel een woord door de tweede of derde hand, t'elkens met verandering, tot ons gekomen, en naar onzen leest gevormt. Geen wonder, dat zulke zusters van malkanderen meer en meer vervreemd, en van haare moeder verbastert zyn.

Noch eene opmerking kan ik niet voorbygaan. De onfscheidbaare voorzetzels, *af*, *be*, *ge*, *ver*, enz. doen dikwyls eenig woord eene geheel andere betekening aannemen, dan het eenvoudig heeft, en die in den grond daar aan eigen is. By voorbeeld, van *staan* word dus *verstaan*, begrypen, van *gaan* *vergaan*, omkomen, enz. Ja! op die wyze heeft zulk een t'zamengestelt woord wel eene dubbele en gantsch verschildige beduidenis. Zo is *verstaan* bevatten, en van standplaats veranderen: *vergaan* omkomen, en elders gaan. Men zal dit van zeer veele woorden dus kunnen bevinden, en 't schynt al wat zeldzaams; hoewel men dat in 't Grieksch en Latyn ook wel bespeurt. Evenwel dit maakt zomtyds de afleidingen duisterder.

Ik heb overtollig geacht veele woorden en benamingen op te halen, welker oorsprong en betekening uit onze Moedertaal van zelf blykt. By voorbeeld, wat was noodig te zeggen, dat *nathals* zamengestelt uit *nat* en *kals*, is zulk een die genegen of gewoon is, zyne *keel* met veel drank te bevochtigen? Dat *brandmerk* is van *branden* en *merken*, vermits zulk een schandteken op ymands rug, of elders, met een gloeyend yzer gebrand word, om hem te merken? Dat een *evenaar* in de weegschaal

V O O R R E D E N .

schaal is van *even*, of *evenen*, vermits die de gelykheid of ongelykheid der zwaarten aanwyst? enz. Diergelyke enkele en t'zamengekoppelde woorden en naamen, die geene verklaring behoeven, zyn'er menige. Elk opmerkende kan zulke zeer licht zelf zien. De zamengelafschte woorden worden ook gekent uit de enkele. 't Getal der andere, waar over ik niets heb aangetekent in myne Fakkell, of in dit Vervolg, is niet overgroot. Doch niettemin is'er noch overvloedige stoffe van dien aard voor andere ter verhandeling overgebleven. Niet alle woorden quamen my te binnen; niet alle heb ik in den grond begrepen; en ik heb ook van alle niet alles gezegt.

't Was enkel liefhebbery, en zucht tot opheldering onzer braave Moedertaal, die my bewoog om myne gedachten daar over den Vaderlander mede te deelen; zonder ymand te willen innemen, veel min iets opdringen, of verbinden tot het toestemmen van myne gevoelens: welker veele ik niet hooger, dan voor gissingen opgeve. Men kent geleerde en beroemde Mannen, van welke *Conjectanea* en *Conjecturae*, Gissingwerken, in 't licht en achting zyn. Ik meende dat my ook iets zodanigs vry stond, om ons Nederduitsch op te helderen. Om die zelve reden, en tot dat doelwit, schreef ik onlangs *Den oorsprong en uitlegging van dagelyks gebruikte Nederduitsche Spreekwoorden*. Dat dit laatst genoemde werkje veelen niet onaangenaam geweest is, bleek uit de overspoedige uitverkooping. Zedert liet ik noch een tweede Deel volgen. Ik betuigde in myne Voorreden der Fakkell, gelyk ik ook noch doe, dat my lief zoude zyn, indien een taalkundige van meer bequaamheid en

*****₂

licht,

V O O R R E D E N .

licht , myne misbevattingen bescheidenlyk aanwees en verbeterde , ten gemeenen nutte. Zeer wel voorzag en wist ik , dat myne bedenkingen verscheiden oordeel zouden onderworpen zyn. Niemand echter kan met redenen my qualyk afnemen, dat ik by gelegentheid der uitgeving van dit Vervolg , en voor het zelve , iets zegge tot verdediging van eenige myner afleidingen , die ik uittrekzels wyze gemeld , maar ook berispt en afgekeurt zag in de Boekzaal der Geleerden , van de maanden September en October des Jaars 1722. Ik doe dit te meer , dewyl het my aanleiding geeft om iets te zeggen, dat , zo ik hope , weetzuchtigen niet onsmmaakelyk zal wezen.

Ik zal my niet uitlaten daar over , of die Heeren Uittrekzelschryvers ook aangestelt zyn tot Opperkeurmeesters der boeken. Ik wyze de zelve , en ook den onzydigen Lezer , tot hunne hekeling van den Leipziger maandlyken Uittrekzelschryver , over 't bedilde werk van den Heer Ter Burg , te vinden in de Tweemaandelyke Boekzaal van May en Juny 1727. §. XI. Bladz. 467-484. Men kan de toëpassing zelf maken. Ook maak ik geene opmerkingen daar over , of het wel heusch gehandelt is , dat men straks een boek de kroon van het hoofd neemt , verdacht maakt , en een kind , dat niets zodaanigs verdient heeft , terstond in de geboorte zoekt te smooren , door de wereld vooroordeelen daar tegen in te boezemen ; terwyl men achter de gordyn schuilt. Dat dit de toeleg moet geweest zyn , schynt door te stralen , om dat de Heer uittrekzelschryver geen gewag maakt van iets goeds en aannemelyks , 't geen in dat boek zoude te vinden zyn ; hoewel ik niet denk , dat hy dit

V O O R R E D E N .

dit volstrektelyk van alles zoude ontkennen, maar alleen uitkipt eenige woorden, welke hy met zyne byvoegzels gelieft te roskammen. Of nu die berispingen gegrond zyn, zal ik, ook om de taallievende, zediglyk aan de toets brengen, en het vonnis aan den oordeelkundigen en onzijdigen Lezer laten.

't Baart myns oordeels geene groote zwaarigheid tegen myne afleidingen, 't geen my als eene voorafgaande aanmerking word tegengeworpen : *Dat in dat soort van afleidingen, of woordgrondigen, de meeste zeer onzeker zyn, om dat het niet genoeg is, dat men eenige gelykluidendheid vind in twee woorden, die in verscheiden taal eene en de zelve zaak betekenen : want dat men daarenboven ook moet weten, hoe yder aan dat woord is gekomen; dat is, of die beide volkeren zo veel omgang met malkanderen hebben gehad, dat zy deze woorden onmiddelyk van malkanderen hebben konnen ontleenen. Daar het anders gelegen is, zegt de uittrekzelschryver, schynt de woordgronding op losse gronden te staan, al komt de klank der woorden zeer overeen.* Ik had deze tegenwerping zelf al voorzien, geoppert, en beandwoord in de Voorreden myner Fakkel. Mogelyk heeft hy die niet verwaardigt te lezen; anders verwondert het my, dat daar van niet een woordje word gerept, noch aangewezen, waar om myne oplossing niet voldoen kan. Nu zal ik nader daar op zeggen: Ik neem, als toegestaan, tot myn voordeel, dat er waarlyk zulk eene gelykluidendheid, en betekening van eene en de zelve zaak is tusschen veele woorden in onze Moedertaal, en andere spraaken. De bewyzen zyn in myne Fakkel en dit Vervolg, over al te vinden. Met nadruk zeg ik, niet

***** 3.

alleen

V O O R R E D E N.

alleen eene gelykluidendheid in klank ; maar ook eene overeenkomst in de beduiding. Zonder het laatste , is het eerste enkel by geval. Een staaltje zy dat spreekje : *de vos clam te calcar in de stat, en at sat vis.* Alle deze woorden zyn Nederduitsch en Latyn. Zy maken in onze taal eenen vollen en klaren zin uit ; doch niets zodaanigs in de Latynsche. Anders is 't gelegen , wanneer men dat beide vind. Dit moet dan tot eene afstamming of gemeene oorsprongbron opleiden , zo het niet is door overneming. Al de zwaarigheid is dan , hoe wy aan zulke woorden komen. Maar al konde men dat niet aanwyzen in zulk eene duistere aaloudheid , 't zoude genoeg zyn , dat de zaake zelf spreekt , gelyk het is in meer waarheden. Waren'er slechts eenige weinige zulke woorden en benaamingen , men mogt denken , dat dit zo by geval quam : maar wie kan met eenige redelykheid begrypen , dat'er in zulk eene menigte zo eene gelykvormigheid in klank en beduiding zoude zyn tusschen de Hebreeuwsche , Grieksche , Latynsche , en Duitsche taalen , met gewoone letterwisselingen en vervormingen , en dat die echter aan elkanderen uit vroeger of laater taalgemeenschap , niet en zouden zo onderling vermaagschapt wezen ? Heeft onze taal wel zo veele woorden overeenkomstig in klank en zin met die van de Chincezen , Malabaaren , Maleyers , enz. Ik vermoede niet , dat ymand die op het honderdste deel na zal kunnen aantoonen ; hoewel ik niet alle taalgemeenschap zelf met die volkeren uitsluit. Laat ik dit weder met een voorbeeld of twee ophelderen. In 't Maleisch is *sombayen* zich met de handen boven 't hoofd laag nederbuigen , dat een verootmoedigt eerbewys uitdrukt ; hoedaanig stui-
pen

V O O R R E D E N .

pen en ootmoedig diep nederbuigen van 't hoofd en 't lichaam ook tot de belceftheids plegtelykheden der Chineezen behoort. Dit stemt in klank en zin niet qualyk over een met *soubatten*, gebruikt voor zich vernederen. Hier in schynt men het Fransche *sous*, onder, en *bas*, laag te hooren. Doch dit zal slechts by geval zyn. Ik denk dat dit bastaardwoord door de vaarende lieden uit de Oostersche gewesten, daar zy dit sombayen dikwyls gezien hadden, tot ons overgebracht, en kromtongende vervormt is, dewyl het niets, daar op tocpasselyk, in 't Nederduitsch betekent. Men voege hier by *kamak*, de naam van een hangend netbedde by de Indiaanen, en van daar onder ons bekend geworden en gebruikt, byzonderlyk op de schepen. Wy heten dat eene *hangmat*. 't Geluid en de zaak mislyken malkanderen niet; doch het laatste zal by geval zyn, om dat onze landgenooten overgenomen woorden dikwyls plegen te veranderen in eenen zin, die Nederduitsch is; maar het oorspronkelijke woord in zyne betekening geenzins uitdrukt. Tot een staaltje: ons woord *Ledekant* is verbastert van 't Fransche *Lit de camp*, 't geen eigentlyk zegt een veld- of reisbedde, of leger. Maar wat komt *lid*, of *kant*, daar by te pas? Zo maakt men van 't Fransche *bleu mourant*, eigentlyk gezegt stervend blaauw, *bloemerant*, als ware het zamengestelt van *bloem* en *rand*, dat hier van geheel vreemd is. Men heeft het echter om den klankzweem voor Nederduitsch uit onkunde aangezien. Zo gebeurt ook in veele andere benaamingen. By de Ternataanen is *cannacanna* ried, gelyk by de Latynen *canna*. Geen van beide deze volkeren konnen dat van malkanderen overgenomen hebben. Hier ziet men dan
in

V O O R R E D E N .

in de over een komt een enkel geval ; 't en ware men daar toe een' gemeenen grondwortel in de eerste aaloudheid wilde opzoeken ; die klaar te vinden is in 't Hebreuwsche קָנֵה *kaneh*, ried. Zulke verdubbelingen heeft die landaard meer. B. v. *coracora* is een oorlogschip van hun maaksel, *goegoe* een zeker speeltuig, en *Goegoegoe* een Ryksbestierder. Dus zeggen ook de Latynen *turtur*, wy *tortelduif*, van 't Hebreuwsche תוֹר, *thoor*, even als *barbarus*, *barbaar*, van בָּר, *baar*. Ziet de Fakkelt, bladz. 18. By de Amboineezen betekent *nama* naam. Dit kan zyn by geval, of ook uit dien zelven aalouden oorsprong. Ziet de Fakkelt, bladz. 248. De zelve Amboineezen noemen een trommel *tifa*, de Hebreuwsche תֶּפֶף, *tooph*. Waar om zoude men dat niet voor eene spruit van dien eersten stamwortel mogen aanzien? Immers de handtrommels zyn in danffen en reyen al van een overoud gebruik geweest. Maar byzonder opmerkelyk komt my voor, dat het sap van maankopbollen by de Grieken genoemd word *ὀπός*, *opos*, by de Latynen *opium*, en ook by de Indiaanen *ofium*, 't geen onze matroozen verbafteren in *amfoen*. Hier komt naam en zaak overeen. Is dat by geval? of is 't door overneming? 't Is nauwelyks te denken, dat volkeren by welke dit toebereid word, en die op een onmaatig en dagelyks gebruik zo verslingert zyn, dien naam van de Grieken of Latynen zouden hebben geleert. Al zo onwaarschynlyk hebben die dat van de Indiaanen. *Opos* en *opium* schynt gevormt van het Grieksche ὕπνος, *kupnos*, slaap, dewyl het verdooft, en slaap verwekt, gelyk wy zeggen *slaapkruid*, en dus drukt die naam de uitwerking der zaak uit. Of nu *ofium* iets diergelyks ook in 't Indiaansch betekent, weet ik niet.

Ik

V O O R R E D E N .

Ik blyf daar om in twyfel, en onderwinde my niet hier van iets zekers te bepaalen. Ik zie ook dat *doeri* in 't Maleifch is *doorn*. Dit komt in klank zeer na overeen. 't Kan zyn by geval, of uit den eerften aalouden gemeenen grondwortel: want by de Hebreen is דָּרְדָּר, *dardar*, eene distel. Taalkundigen hebben geoordeelt, dat ook het Maleysch van 't Hebreeuwfch afftamde. Zoude het dan zo ongelooflyk zyn dat hun *doeri*, en ons *doorn*, uit den zelve grondwortel van 't Hebreeuwfche *dardar* fproot. 't Moet dan zulk een wonder niet fchynen, dat 'er wel eenige taalverwantfchap in woorden en benaamingen zelf met de Indiaanen uit die eerfte bronader zoude mogen zyn. Maar zodaanige woorden zyn wat raars en zeldzaams; daar die in onze taal en 't Hebreeuwfch, Griekfch, en Latyn, zo veelvoudig, als gezegt is, voorkomen. Zekerlyk 't is niet al by geval, wat wel zo fchynt. By voorbeeld, *Bapa* is in de Indiaanfche taal Vader; en dus noemen zy aanzienlyke en eerwaardige Mannen, zelf hunnen Koningen, zo als al van ouds 't gebruik was. Zoude dit slechts by geval zyn? Of is 't van 't Latynfche *Papa*, 't geen zy van de Spanjaards of Portugeezen kunnen overgenomen hebben? Of liever, is dit uit een aalouden en gemeenen oorsprong? Ziet hier achter in *Paap*. De Amboinceezen noemen de pokken *pokan*. Die overeenkomst kan by geval zyn: maar is 't niet ruim zo waarfchynlyk, dat die naam van daar herwaards is overgebracht, om dat deze plaag in die gewesten zeer gemeen en zwaar, en eene gantsch quadaardige ziekte is. Immers uit die gewesten zyn de Spaanfche pokken gekomen. Dus zyn wy ook geraakt aan de naamen *haai*, een yffelyk getande flokvifch, (ziet in 't Ver-

volg)

V O O R R E D E N.

volg) *Sits*, katoen, gebloemt lynwaad (ziet daar mede) *rotting*, een riedstok, van *rotang*, en diergelyke. Hier toe behoort ook *orkaan*, een verwoestende dwarrelstorm, als vervormt van 't Indiaansche *hurakan*: in welke landstreek die wel dikwyls en zeer hevig gebeurt. Laat ik hier dit by voegen: De Arabiers noemen eene trommeld*abdaba*, en onze kinderen een *dobbedobbedob*. Hebben de eene dat van de andere overgenomen? Zekerlyk neen. Is 't by geval? Ook niet. Wat dan? 't Is by beide gevormt naar 't geluid van den trommelslag. Zulke zyn'er al veele. Buiten twyfel hebben ook de Indiaanen door den dagelykschen omgang al veele van onze Duitsche woorden geleert, en in hunne taal ingelyft, zo als dat over en weder pleegt te geschieden. Doch om die voor geopperde en tegengeworpen zwaarigheid te voldoen en weg te nemen, heb ik, zo ik my inbeelde, overtuigende aan onzydigen betoogt, wat gemeenschap en verkeerung onze aaloude Voorvaderen met de Hebreuwen, Grieken, en Latynen gehad hebben, en hoe zy aan hunne woorden kunnen gekomen zyn. In deze Voorreden van 't Vervolg is dat bevestigd. Ik zal alleen hier noch melden 't getuigenis van den ouden *Porcius Kato*, in een' Brok, dien *Servius* ons bewaart heeft: *Dat het geweest van Italien, waar in Pisa ligt, in oude tyden bewoont was van Hoogduitschen, die Grieksch spraken.* Dit zal geweest zyn op de wyze der Moesogothen. Hoe gemeen de Grieksche taal was by de Gallen, zeide ik in de Voorreden der Fakkels. De Grieksche spraak en letteren wierd ook Gebruikt van de Druiden, of Priesters en Wyzen der Kelten en Duitschen. Voegt hier ten overvloede dit noch by. 't Is middag klaar, dat veele eigen naamen der Grieken en Romeinen, zo van
mannen

V O O R R E D E N.

mannen als vrouwen, niet gemeld in de H Schrift, noch ontleent van Santen, en Santinnen des Pausdoms, door onze Voorvaderen zyn overgenomen. Een staaltje is by *Tacitus* die zo beroemde Batavier *Claudius Civilis*, en meer andere. Zulke zyn noch by ons zelf onder de landlieden. By voorbeeld, *Julius, Tiberius* enz. Zo mede *Adriaan*, en *Arien*, van *Hadrianus*, *Klaas* van *Nicolaus*. Anders kan *Klaas* ook zyn van *Claudius*. De Westfalingen zeggen *Klaus*, dat zeer wel, eene verkorting van *Claudius* kan zyn. Zo word *Claudius Civilis* verstaalt *Klaas Borgers*. *Kryn* is van *Quirinus*, enz. Kan het ymand ongelooflyk schynen, dat ook andere woorden en benamingen dus overgebracht zyn? Bekent is in onze gewesten de *Roompot*, dat verbaftert is van *Romanus portus*. Ziet hier achter in *Room*. Even zo is het *schakerbosch* vervormt van *sacrum nemus*, 't heilig bosch, van den Heidenschen Godsdienst die daar verricht wierd. De gemelde Heer Uittrekzelschryver laat daar op volgen: *Was het met alle woorden zo gelegen, gelyk met het woord zak, het welk zich zelf, misschien om dat yder meest voor het zyne bezorgt is, door allerhande gevaaren heeft gered en zuiver tot ons is gekomen, zo zoude de zwaarigheid, die nu zo groot is, wel haast weggenomen zyn.* Men zie wat ik over *zak* zeide in myne Fakkelsblad, bladz. 451. 't Is waar, dit is zonder eenige verandering tot ons overgekomen. Het blykt dan uit dit staaltje, en word erkent, dat'er overgegaane woorden uit het Hebreeuwisch in 't Nederduitsch zyn; 't geen ik tot myn voordeel neme. Doch diergelyke woorden, immers met eene zeer geringe verscheidenheid, zyn'er meer; zo dat *zak* alleen dit voorrecht niet en

*****₂

heeft:

V O O R R E D E N :

heeft : De Grieken en Latynen namen *zak* niet overzonder daar eenen steert naar hunne mode van uitgang aan te lappen, en zeiden *σάκος*, *saccos*, en *saccus*. Ik ga nu andere taalen voorby, by welke *fak* ook veel van zyn aaloud fatzoen verloren heeft. 't Schynt dat de reden van *Becanus*, waarom *zak* in dat gemeen verloop dus stand hebbe gehouden, dien schryver niet onbehaaglyk is. Ik denk niet, dat hy geene woorden wil achten van 't Hebreeuwfch te stammen, dan die zo gaaf en ongeschonden overgebracht zyn, als *zak* in onze spraak. Dit past mede op de Grieksche en Latynsche woorden. Want dan zouden wy geene afleidingen hebben, maar die taalen zelf, onder een gemengt zuiver spreken. Is die verandering zulk eene gewigtige zwaarigheid, zo mag men niet voor gewis houden, dat de Latynen veele hunner woorden en benaamingen den Grieken ontleent hebben : en echter wat geleerde twyfelt daar aan? Op dien zelve grond moest insgelyks het Italiaansch, Spaansch, Fransch, enz. niet van 't Latyn stammen; dat immers buiten betwisting is. De zaak is ook klaar door zich zelve. Maar waarom heeft dat mede in onze taal geen plaats? Wil men de onzekerheid der afleidingen toepassen op het een of 't ander byzonder duister woord : ik heb in myne Voorreden op de Fakkels erkent, dat myne woordengronning niet steunt op wiskundige betoogen. Even zo is geen klein gedeelte der natuur- en geneeskunde op enkel gegifte onderstellingen gegrondvest ; waar van'er mogelyk veele niet vaster gaan, dan die waar op ik bouwe. Hier om vind men ook in de wetenschappen zo veel hoofden, zo veel zinnen. Ik beled boven dien, dat ik van veele woorden niet meer had dan gissingen,
de.

V O O R R E D E N .

de eene meer, de andere min waarschylyk; en daarom stel ik 'er dikwyls verscheide voor, zo in de Fakkels, als in dit Vervolg, op dat de oordeelkundige Lezer kieze, welke hem best dunkt, indien hy zelf niets beters kan uitvinden. Om daar toe te meer verschoot en vryheid te geven, melde ik wel gegiste oorsprongbronnen in dit Nawerk die in myn oordeel minder grond hebben, dan die in de Fakkels aangewezen zyn; doch die echter by andere de voorkeur wel mogten erlangen. De verstandige taalkenner zy dan scheidsman. Maar daar zyn menige andere woorden en benaamingen, welker afleiding eene genoegzaame zedelyke zekerheid heeft. De gantsche afleiding en woordengronding heeft dan zulk eene onzekerheid en zwaarigheid niet.

Doch ik zal met dien Heer Schryver overgaan tot alle de byzondere staaltjes, welke hy gelieft aan te halen, en die ik wel wenschte dat volledig waren uitgetrokken, op dat de Lezer myne meening en gronden beter had konnen zien.

Hy maakt een aanvang met BIER, te vinden in myne Fakkels bladz. 33. en na voorgestelt te hebben myne gegiste afleiding van 't Latynsche *biber*, drank, voegt hy 'er by: *Waarschylyk is evenwel het woord bier een oud grondwoord der Noordsche volkeren, die bier zullen gedronken hebben, eer zy de Latynen hebben gekent, gelyk dat woord ook by na in alle Noordsche taalen gevonden word, en uit het noorden is overgekomen, niet alleen tot ons, maar ook tot in Engeland, Vrankryk, en Italiën. Meiboom is in zyne Verhandeling over het bier, van het zelve gevoelen, en hy voegt 'er by, dat beere in de Anglofaxonische taal gerst betekent, het welk ook*

***** 3:

al

V O O R R E D E N .

al zyne aanmerking verdient. Maar waarom heeft het uittreksel verzwegen, 't geen ik er by zeide: *Doch 't verdient ook opmerking, dat ^{is}, bar, of baar by de Hebreënen beduidt koorn; doch daar van brouwt men bier.* Bier was niet de drank alleen van de Noordsche volkeren, maar al in gebruik by de Æthiopiërs, Egyptenaars, Thraciërs, Spanjaarden, Galliërs, Britten, en genoegzaam over al, gelyk nu zelf by de Chineezën. De Noordelingen moesten dat, of den naam, niet eerst tot ons, of in Engeland, Vrankryk, en Italië brengen. Buiten twyfel is die drank bekend en gebruikt geweest al voor de verspreiding der volkeren, en daar mede de wereld doorgeraakt. Wat is dan nader en natuurlyker te denken, dan dat *bier* komt van 't Hebreëwsche *baar*, als of men zeide *koorn drank*? gelyk wy nu brandewyn, die daar uit gestookt word, *koornbrandewyn* en *moutgoed* noemen. Betekent by de Engelfaxen *beere* gerst, wie ziet dat niet aan voor eene spruit van die Hebreëwsche moederwortel? Zekerlyk hebben die Noordsche volkeren voor hun bier geen ouder naam gehad, dan 't Hebreëwsch, indien die 't Latyn al voorby streefde, wiens *bibere*, drinken, van dat *baar* mede zoude kunnen stammen, en dus verbastert zyn door verdubbeling, gelyk wy hier voor in *turtur* en *barbarus* zagen. Dus zouden die twee afleidingen van *baar* en *biber* niet strydig, maar ondergeschikt zyn, gelyk zulke waar van ik hier voor sprak. Maar ik zie noch geene genoegzaame reden, om gantsch te verwerpen, dat *bier* zoude zyn door versmelting, of uitwerping der verdubbelende *b*, van 't Latynsche *biber*, (waar in ik den taalgeleerden *J. G. Vossius* in *Etymologico*, over 't woord *Bibo*, tot eenen toestemmer

V O O R R E D E N .

stemmer heb, die *Meiboom* wel kan opwegen) om dat de Duitschen bier gedronken hebben, eer zy van de Latynen wisten: want meer ouder zaaken hebben haar vorigen naam door overneming met een' nieuwen verwisselt, of die wierden beide gebruikt. Dus vind ik in 't Oud-noordsche gedicht van *Regner Lodbrog*, *bior* en *ol* voor bier, (ziet van *ol* hier na in *Ael*) en *vin* voor wyn. Is dat *vin* naar alle waarschynlykheid van 't Latynsche *vinum*, vermits de aalouden Duitschen eerst van de Romeinen geleert zullen hebben den wyn te kennen en te drinken, vermits hunne barre gewesten geen druiven uitleverden, waarom kan dan *bier* niet zyn van *biber*? Zo maken de Franschen van *bibere* hun *boire*, drinken, dat van het Keltische *bior* weinig verschilt. Buiten kyf is daar de *b* uitgevallen. Immers hebben die Duitschen een' naam gehad, en dingen weten te noemen, voor hunne verkeerung met de Romeinen, echter hebben zy *nomen* en *nominare* van hen geleert en in gebruik gehouden. Hadden zy een ouder woord, dat is verloren. Immers hebben de Duitschen, als een ouder volk dan de Latynen, voor hen al *neuzen* en *ooren* gehad. Nochtans is het zonneklaar, dat *neus*, in de oude taal *naes*, en *nase*, gevormt is van 't Latynsche *nasus*, en *ooren* van *ures*. Waren 'er oude Duitsche naamen, gelyk wel te denken is, die zyn buiten gebruik geraakt, verduistert, en verdwenen. Zo mede, buiten tegenspraak hebben onze aaloude Voorvaderen *Palmen* in de handen, en *planten* onder de voeten gehad. Zy hebben die zekerlyk ouds tyds ook in hunne taal weten te noemen, eer zy van de Latynen *palma* en *planta* overnamen. Waren wy die ontleende naamen nu quyt, wy moesten
stom

V O O R R E D E N .

stom staan. 't Is zeker, dat onze aaloude Voorvaderen *visch* hebben gekent, en weten te noemen. Wie kan echter met reden twyfelen, of die naam *visch* is van 't Latynsche *piscis*? Men wyze eens wat anders aan. Ten minsten, dit *visch*, 't geen met weinig verandering in genoegzaam alle taalen van Europa gevonden word, heeft met *piscis* eenen gemeenen oorsprong. Ziet daar van de Fakkel, bladz. 410. Diergelyke zyn'er menige, over welke men zich al te gewrongen pynigt, om daar toe eenen stamwortel in het Noorden te gaan opbaggeren. Wil men woorden? Konden de aaloude Duitschen ('t zy met oorlof gezegt) nier *kakken*, voor dat zy van de Latynen *cacare* hadden geleert? Of konden zy niet *kooken*, voor dat *coquere* opgekomen was? Niet die werken, maar die naamen, zyn dan van laater tyd. Ook zyn de aalouden zekerlyk zo dom niet geweest, of zy konden wel *twee* een *drie* tellen. Doch wie ziet daar in niet der Grieken en Latynen *duo* en *tria*? Wil men gissen, die hebben dat van de Scythien geleert; 't is my even veel. Ten minsten die woorden zyn vermaagschapt. Die 't weten, mogen den geslachtboom opmaken. Voeg hier eens by: Kan wel in twyfel getrokken worden, of de aaloude Duitschen hebben hunne veldgewassen, wanneer de tyd der ryphheid gekomen was, ingezamelt, en zo dat werk, als den tyd, in hunne taal weten uit te drukken, eer noch de Keizer *Augustus* geboren was. Dus hebben de Hoogditschen noch *ernnden*, en *erndte*. Ziet de Fakkel in *Aarde*. Doch wy noemen zo de vruchten, als den maaityd, *den Oogst*, met geene kleine verbastering van *Augustus*, aan wiens naam de Romeinen die Maand hadden toegewyd. Hier van is het werkwoord

oogsten,

V O O R R E D E N .

oogſten, of *inoogſten*, ook gevormt; 't geen zekerlyk de ouder benoeming uit het gebruik heeft gedrongen. Dus gaan wy verder dan zelf de Romeinen. 't Is even zo gelegen met veele diergelyke. Derhalven geld die reden gantsch niet, *bier* kan niet zyn van *biber*: want de Duitschen zyn een ouder volk dan de Latynen.

Van Bier stapt de Heer Uittrekzelschryver over tot BRIL, en stemt my toe, dat *bril* zegt *breidel*. Zelf zegt hy: *Paapenbril, een schans, is Paapenbreidel; en men zegt zelf in dien zin, ymand een bril op den neus zetten. Maar hoe komt de bril, daar Hopman Ulrich zyn hoofd door stak, dan aan dien naam? Wie weet, of dat laatste niet van dien stam afkomt, om dat het geene daar op word gedrukt, van alle kanten geklemt en als gebreidelt word.* Hy staat dan toe, dat de naam moet zyn om iets dat op de zaak past; 't welk een voornaame grond is van myne afleidingen: maar of zyne naamreden beter doorgaat, dan die 'er myne Fakkelt, bladz. 49. in *Bril*, van geeft, kan de Lezer oordeelen. Hier op laat hy volgen: *Maar of bril genomen voor glazen daar men door ziet om het gezigt te verbeteren, niet wel een' anderen oorsprong heeft, schoon het met de zelve letteren word geschreven? De brillen plegen eerst genoemt te worden berillen, en schynen alzo dien naam gekregen te hebben van beryllus, een klaar en doorschynend edel gesteente. De Cardinaal de Cusa, in zyne verhandeling van dat gesteente, zegt: de beryllus is een helder doorschynende en witte steen, waar aan men eene bolle of verhevene ronde gedaante geeft, en die daar door ziet, kan het gene dat te vooren onzichtbaar was, met zyne oogen bereiken. Dat is klaar de beschryving*

* * * * *

van

V O O R R E D E N .

*van een bril. Ziet Menage in zyne Fransche en Itali-
aansche Oorspronglykheden.* Doch die beschryving past
niet op een bril; maar op een vergrootglas, 't geen men
niet op den neus pleegt te zetten. Echter dus kan de
beryllus aanleiding tot het uitvinden der brillen gege-
ven hebben. Of men de eerste brillen niet van gesle-
pen glas, gelyk nu, maar van den steen *beryllus* ge-
maakt heeft, laat ik de oudheidkundigen naspeuren.
Ik mag echter wel lyden, dat men een' oogbril brenge
tot den steen *beryllus*: waar van ik hier achter *pril* af-
leide. Men stelle dat vry als eene bedenking neven de
myne, en de oordeelkundige make dan keur. Ik ben
zo eigenlievende en verwaant niet, dat ik myne giffin-
gen altoos voor de beste zoude achten, of meenen alles
bedacht en doorground te hebben. Evenwel zie ik niet,
dat myne uitlegging van bril min waarschynlyk is, al
noemde men dien eertyds *beril*: want *bril*, voor *brei-
del*, is *beryd*. Ziet myne Fakkelt, bladz. 48. in *Brei-
del*. Zit niet de bril op den neus als te paarde? Men
weet, hoe'er eenige soorte van schaamte pleegt te zyn,
in die eerst den bril zullen gebruiken, en dat andere
met zulke lachen. 't Kan dan een naam zyn, die daar
aan gegeven is uit boerte. Op zulk eene wyze noemt
men een bril de *fok*, en zegt, *de fok opzetten*. Dit is
ontleent van de fokken, welke de schippers by zetten
tot hulpe van 't groot zeil. Zo word een bril op den
neus gezet tot hulp voor de oogen, en daarom geeft
men daar aan den naam van een *fok*. By gelegentheid
van den naam der Vesting in 's Hertogenbosch, *Papen-
bril*, voor Paapenbreidel, schiet my te binnen, dat het
Kasteel *Sint Elmo* geheten word *Briglia di Napoli*, de
Bril,

V O O R R E D E N .

Bril, of Breidel van Napels , vermits het gesticht is om die stad te beteugelen.

Van daar komt die Heer Schryver tot **BRUG**, in myne Fakkels, bladz. 51. Ik had geschreven: *Brug heeft eenen onzekeren oorsprong.* Hier op gelieft hy ter berüping aan te tekenen: *Brug heeft, zegt de Heer Tuinman, eenen onzekeren oorsprong. Onzes bedunkens is de oorsprong van dat woord zo onzeker niet; maar het is een oud woord, dat onder onze Voorvaderen al in gebruik is geweest ten tyde der Romeinen, gelyk te zien is uit verscheide woorden, die daar uit zyn zamengesteld. De geleerde Grævius heeft aangemerkt over Cicero Epist. ad Fam. VII. dat Samobriga een brug over de Somme betekent. In de oude Saxische taal vind men dus brich en bruc, welke woorden eene brugge betekenen. De Engelschen zeggen bridge, en maken daar van t' zamengestelde woorden, gelyk Cambridge. By de Fransche Schryvers, die voor eenige hondert jaaren in het Latyn hebben geschreven, zal men alsoo vinden. Briga Isaræ, tegenwoordig Pontoise. Voegt hier by, dat de oude Saxen gezegt hebben brugbate, als of men zeide Brugboete, voor herstelling of vermaking van eene brugge. Ik heb niet ontkent, en zeer wel geweten, dat het woord brugge al voor lange in onzer Voorouderen taal bekend is geweest. Ook zoude ik de lyst der steden, in welker naam brugge komt, meer dan tienmaal zo groot konnen maken. Myne onzekerheid ziet op de betekening van het woord brugge; vermits ik onderstel, dat die naam iets moet uitdrukken, dat op die zaak past, gelyk hier voor gezegt is. Zo lang ik dat niet weet, blyft my de oorsprong van zulk een woord onzeker. Ik bragt by eené*

***** 2

giffing

V O O R R E D E N .

giffing van *rug*, en *burg*. Doch die berifping van myne onwetenschap laat my en andere dienaangaande even onkundig en ongewis Ziet nader hier achter in *Brugge*.

Byzonderlyk worden afgekeurt myne bedenkingen over het woord GRAAF, te lezen in myne Fakkelt, bladz. 120. Na dat de Heer Uittrekzelschryver myn gezegde daar over ten deele had opgehaalt, velt hy dit vonnis: *Dat Graaf van Graau zoude komen, komt ons, om de waarheid te zeggen, niet zo klaar voor, dat wy het zonder ons zelven geweld aan te doen, kunnen aanmenen. Lipsius en verscheide andere geleerde mannen zyn van gedachten, dat het woord Graaf komt van het Griekfche γράφω, dat fchryven betekent. Die gedachte zoude ons niet onaardig voorkomen, zo men kon bewyzen, dat het woord Graaf niet in gebruik was geweest, voor dat de kruistochten naar het H. Land in zwing gingen; alzo miffchien die benaaming dan lichtelyk van het Constantinopolitaanfche Hof zou konnen ontleent zyn. Schriek meent dat Graaf een oud Celtifch woord is, en gemaakt word van Gaarhaaf, het welk hy zegt dat een vergaderaar of inzamelaar van fchattingen zou te zeggen zyn. Wy meenen dat het een ryk en magtig man kan te zeggen zyn, want gaar is geheel te zeggen, en wat have of haaf te zeggen is, weet yder die ooit de fpreekwyze van have en goed berooft worden, heeft gehoort* Ik wil geen verkrachter zyn van ymands oordeel, en begeer geenzins, dat ymand zich zelven geweld zal aandoen, om eenige myner giffingen aan te nemen. Elk mag die afkeuren, zo andere hem beter aanftaan. Ik kon ook wel geleerde mannen noemen, die al voor heen van myn gevoelen zyn geweest; en buiten twyfel zullen

V O O R R E D E N .

len andere met zulk een' taayen hals daar toe niet behoeven gesleept te worden. Dus wierd *Graaf* ook onlangs van *graaui* afgeleid van *Wilh. Frid. Pistorius*, in zyne *Historische und Juridische Anmerkungen*. Maar is 't niet vreemd, daar *Gaarhaaf* uitgelegt *Geheelhaaf*, zoude te zeggen zyn een ryk en magtig man? Waar vind men een' weërgade van zulk een' zegwyze? Hoe past dat op *Dincgraaf*, *Pluimgraaf*, *Watergraaf*, *Dykgraaf*, enz.? Kan dat willen zeggen een ryk en magtig man in rechtsgedingen, pluimen, wateren, of dyken? Wie zal dat niet voor ongerymt achten? Zekerlyk beter zoude *A. Schriek* het dan getroffen hebben, die van *Graaf*, naar zynen trant, ook maakt *Gaarhaaf*; doch dat uitlegt *Haafvergaerder*. Maar dit vervalt, als men beseft, dat *Graaf* niet is eene benaaming van rykdom, maar van Amptbewind, gelyk ik betoogt heb in myne Fakkel. Tot klaarder blyk wegens *Dincgraaf*, zal ik hier by voegen, dat die ook genoemd wierd een *Ruggraef*, voor *Rugegraef*, van 't aaloude Duitsch *rugen*, dat aanklagen, rechten, doemen betekende, en daar van stamt ons *wroegen*. Een *Ruggraaf*, en dus ook een *Dincgraef* was dan een Rechter. Dat wilde ook *Rurwaard* zeggen. Past hier op eens *geheelhaaf*. De Heer Uittrekzelschryver handelde voorzigtig, dat hy daar van niets repte, om dat dit de ongegrondheid van zyne gissing zou hebben doen blyken. Kan een onzydig oordeelkundige, zonder zich-zelfen geweld aan te doen, myne bedenking wel verwerpen, om dit *Gaarhaaf*, voor *Geheelhaaf*, als eene verbetering te omhelzen? Is *Ouderling*, en *Hit*, een naam van waardigheid en regeering, gelyk ik by bragt in myne Fakkel (vergelykt noch Levit.

V O O R R E D E N .

xix: 32. en Spreuk. 31. 23.) waarom kan *Graau*, het zelve met grys, wit en oud, dat niet mede zyn? Gelyk zo de Affassynen hunnen Vorst noemden *den Ouden van den Berg*, dewyl zyn gebied bergachtig was. Ja! ouds tyds maakte men geen onderscheid tusschen *u* en *v*. Dus schreven de Kimbren *abua*, en *abva*, voor water, waar in men 't Latynsche *aqua* klaar ziet spelen. Even zo word *graeu* by de ouden ook *graeu* geschreven: Voor dat *graeu* zeggen wy *Graaf*, en veele schryven nu noch *Graav*. Dit schynt ook niet weinig gestyft te worden, door dien men in de oude Vriesche wetten *Grewwa* voor Graaf leest. *Het is riucht, dat die Grewwa der byr Ban latz, des fiarda jeer Bodting halda moet.* Het is recht, dat de Graaf, die hier Ban (Vierschaar) beroept, in 't vierde jaar opbod moet houden. Ziet ook hier na in *Ambassadeur* en *Palsgraaf*.

Graaf word op den voet gevolgt van MEESTER, uit myne Fakkelt, bladz. 229. Myne afleiding van 't Latynsche *Magister* word goedgekeurt; maar daar by gevoegt: *Meeſter*, zegt onze Schryver, kan verkort zyn van het Latynsche *Magister*, of van *meeſt heer*. In dat woord heeft men een voorbeeld van afleiding door verscheide trappen. Eerst is daar van gekomen *Magistro*. Van dat woord komt nu *maestro*, en van dat *maestro* komt zekerlyk ons *meeſter*, en niet van *meeſt-heer*. Ik gelove geenzins, dat ons *meeſter* eerst door een Italiaanschen of Spaanschen vorm vergoten is, voor dat het ons bekend wierd; maar meene, dat wy het onmiddelyk uit de eerste hand overgenomen hebben, eer noch Italiaanen, Spanjaards, of diergelyke, daar om dachten. 't Blykt my ook niet zo redenloos, en t'eene-
maal

V O O R R E D E N .

maal verwerpelyk te zyn, indien ymand, die meer zin had in een Duitschen oorsprong, dat wilde afleiden van *meeste*: want hoe de oude Vranker hunne mannelijke uitgangen, naar de Latynsche wyze, ook vormden in *r*, is hier voor gezegt, en bewezen. *Meeſter*, by Wilheramus *meyster*, is dus *de meeste*. Zo is *Baas* van beste, *Vorſt* van *voorſte*. By de ouden was ook *Vorſter* bekend. Ziet de Fakkell in *Baas*, en *Vorſt*, bladz. 15. en 417. Op die wyze kan *Meyer* zyn van *major*, of van *meer*. Ziet hier achter in *Meyer*. Ja! waarom kan *meester* niet zo wel zyn van *meest-beer*, als *jonker* verkort is van *jonkbeer*? welk laatste niemand kan tegenſpreken? Men mag dit dan zo volſtrekt en meesterachtig niet ontkennen.

VRYEN krygt mede een' beurt, 't geen ik verhandele in myne Fakkell, bladz. 421. Daar op zegt die Schryver: *Op de regelmaatige afleiding der taale moet dat volgen, dat Vryſter is eene minnaares, of eene dochter die vryt, te zeggen, gelyk looper, loopſter, enz.* Dus had ik in zyn geſchreven. Hier op maakt hy deze aanmerking ter berisping: *Maar de Vryſters zullen niet geerne zien, dat men haar in dien zin voor Vryſters houd. Best is het dan te zeggen, dat het woord vryſter is gemaakt na dat men de waare betekening van dat woord niet meer in acht heeft genomen, of moeten zy vryſters genoemt worden, om dat zy ten minſten wel zouden kunnen vryen, als zy wilden?* Ik laat de Vryſters in haar vrye willekeur, of zy liefſt willen vryen, of wachten tot dat zy van anderen gevryt worden; en mag lyden, dat het gebruik met dat woord omſpringt, zo als het goed vind. 't Is my genoeg

V O O R R E D E N .

zoeg, dat ik, zo als erkent word, de waare betekening van dat woord heb aangewezen. Die myne Fakkell zelf leeft zal, zo ik meene, bevinden, dat die berisping wel mogt achtergebleven hebben. Doch men kan onwetenden lichtelyk blinddoeken, door slechts hier en daar een stuk of brok uit te pluizen, waar op men vitten wil.

De Heer Uittrekzelschryver eindigt met WIND. Men kan zien wat ik van dat woord in myne Fakkell schreef, op bladz. 440. Hier op zegt hy: *Wind is van het Latynsche Ventus naar de giffing van den Heer Tuinman, of kan, naar zyne gedachten, ook wel zyn van wenden, dewyl de wind zich lichtelyk naar alle streeken draait en wend. Andere geleerde Mannen, waar onder de vermaarde Perizonius, in zyne aantekeningen over Sanctius, zyn van gevoelen geweest, dat wind gezegt wierd van wend, of wehende, van het Hoogduitsche wehen, waajen, en andere hebben gestelt, dat wind gezegt wierd van wajend, van het werkwoord wajen. Doch waar het ook van daan mogt komen, het Latynsche ventus, word van de meesten, die wind aanzien voor een oud Celtisch woord, het welk in de meeste Noordsche taalen noch is overgebleven, geheel verworpen. Van wind komt winter, om dat de winden des winters gemeenlyk zich meest laten hooren. Het berouwt my niet, dat ik het Duitsche woord wind van 't Latynsche ventus afgeleid hebbe; hoewel'er ook andere waarfchynlyke oorsprongen kunnen zyn. Hoe men wind tot waayen en dat tot het Grieksche *âew, aein*, blaazen, waayen, kan brengen, heb ik getoont in myne Fakkell, bladz. 424. in waayen. Het blykt hier uit, dat die woord-*

V O O R R E D E N.

woordgronding my niet onbekent was. Maar wat weet men, of niet beide *ventus* en *wind* oorspronglyk spruiten zy van een' noch ouder wortel? Ja! of de Latynen hun woord niet ontleent hebben van de Schythen? Immers *ventus* drukt in 't Latyn niets uit, dat den aard van die zaake betekent; maar wel ons Duitsch woord *wind*, 't zy van *wenden*, of iets anders. Men vergelyke ook hier mede 't geen ik in dit Vervolg over *Weder*, *weër*, zegge. Evenwel dit wederspreekt niet, dat de Duitschen het weder van de Latynen, uit hunnen vorm, gelyk meer woorden, hebben kunnen t' huis halen. Men erinnere zich hier, 't geen ik straks betoogde, dat de Vranken veele onvertolkte Latynsche woorden in hunne schriften mengden. Deze zyn overgegaan in de spraak, en hebben burgerrecht gekregen, zo dat de inheemsche wel in 't vergeetboek geraakt zyn, of ten minsten allengskens minder gekent en gebruikt wierden. Begeert men een staaltje? De aalouden noemden den boozen geest *diuuel*, *diufal*, *duvel*, *divele*, dat zegen wil, *de euvele*, de booze; en echter zeiden zy ook *diabol*, van 't Latynsche en Grieksche *diabolus*. *End ec forsacho allom diaboles wercum end wordum*, ende ik verzaak alle des duivels werken en woorden. De aaloude Vriezen noemden tiende *tienst*, en ook *deekma*, of verkort, *deak*, van 't Latynsche *decima*. Zo gebeurt ook noch heden. B. v. Wat de *conscientie* is, weet elk: maar zo gemeen is niet *het geweten*, schoon dit zuiver Nederduitsch is, en 't andere half aardlatyn. *Retraide* vind men overal in ons Vaderland, welkig *geveer* of *beelmiddel*; alhoewel het eerste verplant en verlaft is, en 't laatste onvervalscht en oorspronglyk in den Nederlandschen

tuin

V O O R R E D E N .

tuin groeit. Zo is 't ook met *tempel*, *exempel*, *gratie*, *glorie*, enz. Dus word onze Moedertaal nu wel met Fransch doorspekt. De Franschen noemen wind *vent*. Is dat van *wind*? of van *ventus*? Doch wanneer men meer bronnen aanwyft, dan kan de oordeelkundige Lezer uitkiezen, welk hem best gevalt; of wat beters bedenken. Gewisselyk 't is niet genoeg, dat ymand, en zelf veele; ja de meeste, iets verwerpen. 't Komt'er op aan, of daar toe genoegzaame reden, en wettige gronden zyn.

Ik beken, dat men op die wyze schier van woord tot woord iets zoude kunnen opperen; byzonderlyk als ymand met eenzydigheid bevangen, met vooroordeelen bezet, en zyn inborst tot bedillen en tegenstribbelen geneegen was. Die Heer Uittrekzelschryver kan wel zien uit myn gezegde over de weinige aangehaalde voorbeelden, dat ook zyne gissingen van de gispingen der viltende spitsroede niet vry zouden gaan. De zekerste waarheden zelf vinden by veelen geene toestemming: 't is dan geen wonder, indien gissingen niet by allen even welkom zyn. Ik zoude mogelyk niet t eenemaal weer-en wapenloos zyn, om myne afleidingen te verdedigen, zo als hier voor geschied is; of ten minsten die van ongerymtheid te bevryden: maar 't en lust my niet meer tyd te spillen, of het harnas aan te gespen ten stryde voor gissingen, waar in het overwinnen weinige cere, en t feilen klein of geen nadeel toebrengt. Ik geef het vonnis geheel over aan onzydige oordeelkundigen, hoe waarschynlyk myne afleidingen, en van wat gewigt en klem de gemelde en diergelyke zwaarigheden, tegenbedenkingen, en tegenwerpingen zyn, en ik

V O O R R E D E N .

ik laat yder zyne goedkeuring of verwerping vry; gelyk ik ook de myne behoude; terwyl ik het myne geerne geef om een beter. Voorts gedraag ik my tot de Voorreden van myne Fakkels.

Hier mede scheid ik af van dit Taalwerk, over wiens eerste onderneming ik my zelf moet verwonderen, vermits ik slechts uit my zelven, als by geval, en zonder opzet, daar aan geraakt ben. Te meer, dewyl ik my voorzien vond van zo weinige hulpmiddelen, en alleen op myn eigen biezen moest zwemmen. Dus heb ik aan 't misbericht van anderen myne feilen niet te wyten. Veel had ik buiten twyfel kunnen leeren, en groot licht ontfangen, uit zulke Schryvers over de aaloude taal der Kimbren, en hunne spraakverwanten, als de Heer *Morhof* meld in zynen *Polyhistor*. Zedert heb ik van meer diergelyke gehoord. Doch van die alle kon ik geen gebruik maken, dewyl ze my slechts onbekende naamen zyn. Het opstel was my wel een bywerk en uitspanning; maar dat echter ook al eenigen herffenaarheid door peinzen gekost heeft. Die daar aan twyfelen, kunnen zelf eens eene proeve nemen. Evenwel is noch zeer groot verschil in 't uitvinden van 't een of 't ander uitgekipt woord, en 't naspeuren van zulk eene menigte, en genoegzaam onze gantsche Moedertaal. Ik zeg daar van, wat my als naaft en waarschyglykft voor komt. Dit laat anderen den weg open, om gegronder uitvindingen en gissingen op te speuren; vermits ik van niemand langer nagevolgt wil zyn, dan hy my op 't rechte spoor oordeelt te wezen. 't Moët geen nadcelig vooroordeel verwekken, al ontmoet men hier of daar een woord, wiens afleiding in den eersten opslag ymand wat verre gezocht,

***** 2

of

V O O R R E D E N .

of gewrongen schynt. 't Kan zyn dat ik op dezen ongebaanden weg nu en dan wel een' misftap gedaan heb: want in zulk een duifter giswerk nooit te feilen, zoude meer dan menfchelyk wezen. 't Was dus, wanneer ik in de Fakkelt *Rechterhand* tot *dextra* bragt, bladz. 299. Maar ik verbeterde my zelf aldaar bladz. 500. Dit is zo meer gefchied. Doch mogelyk is de fchuld ook wel in gebrek van geoefentheid of opmerkentheid des Lezers. Wat vreemde wifvormingen en verbuigingen de woorden wel hebben ondergaan, is hier voor gebleken. Dat in 't eene onbetwifbaar gebeurt is, kan ook in 't andere op eene diergelyke wyze waarachtig zyn.

't Is een gemeene en beproefde ftokregel: *'t Valt lichter te berifpen, dan te verbeteren.* Dus mede: *By 't gevondene kan men lichtelyk wat toedoen* Dit beide zal men ook in de woordengronding bewaarheit vinden. Men verhaalt van *Chriftoffel Colon*, of *Columbus*, den ontdekker der nieuwe Wereld, dat hy over tafel van wangunftige moeft hooren, dat zyne uitvinding zo groot een' zaak niet was, en dat die van andere ook wel zou hebben kunnen gefchieden. Hy nam een gekookt ey, doe daar juist by de hand, en vraagde de difchgenooten, of ymand van hen dat wel op het fpits einde konde zetten? Niemand van hen wift daar raad toe. Columbus gaf het ey een blusje, en dus bleef het ftaan. Elk riep, is t anders niet? zo had ik dat ook wel kunnen doen. 't Is zo, zeide Columbus, nu gy 't my eerft hebt zien voor doen. Dus weet men de nieuwe Wereld te beftevenen, nu ik die vaart uitgevonden en aangewezen heb. Ik zoude my al te belachelyk aanftellen, indien ik tuffchen zyne Wereldvinding, en zulke ontdekkingen of giflingen van my en andere, wagens den oorfprong onzer woorden en benaamingen, de minfte

V O O R R E D E N .

minste vergelyking wilde maken. Hier in is echter eenige overeenkomst, dat ook wel bedilzuchtige weinig wegens den grond en aard der Nederduitfche woorden en benaamingen zouden weten te zeggen, zo men hen niet had voorgegaan, en het ys gebroken. Op het fpoor van Columbus hebben andere gelukkig verdere ontdekkingen verricht. 't Zal my aangenaam zyn, gefchied hier het zelve: en ik wensch dat myne misgreepen, die ik begaan mogt hebben, zich andere daar voor doen hoeden, en aanleiding geven tot beſchaafder gedachten

Niemand floote zich daar aan, al beloof ik hem hier niet meer dan giflingen. Daar zyn ook waare giflingen, en zo moet de waarheid zeer dikwyls uitgevonden worden. Treffen zy altyd de zaak niet, ten minften zy konnen dikwyls daar toe aanleiding geven. Sloot men de giflingen over al uit, zo als ik hier voor al met een woord zeide, ô wát al gronden en deelen zouden de geachtſte wetenfchappen verliezen? Waar bleven dan ook zo veele verbeteringen van aaloude Schryvers, en tydrekeningen, waar door zommige zulk een' naam van geleerdheid hebben gekregen? Ja wierden de giflingen geheel uitgefloten van alle verklaaringen der H. Schrift, waar bleef men dan met zo veele zwaarigheden in de tydrekeningen, geflachtlyſten, enz. waar naar men niet anders dan gifſen kan? Hy is daarin de beſte uitlegger, die waarſchynlykſt gift, hoe 't kan geweest hebben. Van giflingen moet men zich dagelyks bedienen in de gevallen der gemeene t'zamenleving. In 't byzonder, hoe zouden 't de Heeren Geneesmeesters maken, indien niet dikwyls giflingen naar de oorzaaken en gefeltheit der ziekten gronden van huane behandelingen waren? Wil

***** 3

dat

V O O R R E D E N .

dat niet zeggen die beschryving: *Ars conjecturalis*? In't byzonder, dan mogten de beroemde Heer *Bochard*, en diergelyke, met hunne werken wel t'huis gebleven zyn. 't Is tot een Spreekwoord geworden: *Mundus regitur opinionibus*, de wereld word door meeningen geregeert. Ymand der aalouden zeide al: *Qui bene conjecit, optimum hunc perhibebo Vatem*, ik zal hem, die wel gegift heeft, voor den besten waarzegger houden. Meenen komt met giffen op een uit. Giffingen zyn wegens onzekere dingen niet verwerpelyk, dan wanneer zy zonder waarschynlykheid en grond zyn. Anders mogen die plaats hebben, zo lang geen beter bericht, of bevinding, de zelve doet verdwynen.

Vermits ik my de korthed bevytigde, heb ik my gespent van alle zydstappen en uitweidingen, die de Fakkel, of dit Vervolg, als loofwerk hadden kunnen opjeren. Anders was'er wel gelegentheid en stoffe geweest, om de Nederduitsche benaamingen, woorden, en spreekwyzen op te helderen door eene vergelyking met andere spraaken. Doch ik heb mynen vrywillig opgenomen taak nu afgewrogt, en laat dat over aan den arbeid van Taalgeleerden, die daar toe lust en tyd zullen hebben.

Ymand zal my mogelyk tegenwerpen, wat belang heeft Land en Kerk, of de Ziel hier by? Is dit geen tyd en arbeid verquisten? Ik andwoord: Mag men zyne uitspanningen van gewigtiger en vermoeyender bezigheden tot niets anders aanwenden; zo zullen die ook alle ernstige zaaken moeten zyn. Men keure dan af, dat de eene zynen doffen geeft opwakkert en verlustigt door Musyk zingen, of speelen, en ander door de tekenkonst, en ander door eene wandeling, of diergelyke lichaams-oefe-

V O O R R E D E N .

oefening, een ander door eenig geoorlooft spel; of andere tydkorting; zondige ydelheden sluit ik buiten. Wat belang heeft Land en Kerk, of de zaligheid der Ziel daar by? Deze einden en oogmerken moet ons hoofdwerk, elk naar gelegentheid van zyne beroeping regelrecht beoelen. Maar wat booge kan daar toe altoos even styf gespannen staan, zonder te bersten, of verflappen? Het nalpeuren van taalen heeft niet alleen vermaak, maar heeft ook invloed in 't belang van Land en Kerk 't Gemeene nut is, dat de Moedertaal grondig verstaan, en zuiver gebruikt werde. 't Is dienstig, dat men de verwantschap der spraaken kenne. Zo ontfangt ook de eene licht door de andere. Veele andere redenen zal ik niet ophaalen, om dat de zaak het niet vereischt. Waar om is de ontzwachteling van 't Nederduitsch meer vruchteloos, of klein en minder te achten, dan die van 't Latyn, ook van laattere tyden. Hier toe schreven *J. Martinius*, *C. Becmanus*, *J. G. Vossius*, en andere geleerde Mannen, groote Boeken, die met aangenaamheid ontfangen zyn. Doch wil ymand een vreemdeling in zyne Moedertaal, en een platter blyven, die maar naklapt 't geen hy gehoord heeft, ik wil hem dat niet benyden. Andere zullen gunstiger van zulk eene onderneming, of immers beooging, oordeelen

Zeer aangenaam zyn my, en zullen my zyn de Taalwerken van andere Heeren, die reeds in 't licht, of noch onder de pen zyn, en genomen zouden mogen worden. Myn wensch is, dat van veele zyden licht moge toeftraalen. Veele zien meer dan een. Ik zal zeer graag en dankbaar, van wie 't ook zy, leeren het geen ik niet en weet.

Het werk van den Heer *L. ten Kate*, buiten myn weten aangevangen lange voor, maar uitgekomen na myne

V O O R R E D E N.

myne *Fakkels*, is met veele arbeidzaamheid opgesteld. Het behelst veele wetenswaardige zaaken; en een groot getal woorden en benamingen zyn daar door vernuftig ontbolstert; zo dat zyne onderneming lof en dank verdient. Daar toe heeft die Heer zich ook kunnen bedienen van geschriften en boeken, welke ik miste. Maar hy zal my ook wel ten goede houden, dat ik niet in alles met hem overeenstemme, gelyk hy met my niet. Of ik my in dit Vervolg meer verciert heb met zyne pluimen, dan hy licht ontleent heeft van myne *Fakkels*, kan yder zien. Veele woorden en naamen heb ik, zo in de *Fakkels*, als hier, die vergeefs in zyne boeken gezocht worden: gelyk hy'er ook vry veele heeft, die ik voorby ging. Onze oorsprongbronnen verschillen menigmaal, uit verscheidene onderstellingen. In zulke woorden die wy beide hebben, kan de oordeelkundige Lezer wikken, wiens afleidingen en verklaringen de meeste waarschyndykheid hebben, en wat natuurlyker vloeit, of meer gewrongen en gezocht schynt. Ik gedrage my aan zyn vonnis. 't Is my even veel, aan wiens zyde de schaal overslaat, als maar onze Moedertaal daar door in een' klaarder' dag gestelt werd; of zo andere uit onzer beider bedenkingen aanleiding vinden, om de Nederduitsche Taalkunde tot een' hooger' trap, en meer volmaaktheid op te vyzelen.

VERVOLG
OP DE
FAKKEL
DER
NEDERDUITSCH
TAAI.

A.

AK, een vaartuig, kan dien naam hebben van het aaloude *a* water, als wilde het zeggen een wateruig. Ziet de Fakkel, bladz. 7. in *Aker*. De *k* is in meer benamingen een bygeworpen uitgang, als in *tolk*, voor taalman. Maar zoude het wel ongerymt zyn, indien anders dit *aak* ons dede denken op *eik*, by de Engelfen noch *oak*? De ruwe aaloudheid bediende zich van uitgeholde boomen tot vaartuigen, onder welke de eikenboom gemeenst was, om de hoogte, dikte, sterkte enz. gelyk ook noch eikenhout tot den scheepsbouw meest gebruikt word. 't Schyne niemand vreemd, dat iets wel den naam krygt van de stoffe, waar uit het gemaakt is. Immers noemen de Schippers dus hun duwtuig een *boom*, en 't voort zetten daar mede, *boomen*. Met zulke schepen van eenen uitgeholden boom voeren de aaloude

A

Duit.

Duitschen te karp. Zommige konden wel 30 mannen voeren, na 't verhaal van Pinius.

AANBEELD, in de oude taal ook *aanbeldt*, *aambolt* en *aambeeld*, acht ikte stammen van 't griekfche ἀναβάλλειν, *anaballein*, wederom slaan. Smids houden hunne hamerslagen beurtswyze over en weder. By de aaloude Vranken, was *ana* aan, en dus zoude *aanbeeld* zyn *aanslag*, daar men aan of op slaat. Zo is dat het zelve met het latynfche *incus*. Hier toe leid, zo 't fchynt, ook het Hoogduitsche *amboz*, als van *aanbotzen*.

AANDACHT is t' zamengeftelt van *aan* en *denken*. Het drukt uit, dat men met een eerbiedige opmerking denkt op het geene men hoort of doet.

ADDER fchynt vervormt te zyn van 't Griekfche ὕδρα, *hydra*, by de Latynen Hydra. Dit zegt eigentlyk een waterslang, doch 't word ook ruimer gebruikt. Zulk een zwemslang noemden de Latynen ook *natrix*. De Hoogduitschen hebben daar van hun *natter* dat ook een adder beduid. Ja zelf kan *otter* daar van verbaftert wezen, dewyl dat beest mede te water gaat, en van de Hoogduitschen *otter* en *natter* genoemd word, dat de zelve naam zal zyn. In *otter* is dan de *n* afgeworpen, gelyk in *orken nork*. Anders ziet van *otter* de Fakkelt bladz. 267.

ADEL ziet in de Fakkelt bladz. 6 en 495. Ik doe hier by deze bedenking: zoude *adel*, en *edel*, ook niet kunnen vermaagschap zyn aan 't Griekfche ἀδλϙ, *adlos*, kamp, loop, ftryd, om dat die door dapper ftryden verkregen word? Al ftelt men niet, dat ons woord van dat Griekfche affspruit, daar kan gemeenschap in een aaloude grondwortel zyn. De *adel*, voor de edellieden, is verkort van *adeldom*.

ADEM ziet in de Fakkelt, bladz. 6. Zoude de aaloude stamwortel hier van niet zyn 't Hebreeuwfsche אַדָם, *eed*, een damp? Daar van is 't Griekfche ἀτμός *atmis*. Dat *mis*, *mis*, is een uitgang.

AFGERICHT heeft den zelven oorsprong en zin met *onderricht*, 't Beduid tot iets onderwezen of geleert te zyn. Hier toe dient *bericht*. Schoon *richten* en *rechten* een woord is, b.v. *oprichten* is *oprechten*, recht op ftellen; echter maakt het gebruik.

bruik, 't geen de woorden doet gelden wat het wil, daar in wel onderscheid. Zich ergens naar *richten*, is dat als een richtsnoer volgen.

AHORN, verbastert *aanhorn*, en *aandoren*, een soort van een boom is van 't Latynsche *ornus*, en dat schynt gesproten uit het Hebreeuwſche *אֵז*, *oren*, een olmboom. Daar is dan op den duitſen bodem een *a* voor aan gegroeit.

AI, *ei*, ſchynt te zyn van 't Griekſche *αι*, of *αι*, *ai* by de Latynen *heu*, *bei*, voor *εἶθε*, *ach!* dan is *ai* en *ei* een kermwoordje, *ach!* och my! *ei* my! maar *ei* is ook een vleiwoordje. Ziet de Fakkelt in *Ei*, bladz. 84. Daar van hebben wy *aayen*, het vleiſjen en ſtreelen der jonge kinderen. 't Is al nadrukke-lyk, dat de vierders van een zeker feest te Athenen malkanderen toeriepen *ἴα αἰ*, *cia ai*, waar van het eerste blydſchap, en 't andere droefheid te kennen gaf. Deze plegen in de zaken der wereld gemengt te wezen, en droefheid op blydſchap te volgen. Spreuk. 14: 13.

AANGENAAM ziet in de Fakkelt bladzyde 26, in *bequiam*. Dit kan anders ook zeer wel afgeleid worden van 't Hebreeuwſche *נָגַם*, *nagnam*, liefelyk of luſtig zyn: want zodanige dingen zyn aangenaam, en worden graag aangenomen. Wy blyven echter by 't gezegde in de Fakkelt.

AANRANDEN ziet in de Fakkelt, bladz. 3. Als dat vervormt is in *aanranzen*, dan heeft de *f*. of *z*. die in veele woorden word ingeſchoven, als een ongemakkelyke buurman de *d* uitgedrongen. Even zo zegt men *flarden*, en *flarzen*, voor *flardzen*.

AANTREFFEN is aankomen, aangaan, bykomen, uit het aaloude *drephen*, Ziet de Fakkelt in draven, bladz. 72. Of daar toe *treffen*, voor raken, moet gebragt worden of liever tot het latynſche *ferire*, slaan, raken, treffen, kan men overwegen.

AAR, ziet in de fakkelt bladz. 3. dit kan ook afgeleid worden van 't aaloude *arnen eren*, ploegen oogſten. *Korn ebera* waren koornairen. Dit *arnen* is zo dicht by 't griekſche *αρου*, *aroun*, als by 't latynſche *arare* ploegen 't kan met *arnen* een gelyken oor-

sprong hebben. Ziet de fakkel in *Aarde*.

AASDOM ziet in de fakkel bladz. 494. By de Schythen was *Aifchat*, of *Aifcha*, een Rechter, dat noch in dien zin gevonden word in de wetten van de oude Duitschen en Vriezen, volgens de aantekeningen van den Heer Boxhoorn. Dus ziet men wat *aesga dome*, *aasdom*, zeggen wil. *Dome* was in de aaloude taale vonnis, gewysde, en *domsdag* de dag van 't algemeene oordeel. Maar zou te dit niet zyn de grond, waarom de Persiaanen noch heden hunnen Koning noemen *schach*? Immers de Koningen zyn opperrechtters van hunne onderdaanen. Op die wyze heet de Turksche Keizer *Sultan* dat in het Hebreeuwisch Heerscher, of gebiedter beduid. 't is bekend, dat de Persiaanen met de Duitschen van eenen stamtronk zyn, en dus veele woorden gemeen hebben.

AEL by de engelschen *Ale* is de naam van een soort van bier dat zonder sop word gebrouwen die naam is misschien van de Noordfche volkeren in Engeland overgebracht. By hen was al van overoude tyden *ohl, ol*, en *ol* bier. In Duitsland is noch vermaart *Rostocher ohl* dit zal zyn van *oil*, *oly*, by de Hoogduitschen noch genoemd *ol* 't geen in de uitspraak luid *eul*. Dus zegt men ook by ons van zwaar bier 't is *Bier als oly*.

AFGOD is 't zamengegooten van *af*, en *god* 't wil zeggen, iets waar door men van God afwykt: gelyk een *afweg* is die afleid.

AFLAAT ziet in de fakkel bladz 7. *Aflaat* gelykt ook naar 't grieksche *ἀπολύσις*, *apolyfis*, ontflag. Nader komt daar by het Hoogduitsche *ablaß*.

AFROSSEN is verkort van *afroskammen*, gelyk aan rossen of paarden geschied; doch dat word overgebracht tot het geven van stokslagen. *Men zegt ook, ymand braaf afdekken*.

AKER, voor *ekel*, eikel, is het zelve woord daar mede. *A* is in *e*, en *r* in *l* verwisselt, gelyk gewoon is.

ALLEENS, evengelyk, is al - eens.

ALLEMAAL ziet in de Fakkel, bladz, 373, in *te male*. 't is zamengestelt van *al*, en *temale*, al te gelyk, al op een maal daar is dan groot onderscheid tusschen *altemaal* en *alle maal* *Altemaal* is 'evens, en *allemaal* t'elkens.

AM-

AMBASSADEUR een gevolmagtigt Staats gezant van een Vorst of Gemeenebest, stamt af van 't aaloude Keltische woord *Ambacht*, dat toegeeeigent wierd aan vrygeborene, die zich uit armoede of diergelyke redenen, vrywillig verbonden hadden aan meerdere in rang of vermogen, om hen ten dienste te staan. Hier van was in de oude Burgondische wetten *Ambascia* dienft. Vorsten en aanzienlyke mannen by de aaloude Gallen en Duitschen plagten altyd een groot getal van zulke *Ambachters*, of *Ambachten* gekozen uit den voornaamsten en dappersten Adel, altyd dienstvaardig, omtrent zich te hebben, waar in hun meest ontzag en luister bestond. Aan deze geven Julius Cæsar en Tacitus ook den naam van *Comites*, medegezellen, dat mogelyk ook door 't woord *Ambacht* wierd betekent. Ik denk echter niet, dat dit woord *Ambacti* uit het Latyn zoude willen zeggen *Omgedrevene*, dewyl zy afhingen van den wenk hunner meesters: want Julius Cæsar vond dien naem al by hen. Zekerlyk moet de betekening gehaalt worden uit de aaloude Taal *Indibas*, en *hint pachó*, was 't geen men later zeide *Hinderbak*, achter den rug. *Am* was ook aan *Ambachten* waren den zulke die hunne heeren achter den rugge volgden. Tusschen deze was verschil in waardigheyt, naer dat zy meer in krygskunde heldhaftigheit, of diergelyke bequaamheden uitstaken, en in de gunst hunner Vorsten stonden. De gemeene edellieden bedienden zich ook van zulke *Ambachten* in den oorlog, om de srydwagenste mennen, handpaarden te houden, enz. Deze moesten het zelve lot met hunne Heeren tot in den dood ondergaan. Buiten den kryg gebruikten zy de *Ambachten*: of vrye knechten, tot andere soorten van dienft. 't Komt hier van, dat een handwerk genaemt word een *Ambacht*, en die dat verricht, een *Ambachtsgezel*, om dat handwerkslieden niet als slaven maar vrywillig, voor loon, andere met hun werk ten dienste staan. Aen de *Ambachters* en *Comites*, of medegezellen, van Vorsten wierd van hunne Heeren in oorlog en vrede het bewind der zaaken wel toevertrouwt. Daar uit spruit door verkorting *Ambt*, voor *Ambacht*, dat zeggen wil *Ambachtsbediening*, dewyl zulke aen die *Ambachters* gegeven en ogelegt wierden. Uit deze *Ambachten*, of *Comites*, sproten in laater tyden de

Comites of graven. Deze waren Hovelingen, uit het gevolg der Keisers en andere Vorsten, waer aan zy 't bestier en rechts gebied over eenige Landstreek, of iets diergelyks gaven. Zulk een kleinderban of gewest kreeg hier van den naam van een *Ambacht* en die'er over gestelt waren, hiet men *Ambachts Heeren*, of gelyk men in gelderland zegt, *Ambtsjonkers*. Met'er tyd zyn daer van eigendommen en Heerlykheden geworden, gelyk van de Graafschappen, die zich verder uitsprekten dan de Ambachten, en wel verscheide van zodanige onder zig hadden. Ziet de Fakkelt in *Ambacht* bladz. 9. en *Graaf* bladz. 120. Onder het werk, waar toe Vorsten zulke *Ambachters* wel gebruikten, was ook het uitvoeren van gewigtige boodschappen en onderhandelingen by andere Vorsten en Staaten. Van *Ambascia* zeggen de Italiaanen *Ambasciatore*, en de Franschen *Ambassadeur*. Wy hebben dat aaloud Keltisch woord met dien Franschen steert weder tot ons getrokken.

AMPER kan verwant zyn aan het griekse ἀμπερικον *Ampericin* doorbooren. Zuure en sherpe dingen prikkelen de tong.

ANDWOORD ziet in de Fakkelt bladz. 10. Ik las in oud Vriescb dit dus zamengetrokken: *Als by Gode to Jonghista dan anderde wil*, voor andwoorden. In't aaloude Engelfaxisch schreef men *Andwarodum*, antwoorden, en *Andworode* antwoordde. By de aaloude Gothen, was *and* tegen. Dus is andwoord tegenwoord wederwoord. Wie ziet niet in dat *And* het grieksche ἀντι *Anti*?

ANGEL van een bie, of diergelyk beest, acht ik zo genoemd te zyn van die pylfgewyze weërhaaken aen het spits, waar door die in de wonde blyft hangen, of hechten. Ziet de Fakkelt bladz. 10. in *Angel* en ook bladz. 466. in *Anker*,

ANST, est, enster hoort men dikwyls by de leeuwen, voor aangezigt, Men kan dat voor eene verbaftering daar van aanzien, maar die al zeer oud moet wezen, om dat *Anst*, of *Enst*, by de aaloude Hoogduitschen betekende gunst, genade, goedwilghed, die in't aengezigt instraalt,

AREND ziet in de Fakkelt, bladz. 11. *Arend* zoude ook konnen stammen van't Grieksche ἀρεν, ornis, een vogel, by uitnemendheid. Anders van ἀρεν, arein, verheffen, om zyn hooge vlugt.

vlugt. Of wil men zo verre niet vliegen, van 't Duitfche *eere* dewylmen hem houd voor den Koning der vogelen. Dus zegt men van eene *Erentveste* in *Arnold* is *Arnhold*, die de eere houd. Hier mede stemt over een de naam van *Adelaar*, die zeggen wil, een adelyke vogel.

ARBEIDER ziet in de Fakkel, bladz. 11. In de aaloude Taal was *Arnen* winnen verdienen, Willeranus fchryft *Thie ther met heeres felves bluode Himelrieho arnodan*, die daar met hun zelfs bloed het Hemelryk wonnen *Arnunc* was verdienfte, zo zeggen wy, ons brood winnen, of verdienen. De aaloude engelfaxen fchreven *Gaarinam*, waer toe ons geneeren kan gebragt worden de wortel is buiten twyfel 't aaloude *Arnen* ploegen, oogften. Dit zal uit een gemeenen oorsprong vermaagschap zyn aan het Griekfche *ἀρνυδάαι*, *Arnustai*, winnen, verdienen. Dus was *ἀρνυδάαι* *βλοτον εν χυρῶν* den kost met de handen winnen, en *ἀρνυδάαι μισον* loon verdienen. *Arbeider* ftamt dan van 't aaloude *Arnen* (ziet de Fakkel, bladz 3. in *Aarde*) om dat in den ploeg-en oogfttyd by uitnemendheid loon te winnen of verdienen is. Vergelykt fpreuk. 6: 6. en Jak. 5: 4. Dus kan arbeider eigentlyk willen zeggen loonbeider, loonwagter van akkerwerk, gelyk men zegt een *daglooner*. Ziet Job. 7: 2.

ARKEBUSE is in 't Fransch een vuur roer, wiens maakzel nu buiten gebruik is. Hier van is 't nog in bastaardtaal, *arquebuseren*, de straf van doodfchieten. Ik gedenk dit woord, om de vreemdheid der t'zamenftelling en betekening, en om 't halve eigendom dat wy daar aan hebben. 't Is aan malkanderen gefmeed van 't Fransche *art*, uit het Latynfche *arcus*, een boog, en het Duitfche *buis*. 't Fransch is dog een mengelmoes uit Latyn en Duitfch, daar ook Griekfch onderloopt. *Arquebuse* zegt dan eigentlyk naar de letter een *boogbuis*. Dog dat is dan van een boog overgebragt tot een nieuwer foort van gefchut, en drukt uit een fchietpyp, het zelve met roer: Ziet de Fakkel, bladz. 305. in *Roer*. Vergelykt ook hier achter *Rampaard*.

ARTS, in de Fakkel bladz. 12, is van 't Griekfche *ιατρος*, *iattros*, of *ιατηρ*, *iatar*, een medicynmeester.

ART

ARTZEEREN, in 't koper graveeren, is van 't Hoogduitsche *ertz*, koper. Ziet ook hier na in *etzen*.

ASSCHE ziet in de Fakkelt, bladz. 12. Hier na zweemt het grieksche *ἀζειν*, *azein*, droogen, dor maken, schrooken doch ook dat zal van *aw*, *eefch*, zyn.

ATLAS, een Oosterfche gestreepte zyde stoffe, fchynt naamverwantschap te willen rekenen aan 't latynfche *attalicum*, kostelyk, grootfch, naar den beruchten Koning *Attalus*. Doch 't kan by geval zyn.

AVER is bewaart in de oude spreekwyze, van *aver tot aver*. Is dat afkomstig van 't Latynfche *avus*, grootvader? of liever van *ouder*? 't geen voortyds ook in 't enkel getal gebrukt wierd. Ik denk liefst, dat het wil zeggen, *over*, 't welk tot aaloude geflachtrekening gebrukt word en *Overgroot vader*, enz. Dus zeiden de aaloude Saxen: *Thic van averolt warom*, die van overoud waren.

AVERECHTS is t'zamengekoppelt van 't aaloude *ave*, af, en *recht*. Het beduid dat 't geen van 't recht afwykt onrecht, verkeert.

AVERST, of *overst*, by de Hoogduitschen *aber*, en by Willeram *avor*, is een woordeken in de oude Nederduitsche taal gebruikelek. Dit drukt uit het Latynfche *autem*, en *vero*. 't Gebruik heeft zich dat nu geheel quit gemaakt; maar te onrecht, vermits wy tegenwoordig geen ander woord hebben, om de volle kracht daarvan uit te drukken. *Maar* en *nu* doen dat niet allezins. Zo hebben wy ook geen woord voor 't Hoogduitsche *jener*.

B.

BAAIVANGER is een snoefshaan, een vermeten snorker. Zoude dat niet verbastert zyn van *baarvanger*, voor *beervanger*, uit de bekende fabel?

BAAL, een danffery, zoude dus kunnen genoemd zyn naar den Afgod *Baal*, wiens feestten dus geviert wierden. Maar ik denk, dat *baal* is van 't grieksche *βαλλειν*, *ballizein*, huppelen, danffen, springen. Daar aan is het bastaardwoord *volsi-zeeren*.

zeeren vermaagschapt; hoewel 't Latynsche *volare*, vliegen, daar na ook al wat gelykt. Of de Grieken hun woord aan *Baal* verschuldigt zyn, kan men overwegen. Zo mede of wy, of de Franschen, uit dien Griekschcn tronk door de oudste brieven daar toe gerechtig zyn. Ik vermoede, dat zy naam en daad beide, met andere dertele ydelheden en modes, tot ons overgebragt hebben.

BAANDERHEER ziet in de Fakkel bladz. 13. dit kan ook zyn van *band*, doch die in de zaak het zelve is met *baanter*. De aaloude Duitschen hadden onder andere krygstekenen ook in hunne slagordeningen eenen band aan een stange gebonden, als tot een vaandel. Dit oorlogsteken noemden zy een *bande*, en wilden daar mede te kennen-geven, dat alle, die onder dat sryd-zein behoorden, en eene *bende*, dat is, bandelingen, of bandgenooten waren, zeer nauw tot onderlinge hulpe met malkanderen verbonden moesten zyn. Zo spreekt men noch van den *band van cendragt*. Deze heirbanden moeten echter van een genoegzame breedte geweest zyn, om van verre te kunnen gezien worden; en zo komt het uit op een wimpel, of baanier. Zy plagten ook te zyn met streepen van verscheide verwen, gelyk onze Prinsfenvlaggen, tot onderscheid, en om meer af te steken. *Banddrager* is dan het zelve met *vaandrig*, of *vaandrager*, en *Bandebeer*, de heer van den band, de drager van't voornaamste oorlogsteken. Men zoude kunnen denken, indien 't was *banderbeer*, dat het gebragt mogt worden tot *Ban*, een woongewest, dat onder eene vierfchaar staat, en dus een heer heeft. Dus zoude het zyn *banbeer*, verlengt tot *bannerbeer*. Deze hadden ook het oorlogsbewind over hunne onderdanen in de gemeene optochten. Ja 't kan zeer wel zyn, dat *ban* voor rechtsgebied gekomen is van *band*, vermits de aaloude Duitschen met maagschappyn by malkanderen plagten te woonen in eigen vlekken, en in de Slagordering byzondere *benden* of *bannen* uit te maken onder den zelve *band*, of krygsvaan. Deze hadden elk hunne oversten; 't was gewoon by hen, dat de naamen uit het oorlogsbewind overgebragt wierden tot het borgerbestier, dewyl dat by

B.

de

de zelve perfoonen plagt te zyn.

BAAR ziet in de Fakkelt bladz. 14. *Baar* voor klaar, ontdekt, open, kan ook zyn van 't Hebreeuwfche בָּאָר , *Paar*, openen. Maar *baar* in *vruchtbaar*, eerbaar, enz. kan ftammen van *baaren*, of beuren, dragen.

BAARD, dat wy noch hebben in *hellebaard*, en *baardesam*, was in de oude taalen heirbyl, ftrydbyl of matshamer. Mogelyk was dit vermaagfchapt aan't Griekfche περάν , *perán*, doorbooren; vermits die bylen alle wapenen, en zelf de helmen, doorkliefdén. De aaloude noemden die ook *bard-ax* en *helm-ax*, ziet de Fakkelt in *Ax*, en *Hellebaard*.

BAAREN ziet in de Fakkelt, bladz. 14. De Latynen zeggen *parere*. Dit ftamt buiten twyfel uit eene moederwortel. Hier na gelykt ook פָּרָה , *parah*, vruchtbaar zyn.

BAAS ziet in de Fakkelt bladz. 15. Zoude tot *Baas* niet behooren het Turksche *Baffa*? Immers de Turken zyn afkomstig van de Schythen. De Bassas der Turken zyn waarlyk *baasen*, opzienders, gebieders. Ik moet echter ook zeggen, dat בַּאָס by de Hebreen is een Landvoogd, of Vorft, dat zy van de Chaldeen zullen overgenomen hebben. Hier na zweemt *Baffa* in klank en zin niet qualyk; te meer om dat men dit ook wel fchryft met een *P. Pascia*. Even zo is *Sultan* van t' Chaldeeuwfche *Schiltoon*, een heerfcher. Dit was in 't oude Duitsch *Soudaen*. By de Turken is ook *basch* 't hoofd, en zo zoude *Baffa* Hoofdman zyn. By de Grieken is *basis*, *basis*, een grondflag, en daar van *Basileus*, *basileus*, een Koning, als zynde de grondflag des volks. Hier mede ftemt overeen het Hebreeuwfche בָּאָס , *adoon*, Heere. Doch *baas* heeft eenen anderen wortel.

BAAT, voordeel, verbetering, is van 't aaloude *bat*, *bet*. Ziet ook hier na in *Beter*.

BAGAGIE zal behooren tot *bag*, een fluitmande, om dat die daar in gepakt word. Doch dit is ook tot een ruimer betekening overgegaan. Ziet de Fakkelt in *Bag* bladz. 16. Anders kan men 't brengen tot het Hebreeuwfche בָּג *bag*, spyze, kost. 't Zoude dan willen zyn teerkost op den weg. By de Hebreen

was ^{was} *beged*, gewaad, kleedinge; dit past hiër al mede. By *beged* komt zeerna *bagaadje*, gevormt als *pakkaadje*, bosschaadje. Dat deze overeenstemming van klank en betekening by enkel geval zoude zyn, kan ik nauwelyks denken. Dit zoude ook de grondwortel van *bag* voor een spys-of kledermante kunnen zyn.

BAI, baai, is een naam, dien de Zeeuwen noch wel geven aan wyn. Dus zeggen zy *Rynschen bai*, *Frauschen bai*, enz. Zoude dat wel zyn van *bai*, of *bei*, verkort uit *bezie*? want de wyn word uit de beziën der druiven geperst; en men zegt daar van wel, 't is of men de druif in den mond had. Zie de Fakkelt in *Bezie* bladz. 32. Maar zy zeggen ook *bak*, dat nader is by 't Latynsche *bacca*, *bezie*. De Turken, die van het narkrooft der Schythen zyn, noemen den wyn noch *bagh*. De geleerde Heer *Boxhoorn* giff, dat dit *bai*, of *bak*, wel mocht zyn van *Bachus*, den Wyngod, die voor wyn gestelt word, gelyk *Ceres* voor koorn. Doch misschien zoude ymand mogen vermoeden, dat *Bachus* zynen naam heeft van *bai bak*, gelyk *Ceres* van *koorn*, en mogelyk *Vesta* van *Vast sta*. Dus zoude dan *Bachus* in afkomst en naam een Duitscher of Schyth zyn, benevens *Ceres*, die welte zamen voegen. De aaloude Duitschers waren van ouds beruchtigt, dat ze geen vyanden van den *bai*, of diergelyken drank, waren, en hebben noch afstammelingen, die daar in een aardtje hebben naar hun vaærtje. Zoude dat *bai* wel verbaftert zyn in *bocht*, gelyk men slechten drank wel met verachting noemt? of behoort dit tot *vocht*?

BAILIU, *beul* en *byl* brengt de Heer *Boxhoorn* tot malkanderen. De *byl*, ouds tyds ook genoemt *bail*, en *buul*, was een strafuich by de Saxen, gelyk noch by de Engelschen: waar voor nu by ons een zweerd gebruikt word. De Bailjou zoude dan zyn de *bylhou*, de Rechter of Amptenaar, die de *bylhoud*, die de macht van de *byl* heeft, om ze ter straffe te doen gebruiken. Tot een teken hier van plagt men aan zodaanige overheden bylen en roeden voor te dragen, en noch heden is daar van by ons een doornen roedeken het Gerichtsteken. De

beul draagt dan dien naam, om dat hy op 't bevel van den *Bailjou* de byl heeft tot uitvoering der gerichtstraf; en zo is hy de byl van de Vierfchaar. Ik zal deze uitlegging van *Bailjou* toetstemmen, zo haast my blykt, dat *hou* geld voor *houder*. want ik onderstel als een stokrègel, om afleidingen aannemelyk te maken, dat 'er diergelyke voorbeelden moeten zyn. Doch hier van weet ik geen exempel; 't en warè, dat men by Kilianus vind, *vriendhoud*, en *beerhoud*, die'er byvoegt, dat zommige voor *houd* schryven *hou*, en *houw*. Maar ik stel vast, dat dit *houd*, en *hou*, niet is *houder*, maar behoort tot *bulde*, gelyk men zegt, *hou en getrouw*. Ziet de Fakkels in *bulde* bladz. 152. Andere bedenkingen over *Beul* ziet aldaer bladz. 31. en hier na in dit vervolg.

BAK is de naam van een schuit, die men ook heet een *trog*, om dat ze naar een *baltrog* gelykt. By de oude was een soort van ronde booten gebruikelijk. Deze geleken naar een bak. Ziet in Jol.

BAKE ziet in de Fakkels bladz. 16. *Bake* zoude konnen verbastert zyn van 't Latynsche *porcus*, een verken. *B* en *P* zyn wisselletteren, en *r* word wel meer uitgeworpen.

BAKEREN ziet in *Blaaken*, en bladz. 230.

BAKKEN ziet in de Fakkels bladz. 16. *Bakken* zweemt ook niet qualyk naar 't Grieksche *πίγειν*, *paegain*, of *πηγνύνειν*, *paegnunein*, t'zamenkneden, dat met bakken een aaloude taalverwantschap kan hebben.

BALANS, of *belans*, is van 't Latynsche *bilanx*, een wæg met twee schaalen.

BALIE voor grendelboom enz. ziet terstond in *Balk*.

BALIEN, water uithoozen, acht ik te zyn van het Grieksche *βάλλειν*, *balkin*, werpen, dewyl't word uitgeworpen. Zo is *hoofen* van 't Latynsche *hausi*, uit *haurire*, putten, *scheppen*. Ziet de Fakkels bladz. 148. Hier van heet een tobbe, waar mede dat geschied, een *balie*, gelyk een *hoofvat* zo genoemd is van *hoofen*. By overdragt zegt men ook een *kleerbalie*, enz.

BALK

BALK is mogelyk verbaftert van 't Latynsche *fulcrum*, of tenminften door een aalouden gemeenen oorsprong daar aan vermaagfchap. *Fulcire* is onderschraagen, waar toe de balken dienen. *Fis* dan verwiffelt in *b*, gelyk *γερφεω*, Gr. in *scribere*, L. fchryven. De steert is dan afgekapt, en *fulc* tot *balk* bediffelt. Van *balk* is *balkoen*, een uitteek van *balken*, en dus een Duitfch woord, fchoon de Franschen het ons ontkaapt hebben. Ik denk zelf, dat *balle* hier toe behoort, als zeggende eene heining van balken. De *k* is daar uitgelaten. Dus heeft ook een Vierschaar een *balie*, waar binnen aangeklaagde zomtyds moeten verfchynen. Zoude men daar den *balion* wel niet moeten zoeken? Ja, *balie* was in de oude Taal een *balk*. Dus noemden zy een draaiboorn en grendelboorn, den *balk*, waar mede men een weg of poort fluit, een *balie*. Daar van is het Zecuwsche spreekwoord, *binnen balie zyn*, of *hebben*. 't Geen men binnen flot en grendel heeft, is veilig, en als in behouden haven.

BALLAST, en *ballasten*, is van 't Griekfche *εμβάλλειν*, *emballefhai*, inwerpen. Want men laad, belast en ballast, de fchepen doot goederen, of iets diergelyks, daar in te werpen. Dit Griekfche woord word ook van 't laden der fchepen gebruikt.

BALSEM is van *balsamum*, Gr. en L. doch de Grieken en Latynen hebben dat geplukt uit den Hof der Hebreen, en gevormt van *בשם*, *baal fchemen*, de heer van den olie, om dat de balsem de alderkoffteykfte foort van olie is.

BALSTUURIG is dwarfdryvende, wederbarftig. *Bal* was in de oude taal quaad, als in baldaadig, baloorig, enz. Een balftuurige is dan, die qualyk te beftuuren is, een wreveligen onhandelbaar menfch. Men zegt ook *balftcurig*. Dat zoude zyn met een quaade floornis ingenomen.

BALYN is klaarlyk van 't Latynfche *balaena*, een walvifch, uit wiens baarden de balynen geklieft worden.

BANDELIER, nu buiten gebruik, wierd zo genoemd van de bandekens, waar aan de kruidmaaten der muskettiers hingen. *Zy* was ook zelf een omgehangen band.

BANG is van *ang*, eng, met een voorghechte *b* uit het

voorzetzel *be*. Ziet de Fakkelt bladz. 10. in *Angst*. Hier mede komt *benauwt* over een: want eng en nauw is het zelve.

BANK ziet in de Fakkelt bladz. 18. Men noemt ook een zandhoogte in de Zee een *bank*, om dat de schepen daar op wel blyven zitten. Zo mede opkomende nevelwolken om eenige gelykenis. Een *diminutivum* is *banket*, de voetbank aan de vestingwerken. Maar *bank* word byzonder toegeeeigent aan den wisselhandel. Zo zegt men de *wisselbank*, *bankgeld*, *bankier*, enz. Dit is van de oude gewoonte, dat wisselaars met banken en geld op de markten en openbaare koopplaatzen plagten te staan. Vergelykt Johan. 2. 15. daar van is *bankerot*, dat is bankbreuk, *spelen*; en men zegt van zulk een, *hy moet breken*, of *hy is gebroken*, enz. Zo word een leger *in route geslagen*, dat is gescheurt en gebroken. *Rotto* in 't Italiaansch is *ruptum*.

BANKET, suikergebak, en *Banketteeren*, zweemt zeer wel met eenige lettervershikking naar het Hebreeuwische פּוּס, *pin-neck*, lekkerlyk opvoeden. Men voege maar den uitgang *et* daar achter. *B* en *P* worden meermaal verwisselt.

BARM, een Visch, ziet in *Boom*.

BARNEN, by de Engelschen *burn*, heeft myns oordeels zekerlyk tot een stamwortel het Hebreeuwische בּוּר, *our*, vuur. Hier voor is een *b* uit het voorzetzel *be* gehecht, en een Duitse uitgang daar aan gehangen. Hier uit is met verzetting van letteren en inschuiving van een *d* *branden* gevormt. De Hoogduitschen laten die *d* uit in hun *brennen*. Doch ziet ook de Fakkelt in *Branden*. *Barnen*, en *barning*, het zelve met *branden*, en *branding*, zegt men ook van de zee, wanneer de ziedende, woelende, en opstuivende golven, door de ondiepten of klippen, als eenen rook vertoonen.

BAS is de naam van een klein stuk geschut. Is dat verbaftert van *bus*? Of heet men 't dus, om dat het in 't lossen een slag geeft, die naar 't bassen van een hond niet qualyk gelykt; daar grover kanon den donder nabootst? Ik merk hier aan, dat *bassen* is afgesleten van *bassen*, gelyk *splissen* van *splytsen*, uit *splyten*, daar een *s*, gelyk menigmaal geschied, ingelascht is.

BAST

BAST ziet in de Fakkell bladz. 19. *Bast* is niet de schors, maar de pel of 't vlies, dat daar onder naast by 't hout ligt. Zoude dat geen verwantschap kunnen rekenen aan *bies*, van *binden*? Ziet de Fakkell, bladz. 33. Men vlocht ouds tyds daar van touwen om te binden, en daar van wierden ook kleederen en schoenen voor arme menschen gemaakt, die een soort van matten waren. Zo vlocht en draaide men by de Oostvriezen ouds tyds niet alleen touwen van biezen, maar zelf Vischnetten, als Plinius verhaalt.

BEDAAREN kan stammen van 't Grieksche *θάρρειν*, *tharreïn*, vertrouwen, goeds moeds zyn. Vreeze ontstelt ymand, maar door weder moet te scheppen komt men tot *bedaren*. *Be* is een voorhechtzel.

BEDIENDE noemt men dienstboden, dienstbaare. Dit is verkort van *bedienende*, en dus *en* uitgeworpen. Eigentlyk zyn *bediende* zulke, die gedient worden. Zo geeft dan 't gebruik aan de knechten den naam der Heeren. In 't tegendeel word *en* toegegeven in *voldoende* voor voldoende, enz.

BEDOEN word, met oorlof, gezegt voor bekakken, in het spreekwoord, *Men zou zich zelven wel bedoen*. Dit kan verbloemt zyn met ons woord *doen*, wiens gemeene betekening dan daar op word toegeeigent. 't Zoude schier kunnen schynen, als of dit eenige verwantschap mogt rekenen aan 't Grieksche *βδέειν*, *bdceïn*, vyften; doch dat schryf ik slechts aan 't geval toe.

BEDREMMELT is *bedrommelt*. *Drommelen* is een diminutivum van *drommen*, dringen, persen, prangen.

BEDRIEGEN ziet in de Fakkell bladz. 21. in *Bedrog*, *Bedriegen* zweemt ook al wat naar *tricare*; 't geen de Latynen hebben in *intricare*, verwerpen, inwikkelen. Dit was gevormt van *tricae*. Ziet de Fakkell in *Treck*, bladz. 382. De *c* word dikwils verwisfelt met *g*.

BEDROEFT ziet in de Fakkell bladz. 21. Dit kan ook zyn van 't Grieksche *θρασσειν*, *thraßsein*, of *ταρασειν*, *taraßsein*, ontroeren, bedroeven. De Latynen hebben hun *tristis*, en *tristari*, daar van gevormt.

BE-

BEDRYVEN is in zyn het zelve woord met begaan, uit het aaloude *drephen*, gaan. Ziet de Fakkelt bladz. 72. in *draven*, en bl. 75. in *dryven*.

BEEREN, *baaren*, ziet in de Fakkelt bladz. 34. Dit kan ook overgenomen zyn van 't gebrom der beeren, gelyk *tieren* van *dier*, zich aanstellen als een wild dier.

BEETJE zegt men voor een weinigje in die spreekwyzen, 't is een *beetje* beter; *helpt my een beetje*, enz. Dit is een *diminutivum* van *beet*, uit *byten*. Men zegt dan wel, *een beetje brood*, maar misselyk, een *beetje wyn*; doch 't gebruik, dat zomtyds grillig met de woorden speelt, heeft ook dit willen wettigen.

BEGAAN voor plegen, uitvoeren, verrichten, komt overeen met het Latynsche *obire*. Dit is in den zin het zelve met *bedryven*, uit het aaloude *drephen*, draven, gaan. Ziet de Fakkelt in *draven*. Dus bespeurt men, hoe *aanbegin* komt van *aangaan*, uit het aaloude *anbegen*, verkort van *ambegehen*. Ziet de Fakkelt in *Aangaan*.

BEGINNEN ziet in de Fakkelt bladz. 2. in *Aangaan*.

BEGLUUREN, lodderlyk bekyken, is van *loeren*, waar voor *g*, verkort van 't voorzetzelt *ge*, gehecht word, en is dus het zelve met *beloeren*. *Oe* word dikwyls *u*. Zo zegt men ook *gluuroogen*.

BEHAGEN kan vermaagschapt zyn aan 't Grieksche *ἀγαθόν*, *agein*, dat ook *achten* beduid. Iets behaagt, waar voor men *achten* heeft. *Be* is een voorzetzelt. Van *behagen* is mogelyk *hagen*, *hegenen*, reinigen, schoonmaken, en zo behagelyk doen zyn.

BEHENDIG is van *handig*, met het voorzetzelt *be*.

BEHOEFFIG is, dieiets ontbeert, 't geen hy hebben moest. Ik twyfel niet, of *behoeven* heeft zynen wortel in *hebben*, by de aalouden *hæven*, waar van ons *heeft* gevormt is. Daar toe behoort ook iets *onderhavig*, of *daar mede behebt* te zyn.

BEHOOREN, voor redelyk en betaamelyk zyn, schynt gevormt van *hooren*, als wilde het zeggen, gehoor geven aan de reden en welvoegentheid. De Hoogduitschen noemen dit *gebühren*, waar in eene verschikking van letteren is. Dat schynt

ons tot *gebeuren* te leiden. 't Zoude dan willen zeggen, zo als iets gebeuren moet, en billyk is. Dus konde het zyn, dat ons woord *behooren* verwrongen was, of 't Hoogduitsche.

BEIDE zweemt in klank naar 't Latynsche *bis*, of *bini*, twee-maal, twee; doch de zin komt overeen met *ambo*, Maar ziet de Fakkelt in *Byten*, bladz. 56.

BEIDEN, vertoeven, schynt wel te behooren tot *by*, als wilde het zeggen byblyven, van ymand of eenige plaats niet weggaan. By de Arabiers is *bata* ook beiden. Zoude dat ons wel opleiden tot het Hebreeuwfche בָּטַל, *batal*, stilstaan? Wel meer word een wortelletter afgeworpen.

BEEK ziet in de Fakkelt, bladz. 21. *beek* kan ook zeer wel gevloeit zyn uit de Hebreeuwfche bron פִּיַּעַב, *piccab*, vloeyen, uitvloeyen. *Beek* konde lichtelyk van *Pic* worden.

BEER ziet in de Fakkelt, bladz. 22. In't Hebreeuwfch is בְּיַר, *beir*, een beeft. Is dat by geval, of byzonderlyk tot een beer overgebracht?

BEJEGENEN is *betegenen*, tegenkomen, ontmoeten. Zo zegt men *jegenwoordig*, en *tegenwoordig*.

BEK, en *bakbuis*, voor *bekbuis*, ziet in de Fakkelt, bladz. 17. en 24. *Huis*, in *bakbuis*, is de plaats des *beks*, of der *bakken*, dat is, kaaken. In zulk een ruimen zin gebruiken ook de Hebreëen hun בַּיִת, *bajith*, huis. 't Kan in bedenking genomen worden, of 't Latynsche *bucca*, zo wel als *bek*, niet stamt van 't Hebreeuwfche בֶּקַע, *bouk*, ledig, vermits daar binnen eene holheid of ledigheid is. Anders zoude het kunnen zyn van 't Hebreeuwfche פּוּחַ, *pouach*, blazen; te meer, om dat dit Hebreeuwfche woord ook wel beduid uitspreken, dat beide met den *bek* of mond geschied.

BEKAAIT zegt men van visch, die flauw is, en met den buik opwaards dryft. Zoude dat wel zyn, om dat zy dan naar de kaai of kant zwemt, en zich zo laat grypen? Of is 't van op de kant in tobben te staan, gelyk op de Vischmarkt te zien is? Maar *bekaait*, voor *bekait*, ziet in de Fakkelt bladz. 165. in *Kei*.

BEKER ziet in de Fakkcl, bladz. 24. In 't Grieksch was *Bikos*, *bikos*, en *βικιον*, *bikion*, 't geen een zweem heeft naar 't Hebreeuwſche בקבוק, *bakbouk*, een ledig vat, daar een *bokaal* al wat na gelykt. 't Is waar de Griekſche en Latynſche oofſprong van *bokaal*, aangewezen in de Fakkcl bladz. 39. is nader : maar ook daar van kan 't Hebreeuwſch de moederwortel zyn.

BEKLYVEN is *bekleven*, en zegt dus vaſt blyven.

BEKOMEN, voor verkrygen, is eene uitdrukking, gelyk by de Latynen *invenire* beduid vinden. Even zo zegt men *be-trappen*. 't Is door komen aantreffen, overkomen, en dus magtig worden.

BELEEFT is, die uit onderwys en ervarentheid weet, hoe men moet leven ; die zyn leefwyze of wereld verſtaat, om zich door een minzaam gedrag aangenaam te maken.

BELETTEN, en *verletten*, behoort tot *laat*, en zegt verlaten, verlangzaamen, vertraagen, den voortgang ſtremmen. Het zelve is *verhinderen*. Ziet de Fakkcl in *Hinder*.

BEN, in *ik ben*, is by de Engelfchen bewaart in den oofſprong *Be*, zyn, wezen. Willeramus heeft voor ben *Bim. E* en *i, m* en *n*, worden verwiffelt. Schynt het Griekſche *φύω*, *phunai*, geboren worden, worden, zyn, hier na niet eenigzins te zweemen ?

BELGEN ziet in de Fakkcl, bladz. 26. Dit zweemt ook naar 't Latynſche *Bellum*, oorlog, waar van ſpruit *Bellicofus*, krygſzuchtig. Mogelyk is dit uit eenen aalouden gemeenen taaltronk.

BENDE ziet in de Fakkcl, bladz. 26. en hier voor in *Baan-derheer*.

BEREIDEN ziet in de Fakkcl bladz. 27. Zoude dat niet konnen ſtammen van 't Hebreeuwſche *בָּרָא*, *bara*, ſcheppen, waar door in 't begin alles toebereid is. Heb. 11. 3. dat ook in een ruimer zin word genomen ?

BEMOEYEN is in die ſpreekwyze, *zich ergens mede bemoeyen*. Dit behoort tot *moede*, en zegt zich ergens mede moede maken; of anders tot *moeite*, gelyk ook *vermoeyen*. Ziet ook de Fakkcl in *Moede*, en *Moeite*.

BE-

BERICHT is van *recht*, en zegt het recht verhaal of bescheid. Hier toe behoort ook *ondarricht*.

BERISPEN is mogelyk verbaftert van *Beraspfen*, scherp overhalen, hekelen.

BERKENBOOM ziet in de Fakkell, bladz. 28. *Bark* was in de oude taal een bast, een schors. Men mogt hier giffen op't Latynsche *cortex*; maar dat schynt te verre. Liever zoude ik *Bark*, *Berk*, brengen tot *Bergen*, om dat de bast den boom verbergt, en door bedekken bewaart. Dog *Bark*, *Berk*, een soort van schepen, is mogelyk vermaagschapt aan *Bargie*. Zie daar van de Fakkell, bladz. 18.

BERLYN, een bekend voertuig, is dus genoemd naar de Stad *Berlyn*, daar dat eerst uitgevonden en gemaakt is.

BERM ziet in *Braambezie*.

BERNEN. Ziet hier voor *Barnen*.

BERNSTEEN, amber, is dus genoemd van *bernen*, branden, om dat ze aangesteken zynde brand.

BESLAG zegt men van meel, kalk, enz dat door dikwyls beslaan, dat is slaan en kloppen, tot gebruik bereid word. Dit woord is ook in een ruimer zin tot andere dingen uitgebreid. Dus zegt men, *een groot beslag maken*, *een ruim beslag*, enz. Het woord *slaan* is zeer wyd van beduiding. Ziet de Fakkell in *slaan*.

BESTELLEN, ziet in de Fakkell, bladz. 29. Anders *Bestellen* is *Bestallen*, iets op zyne plaats brengen, of beschikken. Ziet de Fakkell in *Stal*.

BETER is van *Bet*, uit het aaloude Schythische *baz* of *bez*. Ziet de Fakkell in *Baas*. *Bet* is wel het zelve met *Baat*, dat by omkeering zoude kunnen vervormt zyn uit het Hebreuwfche טוב, *toob*, goed, gelyk meer geschied, en *o* gaat lichtelyk over in *a*. Maar *bet* is ook verkort van *beter*, wiens hoogste trap is *best*, voor *best*, met uitlating der *t* om de vloeyendheid, gelyk in *laaft*, *lest*, voor *laaft*. 't Is dan als *schoon*, *schooner*, *schoonst*.

BETYEN is begaan, geworden. Zo zegt men, *laat my betyten*, en *laat my begaan*, of *geworden*. Dit stamt van *tyen* voor

vaaren, reizen. Ziet de Fakkelt in *tyem* bladz. 389.

BEVEL schynt af te komen van *wil*, by de Latynen *velle*, om dat men door bevelen zynen wil aan een ander voorschryft. *Sic volo, sic jubeo*. *Be* is een voorzetsel. Dus is *gebieden* van 't Hebreeuwische *בא*, *bata*, uitspreken.

BEVER, een dier, is door letterverzetting van 't Latynsche *fiber*, gelyk *albus* van *laban*, *forma* van *μορφη*, *morphose*, *decus* van *κδος*, *kudos*, *cito* van *ταχυ*, *tachy*, *opto* van *ποτω*, enz.

BEUGEL is een *diminutivum* van *boog*.

BEUKE, *beukenboom*, of *boekenboom*, gelykt in klank wel naar 't Latynsche *buxus*, een Busboom; en 't gebeurt wel, dat overgenomen woorden eenige andere betekening, byzonder in de foort, krygen. De Latynen noemen den *beukenboom* *fagus*, welken naam zy ontleent hebben van de Grieken, en vervormt is uit *φαγος*, *phaegos*, van *φαγειν*, *phagein*, eeten, vermits de vrucht van dien boom, gelyk de ekelen, ouds tyds mede tot spyze gebruikt wierd. Ik durf niet wel gissen, dat *fag* tot *bak*, en dat tot *beuk* is bediffelt. Echter *f* en *b*, *g* en *k*, zyn dikwils wisselletteren.

BEUKELAAR ziet in de Fakkelt bladz. 31. Men kan dit zeer wel brengen tot *beuken*, slaan, om dat men daar op de beukingen of slagen ontfangt en affchut. De Franschen hebben van ons *beukelaar* hun *bouclier*.

BEUKEN, slaan, kloppen, mogt wel verbaastert zyn van 't Latynsche *batusere*, slaan. Dan is daar aan een Duitche steert gehangen. Anders, *beuken* zoude kunnen zyn van *bok*, dewyl een bok met zyne hoornen ergens tegen aan beukt ofstoot. Ziet Dan 8: 5. hoewel men anders *bok* ook van *beuken* zoude kunnen afleiden. Ziet hier na in *Bok*. Maar gelyk *buik* is van *buigen*, zo mogt ook *beuken* daar aan wel vermaagschapt zyn, om dat'er dus inbuigingen geklopt worden. Men noemt zulk een *beuk* ook een *denk*; doch dat kan zyn van *duiken*, nederwaards zakken. Anders worden *d* en *b* wel verwisselt, gelyk in *bonzen* en *donzen*.

BEUL ziet in de Fakkelt bladz. 31. By de Hoogduitschen is *bustel*

buttel een Stadsbode, of gerechtsdienaar, hoedaanig een van de Latynen genoemd wierd *accensus*. In latere tyden zeide men *pedellus*, en daar uit is by verkorting *pedel*. Of dat wil uitdrukken, *a pedibus*, een looper, dan of het versmeed was van *buttel*, of *buttel* van *pedellus*, kan men overwegen. Mogelyk schuift ons *bode* daar in, zo dat *l* een uitgang is, of een *diminutivum* aanwyft. Maar de Hoogduitschen eigenen dit *buttel* op een hangman toe. Zy zeggen, *buttel* oder *benker*, en noemen den kerker die *butteley*, *butteley* oder *gefangnusz*. Ik twyfel nauwelyks, of ons *beudel*, verkort *beul*, is het zelve met dat *buttel*, en verschilt dus in zin en afleiding van het oude *bollert*. Hoe weinig dan *beul* en *pedel* malkanderen schynen te bestaan, zy zyn echter niet alleen genans, maar zelf echte broeders uit eene stammoeder, en de naam van *beudel*, of *beul*, is derhalven in den grond zo afschuwelyk niet, als veele zich inbeelden, maar betekent kerkerknecht. Vergelykt Matth. 5: 25. en 14: 10.

BEUNHAAS is te zeggen zolderhaas. *Beim* was in de oude taal *buene*, *boene*, en zo 't schynt verkort van *bovenē*. Men noemt dus een Ambachtsgezel, die buiten 't gilde is, en daarom geen vryheid heeft om als baas te mogen werken, vermits hy zyn proef niet en heeft gedaan. Dewyl echter zulke wel beter koop arbeiden, pleegt men ze te plaatzen op een zolder, of elders, daar zy buiten 't oog zyn. Wanneer nu de Gildehoofden den snuf daar van wegkrygen, gaan zy wel op de beunhaazenjagt. 't Kan zyn, dat zodanige genaamt worden haazen, om hunne bloodigheid, en vreeze van betrapt te worden, die hen 't haazenpad doet inslaan, zo ras zy onraad vernemen.

BEUREN ziet in de Fakkelt, bladz. 31. Dit behoort tot het Grieksche *φορεῖν*, *phorein*, of *φῆραιν*, *pherein*, dragen. *Ph* of *f* en *B* zyn wisselletteren.

BEVROEDEN is van 't Grieksche *φρονεῖν*, *phronein*, bezinnen, weten, en verstaan, uit *φρον*, *phraen*, breint, vernuft. Na der hier by is de verkorting *bevroēn*. *Be* is een voorzetzel. Ziet ook de Fakkelt in *Vroed*.

BEVULEN ziet in de Fakkelt, bladz. 422. in *vul*. De

aalouden zeiden *bewollam*. Buiten twyfel stamde dat van 't Latynsche *polluere*, verontreinigen, besmetten. *P* word wel meer *v*, gelyk van *pellis vel*; ten minsten zyn dit afftamzels van een aalouden gemeenen stamtronk.

BEWEGEN ziet in de Fakkelt, blad. 425. in *wagen*. By de Latynen was *veha* een wagen, en *via* een weg. Hier van is *vehere* voeren, waar na *bewegen* met het voorzetzel *be* zweemt. *V* en *w*, *h* en *g*, zyn wisselletteren. 't Gelykt zonder dat voorzetzel wel naar *weg gen*, weg gaan, volgens de aaloude taal. Iets zodanigs is in 't bewegen.

BEWUST gelykt wel naar *bewist*, dat men van iets vergewist is. Maar *bewust* is van *wissen*, voor weten, (ziet de Fakkelt in *Geweten*) zo veel als bewetenschapt.

BEZIG, werkzaam, is by de Engelschen *busy*. Het stamt dan buiten twyfel van de taal der aaloude Engelfaxen. Hier van is *bezigen* gebruiken, dat door werkzaamheid geschied.

BEZUKT, een woord elders gebruikelijk, is beziect, of bezucht, dat op een uitkomt.

BEZWALKEN is vervormt van *bewolken*, met een *z*.

BEZWYMEN kan het zelve woord zyn met *bezwyken*. *M* zoude kunnen verwisselt zyn in *k*, gelyk in *lym* en *slyk*. Zo word de uitgang der woorden wel meer verbogen.

BIDDEN ziet in de Fakkelt, blad. 32. *Bidden* gelykt al wat naar 't Latynsche *petere*, bidden, begeeren, eischen. Of zoude *bidden*, in 't Hoogduitsch *beten*, met *petere* niet te zamen gesproten zyn van 't Hebreewsche בָּטַח , *bata*, uitspreken. Vergelykt Psalm 21 : 3. By de Grieken is πυθόμεναι , *pythomai*, ik vrage; de Hoogduitschen hebben onderscheid tusschen *baten*, *orare*, en *bitten*, *petere*.

BIEDEN is iets belovende voorstellen, 't geen men met een bastaardwoord zegt *presenteeren*: Dus las ik in een aaloud Vriessch gedenksruk: *Alle die jestern, deer die Coning baed*, alle de giften, die de Koning aanbod. Zoude dit ook al niet konnen stammen van 't Hebreewsche בָּטַח , *bata*, uitspreken? Vergelykt Psalm 89 : 35.

BIEGTEN ziet in de Fakkcl, bladz. 33. *Jechten* was in de oude Vriescbe taal bekennen. *Jef hi ze jecht*, zo hy ze bekennt. *Bythighen*, ook *bitigen*, was betichten. *Jechten* betekende by hen ook toestemmen. *Ende alle Fresen oen: Magnus ker jechten*, ende alle Vriezen aan Magnus keur toestemden. Hier in schynt *ja* te schuilen.

BIER ziet in de Fakkcl, bladz. 33. en hier voor in de Voorreden.

BIEZEN, *byzen*, *bizzen*, zegt men van een loopfche koe, of die stierig is. Ik twyfel niet, of dit komt, met een ingelafchte *s*, van *bie*, of *bye*, die dan genomen word voor een wespe; vermits de beesten, die daar van gesteken worden, zich als dul aanstellen. Dit word by gelykenis toegepast. Hier toe kan *bieftmelk* behooren; en dus ook *bisard*, *biesard*, van eenen Duitschen oorsprong zyn. *Biest is d'eerste Malk van een koe die pikkel heeft.*

BIKKEL, ook verbaftert tot *pikkel*, is *binkel*, verbogen zit. *Bonkel*, een *diminutivum* van *bonk*; ziet hier na in *bonk*. Anders ziet de Fakkcl in *biggelen*, bladz. 33.

BLAAKEN, wiens *diminutivum* is *blaakeren*, ziet in de Fakkcl, bladz. 34. Zoude het zeer ongerymt zyn, indien ymand dit bragt tot *laaijen*, vlammen? Ziet de Fakkcl in *laaijen*. De *b* kan een voorzetzel zyn uit *be*, en *y* kan in *k* verwisselt wezen, gelyk wel meer geschied. Of zoude *blaaken* wel vermaagfchap zyn aan *blikken*. Ja, zoude van dit *blaaken* ons *bakeren*, by de vlam of 't vuur koesteren; niet konnen gevormt zyn? Even zo word de *l* uitgeworpen in *vogel*, van vliegen. Anders *blaakeren* kan zeer wel het zelve woord zyn met *flekken*, uit het Griekfche φλόξ, *phlox*, een vlam, waar van ook *flonkeren* stamt. *Ph*, of *f*, en *b* worden dikwyls verwisselt.

BLAAUW ziet in de Fakkcl, bladz. 34. Anders zoude *blaauw* misschien maagfchap konnen rekenen aan 't Latynfche *lividus*, blaauw. De *b* is dan een voorzetzel.

BILLET is een *diminutivum* van *bulle*, uit het Latynfche *billis*; een gezegelde brief. Zodanige zyn de *bullen* van den Paus.

Paus. Daar van is ook een *bil* by de Engelschen.

BLADER, *blaar*, gelykt naar 't Griekfche *πλάτος*, *plados*; overtollige vochtigheid. Doch ziet de Fakkelt in *bleimen*, bladz.

35.

BLAAKEREN ziet in *blaaken*. Men gebruikt dat ook voor zengen, met de vlam rooſten.

BLANS zegt men van een foort van kerffen. Wat *blanſe kerffen* zyn, is bekend; maar niet zo zeer wat die naam uitdrukt. Wil dat zyn, om dat ze by 't pond plegen verkocht te worden met een *balans*, of wage? Dat hebben deze kerffen met alle andere gemeen. Buiten twyfel wil het zeggen *blanke kerffen*, naar het Franſche *blanche*.

BLATERAAR, een kakelaar, is het zelve met het Latynſche *balatro*, of *blatero*. *Blateren* is een *diminutivum* van *blaeren*, uit het Latynſche *balare*, bleeten der ſchaapen. Een ſchaap is een dom dier, en daar van noemt men een klein verſtand wel een *Schaapsboofd*. 't Geen daar uit voortkomt, is dan ſlechts als *blaaren*, en ydele klap, die naar geen wyſheid of redelykheid gelykt. De Latynen hebben ook *blaterare* voor ſnappen, ſnateren, dat met kakelen, klappen, en *blaffen* van eenen aard is. Ziet in de Fakkelt in die woorden.

BLAZOEN, van *blazen*, zal eigentlyk zyn de wapendoek, die afhangt van de trompet; hoewel dat ook ruimer word genomen.

BLIKKEN. Ziet de Fakkelt in *Blikſem*, en *Blyken*.

BLOODE zoude kunnen vermaagſchapt zyn aan *bloed*, om dat *bloode* alle bloedige ontmoetingen vreezen en vlieden: waarom men ook van zulke zegt, *dat ze hun bloed niet mogen zien*. Mogelyk komt daar van *bloed* voor *bloedaard* in een *ſlechte bloed*, een *arme bloed*, enz. Anders, *bloode* kan zyn van *bloot*, als ontbloot van moed en tegenweer, weerloos; hoedaanige vreeſchtig zyn. Vergelykt 1. Kon 20: 27. Dit laaſte gevalt my beſt.

BLOOT, naakt, ongedekt, by de Hoogduiſchen *blofs*, kan geſproten zyn van 't Hebreuwiſche wortelwoord *בוּ*, *boofch*, zich

zich schaamen. Dan is'er een *l* tusschengelafcht, gelyk in veele woorden. Bloot zyn baart schaamte. Openb. 3: 18.

BLOOZEN, voor schaamrood zyn, by de Engelschen *blush*, kan mede afstammen van *ωι*, *boosch*, schaamrood worden. Ook daar is dan een *l* ingeschoven. Men zoude insgelyks mogen denken, dat *bloozen* is van *blootzen*, gelyk *aanranzen* van *aanrandzen*. De *f* of *z* dringt de *d* of *t* wel meer uit. Oneerlyke blootheid doet bloozen. Van *bloozen*, en *bleuzen*, is *bloos*, *blos*, *bleusje*.

BLUISTEREN ziet in de Fakkelt, bladz. 36. Dit zal zyn *blaaysteren*, van *laayen*, met een voorgehechte *b*, en ingevlydes *f*.

BLUSSCHEN is het zelve woord met *lesschen*, daar een *b* voorgehecht is, voor *belesschen*; doch *e* is verwisselt in *u*, gelyk *schelp* in *schulp*.

BLUTZEN kan het zelve woord zyn met *botzen*, gelyk dat met *botten*; doch in 't laast is een *sen z*, en in 't eerste boven dien een *l* ingevlyt, en *o* verwisselt in *u*, zo als men dat ziet in veele woorden. *Blutze* is dan *botze*, of *botzing*.

BLYVEN ziet in de fakkelt bladz. 495. Dit is van *lyven*, met het voorzetzel *b*, uit *be*. By de Engelsaxen was *thingerlase* 't overblyfzel der dingen; *aleiba*, overblyfzels; *za leibu ist*, hy is overig, hy is te lyve. Ik twyfel geenzins, of dit is vermaagschapt aan 't Grieksche *λείπειν*, *leipein*, laten, overlaten. *P* is in *v* verwisselt. By de aaloude Gothen was *liw*, en *liwa*, eeuwig. *Liwa dage*, ten eeuwigen dage. *Ni in liwa*, nooit.

BOEF. Ziet in de Fakkelt, bladz. 37. Doch *boef* is nader by 't Latynsche *Puber*, ymand die volwasschen is; en daar by blyft het Hoogduitsche *bube* zeer dicht. In 't aankomen der mannelijke jaaren plegen de jongelingen wel meest tot boeveryen uit te spatten.

BOEK ziet in de Fakkelt, bladz. 38. *Boeken* dragen dien naam, om dat men eertyds plagt te schryven op berderkens van *boeken* of *beukenhout*, die t' zamengevoegt wierden. Men kan van *boekenhout* de dunste plankjes vormen, gelyk'er zyn in de degenfcheden. Een diergelyk boek, ter dikte van omtrent vier

D.

viii.

vingeren , zag ik onlangs. Het bestond uit berderkens van rottingried, yder ter dikte van een schelling , breed omtrent een duim , en lang een halve el. Deze waaren wit geverwt en glad gemaakt , en in de lengte beschreven elk met vier of vyf regels in Malabaarsche letteren. De berderkens waren by na in 't derde deel der lengte geregen aan een snoer, en konden dus verschoven en gelezen worden , het eene na het ander. 't Boek wierd aan elk einde besloten met een berderken van de zelve stoffe, 't geen wat dikker was dan de andere, en konde met het rygfsnoer omwonden en toegebonden worden. Dit gaf my een levendig denkbeeld, hoedaanig de aaloude plankboeken geweest zyn.

BOENEN dunkt my vermaagschapt te zyn aan *bonzen*; ja dat *bonsen*, voor *boensen*, daar uit gevormt is. In *boenen* pleegt een *bonzen* gehoord te worden. *Uitboenen* en *uitbonzen* is het zelve.

BOEKSTAVE schynt te willen zeggen *Boekstaf*, om dat de letterstreepen als staven zyn , waar op het geschreven woord steunt. Immers naar staven of kerfstokken geleken de aaloude Runische of Noordsche Heilige letteren , die meest uit rechte streepen in verscheide vorm bestonden. De boekdrukkers noemen hunne letteren ook staafjes.

BOETEN ziet in de Fakkelt, bladz. 38. In 't oud Vriesch was boet *beet*, en boeten *betan*. *Ief hi se jecht, zo schil hy 't sawn beet beta*, indicn hy ze bekent, zo zal hy 't zeven boet, dat is zevenvoudig, boeten. Hier uit blykt nader, dat *boeten* is beteren. 't Verdient al opmerking, dat het Hebreuwfsche *טוב*, *toobh*, goed, omgewend zynde, *boet* uitlevert. Zo vind men meer afleidingen.

BOGT, *bugt*, was in de oude taal iets, dat afgeheiningten besloten was. Dus hebben wy noch *bogten* tot zitplaatzen in de kerken. Mogelyk stamt dat van de aaloude ronde schouwtooneelen, waar in de zitplaatzen ook boogswyze gekromt waren, en eigen aan byzondere hoorders of kykers.

BOK kan zeer wel gebragt worden tot *bek*, de moeder-taal der

der bokken en geiten. Hier van is ook *Βίην, baekae*, een geit, by de Grieken. Anders *bok* gelykt naar 't Griekfche *πονός, pokas*, hair, om dat een bok een hairig beeft is. Wilde men op eenen Duitfchen oorsprong denken, die zoude konnen zyn *beuken*, dewyl een bok een stootzuchtig dier is. Daar van leerden de ouden hunne stormrammen.

BOLSTER ziet in de Fakkel, bladz. 39. Zoude *bolster* niet zyn van *bol*, dewyl die als een bol de vrucht in zich befluit, en daar rondom is ? Immers zodanig is de *bolster*, of buitenfte omslag, van nooten, kafftanjes, en diergelyke boomvruchten.

BOLWERK is opgemaakt van *bol* en *werk*. *Werk* word byzonder toegeeigent aan vestingsterkten. Zo zegt men de *werken van een Stad, de buitenwerken*, enz. Maar wat wil *bol* zeggen ? Beduid het rond, om dat die ouwelings rond plachten te zyn, als noch te zien is in oude muuren en torens ? Dan zoude *Bolwerk* het zelve zyn met *Rondeel*. Of is 't *Boltwerk*, van *bolt*, bout, schiettuig, pylen enz. uit het Griekfche *βάλλειν, ballein*, werpen, fchieten ? dewyl men die van de bolwerken wierp en schoot, gelyk noch het grof gefchut daar op geplaatft word. De Franfchen hebben hun *boulevard* van ons *bolwerk*, gelyk hun *bouclier*, fchild, is van ons *beukelaar*. By Willeramus is een bolwerk *were*, van ons *weeren*. *Si fin mura, wirche wir uphe thie silverine were*; zy zy een muur, werken wy op haar een zilveren weere, bofweering, bolwerk. Hy noemt dat ook *wighus*, een oorlogshuis, een blokhuis, een kasteel.

BOMBESZYN, *bomezy*, wil zeggen *boomzyde*, vermits die ftof aan boomen groeit. Dus zegt men ook *boomwol*.

BONK, hoe onwaarfchynlyk dat voor mag komen, acht ik buiten twyfel gevormt te zyn van *been*, wiens *diminutivum* is *beenen*. Lichtelyk konde van *beenen* *beenk*, en dat *bonk* worden. Wel meer werpen de *diminutiva* den laaftten lettergreep af. Zo komen wy aan *vaandel*, voor *vaandelken* enz. Of *bonk* en *been* is het zelve, gelyk ouds tyds *taalen* en *tolken*, en nu noch *vertaalen* en *vertolken*. Ziet de Fakkel in *Taalen*. Een

diminutivum van *bonk* is *bonket*. Ziet aldaar *bonket*. . Zomede *bikkel*, versmolten van *binkel*, voor *bonkel*.

BONT kan zyn van 't Latynsche *punctatum*, gespikkelt, als *verwe* van *variare*. Immers *punct* kan zeer lichtelyk *bont* zyn geworden. Het overige is dan afgesnoeit. Hier van noemt men vellen pelteryen, bont.

BOOGEN, voor roemen, is het zelve woord met *pochen*. *B* en *p*, *g* en *ch*, zyn gemeene wisselletteren. Ziet de Fakkelt in *possen*, bladz. 282.

BOOM ziet in de Fakkelt, bladz. 41. Willeramus heeft *boum*. *Ther sygboum harvet surebracht sina bittera figon*; de vygboom heeft voortgebracht zyne bittere vygen. In 't veelgetal heeft hy *bouma*. *Allero slachta bouma*; allerflachte, allerlei boomen. Maar zoude dit *boum*, boom, niet kunnen verwantschap zyn aan *bouwen*? *M* word wel meer verwisselt met *w*, of verstrekt voor een uitgang, als in *barm*, barbeel, van *barba*; om dat die visch een gelykenis van hangende baardknevels heeft. Immers boomen zyn de voornaamste bouwstoffe van ouds.

BOORD ziet in de Fakkelt, bladz. 41. Dit zweemt wat naar 't Grieksche *πέρας*, *peras*, een eindpaal. *B* en *p* worden verwisselt. Maar nader is 't Latynsche *ora*, de rand, de zoom, daar dan een *b* voorgeklampt is. Ten minsten kan tusschen deze woorden eenige aaloude taalverwantschap zyn.

BOOT is van het Grieksche *βουτίς*, *bouttis*, een boot, een jol.

BOOTZEN ziet in de Fakkelt, bladz. 42. De *f* word in veele woorden ingedrongen, byzonderlyk van de aaloude Vriezen, en dikwyls een *t* daar voorgeklampt.

BORD ziet in de Fakkelt, bladz. 42. By de Grieken is *φορτίον*, *phortion*, een last, van *φέρειν*, *pherein*, dragen. Daar na gelykt *beuren* niet qualyk.

BORGT, *burgt*, ziet in de Fakkelt, bladz. 42. Dit kan ook zyn van 't Hebreuwische *בֵּירָה*, *birah*, een paleis, een burgt. Dan. 8: 2.

BORSTEL is een verkenishair, en een kleervager, die van zulke

zulke zwynveeren gemaakt word. Dit *Borstel* stamt van het Latynsche *porcellus*, een *diminutivum* van *porcus*, een verken. Zo geeft men aan een soort van styve borstels den naam van een *verken*. Tot *porcellus* breng ik ook *buiistel*, draf, dat verkenbanket is. De *p* is *b* geworden, en de *r* uitgeworpen.

BOS, wiens *diminutivum* is *bussel*, kan verbaastert zyn van 't Latynsche *fascis*, een bundel. De *f* is verwisselt in *b*. Anders mogt men op *binden* denken, wanneer de *n* uitgesleten zoude zyn, als in *bieze*.

BOT, een platvisch, gelykt naar 't Latynsche *patere*, open en uitgestrekt zyn, om dat die breed is; maar *bot* in *bot geven*, vieren, zal zyn van *bieden*; 't wil dan zeggen meer bieden voor meer toegeven.

BOTTTEL ziet in de Fakkelt, bladz. 45. *Bottel* schynt vermaagschapt aan *pot*, en een *diminutivum* daar van te zyn. Ziet *Pot* in de Fakkelt, bladz. 285. *B* en *p* zyn wisselletteren. Men plagt ook drank in groote potten te bewaren, en uit kleinder potten te drinken. Dus zeggen de Vlamingen noch *een pot*, of *een pottteken bier*. Van *bottel*, by de Franschen *bouteille*, is *bottelier*, gelyk van fruit *fruitier*, van winkel *winkelier*.

BOUT, in de oude taal *bolt*, kan zyn van 't Grieksche *παλτον*, *paltōn*, een werpspies, een pyl. *Πάλλειν*, *pallein*, was drillen, schudden, en *παλτος*, *paltos*, gedrilt, geschud. Anders *bolt*, *bout*, kan gevormt zyn van *βολις*, *bolis*, of *βέλος*, *belos*, een werppyl van *βάλλειν*, *ballein*, werpen, schieten. Dit word overgebracht tot een dikken nagel, grendel, enz.

BOUWEN kan niet geheel onwaarschynlyk verbaastert zyn van 't Hebreeuwfche *בָּנָה*, *banah*, bouwen. Anders is by de Grieken *βύνειν*, *bucin*, toestoppen. Men stopt in 't bouwen de reeten en scheuren toe, om bedekt te zyn voor wind en regen. De Hoogduitschen blyven daar by nader met hun *bauen*. De aalouden schreven *buen*. Hier van maken de Engelschen *build*, en de Franschen *batir*, 't geen het Duitfche wortelwoord niet minder vervormt, dan dat het Hebreeuwfche. Maar mogelyk is van *בָּנָה*, *banah*, bouwen, *boom*, dewyl *m* en *n* wel meer verwisselt

worden. Hier aan kan *bouwen* vermaagschapt zyn. Ziet hier voor in *Boom*.

BRAADEN ziet in de Fakkels, bladz. 46. Dit kan ook zyn van 't Griekfche *βράζειν*, *brazein*, zieden, kookken; of anders van *πρήθειν*, *praethein*, aanfteken. *B* word dikwyls verwiffelt met *P*. De Hoogduitsche zeggen *braten*.

BRAAKEN, fpouwen, is van *breken*. Dus heten 't de Hoogduitschen ook *brechen*. De reden is, om dat in een hevig braaken het ingewand wel fchynt te willen fcheuren en breken; of om dat de maag dus met geweld opengebroken word.

BRAAMBEZIE draagt dien naam, om dat ze aan *braam* waft. (*Braam* ziet in de Fakkels bladz. 46.) Van *braambezien* is *brambozen*, en noch verder *frambozen*, verbaftert. Maar zoude *Braam* niet kunnen verbaftert zyn van het aaloude *Framen*, waar van *priem* ftamt? Ziet de Fakkels in *Priem*. De Hoogduitschen behouden de *f*, en zeggen *pfriem*. Immers hebben de *braamen* doornen, die als fcherpe priemen zyn. De zwarte *braambezien* noemen zy *braun beer*, bruine bezien. Daar uit is *brummelen* verbaftert, zo 't niet zeggen wil *braamelen*, dat ik lieft denk. In 't oude Duitfch was *brame*, *breme*, een zoom, of kant. Dit paft op braamdoornen, dewyl men daar van de kanten laat bewaffen, om hoven of landen af te heinen. Dit *breme* hebben wy by letterverzetting noch in *berm*, gelyk men zegt *bron* en *born*. Dus leggen hoveniers en dykers *bermen* tot een zoom.

BRABBELEN is van *rabbelen*, met het voorzettel *b*. Anders kan men op *habbelen* met een ingelafchte *r* denken.

BRASSEN ziet in de Fakkels, bladz. 47. *Braffen*, voor brouwen, is van 't Griekfche *βράζειν*, *brazein*, zieden. Zo word het bier door zieden, of kookken, gebrouwen. *Brouwen* zweemt wel wat naar *πράειν*, *praein*, branden; doch dat zoude beter op den oven, dan op de brouwketel paften. By de Grieken is *βρώσκειν*, *brooskein*, eeten, en *βρώσις*, *broofis*, de eeting. Hebben zy dat verbakken van ons *brood*? Of hebben wy ons *brood* daar van geleent? 't Is beide van Hebreeuwfch deeg. Ziet de Fakkels in

in *Brood*. Maar *brassen* is dan verorgert tot overdaadig eeten, of vreeten. Zo zegt men *broodronken* *zyn*.

BRAUW ziet in de Fakkelsblad. 447. in *Wynbrauw*. *Brauw*, voor rand, zweemt naar het Grieksche *πῖρας*, *peras*, een eindpaal, een zoom. Doch dit zal by geval *zyn*.

BRAZELET, een armband, of boei, komt van het Latynsche *brachium*, de arm. De Franschen vervormden dat tot *bras*, en hier van is *braselet*, gelyk *oreillet*, een oorcierzel, uit *auris*, *auricula*. De aaloude noemden dat armcieraad *armil*, en daar van hebben de Latynen hun *armilla* gesmeed.

BREEBAARD is de naam van een groote aarden pul, van 't hoofd met een langen breeden baard, dat daar voor is. Vergelykt *Oxhoofd* in de Fakkelsblad. 270.

BREED is misschien vermaagschap aan *verd*, *verre*, van *vaaren*, reizen, de oorsprong van *vaart*. 't Geen breed is, strekt zich ver uit. *B* en *v* *zyn* wisselletteren. De *e* word wel meer verzet, als in *terden*, *treden*, en de *d* is dan een byvoegzel, gelyk in *treden* uit *terere*, *L*.

BREIDEN zoude kunnen verbaftert *zyn* van 't Grieksche *πλέκω*, *plekein*, knoopen, vlechten, weven, breiden. *P* en *b*, *r* en *l*, *zyn* gewoone wisselletteren. De uitgang is dan naar den Duitschen trant verbogen. Ik weet wel, dat deze en diergelyke afleidingen verre gezocht schynen; maar *zy* *zyn* echter niet zonder ontwyfelbaare voorbeelden. Dit bevryd haar van ongerymtheid, en doet ze voor giffingen doorgaan. Laat dit aanleiding geven om wat beters te vinden.

BREKEN ziet in de Fakkelsblad. 48. Anders zoude *breken* kunnen *zyn* van 't Hebreuwfch *בָּקַע*, *bakang*, scheuren, klieven, met tusschenvoeging van een *r*. De aaloude Vriezen maakten van *breken* *britsen*. Hier zal de ingeschoven *f* de *k* uitgedrongen hebben. Of liever, dat komt van 't aaloude *Bruzzen*. Ziet de Fakkelsblad in *Broos*. 't Is een oud spreekwoord, *Britten voor turven tellen!* *Britten* is brokkelingen. Zoude Engeland hier aan den naam van *Brittenland* niet verschuldigt *zyn*, niet alleen om dat het door de zee afgescheiden is, maar ook om dat

dat het ouds tyds van Vrankryk schynt afgebroken te wezen.

BREIN is buiten twyfel van 't Griekfche φραεν, *phraen*, zin, verftand, wysheid, die in de herffens haare zitplaats heeft.

BREMSE, een paardenvlieg, schynt dien naam te hebben van haar gefnor, voor *bromfe*, met een ingelafchte *f*, uit het Griekfche βρεμειν, *bremein*, brommen gedruifch maaken.

BRIL ziet in de Fakkelt bladz. 48, en hier voor in de Voorreden. Wilde ymand *bril* verkort achten van 't Latynfche *perfpicillum*, als *ulym* van *phlebotomon*, en *aal* van *angilla*, hy zoude mogelyk al iets voor die gifting konnen bybrengen. De oude Vriezen noemden *brillen brollen*; doch zy verwiffelden wel meer *i* in *o*. Dus zeiden zy *hollig* voor heilig. 't Was een oud Vriefch deuntje, verhaalt in *Hamcoun Frifia: dy hollige Sinte Steffen, dy milde Godes druyt*, (vriend) *Jerufalem to de porte, fo geengmen ftieten wyt. Men worp hem mey en flentsteen* (keifteen) *het flaefk* (vleefch) *al van den been*; *dier om comt sint Steffens dey Christmoorn* (Kersmorgen) *me also ney* (na).

BRON ziet in de Fakkelt, bladz. 50. By de Hebreen is בור, beer, en בור, *boor*, een put, of bron. Buiten twyfel is hier uit het Griekfche βρουειν, *bruein*, opbortelen, uitvloeyen, water uitgeven, ontfproten.

BRUG ziet in de Fakkelt bladz. 51. en hier voor in de Voorreden. In 't Griekfch is γέφυρα, *gephura*, een *burg*. Ik heb ons *brug* daar van wel afgeleid gezien; doch het zoude al zeer gewend en verknoeit moeten wezen, eer daar uit een brug getimmert is. De Hoogduitschen noemen eene brug *brucke*, 't geen wel gelykt naar *breuke*, om dat de waterloop daar tot overgang als word afgebroken. Maar 't kan in bedeking genomen worden, of *brug*, by de Hoogduitschen *bruk*, niet kan vermaagfchapt zyn aan *broek*, gebroken en moeraffig land, dat men zonder bruggen niet begaan kan. *W. Lazius* meent, dat *brug* van *burg* genoemt is, om dat men Burgten en Steden bouwde op de plaatzen, daar bruggen over de rivieren gelegd waren, gelyk men noch heden ziet; en waar van veele ouds tyds genoemt zyn,

zyn. Zulke sterkten dienden ook tot bewaring en beveiliging van den overtocht.

BRUIDEGOM ziet in de Fakkels, bladz. 52. in *Bruide*. By de Grieken is γαμεῖν, *gamein*, huwelyken, 't geen zo van man als vrouw gezegt wierd.

BRUNSTIG is hittig, vuurig. Dus noemen de Hoogduitschen hitte of brand *brunst*. Dit acht ik te stammen van 't Grieksche βριμάζειν, *brimazein*. Zo is βριμομαί, *brimomai*, ik ben verhit. Men ziet dan, wat de *brunsttyd* der herten zeggen wil. Anderzints zoude men mogen denken, dat dit *brunstig* verflukt was van *breemstig*, als van een horfel gesteken, wanneer de beesten als raazende loopen. Het zelve is *dazzen*, en *biezen*. *Bronstig* zoude ook kunnen gebragt worden tot *bron*. Verhitte dorsten naar water. *Breemstig* is mede niet verre van *bernstig*. *Bernen* is branden. Zulke zyn ook *bornstig*, en begeeren een born tot verkoeling. Is hier geene afschiding in de woorden, ten minsten passen de zaaken niet kwalik op malkanderen.

BRÜSK, fors, fel, by de Franschen *brusque*, zoude kunnen zynen oorsprong hebben van de *Brueters*, een aaloud Duitfch volk, welker ruwe en norfse zeden tot een spreekwoord kunnen geworden zyn, gelyk men nu iets, dat onge-regelt is, wel *Schots* noemt.

BUFFEL, een beest, is van 't Latynsche *bubalus*.

BUIL, ziet in de Fakkels, bladz. 53. Dit kan ook zyn van 't Grieksche βάλλειν, *balllein*, werpen, raken, wonden. Zo krygt men wel een buil in 't hoofd.

BUISTEL ziet hier voor in *Borstel*.

BUITELEN, omwentelen, schynt een *diminutivum* te zyn van *buiten*, in de betekening van verwisselen, dat daar in geschied, dewyl dus, 't geen onder was, boven komt.

BUL ziet in de Fakkels, bladz. 54, in *Bullebak*. Zoude men ook niet mogen denken op 't Hebreuwfche עֵבֶר, *baal*, heere, man, om dat de bul de man van de koe is? Ziet de

E

Fak-

Fakkel in *Koe*. Zo heeft dit paar al groote naamen: *Bul* en *Koe* is dan als *reu* en *teve*.

BULDEREN flamt mogelyk van *bullebak*, of *bulleman*: dus zegt *bulderen bulleren*, een geraas en gerommel maken. Ziet de Fakkel in *Kaboutermannen*. Voor *bulderen* zegt men ook *bolderen*, en *balderen*.

BULKEN ziet in de Fakkel, bladz. 54. Dit kan zyn van *bul*, gelyk *tolk* van *taal*; doch 't word overgebracht van den *bul*, of os, op den ezel, door verwisseling van *u* in *a*.

BULLEPEES is verkort van *bullepferik*, voor *pifferik*. Vergelyk Job 40: 12.

BULTZAK is t'zamengeflanst van *bult* eu *zak*. 't Zegt een gevulden zak voor den bult of rug om op te slaapen. Daar toe behoort *bulster*, voor *bultster*. Zo zegt men *bed en bulster*. Anders ziet de Fakkel, bladz. 39. in *Bolster*.

BUNDER, *buinder*, *bonder*, was by de Latynen *jugerum*, een akkermaat zo groot, als een koppel ossen op eenen dag konde omploegen. Zoude dat *bonder* wel zien op het jok, waar mede' de ploegossen gebonden waren? Of zoude het gevormt zyn van 't aaloude *buen*, bouwen, zo als *malder* is van *maalen*? 't Laatste gevalt my best. *Bouwen* is niet alleen stichten, maar ook bearbeiden. Zo bouwt men den akker.

BURGWAL is een gracht, die niet om een Burgt of Stad, maar door haare straaten, loopt. Doch hoe past *wal* daar op? Dat *wal* in de taal der aalouden ook wel een diepte was, zeide ik in de Fakkel, bladz. 426. en 427. in *Wal*, en *Walvisch*. Doch ik houde my hier aan de gewoone beduiding. *Wal* is de wederzydsche dyk of kant, waar tusschen het water besloten word. Zo liggen *schepen aan den wal*. Maar die naam word overgebracht tot het water zelf. Even dus gebruikt men het woord *kaai* voor een dyk, en voor het water: want men zegt, *een kaai opwerpen*, en *in de kaai vallen* 't Is dan een *metonymia continentis pro contento*, als *een glas te drinken*, voor den wyn, die daar in is.

BUS;

BUSKRUID is schietpulver. *Bus* betekent geschut. Ziet de Fakkell bladz. 34. in *Bus*. Maar hoe past de naam van kruid op die laadstof? 't Heeft echter 't gebruik behaagt dien daar aan te geven, en de reden te laten raaden. Zo noemt het ook de Speceryen *kruid*.

BUY ziet in de Fakkell, bladz. 54. By de Grieken was *Βουρβίν*, *boofstreim*, met ongestuimigheid roepen en tieren. Zo past men dit toe op stormige buyen, wanneer de wind huult en ruifcht, en men moet roepen en schreeuwen, om gehoord en verstaan te kunnen worden. Vergelykt Psalm. 42: 8.

BYTEBAU ziet in de Fakkell, bladz. 55. in *Byten*. Kan *bytebau* ook niet gesmeed zyn van 't gebas der honden, *bau*, *bau*, 't geen de Latynen *baubari* noemden? Of zoude *bytebau* wel verbastert zyn van *buttubata*, by hen een beuzelster, een lelyk oud wyf, gelyk men de bytebauwen aan de kinderen beschryft? Dit laatste zoude ik wel eerst toevallen.

BY LO, een bastaarddeed, is by *Loy*, dat zeggen wil, by *Sint Eligius*, de opperdeken der Goudsmiden. *Eligius* is met verkorting van 't gebruik versmeed tot *Loy*, en dat is vervormt in *Lo*. Die bastaarddeed is in een spreekwoord en tusschenwerpsel verandert. Men lette eens op deze overgroote vervorming, waar aan men echter niet twyfelden kan. Men heeft dan diergelyke niet voor ongelooflyk te achten.

C.

CEDEL is van 't Latynsche *schedula*, een blaadje, het *diminutivum* van *scheda*, een blad papier.

CEMENT, metzelsteen, tras, is van 't Latynsche *caementum*, gelyk *kalk* van *calx*. Het metzelen, gelyk het lezen en schryven, hebben onze voorouders van de Romeinen geleert.

CIPIER, een kerkerbewaarder, word gezegt voor *cippier*, van 't Latynsche *cippus*, dat ook een houten boeiftok beduidde. Dit zal verwant zyn aan 't Latynsche *capere*, vangen. Anders kan men denken op het Grieksche *κίπος*, *kaepos*, een besloten hof. Hier

van was κηπουρός, *kaepouros*, de bewaarder van zulk een hof. Zeer lichtelyk zoude *cipier* daar uit kunnen verfmolten wezen. Die naam is dan van zulk een hof tot een gevangenis overgebracht. De uitgang *ier* is by de Duitschen en Franschen gemeen, b. v. *Twintier*, *Fardinier*, enz. Wie daar aan 't meeste recht hebben, valt bedenkelyk. Ik gis dat het by beide versneed en verkort is uit het Latynsche *arius*. Dus hebben de Franschen hun *charpentier* van 't Latynsche *carpentarius*, een wagenmaker; officier van *officiarius*; en wy *kamenier* van *cameraria*, sc. *ancilla*, een kamermeid. De *r* is in *n* verwisselt.

CITER, Appeldrank, in 't Fransch *cidre*, in 't Engelsch *cider*, is verballert van 't Grieksche *σικυρα*, *sikera*, by de Latynen *sicera*, toegemaakte sterke drank, uit het Hebreuschew, *schekar*, sterke drank.

CITHER, een speeltuig, is van 't Latynsche *Cithara*.

D.

DAAS, *dase*, is in de oude taal, en noch by de Gelderschen, een paardevlieg. Ik gis, dat dit zamengefmolten is van 't Latynsche *tabanus*, gelyk *aal* van *anguilla*. De beesten kunnen daar van, als onzinnig, op den loop geraken. Dit noemt men *dazen*: 't geen ook op menschen word toegepast. Zo zegt men *dazen*, gelyk *wespen in 't hoofd te hebben*, en *dazery*, enz. Zoude daar van een *dwaas* niet kunnen benoemt zyn? Immers de oude zeiden ook een *daes* voor een zot. Ja zoude men hier toe *bedeest*, voor *bedaast*, niet kunnen brengen? Doch liever blyf ik by 't gezegde in de Fakkel.

DAG ziet in de Fakkel, bladz. 59. G en *j* of *i*, worden menigmaal verwisselt. Dus zeiden de aaloude Vriezen *dei*. Om *datse dina owirra wariet deis ende nachtis*, om dat ze den oever bewaren 's daags en 's nachts. Wie ziet in *dei* niet het Latynsche *dies* doorstraalen?

DAMP ziet in de Fakkel bladz. 59. Naar *damp* zweemt ook het Grieksche *θύειν*, *thuein*, rooken, dampen. *Θύμα* is by hen *damp*.

damp. Hier van is *deemsterig*, voor *dampsterig*, dampig. Men zegt ook *doom*, en *doomig*.

DAS, die men tot warmte en cieraad om den hals draagt, schynt dezen naam gekregen te hebben van *das*, een dier, dus geheeten van 't Latynsche *taxus*, dat anders ook *melis* genoemd wordt, uit het Hebreuwfche *דשא*, *thachafsch*, wiens bont daar toe veel gebruikt wierd van de ouden. Dit ziet men 's winters noch wel om de halzen der vrouwlieden. Die naam is dan daar van overgebracht.

DAVEREN ziet in de Fakkelt. 468. *Daveren* is een *diminutivum* van het aaloude Saxifche *daven*, beven. Zoude *b* wel verwisselt zyn in *d*, gelyk in *bonzen* en *donzen*? De *diminutiva* gaan niet alleen uit op *len*, maar ook wel op *ren*, om dat de *l* en *r* dikmaal verwisselt worden. Dus zegt men *wandelen*, en *wanderen*, van *wenden*.

DEEL is ook de naam van een dorsvloer, om dat die met *deelen*, planken, gevloert is.

DEENEN ziet in de Fakkelt. 482. Volgens *Athe-neus* was *davnos* in 't oud Keltifch een Heer. Ook daar van kunnen de Spanjaards en Italiaanen hun *Don* hebben, zo men het niet liever tot *Dominus* brengt. Vermits de Deenen volkeren zyn van den zelve oorsprong en nabuuren met de *Gothen*, of *Goten*, ook genoemd *Gottonen*, zo kan in bedenking komen, of ook (hoe vreemd dat schynt) hunne naamen niet verwant zyn. De voornaamste God van beide was *Wodan*, ook geheeten *Godan*, met verwisseling van *w* in *g*, en by de Kimbren of Deenen, met afwerping van die beide, *Odin*. Die naam bestaat uit twee lettergreepen. Zouden van de eerste, *Go*, met aanlaffing der *d*, de *Goten*, en van de laatste, *Dan*, de *Deenen* niet kunnen geheeten zyn, gelyk by ons *Kaat* en *Tryn* zyn van *Katryn*. 't Zoude dan beide willen zeggen het volk van *Godan*. Het is geenzins buiten voorbeeld, dat een volk naar zynen God genoemd word. ziet Jer. 48: 46. Dus noemden de Romeinen zich *Quirites* naar *Quirinus*, den naam van hunnen vergodeden *Romulus*. Men bespeurt *Godan* in *Sinus Codanus*, den naam, dien *Plinius* en *Mela* aan de Oostzee geven. Zo mede in *Gedanum*,

dat men met afinoeying der eerste lettergreep *Danzig* heet.

DEERNE ziet in de Fakkelsblad. 61. By de aalouden leeft men ook *thiornun*. Dat kan ook afgeleid worden van 't Griekfche *τέπεινα*, teder, en drukt dus uit een jong meisje.

DEGEL, een fmeltkroes, is herbakken van 't Griekfche *τήγανον*, *taaganon*, uit *τήκειν*, *tackein*, fmelten. De *l* wyft zomtyds een *diminutivum* aan, en is zomtyds een Duitfche uitgang, als in *Hagel*.

DEINZEN, *deizen*, achterwaards wyken, kan zeer wel zyn van 't Griekfche *δέος*, *deos*, vreeze, om dat de vreeze doet aarfelen en vlieden.

DELGEN ziet in de Fakkelsblad. 62. De tuffchenvoeging van een *g* is niet ongewoon. Zo is *signum*, *L.* van *σημαίνω*, *facmeion*, *G.* een teken.

DELVEN ziet in de Fakkelsblad. 62. De *v* word dikwils ingevlyt, als in *eo*, *ivi*, en maakt veel een Duitfchen uitgang in de werkwoorden.

DEMPEN ziet in de Fakkelsblad. 63. *Dempen* kan behooren tot *dammen*. Door toedammen word ook iets gedempt. *M* word wel meer verwiffelt met *p*. Zo is *klampen* van *klemmen*.

DENKEN ziet in de Fakkelsblad. 99. in *Gedachte*. Otfried fchreef: *Oba er wola thakti*, of hy wel dacht. Denken zweemt wel wat in klank naar het Griekfche *τίκτω*, *tiktein*, baaren, en, in een ruimer zin, voortbrengen. Immers gedachten zyn herffenvruchten. Nader by dien oorfprong is *dichten*. Vergelykt Gen 6: 5. ziet ook hier na in *Gedachte*.

DEUVIK acht ik dus te heten van *duwen*, zo veel als *duwik*, om dat men dien duwt in 't geboorde gat van een ton. *Deuwicken* is door 't uittrekken van den deuwick tappen.

DEUZIG, wiens *diminutivum* is *duizelig*, zal zyn *dazig*, *dazelig*, als gefteken van een *daas*, wanneer de herffens bedwelmt worden. Ziet *daas*. Ik vond in 't Engelfaxifch *dysig* en *dol* zamengezoegt, en gefelt voor *dwaas*, in deze woorden, tot vertaaling van Matth. 5: 12. *Se the cwaethe dysig l' dote*, zo die zegt

zegt dyzig of dol. En noch eens Matth. 7: 26. *Gelic bi the we-re dysig l' dolum*, gelyk by den man dysig of dol.

DIEF ziet in de Fakkell bladz. 64. en 496. De aaloude Vranken zeiden voor dief *chetif*, waar in 't Hebreuwfche חטף, *chataph*, rooven, ten vollen fchynt gehoort te worden.

DIEFSAK is verbaftert van *dyzak* of *dygszak*, dewyl hy op de dye of dyge hangt; hoewel dieven 't geftolene daar in wel fteken.

DIENST ziet de Fakkell , bladz. 65. De aaloude Vranken fchreven *thionest*, en de Vriezen *tiensft*. *Deerma Godes tienst mey dwaen schil*, daar men Godsdienst meê doen zal.

DINGS DAG ziet in de Fakkell, bladz. 77. in *Duitschen*. Men hoort by ons noch wel *dyfslag*, en *dyffendag*. *Dis* word gehouden voor een zoon van Noach, van wien de Kelten hunne afkomst rekenen. *Dis* was ook de naam van den Helgod Pluto.

DISSEL is de naam van een byl. Mogelyk is *dissel* verfmceed uit *ax*. Ziet *Ax* in de Fakkell, bladz. 13. Hier van is *axel* een *diminutivum*, voor *axlyn*; gelyk *vaandel*, voor *vaanlyn*, van *vaan*. Ziet de Fakkell in *Vendel*, bladz. 392. Voegt hier by een *d*, voor *de*, gelyk in *Duivel*, *Drommel*, enz. (ziet die woorden in de Fakkell) zo kan *axel*, *daxel*, lichtelyk tot *dissel* van't gebruik bediffelt zyn. Maar *disselboom*, verkort *dissel*, is de naam van een wagentuig. Waar toe behoort dat? In 't Griekfch is *dis*, *dis*, gezegt tweemaal. De Latynen vervormden dat in *bis*, maar behielden het in woorden, die eene fcheiding uitdrukten, *b. v.* in *disjungere*, *dissolvere*, *distrabere*, enz. Zo past het op een *dissel*, die het hout in tweeën klieft, en op een *disselboom*, waar door de paarden voor den wagen van een gefcheiden worden, dewyl die daar tuffchengevoegt is. *Dissel* zegt dan het zelve met *beitel* van *beide*.

DIT zoude konnen stammen van 't Latynfche *id*, dat, dit. Daar is dan, als meermaal, een *d* voorgehecht. Mogelyk ligt de grond hier van in de aaloude taalgemeenfchap.

DOBBEREN, op 't water vlotten, en van de baaren op en neder gefchongelt worden, kan een *diminutivum* zyn van *tobben*. Ziet de Fakkell bladz. 377. in *tobben*. De *d* en *t* worden

V ER:

verwiffelt. Hier van heet het pennetje aan de hengellyn het *dopje* of *topje*, dat zeggen wil het *dobbertje*.

DODDE gis ik te stammen van *douwen*, voor *douwte*, dewyl het zegt iets, dat ergens op, in, of uit gedouwt word. Zo komt *dod* en *prop* overeen. Hier van is *dodei*, waar in een kicken is, en *dodaarseen* vogel met een dik achterlyf, waar in als een dodde of prop is. *Dodei* gelykt ook door verkorting wel naar *doodei*, waar in geen leven, en 't kicken dood is. Zoude daar op *bedodden* voor bedriegen wel zien, als drukte dat uit, ymand vuile eyeren verkoopen, of in de hand steken.

DODER, door de gewoone verwiffeling van *d* in *y* ook *doyer*, behoort, zo ik gisse, *tot dodde*, om dat die van een dikker stof is dan het eiwit, en als een dodde daar in ligt. Hier uit komt het kicken.

DOE ziet in de Fakkelt bladz. 67. *Doe* was by de aaloude Vriezen, gelyk noch by de Hoogduytschen, *da*. *Da kaes Magnus dine saunde ker*, doe koos Magnus de zevende keur. Ik acht dit *dae* buiten twyfel het zelve te zyn met *daar*, en dat het onverschillig zo van tyd als plaats gezegt word. Men leeft mede by de aalouden wel *du*. *Du her sin einti genam*, doe hy zyn einde nam. Het Latynsche *tunc* is hier na by, en daar van kan *toen* stammen.

DOEL, by de Hoogduytschen *ziel*, zal zyn van 't Grieksche *τέλος*, *telos*, einde, dewyl dat in 't einde van 't schietperk gestelt, en dat te treffen het beoogde einde is. De Saxen zeiden *tiel*, dat nader by 't Grieksch blyft. Zoude men daar toe ook *teil*, voor staart, niet kunnen brengen, vermits die het einde is van beesten en visschen? Zo word hoofd en steert voor begin en einde genomen. Doch van *teil* voor steert ziet ook de Fakkelt, bladz. 372.

DOEN ziet in de Fakkelt, bladz. 68. *Doen* zweemt ook al wat naar het Grieksche *δύνειν*, *donein*, dryven, bewegen. Zo mede naer *θέειν*, *theein*, stellen, doen. Daar kan tusschen zulke woorden eenige aaloude taalverwantchap wezen. By de aaloude Gothen was *tangan* doen. De *g* dikwyls uitgeworpen, zo wierd daar

daar uit *tuun*, en hier van ons *doen*. De Gelderfche boeren zeggen noch, *ik kan 't niet tugen*, voor ik kan 't niet doen. Dat *taugan* komt na by het Griekfche *τευχαν, teuchein*, doen, maken.

DOGEN ziet in de Fakkelt, bladz. 68. Zoude dat *dogen* wel vermaagfchapt zyn aan 't Griekfche *δοχυν, dochein*, ontfangen, aannemen? Vergelykt Job 2: 10.

DOKTER, een Geneesmeester, is verbaftert van het Latynfche *Doctor*, een Leeraar. Maar om wat reden heeft het gebruik dien gemeenen naam nu zo byzonderlyk aan een' Arts toegeeeigent? 't Zal zyn de zelve, waar om het eenen wondheeler noemt een *meester*, en genezen *meesteren*.

DOL ziet in de Fakkelt, bladz. 69. By de Engelschen is *dol* dom, bot. De Engelfaxen zeiden *dole* voor dwaas. Ziet boven in *Daas*. F. Junius gift, dat *dol* wel mogt ftammen van 't Griekfche *δολος, dolos*, een knecht; hoedaanige ook wel minft door een goede opvoeding en onderwys befchaaft zyn, en door flaafche geboorte wel een dommen inborft hebben; hoewel die regel veele uitzonderingen lyd.

DOLFYN is van *Delphinus*. L.

DOLK ziet in de Fakkelt, bladz. 69. De Grieken noemden een werpfpies *δολιχενχον, dolichenchen*, waar mede een *dolk* al eenige gemeenfchap heeft.

DOM ziet in de Fakkelt, bladz. 69. *Dom* zweemt naar 't Griekfche *δωμα; thuma*, damp, en zegt dan ymand, die bedompte herffens heeft. Maar *dom* in *Keizerdom*, *Prinsdom*, enz kan aangezien worden, als voor afgefneeden van 't Latynfche *dominium*, heerschappy. Evenwel die betekening pafst niet op *menfchdom*, *maagdom*, enz.

DONDER ziet in de Fakkelt, bladz. 69. De aaloude Vriezen noemden Donderdag *Tornfdey*. *An hwitte Tornfdey*, *an guede Momendey*, aan witten Donderdag, aan goeden Maandag. De Engelschen zeggen noch *Thurfday*, van den Afgod *Thor*.

DOOD ziet in de Fakkelt, bladz. 70. By de aaloude Engelfaxen was dood *thead*. *Tho thei theadan byrgenne*, tot het graf des dooden. De Engelschen zeggen noch *dead*. By de

Kimbren waren *vapnadaude vern*, wapendoo'de mannen, ook *wapnadautha menn*, mannen, die met de wapenen gedood zyn.

DOOR kan verwant zyn aan het Griekſche *τυρη*, *terros*, door-dringende.

DOORNEUZELLEN ziet in *ſnuuffelen*, in de Fakkell bladz. 489.

DOOS ſchynt gantsch geen gemeenſchap te hebben met *pyxis*, L. (ziet de Fakkell in *Bus*) 't geen gevormt is van 't Griekſche *πυξις*, *pyxis*, een bus, of doos uit busboomen hout. Evenwel, ik acht het geenzints onwaarfchynlyk, dat *doos* door letterverwiffeling daar uit gevormt is, op een diergelyke wyze als *kat* tot *hes* is geworden. Of anders kan *doos* gemaakt zyn van *bus*. *B* en *d* worden wel verwiffelt, als in *dis* en *bis*. Immers *doos* betekent in 't Duitſch niets, dat ons de hoedaanigheid of 't gebruik van zulk een houten vat eenigzins uitdrukt; maar wel het Griekſche *pyxis*, dewyl men de doozen of buſſen maakte van busboomen hout; ſchoon nu ook wel ander hout daar toe gebruikt word. Zo word ook *p* tot *d*, b. v. *tabo* L. uit *τιβη*, *tybes*, G. ſlaan, kloppen.

DORP ziet in de Fakkell, bladz. 469. De Vriezen noemden opgeworpen hoogten van kleyaarde tegen den zeevloed *Terpen*. Op zulke wierden huizen gebouwt, die den naam kregen van *gehuchten*, ziet de Fakkell, bladz. 100. Van dat *terp* zal *dorp* geworden zyn. Men hoort elders noch wel 't *terp* voor 't *dorp* zeggen. Ik weet dat *terp* nergens toe te brengen, of het moelt willen zeggen 't *werp*, van *opwerpen*, wanneer de *w* afgeworpen zoude zyn, gelyk by zommige der aaloude zeer gewoon was. Dus zeiden de Kimbren *ond* voor *wond*, en *olf* voor *wolf*, *ordam* voor *woord*. Dit zynde, dan is *erp*, met een voorgehechtere *t*, voor 't *erp*, het zelve als *werf*, van *werffen*, werpen. Ziet de Fakkell bladz. 436.

DOUARIE ſchynt een onduitsch woord te zyn, van 't Franſche *domaine*, by de Latynen *dos*, bruidſſchat, houwelyksgave. Buiten twyfel is de gemeene oorfprong het Griekſche *δοσος*, *dosos*.

dooron, een gifte, een geschenk, gelyk ook *donarium* is by de Latynen.

DOR ziet in de Fakkels, bladz. 71. *Torridare* was in 't Latyn branden. Non. Marcell.

DOS, gewaad, acht ik verwant aan 't Latynsche *indumentum*, *indusium*, uit het Grieksche *δ'ουσι*, *dusai*, aandoen. Ziet de Fakkelsbladz. 71.

DOYEN kan zyn van 't Grieksche *δ'ουειν*, *deucin*, bevochtigen, besproeyen. Dus is *doyen* een zufter van *dauwen* uit eene moeder. Ontdooide dingen druipen en vloeyen wel. Vergelykt Psalm. 147.: 18.

DRA, ras, word elders gezegt *draai*, en *dreei*, door verwisseling van *a* en *e*. Dit stamt van *draayen*. 't Wil dan zeggen, met een omdraaying, zo ras als een rad omgedraait word. Even het zelve is met een *zwoonk*, dat is met eene omzwenking. Anders zegt men; *met het omkeeren van myn hand*.

DRAALEN is, zo 't schynt, verkort van *draayelen*, het *diminutivum* van *draaijen*. 't Wil moogelyk zeggen, dat ymant ergens staat en draait, dat is, zich heen en weer wend, af en toetrentelt, gelyk pleegt te geschieden van hun, die op eenige plaats vertoeven. Hier aan is *drillen* vermaagschap. Anders kan *dralen* een verkorting zyn van *draselen*, 't geen in de oude taal betekende omzwerfen, hier en daar dwalen. De zin komt op een uit. Doch dat ook dit *draselen*, met verbaftering, en een ingeschoven *j*, verkort was van *draaijelen*, blykt, om dat een *draayer* by de ouden was een *draeseler*, en een *draeyeler*. Men merke dit weder op als een staaltje van groote woordvervorming, zelfs in de eige taal. By Willeramus is *threxlere*, en *thraxlere*, een draaijer.

DRAAYEN ziet in de Fakkels, bladz. 72. Dit kan ook afgeleid zyn van 't Grieksche *τορειν*, *torucin*, draaijen, de moeder van 't Latynsche *tornare*.

DRAF gelykt naar 't Grieksche *τραπειν*, *trapein*, druiven treden of trappen. De uitgeperste baffen noemen de Hoogduitsche *trebere*, van *trauben*, druiven. Dit word ook wel tot andere

diergelyke dingen overgebracht. Of liever *dras* zal het zelve zyn met *drab*, een dik bezinkzel. Ziet de Fakkel in *drabbig*.

DREEF is van 't aaloude *drephen*, gaan. Ziet de Fakkel in *draven*. Hier van is de spreekwyse: *ik ben op myn dreef*, dat is, op myn gang, 't gaat met my wel.

DREIGEN kan zeer wel stammen van, of ten minsten een aaloude verwantschap hebben aan 't Grieksche *τρέω*, *treein*, fidderen, beven. *Dreigen* is dan in een doende betekening verandert, en zegt doen fidderen en beven; 't geen wel de uitwerking van dreigen is. Zo hebben mischien de Latynen in dien zien daar van *terrere*, verschrikken, gemaakt. Of van dat *terrere* kan ons *dreigen* zyn, dewyl men daar door ymand affchrikt. Dat zelve *τρέω*, *treein*, zal ook de oorsprong wezen van 't oude *reden*, beven. De afgeworpen *t* is weder aangenomen in *trillen*, verkort uit het *diminutivum redelen*.

DREK ziet in de Fakkel, bladz. 73. Men zoude *drek* ook kunnen brengen tot het Grieksche *τρέξ*, *trux*, droeffem. Maar 't wortelwoord kan zeer wel zyn 't Hebreeusche *דרכ*, *darach*, treden, vertreden. Vergelykt Mich. 7: 10.

DRIEGEN, los aan een hechten, is van *rygen*, met een voor-geklampte *d*. Zo *driegt*, of rygt, men paalen aan een snoer. Dit word ook ruimer gebruikt.

DRIEST kan zyn van 't Grieksche *θρασύτης*, *thrasutae*, stoutheid, en *droes* van *θραύς*, *thrasus*, stout.

DRINGEN ziet in de Fakkel bladz. 328, in *schokken*. *Dringen* word ook gezegt *drommen*. By de Latynen was *drungus* en *turma* een geschaarde bende. 't Kan zyn, dat zy dit beide van onze aaloude voorvaderen ontleent hebben. *Willeramus* zegt: *Thie wole gethangadon hereberga forghent thie viende*, de welgedrongen, gesloten, legers vreezen de vyanden. Dit word overgebracht tot andere hoopen volks, een gedrang van menschen, die in eenen t'zamenloop malkanderen dringen, en verdringen. Hier mede stemt *drommen* overeen. By de Grieken is *δρόμος*, een loop. Zo is dan *arom* een t'zamenge-

loopen menigte, hoedanige 't zamenloopende en t' zamen-drommende elkanderen plegen te prangen en dringen. *Tópmā*, *tormac*, en *tópmas*, *tormos*, is in 't Grieksch rondheid. Ook dit past op een *drom*, een hoop volks, van rondom als een byenzwerm t' zamengedrongen. Hier van hebben de Latynen hun *turma*. Dus ziet men hoe *dringen* en *drommen* het zelve beduiden. Leest ook de *Fakk*, bladz. 74. en 470. In *dringen* schynt *engen* besloten te zyn.

DROES ziet in de *Fakk*, bladz. 73. De Heer *Keisler* meent, dat de naam van den Romeinschen *Drusus* aan de Hoogduitschen zo verschrikkelyk niet geweest is, en brengt *droes* tot *druid*, *druud*. Deze waren de waarzegsters, of wyze vrouwen, by onze aaloude Heidensche voorvaderen; maar na het doorgebroomen Christendom verfoeit als hexen en toveressen, zo dat die naam tot den duivel zelf overging. Ik weet wel iets diergelyks in *Krode*, een Afgod der Saxen, wiens naam, om dien te verachtelyker en gehaater te doen zyn, gegeven is aan een padde, welke de Hoogduitschen noch heeten *krose*. Evenwel haalt my dat zo verre niet over, dat ik myne afleiding van *Drusus* zoude laten varen. Hy was door zyne overwinningen verschrikkelyk genoeg in de gewesten, daar hy verkeert heeft.

DROES, *drues*, ziet in de *Fakk*, bladz. 75. in *Drues*. Zoude dat niet mogen afgeleid worden van 't Grieksche *ρύσις*, *rhufis*, een vloeying, dat op die paardenquaal past. De *d* is een voorzetzel, gelyk in *Duivel*. Hier van kan ook het aaloude *drues* voor drek zyn, als bestaande uit een modderige t'zamenvloeying.

DROOGEN, speceryen, dragen dien naam, om dat het gedroogde kruiden, en diergelyke stoffen zyn. Ziet de *Fakk* in *droogen*, bladz. 74.

DROPEN is bedruipen. Zo *droopt* men eenen haas aan 't spit. Maar *druipen* is *druppelen* van zich laten afzypen. Dus *druipen* de wolken regen, of van regen. Op die wyze verandert de betekening der woorden meer van doende in lyden-de, of van lydende in doende, door de verwisseling der klinkletter,

b. v. *drenken* en *drinken*, *vellen* en *vallen*, *leggen* en *liggen*, enz. Echter *druipen* word ook wel voor *dropen*, of doen druipen, en bedruipen, gestelt.

DRUILEN zoude door verbaftering het zelve woord konnen zyn met *truiren*, voor *treuren*, zyne wicken, als men zegt, laten hangen. Zo gaat men *druilen*, en is *druiloorig*, als men neerslagtig, lusteloos, en slaaperig is. *D* en *t*, *r* en *l*, worden zeer dikwyls verwisselt.

DRUIPEN ziet in de Fakkelt, bladz. 75. Dit komt van *drop*. Ziet *drop* in de Fakkelt. Een *diminutivum* is *druppelen* voor *druipelen*. Zeer wel kan men *drop*, *drusp.*, afleiden van 't Grieksche *θρόμβος*, *thrombos*, een groote drop, een klonter: want de *m* uitgezitt zynde, als meer gebeurt, behoud men *trob*, 't geen in *drop* vervormt is. De Hoogduitschen zeggen voor *drop* *tropf*: want zy plegen dikwyls de *f* achter een *p* te voegen, dat dan den klank van de Grieksche *φ* uitdrukt. By Willeramus is druipen *drophen*, en *driuphen*. *Drioph this mirra*, droop de myrrhe. Zo zeggen wy *droppen*, *druppen*, en *druipen*.

DRUISCHEN is het zelve woord met *ruiffchen*, daar een *d* voorgehecht is. Ziet de Fakkelt in *Ruiffchen*, bladz. 310. en *Gedruiffch*, bladz. 99. daar ook een verscheiden oorsprong word aangewezen.

DRUK, *drok*, is veel werk of bezigheid hebben, als in *druk werk hebben*, zo *druk als de pan te Vastelavond*, enz. Dit wil zeggen, dat ymand van 't werk gedrukt en overladen is, of van alle kanten word gedrukt en gedrongen. 't Komt overeen met *dik* in *dikmaal*, *dikwyls*, enz.

DRUKKEN gelykt wel naar het Grieksche *τρυχειν*, *truchein*, slyten, quellen. Zo is *druk* *τρυσις*, *trufis*, quelling. Zy noemden den wynoogst, wanneer de druiven gedrukt worden door treden en persen, *τρυντός*, *trugnetos*. Doch *drukken* en *dringen* kan een woord zyn met verscheiden uitgang, gelyk *dringen* en *drommen*. Ziet ook de Fakkelt bladz. 470.

DRYT was by de aaloude Vranken *thorat*. Zoude dat wel tot *drek* zyn geworden door verwisseling van *t* in *k*? Doch

dryt komt misschien van 't Griekſche *δρῦξ, thrux*, droeffem. In dien zin gebruiken de Latynen ook *faeces*. Een *diminutivum* van *dryt* is *dreutel*, voor *drytel*.

DRYVEN ziet in de Fakkelt bladz. 75. Men zoude dat ook kunnen afleiden van 't Griekſche *τρίβειν, tribein*, stooten. Men dryft wel al stootende voort. De Hoogduiſchen blyven daar by nader met hun *treiben*.

DUISTER kan zyn van 't Griekſche *δύοις, duſis*, ondergang, uit *δύω, duein*, ondergaan. Als de zon ondergaat, word het duifter. Ziet ook de Fakkelt in *Duiſternis*.

DUIT, de minſte kopere munt, die nu in gebruik is, ter waarde van twee penningen, is zo genaamt van *deutſken*, een gewigt van twee aazen, waar op die wel eer geſlagen wierden, uit het Franſche *deux*, twee.

DUIVEL ziet in de Fakkelt bladz. 77. Willeramus ſchryft ook *dinnela*. *Tbaz her dinnela verdreif*, dat hy duivelen verdreef. Naar *duivel* zweemen ook de naamen der aaloude Duiſche Afgoden *Endovellicus* en *Tibilemus*, daar een Latynſche ſtaart aangelapt is. Deze zyn waarlyk Duivelen geweest, volgens 1 Kor. 10: 20. De aaloude Vranker en Saxen zeiden mede *diabel*, gelyk nu de Franſchen *diable*, van *diabolus*, L. *End ec forſacho allom diaboles wercum end wordum*, ende ik verzaake alle des duivels werken en woorden. Zo noemden ook de Slaaven hunnen zwarten God, *Czerne boch, Diabal*.

DUWEN ziet in de Fakkelt bladz. 78. By de Grieken was *δύνω, duein*, drukken, onderduwen, dompelen.

DUIZELEN is buiten twyfel het zelve woord met *zuizelen*. *D* is in *z* verwiffelt. Of men kan denken, dat de tuffchengeſchoven *f*, of *z*, de *d* heeft doen verdwynen. Ziet in *deuzig*. Men zegt ook *zuizebollen*, dat zyn moet *zuizelbollen*.

DUZEND is verbaſtert en t'zamengeſmolten van het Latynſche *decies centum*, tienmaal hondert; gelyk zo *reſpyt* is van *reſpirandi ſpaciūm*. Uit *decent* konde lichtelyk *duizend* geſmeed worden. Willeramus heeft *thuzent*. De oude ſchreven *duzent*,

en by verkorting *dunst*. Men oordeele deze afleiding niet onwaarschynlyk, want by *Willeramus* leeft men dus : *Thie thine thusent phenningo sint thir gehaldon , ande zuei zehenzogb phenningo sint thent gehaldon , thie thes wingardon buodent* , dat is , die uwe duizend penningen zyn u gehouden , en de twee hondert penningen zyn den geenen gehouden , die dezen wyngaard hoeden. *Zehezogb* is tienmaal tien , en dus hondert , dat tweemaal gestelt word. Het zelve *zogb* , vervormt van *zehen* , is nu by de Hoogduitschen *zig* , en by ons *tig* , in *twintig* , *dertig* , enz. Ziet de Fakkelt in *Getal* , bladz. 109. en hier na in *Tien-de*. Zo wel kan *duizend* van *tien* benoemt zyn , als *hondert*. By de aaloude Gothen was *hund* hondert , en *thuswand* duizend. Zoude in dat *thu* geen tien kunnen schuilen , en dus zeggen tien hondert. Zo was by Engelfaxen *toontig* tienmaal tien.

DUS is , zo't schynt , het zelve woord met *fus* , voor *aldus*. Ziet de Fakkelt , bladz. 368. Dit zal zyn voor *dfus*. Wel meer is *d* een voorzetzel , en *f* is van 't gebruik uitgesleten , om de gemakkelykheid der uitspraak. Zo schreef Otfried : *Laz iz sus thuriu gan* , laat dit *fus* , dus , doorgaan.

DWAAS ziet in de Fakkelt bladz. 79. en hier voor in *daas*.

DWAEN was ouds tyds wasschen. Zo zeide men , *de voeten dwaen*. Dit quam van 't aaloude *twahan*. *Willeramus* : *Ich haro mine fuoze gethuagan* , ik heb myne voeten gewasschen. *Hu* was wel verwisselt met *w*. Dus las ik *zehanzig* voor *zwanzig* , twintig. In dat woord bespeurt men het aaloude *wagen* , watergolven , 't geen de Hoogduitschen noch gebruiken. Dit *dwaen* , eertyds zeer gebruikelijk , is nu geheel verdwenen.

DWEIL ziet in de Fakkelt , bladz. 79. in *dweilen*. *Dweil* trekt wel wat naar 't Latynsche *tela* , een lynwaadwebbe ; of naar *tabula* , tafel , dewyl het ook tot dienst der tafel gebruikt word. Immers de oude noemden een tafellaken , ferveit , of handdoek , een *dwale*. Doch dewyl de aaloude ook schreven *dwagel* , en *dwegel* , zo is *dweil* daar van ongetwyfelt verkort , en dus van *dwa-gen* , *dwaen* , dat ook afwisschen betekende.

DWERG

DWERG ziet in de Fakkcl, bladz. 79. de Kimbren noemden de naanen, of dwergen, *dvergur*, en gaven dien naam ook aan kaboutermannekens.

DWERS is van 't Latynsche *adversus*, tegengewend. Het hoofd *a* en de steert *us* zyn afgeknipt, en de romp *ders* is vervormt in *divers*. *V* en *w* zyn nabestaande wisselletteren.

DWINGEN was by de aaloude Vranken *thuingan*. Otfried schreef: *Ther ni thuingit sinaz nuat*, die niet bedwingt zynen moed: en Willeramus: *Thuinhet ze samene*, dwingt te zamen; 't geen de Latynen zeiden, *in unum cogere*. Zo hadden zy *arduwingan*, *keduwingan*, voor gedwingen, gelyk *gedoen*, voor doen. *Uu* was *w*. Dus *piduungan*, en *piduuwingan*, bedwongen. *Pi* voor *be*. Zoude dat niet vermaagschapt kunnen zyn aan't Latynsche *angere*, benauwen, of liever 't Grieksche *ἀγγειν*, *anchein*. *Dwang* zweemt ook wel wat naar *ἀνάγκη*, *anankae*, noodzaakelykheid, nooddwang. *Dw* is dan een voorzetsel, gelyk *d* en *w* dikwyls zyn. De oude schreven *duanc* voor benauwde. Dwingen geschied door persen en noodzaaken. Aan dit *thuwingen* ichynt *duwen* vermaagschapt. Zo heeft Willeramus *bethuwan* voor bedwingen. *Bethuwan thes lichamon gelufte*, bedwingen des lichaams lust.

DYK ziet in de Fakkcl, bladz. 80. *Dyk* zweemt ook naar 't Grieksche *δοχείον*, *docheion*, een houwer, of vyver, waar binnen water besloten is, by de Hoogduitschen *teich*. Ziet de Fakkcl in *dok*, bladz. 69. Doch daar in zoek ik geene afleiding voor *dyk*.

E.

EBBE ziet in de Fakkcl bladz. 81. De aaloude Vriezen zeiden *ebba*. *Wt mitta ebba, ende op mitta flood*.

ECHTER ziet in de Fakkcl, bladz. 81. *Echter*, *ester*, voor weder, quam van 't aaloude Engelfaxische *est*. *And hine est ne betyne*, en hy hem niet weder betuine.

G.

EDIK

EDIK ziet in de Fakkels, bladz. 82. Dit is ook vermaagschap aan 't Latynsche *acetum*, azyn.

EKKHOORN ziet in de Fakkels, bladz. 82. en hier voorin de Voorreden.

EEN ziet in de Fakkels, bladz. 82. De Engelsaxen zeiden *an*, en de Vranken *ein*. *Een* was ook een man, ymand, by de ouden. *Wat sal een doen, ende hoe sal by hem hebben?*

EENERHANDE ziet in de Fakkels, bladz. 83. In 't oude Vriesch las ik, *enerhande scheybreef*, eenige, zekere scheidbrief.

EENS. De ouden zeiden, *hi was eens van den willen*. Wy zeggen, *eens zyn*, 's *eens zyn*, eensgezint, of eens wilens zyn, des of daar van eens zyn. *Eens slaegs* is eens slaags, met eenen slag.

EERE ziet in de Fakkels, bladz. 83. *Eere* kan ook gebragt worden tot *eer*, waar van *eerste* is, en drukt dus uit, dat men ymand eenige eerheid of eertheid in waardigheid toecigent. Vergelykt Luk. 14: 8-10. Rom. 12: 10. Doch de Grieksche afleiding van eere uit *αιρειν*, *airein*, verheffen, word hier door begunstigt, dat in 't aaloude Engelsaxisch *ara* was eert. *Ara thinnum faeder* beduidde eert uwen vader.

EERSTE ziet in de Fakkels, bladz. 83. Dit zoude tot eenen grondwortel kunnen hebben 't Hebreuwsche *ארא*, *roosch*, hoofd, beginfel. Voor *eerste* schreven de aaloude Vriezen *aerst*, dat nader is by 't Grieksche *αρχος*, *archos*, de eerste.

EIGEN ziet in de Fakkels, bladz. 471. In de taal der aaloude Gothen was *aigan* hebben, bezitten. Ymands eigen is 't geen hy heeft, of bezit. Wie ziet dat *aigan* niet vermaagschap aan 't Grieksche *ειχειν*, *echein*, hebben?

EILAAS ziet in de Fakkels, bladz. 84. *Eilaas* kan ook stammen van 't Grieksche *ειλεειν*, *eleein*, ontfermen, mededogen hebben. 't Wil dan zeggen *heb deernis*. Hier mede quam overeen het Grieksche jammerwoordeken *ειλεειν*, *eleien*. By de Latynen was *latus* een klaaggehuil.

EILAND ziet in de Fakkels, bladz. 84. De aaloude noemden een eiland *eaegeland*, en ook *oag*; 't zy om eenige gelykenis, of

of van *hoog*, hoogte. Hier van heet het bekende Vriescbe Eiland by hen *Schiermuincks aeg*, Schiermoniks oog. *Schier* zal verbaftert zyn van 's *gracuw*, en dus willen zeggen 's *gracuwmoniks-eiland*, gelyk *Monikendam*. Ja, zo zoude *eiland* kunnen zyn van *ei*, om de gedaante. Liever dat *eag*, *aeg*, oog zal komen van 't aaloude Saxifche *eage*, water, waar van de *Engelfaxen* hunnen naam hadden voor *Eagesaxen*, of *Eagelfaxen*, om dat zy langs het water woonden, en dus waren zy *Waterfaxen*, tot onderfcheiding van de *Landsfaxen*. De Kimbren noemden water of froom *ahva*, en *ahua*; *v* en *u* waren onverschillig. De Gothen zeiden *aquos*. *Aquos quemur*, de wateren of froomen quamen; dat noch minder van 't Latynfche *aqua* verfehilt, en uit de zelve bron zal voortkomen.

EISCHEN ziet in de Fakkcl, bladz. 85. Dit kan ook afftammen van 't Griekfche *αἴσιον*, *axioun*, dat mede eifchen beduid. De X is dan verwiffelt in *Sch*, gelyk meermaal.

ELENDE ziet in de Fakkcl, bladz. 86. en 471. In de aaloude Vrankfche taal was *liut kaclilentot* gevangen volk, als of wy zeiden geëndigt. Daar mede komt over een *katyvig* voor elendig, en *katyf* van *captivus*, L. gevangen.

ELF is buiten tegenspraak van *een*, gelyk *twaalf* van twee. Maar hoe komt dat verbogen tot *elf* en *twaalf*? Waarom zegt men niet *eentien*, *tweentien*, gelyk *dertien*, *veertien*, vervormt uit *drietien*, *viertien*, als *vyftien*, *zestien*, enz.? Daar van weet ik geene reden te giffen, dan dat het 't gebruik zo behaagt heeft. Ik las in aaloud Hoogduitsch *ayndlif* voor *elf*. *Ain* is *ein*, een. Van dat *lif*, met uitwerping der *n* en overtollige *d* uit *aind*, is ons *elf* gefmeed.

ELGER fchynt verbaftert te zyn van *aalfcheer*.

ELK ziet in de Fakkcl, bladz. 87. In 't aaloude Vriescb was *aller likum*, en *aller mana lyk*, aller lyk, aller man gelyk.

ELLEBOOG ziet in de Fakkcl, bladz. 87. De aaloude Vranken hieten een elboog *anchon*, van 't Griekfche *ἀγκυον*, *ankoon*. Hier aan mogt *anker* wel vermaagschapt wezen, de-

wyl een gekromde elboog met een anker al wat gelykenis heeft.

ELS ziet in de Fakkels, bladz. 471. Die naam kan gesprooten zyn van de Hebreuwsche moederwortel עלם , *alloom*, 't geen gehouden word voor een *eike*, doch tot een *elzenboom* ook is overgebracht. By onze aaloude Heidensche voorvaderen waren benevens de eiken ook de elzenboomen heilig. Zy noemden die *ellenum*, en de Hoogduitschen nu noch *ellern*, dat na by 't Hebreuwsche blyt. Ziet Keisl. *Antiq. Celt.*

pag. 76.

ELSSSEN kan afgeleid zyn van 't Grieksche ἐλκείν , *helkein*, trekken, om dat de schoenmaker door 't gat, dat daar mede gemaakt word, den pekdraad trekt.

EMER ziet in de Fakkels, bladz. 87. By de Grieken was *amer* een zeker vat. 't Zweet ook naar *amphora*. L.

EN gelykt naar 't Latynsche *et*.

ENDIVIE is verbaftert van 't Latynsche *intybus*.

ERINNEREN is weder te binnen brengen, 't zaamgeklonken van *er*, of *her*, voor weder, en *innen*, uit *in*. 't Zal een *diminutivum* of *frequentativum* zyn.

ERNSTIG is yverig, vlytig, als de zaak ter herten gaat, en met inspanning van alle krachten gemeent en beneerstigt word. Dit is afgeleid van 't aaloude *ernen*, oogsten, wanneer de arbeid moet bevlytigt wezen. Ziet de Fakkels in *Arbeid*, en *Erneeren*. Maar *ernstig* is ook staatig, deftig, en word gestelt tegen jok. Dit schynt bezwaarlyk tot dat *ernen* te konnen gebracht worden. Mogelyk behoort dat tot *eere*, gelyk *erentvest* enz.

ESCH, eschenboom, gelykt wel naar 't Latynsche *aesculus*, een soorte van eiken. Dan zoude de naambeteking verandert zyn, zo als wel meer gebeurt in overgenomen naamen en woorden. Ziet ook de Fakkels, bladz. 472.

ESTERIK ziet in de Fakkels, bladz. 80. Dit zweet ook naar 't Grieksche ἐστίζειν , *sterizein*, bevestigen. Hier van word ἐστρίκται , *estricktai*. Een vloersteen ligt vast, en tot een bodem

dem. Mogelyk kan hier in een aaloude taalgemeenschap schuilen.

ETTELYK is buiten twyfel van *iet*, ietelyk. Hier toe schynt ook *iemand*, en *ieder*, te kunnen behooren; doch ziet daar van de Fakkels, bladz. 448. in *Ye*.

ETTER behoort misschien tot *eeten*, als wilde het zeggen *eeter*, vermits het vleesch door etterzweeren verteert, en als opgegeten word, zo dat 'er zulk een vuile en stinkende stoffe van komt. Immers is *inetteren* en *ineeten* van wonden het zelve. By de Grieken is *abiga*, *athaera*, een soort van pap, waar naar etter niet qualyk gelykt.

ETZEN ziet in de Fakkels bla. l. 497. By de Latynen is *aes* koper. De Hoogduitschen noemen dat *ertz*, en elders is *esz*, by hen een stuk of staaf koper. Zoude *etzen*, in 't koper snyden, of graven, niet zyn *ertzen*, als of men zeide, *koperen*? Zoude dat *aes* niet können vergoten zyn uit den laatsten lettergreep van 't Chaldeeuwfche *מנ*, *neshafsch*, koper, in 't Hebreeuwfsch *מנ*, *nashofsch*?

EVEN is het zelve met *effen*, gelyk *neven* en *neffen*. *F* en *v* zyn gemeene wisselletteren. Ziet de Fakkels in *Even* en *Effen*.

EVER, in de oude taal een zwyn, is verbaftert van 't Latynsche *aper*, een wild verken. *P* is verwisselt in *v*, gelyk in *verken* van *porcus*. Om onderscheid te maken, noemde men een wild verken een *everzwyn*, en een tam verken *ever*. Zo was *everfcore*, en *everhuis*, een verkenskot. Van *ever*, uit *aper*, is *Evernaard*, gelyk *Wolfaard*, *Beerenaard*, *Lecuwenaard*, *Gieraard*, enz. Doch *aard* kan al zo wel *hard* zyn, als in *Everhard*, *Berenhard*. De aalouden plagten dus naamen te vormen van dieren, in welke zy dapperheid, sterkte, of iets diergelyks zagen. Zo zyn *Aantje*, *Duijfe*, *Zwaantje*, enz. nu noch vrouwennaamen.

EUNJER, een Droes, vind ik ouds tyds gefchreven *umgheer*. Hier van *umgheren*, *eunjereren*, toveren. Ik vermoede, dat

dat *unger*, *eunjer*, de echte broër is van den *nikker*, tweelingen van 't Latynsche *niger*, de zwarte man, Heintje Pik. Ziet de Fakkelt, blad. 254, in *Nikker*. Immers *unger* konde lichtelyk verbafteren uit *niger*, en dat tot *eunjer* worden zonder tovery. Anders kan men *eunjer* aanmerken als vervormt van *ongier*, *onguur*. Ziet de Fakkelt, blad. 260. in *onguur*.

EUVEL ziet in de Fakkelt, blad. 89. Dit gelykt ook naar 't Griekfche *ευλαδόν*, *δλαδόν*, *ελιδόν*, fchadelyk, verderfelyk. Doch dat kan mede van 't Hebreewfch ftammen, 't zy van *הו*, of *הו*.

EXTER ziet in de Fakkelt, blad. 90. De ouden fchreven ook *begfter*, als ware het van *begge*.

EZEL ziet in de Fakkelt, blad. 90. *Ezel* is, zo geen jong, ten minften een broër, van 't Latynfche *afellus*, *ezeltje*.

F

F AAL ziet in de Fakkelt, blad. 90. *Faalen*, *feilen*, kan ook zyn van 't Latynfche *falli*, bedrogen worden.

FALIEKANT ziet in de Fakkelt, blad. 90. Hier in fchynt men het Latynfche *fallere*, bedriegen, te hooren. In een oud Vriefch ftuk las ik, *sonder faelkant en archelift*; en in een ander, *sonder falekant en arghelift*. Zy fchreven ook *faelkant*.

FASCEEL, een mutfaard, of takkenbos, is van 't Latynfche *fascis*, of liever 't *diminutivum fasciculus*, een bundel, of buffel, voor bindzel.

FIEL, of *fielt*, ziet in de Fakkelt, blad. 91. By de Grieken is *φῆλος*, *phaelos*, een bedrieger, en *φιλῆτης*, *philaetaes*, een dief, een roover. Dus wierden zulke gaffen al genoemt van de Egyptenaars, volgens 't getuigenis van Seneca. Onze landloopende zo genaamde Heidens geven wel voor, dat hun oorfprong uit Egypten is. 't Moet dan zyn van zulk een afkomst, waar na zy overal zo volkomentlyk aarden. Ten minften

sten die Egyptische naam past op hen. Dus hebben ook onze *fielten* al zeer oude naamverwanten. Van *fiel* is *flou*.

FIKFAKKERY ziet in de Fakkel, bladz. 91. *Fakken* zal zyn van 't aaloude *fahen*, vangen. De *h*, of *g*, en *k* worden dikwyls verwisselt. De aalouden hadden vermaak in dieergelyke woordenkoppelingen te vormen, b. v. *flikkefloojen*, *tiktakken*, enz.

FLANSSEN schynt my mogelyk het zelve woord te zyn met *fletzen*, daar een *n* is tusschengevlyt, gelyk in *knaauwen* van *'kaauwen*. Ziet de Fakkel in *Flits*, bladz. 92. Van *flanssen* zegt men *inflanffen*, *uitflanffen*, enz.

FLATEREN ziet in de Fakkel, bladz. 92. Dit kan ook zyn van 't Latynsche *blaterare*, kakelen, snappen. De *b* is dan in een *f* verwisselt. Van *flateren* is *flaaren*, *fleeren*, verkort.

FLENTER acht ik met tusschenlaffching van een *n* gevormt te zyn van het oude *fledderen*, *flederen*, *vlederen*, vliegen. Ziet de Fakkel in *Vledermuis*, en *Vlerk*. *Flenter* heeft dan gelykenis naar *vlag*, en is daar aan verwantschap. Het zelve wil misschien een *feuil* zeggen. Dus zien wy, wat *flenteren*, en *in flenteren scheuren*, beduid. Een *flenter* is een wapperende lap. Even dat, schoon met een andere buiging, is *in flarden*, of in *flarzen*, voor *in flardzen*, gelyk men zegt *aanranden*, en *aanranzen*.

FLEUR is bloei. Zo is iets *in zyn fleur*. De Latynen zeggen *in flore*.

FLIKKEREN, *flakkeren*, is mogelyk het zelve met *blikkeren*, en *blaakeren*, het *diminutivum* van *blikken*, en *blaaken*. *B* word wel *v*, en *f*. Hier na zweemt al wat het Latynsche *fulgurare*, blixemen, van *fulgur*, weêrlicht. Anders kan het verbaftert zyn van *flonkeren*, wanneer de *n* uitgeworpen zoude zyn.

FLINT, een vuursteen, betekende by de aaloude Engelfaxen een kei. De Grieken noemden een gebakken steen *πλιθος*, *plinthos*. Stamt het daar van, dan is de betekening verandert. By hen

hen waren *φελλείς*, *phelleis*, keyen. Hier van heeten de Hoogduitschen eenen rotssteen *fels*.

FLONKEREN kan stammen van 't Grieksche *φλοξ*, *phlox*, een vlam, uit *φλεγειν*, *phlegcin*, of *φλογίζειν*, *phlogizein*, branden, ontvlammen.

FOEI is het zelve met *fy*. Ziet de Fakkel in *Vyand.* bladz. 423. Anders kan *fy* zeer wel afgeleid worden van 't Latynsche *foedum*, vuil, lelyk: *d* en *i* zyn dikwyls wisselletteren. Het zweemt ook naar 't Latynsche *vah*, *veh*, dat in dien zin ook voorkomt, en der Grieken *φῆ*, *phēu*, by de Latynen *phy*. Het laatste is 't naaft.

FOOI kan een oude afkomst rekenen van 't Latynsche *via*, een weg. De Franschen maken daar van hun *voie*, weg, en *vojage*, reize. *Viaticum* was by de Latynen teerkost op den weg. Dit is overgebracht tot het afscheidemaal, 't geen, die vertrekken zullen, aan hunne goede vrienden wel geven, of daar van ontfangen, om hun geluk op de reize te wenschen. Doch het gebruik neemt dat ook ruimer voor drinkgeld. Zo zegt men, *daar is een fooitje, drinkt 'er eens voor op myn gezondheid*. Dus zyn de arbeiders wel gewoon te *fooyen* na afgedaan werk.

FOK, een voorzeil, kan zo genoemd zyn van 't Latynsche *focus*, de haard, om dat die in kleine vaartuigen op 't voorschip, boven de schouw, haar plaats heeft. Waarom een neusbril dus geheten word, ziet in de Voorreden.

FOOLEN word gezegt van liefdetroetelingen. Zo zegt men, dat aapen hunne jongen wel *dood foolen*. Buiten twyfel stamt dat van 't Grieksche *φιλεῖν*, *philein*, beminnen, kussen. Ik denk niet, dat dit *foolen* tot *voelen* behoort.

FOMMELEN kan een *diminutivum* zyn van *vouwen*, dewyl *m* en *w* wel meer wisselletteren zyn. Men zegt ook *frommelen*, met een tusschengelafchte *r*. Zoude *foolen* daar van wel niet verkort zyn?

FRISCH kan zeer wel 't zamengetrokken zyn van 't Latynsche *frigidus*, koud, koel. Zo zegt men, *een frissche drank*.
Hier

Hier naar zweemt ook *vriezen*. Ziet de Fakkelt, bladz. 93.

G.

GAAPEN ziet in de Fakkelt, bladz. 96. Dit gelykt ook wel naar 't Griekfche *χάινειν chaincin*, gaapen.

GADE ziet in de Fakkelt, bladz. 94. *Gade* voor echtgenoot, kan zeer wel zynen wortel hebben in 't Hebreewfche גָּד , in *Hithpahél* verzwageren: גָּדָן , *chatan*, is een Bruidegom. Zo kan *gadinge* ook daar toe gebragt zyn. Ja zelf *gaderen* fchynt daar van niet geheel vreemd, volgens Gen. 2: 24. By de Grieken is *γαμειν*, *gamein*, huwelyken. Doch ik geve dit flegts op voor bedenkingen.

GAFFEL, *gavel*, ziet in de Fakkelt, bladz. 95. Wil men liever een Duitfchen oorsprong, 't kan zyn van *geven*. Een gaffel dient om fchooven enz. op te geven. Men zoude anders mogen denken op *heffen*, als ware het verkort uit *geheffel*: want daar meede word iets opgeheft, of opgelangt. Dan zouden *gavel* en *gevel* broeders uit eene moeder zyn.

GALEI zal zyn van 't Griekfche *γαλία*, *galia*, een foort van rooffchepen. Anders ziet in *Fol*. Dan zoude de vorm van rond in lang verandert zyn. Het eerfte behaagt my beft.

GANG is verkort van *gaaning*, gelyk *ftang* van *ftaaning*. De aalouden fchreeven voor *gaan* ook *gan*, en *gen*. *Laz iz fus zburu gan*, laat dit dus doorgaan. De Gothen noemden gaan *gangan*, ook de Engelfaxen *gan*, en *gangan*. Zulk eenver-dubbeling hadden die beiden dikwyls.

GARDE, *gerde*, een rysje, ziet in de Fakkelt, bladz. 96. Dit gelykt ook wel naar 't Griekfche *κέρτος*, *kurtos*, krom, gebogen. Zulke garden worden ligtelyk gebogen en gekromt. *G* en *k* zyn dikwyls wiffelletteren.

GAREEL, een paardentuig, dat hen tegen 't quetzen om den hals word gehangen, is eigentlyk *gorreel*, gelyk *houweel*, enz. *Gor* was in de oude taal fchraal en mager, 't word zamengevoegt, *gor endor*. By de Gelderfche boeren is het woord

H

gôr-

gorrig in dien zin noch zeer gemeen. *Gorre* was een slecht mager paard, voor hoedaanige trekkers zulke gorreelen plegen te wezen. Doch dit *gorre* werd ook toegepast op arme en geringe menschen. Deze hiet men *gorkens*. Hier van meent men, dat *Gornichem* dien naam heeft, als willende zeggen *Gorkensheim*, om dat flegte hutjes en arme visscherkens 't begin van die Stad waren. Men zegt by verkorting *Gorkum*, dat nader is by *Gorheim*. Doch op geen hooger oorspong kan Amsterdam roemen. Het oude Romen haal ik nu niet op. Van 't groote Nive, en veele andere wel eer vermaarde Steden, is zelfs zo veel nu niet overig. Ik weet wel, dat deze steert weinig by ga-reel te pas komt; maar dit woord gaf daar toe aanleiding.

GEBEERDE ziet in de Fakkelt, bladz. 98. in *Gebaaren*. Maar *gebeerde* zoude ook kunnen zyn-gedrag, van *beuren*, dragen.

GEBIEDENIS ziet niet op *gebieden*, maar op *bidden*. Deze twee woorden, hoe vreemd het schynt, hebben verwantschap, en spruiten uit eenen grond, naamelyk 't Hebreeuwsche *בטא* *bata*. Het zelve ziet men in *beyelen*. Zo is *zgn gebiedenis aan ymand doen* en *zich in ymands goede gunst te beyelen* het zelve.

GEDAAN ziet in de Fakkelt, bladz. 98. Willeramus schryft: *Thin boivet is samo gedaan also ther bergh Carmelus*, uw hoofd is zo gedaan, zodanig, als de berg Karmel. *Anda is woor thin vabs gedaan also Cuninges purpura*, maar uw hair is gedaan, gedaantig, als Konings purper.

GEDACHTTE ziet in de Fakkelt, bladz. 99. Dit stamt mogelijk van 't Hebreeuwsche wortelwoord *גח*, *jadang*, kennen, weten, begrypen, 't geen door denken geschied. De *j* en *g* zyn gewoone wisselletteren. By dat *jadang* bleef zeer na het aaloude *gethankon*, waar van de Hoogduitschen noch zeggen *gedanken*. Wy hebben de *n* uitgeworpen. Willeramus schreef: *Mitb thero thu thine gethanke richtes*, met welke gy uwe gedachten richt. Otfried heeft *gitachtu*. *In quam tho in getachtu*, hem quam doe in gedachten. *Denken* is verkort door 't afwerpen

pen

pen van den gevel, die behouden word in *gedenken*, voor erinneren, geheugen.

GEDWEEG, *gedwee*, is van *dwingen*. 't Zoude in overweging kunnen genomen worden, of *demoed* niet wil zeggen *dweemoed*. Dan zoude de *w* uitgesleten wezen.

GEELS zal het zelve woord zyn met *geil*, voort vet. Anders ziet de Fakkelt in *Geil*.

GEEN ziet in de Fakkelt, bladz. 99. Voor *geen* zeiden de oude Vriezen *neen*, 't welk zyn wilde *ne een*, niet een. *Geen* is ook die, dat. Dus zegt men, *de geene*, *het geen*, en *ten geenen dage*, voor die, dat, en *ten dien dage*. Zoude *g* niet zyn van 't voorhechtzel *ge*, voor *geeen*, als in *geheel* voor *heel*. Men is daar mede overtollig mild in *die geene die*.

GEEPS is *gaaps*. Gaapen en geeuwen is een teken van eene loomheid en ongestalte des lichaams, dikwyls een voorbode van koortzen. Het zelve schynt te zyn *quips* en *quaps*. *G* is in *qu* vervormt. Zo zegt men *gispfen* en *quispelen*.

GEER schynt te zyn van 't Latynsche *gyrus*, een omzwaaying, van *gyrare*, omdraaijen, omzwenken. Immers daar van heeft een *gierbrug* dien naam.

GEERNE ziet in de Fakkelt, in *Begeeren*, bl. 22.

GEEST ziet in de Fakkelt, bladz. 100. In 't aaloude Vriefsch zeide men *gaest*. *Gods Gaest* was Gods Geest. Even zo was in 't aaloude Engelfaxisch, of *tham Halgan Gaste*, van den Heiligen Geest: zy schreven ook, zonder *e*, *Gast*. De Gothen noemden een geest *abma*. Dus was *Abma Weihs* de Heilige Geest. Dit *abma* was van 't Grieksche *ἀσπμα*, *asthma*, ademing, het zelve met *spiritus*; en daar toe kan men ons *aassem* brengen.

GEHEIM zal zyn van *heim* (ziet de Fakkelt, bladz. 136) en zeggen iets, dat binnen de huismuuren gehouden, en niet op de straat gebracht word. Anders kan 't zien op *heimen*, afheiningen, en beduiden iets, dat afgesloten is. Doch ziet ook de Fakkelt in *Hemel*, bladz. 138.

GEHEUGEN, *heugen*, stamt van 't Hebreeuwfche *הגה*, *hagah*, overdenken.

GEINSTER, een vonk, is *glinfter*. De *l* is uitgefleeten. Ziet de Fakkelt in *Glans*, bladz. 116. *Glinfteren* is een *diminutivum* van *glanffen*, voor glans affchitteren, dat nu buitea gebruik is.

GEIT ziet in de Fakkelt, bladz. 101. De Hoogduitschen zeggen *geis*, dat nader by 't Hebreeuwfche *יג* blyft. Willeramus fchreef, *zwinde kizzer*, voor *geizze*, tweelinggeiten. Hy heeft ook *khizze*, en dus *kh*, en *k*, voor *g*.

GEK ziet in de Fakkelt, bladz. 101. Om de gewoone verwiffeling van *j* in *g*, zoude men *gek* zeer wel kunnen brengen tot het Latynfche *jocus*, jok. Een *gek* is dan zulk een, die befpottelyk is, en een voorwerp van jokkerny. *Gekken* en *jokken* zyn gelykluidende woorden, en worden tegen *ernft* gefelt. Zo zegt men, *gy gekt met my*, voor *gy jokt met my*.

GELAAT ziet in de Fakkelt, bladz. 101. *Gelaat*, en *zich gelaten*, kan vermaagschapt zyn aan 't Latynfche *latum*, gedragen. *Præ se ferre*, voor *zig dragen*, is by hen te zeggen, *zich gelaaten*. Dus is *gelaat* gedrag, en het zelve met *gebeerde*, van *beuren*. Zo komt het overeen met het Latynfche *gestus*, van *gerere*, dragen.

GELAG is niet van *lachen*; hoewel dat daar in ook gewoonlyk gefchied (Ziet Prediker 10: 19.) maar 't is van *liggen*, om dat men ouds tyds aan de tafel op beddekens plagt te liggen, ook by de aaloude Duitschen op den grond, op maten, beerenhuiden, enz. *Gelag* is dan *gelig*, een gezelfchap van liggende tot eeten en drinken. Of liever, *gelag* is *geleg*, van *leggen*, om dat elk het zyne daar toe bylegt. Zo zegt men: *elk betaalt zyn gelag*, in 't *gelag geven*, enz. Zo speelt men *botje by botje*. *fakkelt* Bladz: 286.

GELOOF is by Willeramus *louuan*. Nu *ich avor ze sine mo-louuan bin kuman*, maar nu ik tot zyn geloof ben gekomen. *Uu is w*. Hy fchreef ook *gelouuan*. *The mich erift ze ge-*

gelouuan braghta, die my eerst tot gelove bragt. De aaloude Vriezen zeiden *louwe* voor gelove. Uit het aaloude *louuan* is by de Engelfchen noch *leave*, laten. Zoude dan geloven wel willen zeggen, zich op ymand en zyn getuigenis verlaten? Dit komt dan overeen met vertrouwen. Aan *geloven* is *beloven* vermaagschapt: want het geloof verlaat zich op ymands belofte, toezegging, en getuigenis. Zo word door dien naam de aard des geloofs, byzonder omtrent God, en zyn getuigenis en belofte, wel uitgedrukt; en *belofte* is een woord, waar op men zich mag verlaten. De ouden zeiden voor *beloven* ook wel *geloven*. Daar van hebben wy noch, *een gelofte doen*, voor een belofte, iets beloven. In 't aaloude Vriefch was *byloerved ende bysprifsen*, belooft en besproken. Ziet ook de Fakkelt in *oorlof*, bladz. 264.

GELYK, voor effen, is van 't Griekfche *λειος*, *leios*, glad, effen. *Ge* is een Duitfch voorzetzelt. Maar gelyk, voor overeenkomstig, ziet in de Fakkelt bladz. 102: Dit zweemt ook naar 't Griekfche *εικος*, *eikelos*, gelyk, of *ομοιωτος*, gelyk. Hier toe behoort *gelyken*, *lykenen*. *Simile gaudet simili*.

GELYKEN zweemt zeer naar 't Griekfche *εικειν*, *eikein*, gelyk zyn, gelyken. *Ge* is een voorzetzelt, en *l* dikwyls een tuffchengelapte stopletter. Dus is *εικων*, *eikoon*, een gelykenis, of beeld.

GEMEENTE is vermaagschapt aan 't Latynfche *communitas*, by de Franfchen *communeaute*. *C* is verwiffelt in *g* tot een Nederduitsch voorzetzelt. Ziet de Fakkelt in *Gemeen*.

GENIETEN ziet in de Fakkelt, bladz. 105. Dit zweemt ook naar 't Latynfche *uti*, gebruiken, als 'er een *n* voorgestelt is, gelyk meer gebeurt. Het zelve is *nuttēn*, en *nuttigen*.

GENOEG gelykt niet qualyk naar 't Hebreuwfch *גנ*, *gnanag*, of *anag*, in *pythal*, vermaakelyk en welluftig leven. *גנ*, *gnoneg*, is vermaak, welluft. Zo kan leven, die genoegē heeft, al was 't met weinig, dat genoeg is. Ziet de Fakkelt, in *Genoegen*, bladz. 105. Voor *genoegen* zeiden de ouden ook

genoegzaamen. Tatianus schreef: *Ginucht samet themo scale, thaz, so si so sin herro*, 't genoegzaamt den knecht, dat hy zo zy zo zyn heer. By de aaloude Gothen was genoeg *ganah*. Dit is na by het Griekſche γανω, *ganoo*, ik doe blydſchap aan, ik verluſtige, 't geen uit genoeg ſpruit. Hier om is ook *genoeglyk* vermaakelyk. Schynt dit mede niet tot een gemeenen oorſprong op te leiden?

GENT, het mannetje van de ganzen, is van 't Griekſche γέν, *chaen*, by de Doriers γάν, *chan*, waar van *gans* gebroed is. De Vlamingen ſchreven *gheend*.

GERAAKTHEIT noemt men de bekende ſchielyke verlamming der leden. Deze heet by de Hoogduiſchen *schlag*, *flag*, 't geen zy behouden hebben van de aalouden. Die dan van den ſlag getroffen is, is een geraakte. Vergelykt Job 19: 21.

GERAAMTE kan zeer wel afgeleid worden van 't Hebreuwiſche גרם, *gerem*, gebeente. Anders, *geraamte* is van *raam*, met het voortzetzel *ge*. Ik vermoede zelfs, dat *raam* verbaſtert is van 't Latynſche *forma*, een vorm, door afknotting der *f*, en letterverplaatzing.

GERDEN ziet in de Fakkelt, bladz. 106. Dit zoude ook wel kunnen gebragt worden tot het Latynſche *gradi*, *gaan*. *Gerden* is dan voor *greden*, gelyk *terden* voor *treden*. Een voorgehechte *f* maakt daar van *ſcherden*, ſchryden.

GERECHT ziet in de Fakkelt, bladz. 106. Hier van noemt men een *rechttafel*, waar op de ſpyze toegericht word.

GERICHT, voor Vierſchaar, is van *recht*, vermits dat daar geoeffent word, of immers behoort te worden.

GERUCHT ziet in de Fakkelt, bladz. 107. Dit is na by het Griekſche ῥοχθην, *rhochthein*, gerucht maken, geluid maken.

GERWEN ziet in de Fakkelt, bladz. 107. Zeer wel kan dit aſtammen van 't Griekſche κερειν, *kerrein*, reinigen, vercie- ren; dewyl *k* en *g* wiffelletteren zyn; en de uitgang is naar de Duiſche wyze verbogen.

GE-

GESCHAL is van *schallen, schellen*, 't geen gevormt is uit *bellen*, klinken, luiden. *Sch* is een voorzetzel. Van dat *bellen* komt ook *galm*, door verwisseling van *b* in *g*. Ziet de Fakk. in *Galm*, bladz. 96. dan is 'er een *m* achtergeklampt tot een uitgang. Dus is *geschal* en *galm* in den grond het zelve. Het wortelwoord zal zyn 't Hebreeuwfche *החיל*, *heeliel*, huilen, of liever *הלל*, *halal*, luide zingen. *Fer.* 31: 7.

GESLAGEN is wel volslagen, volkomen. Zo zegt men, *een geslagen vyand*, enz. Het woord *slaan* is van een zeer ruimen zin. Zo komt van dit *slaan*, *aanslag*, *voorslag*, *uitslag*, enz. Men zegt ook, *hy slaagt niet wel*, *op zyn slag komen*, enz. Ziet de Fakk. in *slaan*, bladz. 336.

GESP ziet in de Fakk. bladz. 109. Best acht men *gesp* vormt van het Griekfche *αψις*, *hapsis*, een t'zamenvoegzel, van *haptien*, t'zamenhechten. Hier van was by de aaloude Engelfaxen *haeps* een herre, die den post met de deure t'zamenvoegt. *Haeps* was ook een fchouder, waar door de arm aan 't lyf gehecht word. Zo word het ook toegeeigent aan een ham, maar verandert in *hesp*. Ziet de Fakk. in *Hesp*. bl. 142. Het blykt dan, dat men beter zegt *geps*, dan *gesp*, gelyk *rips*, dan *riſp*. De *g* in *gesp* is dan een voorzetzel, of verwisselt uith in *hapsis*.

GESPIKKELT is *gepokkelt*. Ziet de Fakk. bladz. 109. Zo 't ſchynt, behoort ook *peukel* daar toe.

GESTALTE, *gestalteniſſe*, is geſtelt, geſteltheid. Dit word toegepaſt op de gedaante, of 't gelaat. Zo zegt men, *fchoon van geſtalte*. Ook op de lichaamsvorm in lengte, dikte, enz. Men zegt ook by verkorting *ſtal*: b. v. *cierlyk van ſtal*. *Gestalte* is ſamen getrokken uit *geſtaltbede*, gelyk *langte* uit *langbede*, enz.

GESTRENG is van 't Latynfche *ſtrenuus*, dapper, met het voorzetzel *ge*; of voor *ſtraf*, van 't Griekfche *σενος*, *ſtraenos*, ruw, hard. Ziet *ſtreng*.

GETAL ziet in de Fakk. bladz. 110. De aaloude zeiden voor *drie* ook *thria*. *Thria ſtunton* was drie ſtonden, drie maalen of reizen. Zy ſchreven wel *zabanzugh*, by de Hoogduiſchen noch *zwantzig*, twintig, tweetienig.

GE-

GEVAAR ziet in de *Fakkelt*, bladz. 111. Dit zal stammen van 't Latynsche *vereri*, vreezen. Zo is *vaar* vreeze, en *vervaart* bevreeft. In *gevaar* is *ge* een voorzetzelt. Anders zoude *gevaar* niet kunnen vermaagschapt zyn aan *vaaren*, reizen, dewyl men dat al dikwyls ondergaat op de vaart of reize, byzonder de zeevaart, waar voor de aalouden zulk een schrik en vreeze hadden. Wie weet, of het Latynsche *vereri* hier mede niet een ouder wortelgemeenschap heeft?

GEVALLEN is behagen. Daar van is *welgevallen*, *misgevallen*, enz. Ymand iets *ten gevalle doen*, is dan, op dat het hem behage. Dit zoude kunnen vermaagschapt zyn aan het Grieksche *φιλεῖν*, *philein*, lief hebben. Men heeft een *welgevallen* in dat men bemint. *Ph*, of *f*, en *v* zyn wisselletteren, en dus *ge* een Duitfch voortzetzelt.

GEVEST, de handvat van een degen, is van *vast*, met het voorzetzelt *ge*, om dat men dien daar by vast heeft. Of liever van *vatten*, ouds tyds, en nu by de Hoogduitschen noch *fassen*. *Gevest* is dan, daar men by vat.

GEVOELEN is zamengekoppelt van 't voorledeken *ge* en *voelen*. *Voelen* is tasten, aanraaken, en ook gewaar worden, door eene aandoening van den zin des gevoels. Maar de betekening word van 't lichaam overgebragt tot de ziel. Zo is *gevoelen* oordeelen, achten, meenen, en ymands *gevoelen* zyn oordeel, gelove, meening. Even zo gebruiken de Latynen hun woord *sentire* voor voelen en oordeelen. 't Is op te merken, dat de voorzetzels *be*, *ge*, *ver*, *by*, *af*, enz. dikwyls zulke zinveranderingen maken, *b. v. verstaan*, *vernemen*, *begrypen*, *bevesten*, *beletten*, enz.

GEVORMT is by Willeramus *gefremit*. *So si gefremit werthent*, zo zy gevormt worden. Dit blyft by 't Latynsche *formare*, vormen.

GEWAAD was ouds tyds *waed*. Dit schynt al wat te zweemen naar 't Latynsche *vestis*, een kleeft; doch dan zoude het al zeer moeten verflukt en verplooit zyn. By de Grieken was *βιδος*, *beudos*, een zeker kleeft, 't geen al mede wat gelykt. *B*,

v,

v, en *w* zyn wisselletteren. Van 't laatste stamt mogelyk *buis*, een mans rok, *wambuis*, enz. Doch ik acht, dat de grondwortel van *gewaad* is 't Hebreewsche *בד*; *bad*, linnen, een zeer gemeene stof tot klederen, 't geen ook blyft in *lynwaad*. *B* is overgegaan in *w*, en het voorzetsel *ge* daar voorgelafcht. Ziet ook de Fakkelt in *Gewant*, bladz. 112.

GEWELD ziet in de Fakkelt, bladz. 113. De Hoogduitschen zeggen *gewalt*. In de aaloude taal waren *Lantwalton* Landgeweldige, Landsheeren. De Hoogduitschen zeggen noch *Verwalter* voor geweld- of magthebber. *Geweldig*, *gewaltig*, komt in klank en zin al zeer overeen met het Latynsche *validus*, sterk. Anders, geweld kan ook spruiten van 't aaloude *weald*, welvaaren, rykdom, weelde; by hoedaanige dikwyls geweld is. Mich. 6: 12.

GEWIS is van *wissen*, weten, voor *gewist*, dat is ict, wiens waarheid wel geweten word.

GEZAG kan afstammen van *zien*. Zo zegt men, *ymand ontzien*; en daar van is *aanzienlyk*, *ontzagblyk*. Of 't is van 't aaloude *zagen*, zeggen, die veel te zeggen heeft, wiens woord geld. Maar *zagen* is ook *beven*, schrikken, als blykt in *vertzaagt*. *Gezag* is dan, waar voor men vrees en beeft. Dit gaat zamen. Job 29: 20-25.

GEZIN, in *huisgezin*, is van *zyn*, met het voorzetsel *ge*. De ouden zeiden dus *gezyn* voor *zyn*. *Gezin* drukt dan uit de huisgenooten, die het zyn of wezen van dat huis uitmaken. Maar in de aaloude taal was *sind* een knecht, dat te kennen geeft een *zendeling*, van *zenden*, en zo komt dat overeen met *dienstboden*. Anders vind men in de oude Borgondische wetten *gafindium* voor dienstvolk. De Britten noemden zulke *guesfin*. Dit schynt te komen van 't Keltische *Gesatae*. Zo wierden gehuurde krygsknechten geheten naar een zekere spies, die zy droegen. Deze quamen dan over een met de *ambachten*. Ziet hier voor in *Ambassadeur*. Een ander woord is *gezint*, in *welgezinde*, *ongezinde*, dat van *zin* stamt.

GIDZE, een wegwyzer, een leidsman, is van 't Fransche *guide*, met een tusschengeschoven *s*.

GIER, een roofzuchtige en gulzige vogel, draagt dien naam van *begeeren*, waar van ook *gierig* en *gieren* spruit. Vergelykt Hab. 2: 9. De Latynen noemen dien vogel *vultur*, van *velle*, willen, 't geen dus het zelve uitdrukt met ons *gier*. Hier toe schynt ons *Geraard* te behooren, als zynde *Gieraard*, gelyk *Wolfaard*.

GIETEN ziet in de Fakkelt, bladz. 115. Hier na gelykt zeer 't Latynsche *gutta*, een drop. Job 36: 27. De Hoogduitschen zeggen *gieffers*. De grondwortel hier van kan zyn 't Hebreeuwische גשם , *geschem*, regen.

GILDE ziet in de Fakkelt, bladz. 115. *Gilden* wierden ook genoemd de zwelgfeesten der Noordsche dorpelingen, waar toe elk het zyne toebragt. Men leze daar van *Keisleri Antiq. Septentr.* pag. 350. *Gilde* en *gelag* zyn dus 't zelve.

GINTS, *ginder*, zegt men van een plaats, die verder afligt. Zou dat niet vervormt zyn van *gebends*, *gebender*, om uit te drukken, dat men wyder gaan moet, om daar te komen? *Geben* was gaan by de aalouden, gelyk noch by de Hoogduitschen.

GLIBBEREN is van 't Latynsche *labi*, glyden, met het voorhechtzel *g*, uit *ge*. Dit is tot een *diminutivum* gevormt.

GLIMMEN ziet in de Fakkelt, bladz. 117. *Glimmen* is van 't Grieksche $\gamma\lambda\iota\upsilon$, *gelein*, blinken, schynzel geven. Ziet de Fakkelt in *Glans*, bladz. 116. Hier toe breng ik ook *glimlach*, onderscheiden van *grimlach*. Het eerste zegt een aanminnige trekking van het aangezicht tot een vriendelyk lachje, (verlykt Job 29: 14.) en het andere een lach gemengt met een grimnige grynzing.

GLIMP, voor glans, schynzel, is zekerlyk van *glimmen*. Maar met een voorgehechte *g*, uit *ge*, gelykt dat ook zeer wel naar het Grieksche $\lambda\acute{\alpha}\mu\pi\eta$, *lampen*, schynen, lichten.

GLIPPEN ziet in de Fakkelt, bladz. 117. Anders kan *glippen* ook bragt worden tot het Latynsche *labi*, vallen, glyden,

den, met het voorzetzel *g*, uit *ge*, gelyk boven in *glubberen*. *Ben p* worden verwisselt. Zo maken de Latynen zelf van *labi lapsus*.

GLYDEN ziet in de Fakkell, bladz. 117. Het oude *lyden*, voor voorbygaan, kan al mede zyn van dat *labi*, door verwisseling van *b* in *d*, gelyk *baard* is van *barba*. *G* is dan een voorzetzel, verkort uit *ge*, als even in *glippen*. Dan is *glad* van *glyden*, waar op men glyd.

GOD ziet in de Fakkell, bladz. 117. By de aaloude Duitschen was de naam van den Oorlogsgod, dien dat srydbaar volk byzonderlyk diende, *Wodan*, *Woden*, en, met verwisseling der *w* in *g*, *Godan*, en, die beide zamengevoegt, *Gwotan*. Ik geef in bedenking, of de aaloude *Gothen* dus niet genoemt zyn naar dien *Godan*, als willende zeggen 't volk van den KrygsGod, oorlogsmannen. Wy zeggen daar van noch *Woensdag*, en *Goensdag*, voor *Wodensdag*, en *Godensdag*. De Kimbren wierpen de *w* dikwyls af, en noemden *Woden*. *Odin*. Zy behielden echter de *g* wel, en zeiden *Guden*. *Hirdi Guden trygh* was, bewaar, *ô Woden*, den getrouwen. Dit *Guden* wierd van hen ook bekort tot *Gud*. *Afi Gud* was te zeggen de God *Woden*. Die naam *Gud* wierd van hen, na dat zy tot het Christendom bekeert waren, overgebracht tot den waaren God. *Aflagde Kong Magnus mange wnyttige sedvaner, og optog steden igien at mand skulle dricke den ewige Guds, ook wor Herris Jesu Christi skaal*. Dat is, de Koning *Magnus* schafte af veele onnutte zedengewoonten, en voerde in, dat men in de steden zoude drinken des eeuwigen Gods en onzes Heeren *Jesus Christus* schaal. Zy hadden ookeen beker, die uitgedronken wierd ter eeren van den *H. Geest*, 't geen zy noemden *om de minne*, of *gedachtenis*. Leest *Keyflers Antiq. Celt. et Sept. pag. 359, 360*. Een schoone Christengodsdienst van bekeerde Heidenen, den Drieeenigen God te vereeren door 't uitledigen van volle bekers. Dat 'geleek beter naar 't vieren van een *Bachusfeest*. Doch dat was van hen te voren gefchied ter eeren van *Odin*, en andere. Maar hier moest gelden *1 Kor. 10: 21*. Daar van zal onder ons noch over zyn,

't geen by ons noch wel gehoord word als een bastaardeed, by *Gut*, voor by God, eigentlyk by Woden. 't Kan zeer wel zyn, dat ons *God* komt van dat *Gud*. Of 't is mogelyk voor afgesneden van *Godan*. Dus zyn meer gewoonten, woorden, en naamen, uit het Heidendom in 't Christendom overgebracht en gebleven. By voorbeeld, zekerlyk de naamen van de zeven dagen der week. Hier van hebben wy ook waarschynlyk den naam *helle*, voor den kerker der verdoemelingen. Ziet hier voor *Helle*. Ja, misschien ook *hemel*, voor de verblyfplaats der gelukzaligen, dewyl de Kimbren die hieten *Gimle*. *G* en *h* zyn wisselletteren. De Hoogduitschen zeggen *Himmel*. Ziet Keyfl. in *Antiq. Celt. et Septentr. pag.* 122, 124. Andere afleidingen van *Hel* en *Hemel* kan men in de Fakkels zien. Doch die zelve Kimbren zeiden niet alleen *Gud*, maar ook *God*, of eigentlyk *Got*, gelyk de Hoogduitschen noch *Got* hebben. *Godheim* was by hen Gods wooning. Boven dien was *gott* in hunne aaloude taal *goed*. Ook dus kan *God* van *goed* zyn.

GOLF ziet in de Fakkels, bladz. 119. Dit stamt van 't Hebreuwfche גלל, *galal*, wentelen, rollen, 't geen van de golven geschied. Hier van zal ook het Latynsche *volvare*, wentelen, verbaftert zyn, door *g* in *v* te verwisselen. גלל, *gallim*, zyn zeebaaren.

GOLPEN, *gulpen*, is van het oude *golpe*, een koek, die inzwelgt, en ook uitfpouwt. Een *golp* is dan een inzwelging, of uitbraaking. Het zelve is een *scholp*, daar een *s* voorgehecht is. Anders schynt *golp* wel maagschap te kunnen rekenen aan *golf*, en spruiten van eenen stamtronk te zyn.

GORDEL ziet in de Fakkels, bladz. 119. De aaloude Gothen zeiden *gaird*, en by de Engelfaxen was *gyrdan* omgorden. Dit zweemt naar het Griekfche *gyroun*, rond om draayen.

GRAAF ziet in de Fakkels, bladz. 120, en hier voor in de Voorreden. Ook in *Palsgraaf*, en *Ambassadeur*.

GRAAG is verkort van *gratig*. Ziet de Fakkels, bladz. 121. Anders kan *graag* versmolten zyn van *gerig* uit *begeeren*, waar

van

van ook *gierig* stamt. Of men kan denken op het Grieksche *γρᾶειν*, *graein*, eeten: de Engelsaxen zeiden *graedig*.

GRAS ziet in de Fakkelt. 121. 't Grieksche *γρᾶσις*, *grastis*, gras, is van *γρᾶειν*, *graein*, eeten. Psalm 104: 14.

GRAVEEREN, insnyden, ingraven, is van *graven*. Gelyk geschied in steen, koper, enz. Dus schreven ook de ouden met een scherpen priem in wasschen tafelkens. Ziet de Fakkelt in *Graven*, en *Griffie*, bladz. 122. vergelykt Jer. 17: 1. *Graveeren* heeft een uitgang als *bruineeren*, *trotzeeren*, enz.

GRAVEN ziet in de Fakkelt. 122. *Graven* gelykt ook naar het Grieksche *γράφειν*, *graphein*, graven. De *l* word *r*, als in *γράφειν*, *graphein*, schryven, graveeren. De Grieken zullen dat, zo wel als onze voorouderen, vervormt hebben uit de eerste wereldtaal.

GREYEN, behagen, is 't Latynsche *gratum esse*, aangenaam zyn.

GRIEK is overgegaan tot eenen smaadnaam. Dus zegt men, *een vreemde Griek*, *een vieze Griek*, enz. Zo plegen de gebreken der volkeren wel spreekwoorden te worden. Ziet de Fakkelt, bladz. 44. en vergelykt Tit. 1: 12. De Latynen hadden daar van hun *pergræcari*, *græca fides*, enz. Doch ons Nederland is noch vol halve Grieken in taal, en vol heele in't navolgen van hunne quaade zeden.

GRIF drukt uit glad en vaardig, in deze spreekwyzen, *dat gaat grif*, *hy heeft dat grif*, enz. Dit zal zyn voor *gerf*, uit het aaloude *gerwen*, voorbereiden, vervaardigen. Ziet de Fakkelt in *Gerwen* bladz. 107, en hier voor in dat woord. Als alles toebeleid is, gaan de zaaken vlug en gemakkelyk.

GRILLIG beduid ook huiverig. Dit is *gerillig* van *rillen*, beven van koude. Ziet de Fakkelt in *Rillen*, bladz. 303.

GRIMAS is oorspronglyk Duitfch van *grim*; dewyl grimmege, of gramme, door misvormige trekken van hun gelaat daar van blyk plegen te vertoonen. De Franschen zyn dat woord al mede verschuldigt aan onze voorouderen, schoon zy dat naar hunne mode verflikt hebben.

GRINKELEN ziet in de Fakkcl, bladz. 122. Dit zal zyn een *diminutivum* van *grinniken*, voor *grinnikelen*.

GRIPPE ziet in de Fakkcl, bladz. 122. Dit zweemt ook niet qualyk naar 't Latynsche *crepido*, de kant, of zoom. Daar op graaft men grippen tot scheidung. *C* is dan *g* geworden. Doch ik blyf by 't gezegde in de Fakkcl.

GROBBELEN, met de hand taften en grypen, is buiten twyfel het zelve woord met *grabbelen*.

GROENEN ziet in de Fakkcl, bladz. 123. Dit zoude wel kunnen verbaftert zyn van 't Latynsche *germinare*, uitbotten, uitspruiten, gelyk *kaarden* is van *carminare*, wol kammen. Dus zoude ook *groen* tot *germen*, een spruit, kunnen behooren, gelyk *gras* tot *gramen*. Dit komt overeen met *groeyen*.

GROMEN, *grommen*, beduid visch ontweiden. Zoude dat dus wel benoemt zyn van 't Latynsche *grumus*, een klonter, en dus eigentlyk zeggen, het geronnen bloed uitwasschen?

GROMMELING ziet in de Fakkcl, bladz. 123. Dit kan zyn *gerommeling*; of van 't Latynsche *grumus*, een brok, *grummeling*, en zo *kruimeling*.

GROND ziet in de Fakkcl, bladz. 124. *Grond* breng ik lieft tot het Latynsche *gerere*, dragen. Zy vormen daarvan zelf *gerundum*. Immers de grond is de bodem, die dient om iets te dragen. De Gothen zeiden *grund*. 't Gelykt ook niet qualyk na't Engelfaxifch *growend*, uit *growan*, groeyen, groenen. Groente groeit op den grond.

GRONDELING, een bekent vischje, heeft dien naam, om dat het zich op den grond des waters pleegt te onthouden, gelyk *paling* van *poel*.

GRONSSSELEN, *grunsselen*, schoon dat vremd mag schynen, kan zeer wel het zelve woord zyn met *grinkelen*. Dit word *grinksselen*, door tusschenlaffing van een *s*, gelyk in menige woorden, en daar uit heeft het gebruik versmeed *gronsselen*. Of anders, *gronsselen* is voor *grynsselen*, van *grynzen*. 't Een zo wel als 't ander is van het Latynsche *ringi*. Ziet terstond in *Grynen*.

GROOT

GROOT ziet in de Fakkcl, bladz. 124. De *n* van het Latynsche *grandis* is uitgeworpen.

GROT, een onderaardsch hol, of spelonk, stamt buiten twyfel van 't Latynsche *crypta*, schoon zeer verbastert. Dikwyls worden *c*, of *k*, met *g* verwisselt. Dus zyn *grot* en *kroeg* zusters uit eene moeder, schoon malkanderen zeer ontleken. Ziet de Fakkcl bladz. 193. in *Kroeg*.

GROUWEN zoude mogelyk konnen verbastert zyn uit het Latynsche *horre*, van *horror*, yzing, zo dat het hair te berge ryft. *G* en *h*, *r* en *l*, worden verwisselt, en de letteren wel meer verzet. Een *diminutivum* van *grouwen* is *grouwelen*. Hier toe behoort ook *grouwel*, *grouwelyk*, en *grouwzaam*, of *gruwzaam*. Of zoude *grouwen* niet zyn van *rouw*, *ruw*, voor *gerouwen*, om het rouw en borstelig opryzen des hairs? Dat met het eerste in de zaak overeenkomt. Anders *grouwen* zweemt niet qualyk naar 't Hebreuwfche *רחב*, *raha*, vreezen, met het voorzettel *g*, uit *ge*. By de Grieken was *κρυός*, *kruoëis*, koud, dat in zin met *horror* overeenstemt. Grouwelyke dingen jagen een killen schrik aan. Ten minsten zyn alle deze woorden verwant in de zaak. Men overlegge wat naast is, of toone wat beters.

GRUIS ziet in de Fakkcl, bladz. 124. Dit stamt van 't Hebreuwfche *גראס*, *garas*, gebroken worden, vermorfelden.

GRYNEN is het zelve woord met *grynzen*, van 't Latynsche *ringi*, daar *g* uit *ge* voorgehecht is, als ware het *geringi*. Hier aan is *grinniken* vermaagfchapt. Maar *grynzen* beduid ook wel van een gefchift zyn, gaapen. De ouden noemden dit *gynen*. Daar is dan een *r* ingefchoven. Dit stamt van 't Griekfche *χαινώ*, *chainein*, gaapen.

GRYNS ziet in de Fakkcl, bladz. 124. Dit is van *grynsen*, met een ingefchoven *s* van *grynzen*.

GRYPEN ziet in de Fakkcl, bladz. 124. By de Grieken waren *γρυπες*, *grupes*, ankers, dreggen, krommescheepstuigen. Hier naar gelyken kromme haakachtige vingeren, op welke dan de naam van *grypers* past. Zo was *γρυπός*, *grups*, een *griffioen*, dat is, *grypioen*, of grypvogel, gelyk *kampioen*. De Hoogduitsche zeggen

gen *greiffen*, voor ons *grypen*. Γριφῆν, *griphoun*, was by de Grieken met de nagels aanvatten, klaauwen. Γεγυός, *grupos*, was krom, en γειμας, *gripas*, of γειφοί, *griphos*, een raadzels, dewyl daar in de zaak als door kromme omwegen, niet recht uit, word voorgestelt, en dat ingewikkelde knoopen behelst.

GUDZEN is van *gieten*, voor *gietzen*, met een ingelaschte *s*, of *z*, gelyk in veele woorden.

GUICH was in de oude taal een *gek*, een nar, en ook bespottling van ymand als een zot. Het laatste hieten zy ook een *guise*, voor *guichse*. Hier van is de spreekwyze, *ymand een guise zetten*, of *den guich nasteken*, wanneer men hem met uitgesteken tong of vingeren als eenen zot nawyft. Zo zegt men ook *guicheltjes maken*. Ziet in de Fakkels *Verguizen* bladz. 401. Zoude hier toe ook *guichelen*, *goochelen*, voor *guichselen*, niet behooren? En dus mede de *guicheltas*, of *goocheltas*, *guichelaar*, een speelzot, *beguichelen*, *begoochelen*, enz. Immers *guichelaar* stamt af van 't Latynsche *joculator*, uit *jocari*, boerten, kortswyl bedryven. Daar van is *jocus*, jok, en zeer wel kan *guich* daar van verbastert zyn, door de verwisseling van *j* en *g*. Doch *guich* is ook zeer dicht by 't Chaldeeuwfche גח, *gechach*. Ziet de Fakkels in *Gek*, bladz. 101.

GUIL is verbastert van 't Latynsche *caballus*, een slecht paard. De *c* is in *g* verwisselt, en de andere letteren zyn t'zaam gesmolten.

GUITEN ziet in de Fakkels, bladz. 124. in *Guits*. Dit zoude ook konnen achterafgekort zyn van *jaaguiten*. Zo noemden de ouden deugnieten, die men ten huize uit jaagde. Dus was een oud spreekwoord: 't *Is een hoop jaaguiten, waar van de beste een boef is*. Ik zie, dat de Heer Boxhoorn *guis* brengt tot *Got*, vermits dat oude Duitfche volk wegens hunne ondeugd in onze gewesten gehaat en berucht was. Ziet zyn *Theatr. Holland.* pag. 7.

GULDEN ziet in de Fakkels, bladz. 124. In 't aaloude Vriefch was ook *gulden* schatten, schatting opleggen. *Datse neen Coning*

ning schielda bagera ne gulden, dat ze geen Koning hooger zal schatten.

GUNST ziet in de Fakkel, bladz. 125. By de Hebreëen is גן, *chanan*, begenadigen, begunstigen. Dit zal het wortelwoord zyn.

GUPS ziet in de Fakkel, bladz. 125. Dit zweemt ook naar 't Hebreeuwſche קבץ, *kabatz*, vergaderen. Doch ik blyf by myne afleiding in de Fakkel.

GY verſtrekt een voorbeeld van overgroote verandering. De moederwortel is 't Hebreeuwſche אטח, *attah*. Van de laaſte lettergreep maken de Latynen *tu*, en de Duitſchen *du*. Dat *du* is ook verandert in *di*, en *dy*. Zo zeide men, *hebdy*, en achter woorden gehecht zynde, *ſtu*, *hebſtu*. Omgekeert was dit, *du hebbeſte*, of *du hebbeſt*. D verwiffelt zynde in *g* wierd het *gi*, *ge*, en *gy*. Maar uit de gewoone verandering van *g* in *j*, heeft men *jy*, en *je*. Ziet daar niet eene grondletter gebleven. Ziet in myn *Oud en Nieuw* de 3^r Aanmerking.

GYL, *geil*, noemt men het verſch gekookt en ongegift bier. Buiten twyfel is dat van 't Griekſche χυλος, *chulos*, of Latynſche *chylus*, de gekookte ſtoffe in de maag, waar uit dan bloed en geeſten gevormt worden. Dat is by gelykenis tot bier overgebragt.

GYZELAAR mogt mogelyk wel vermaagſchapt zyn aangezel, om dat *gyzelaars* tot zekerheid by ymand ergens moeten blyven, en zo hem vergezellen.

H.

HAAI, een ſlokvifch, met drie ryen yffelyke tanden, kan dien naam hebben van 't Griekſche χαίμα, *chaimain*, gaapen, om dat hy een vervaarlyken gaaper heeft, waar in een der grootſte wel zevens een geheelen menſch kan verzwelgen. Doch denkt men, dat die naam tot ons overgeſcheept is uit de taal der Maleyers, waar in *aya* een viſch beduid, ik wil 'er geen harnas om aantrekken.

K

HAAL

HAAL, *hangel, heugel*, in de oude taal *bogel*, ziet in de Fakk. bladz. 125. Dit is een bekend keukentuig. *Haal* gelykt wel naar 't Griekfche *χαλῶν*, *chalan*, aflaten. *Hangel* is hangtuig, dewyl de pot daar aan hangt. *Hogel, heugel*, is van hoogen, opfchuiven.

HAANBALKEN worden zo genaamt, om dat de haanen daar op geerne roeften. Ziet de Fakk. in *Vliering*, bladz. 413.

HAARSCH ziet in de Fakk. bladz. 126. In de oude taal was *hære* een koude verzengende wind, of rym, waar door de opperhuid als gefchroeit, en ruw gemaakt word. Dit kan zyn van 't Latynfche *ardere*, branden. Zy zeggen mede dus *ardens frigus*, een brandende koude. Anders, 't is van *urere*, dat ook branden beduid. Dus zeggen zy, *frigus urens*, brandende koude, en *ventus urens*, een brandende wind. Daar voor is in *haarsch* een blaazing, of *h*, geplaatf. De grondwortel van dat *urere* is buiten twyfel 't Hebreeuwfche *אור*, *our*, vuur. By ons word noch gezegt, *de wind haart*, of *daar waait een harige wind*, dat is, een koude, dorre, en zengende. Hier door word *haarscheid* veroorzaakt, en door uitwerping der *rheefchheid*. Dit is de uitwerking van verkoudheid.

HAATEN ziet in de Fakk. bladz. 127. in *Haat. Haaten* zweemt ook naar 't Griekfche *χάζειν*, *chazein*, afwyken. *Haat* veroorzaakt afwyking en vervreemding. De Grieken vormen daar van zelf *εχάδον*, *echadon*, in aor. 2. Maar nader zyn de Hoogduitschen by dat *chazein* met hun *haffen*, haaten. Zy hebben doorgaans een *f*, of *ff*, daar wy *t*, of *tt* gebruiken, b. v. *das*, dat, *waffer*, water, *faffen*, vatten, enz.

HAFT word gebruikt in tezamenkoppeling, b. v. *manhaft, fchaambhaft*, enz. Anders zegt men *haftig*, als *manhaftig, ernfthaftig*, enz. Dit is van 't aaloude *haven*, hebben. 't Is dan, die iets zodanigs heeft, of zich dus heeft en gedraagt. By Willeramus is *eerhaft*, en *slozhaft gardo*, een geflooten gaarde, of hof. Doch *haftig* word ook *achtig*, gelyk *kraft kracht*.

HAGE, *hegge*, kan verkort zyn van 't aaloude *haminge*,
hei-

heininge. Ziet de Fakkel in *Hamer*, bladz. 128. Dus is *stange* van *staaninge*. Een *hage* is dan, die aftheiningt, of omringt. De naam van *Hagen* wierd van onze Heidenfche Voorvaderen aan hunne heilige bofchen gegeven. Leest daar van Keyfler in *Antq. Celt. et Sept. pag.* 68.

HAIR, *haar*, ziet in de Fakkel, bladz. 126. *Haar*, en *hair*, gelykt ook wel naar 't Griekfche *κεῖρειν*, *keirein*, fcheeren, afnyden, dat aan 't hair gepleegt word. Het zweemt mede naar 't Latynfche *horrere*, ruw zyn, 't hair opfteken, gelyk van fchrik gefchied. Uit *horror* konde lichtelyk *hair* worden. Maar lichtelyk is *horror* van *hair*, of liever die beide zyn van een aaloude gemeene moederwortel. *Haar*, by de Hoogduifchen *hader*, beduid twift, gefchil. Zo zegt men, *haarig*, een *haarzak*, enz. Zoude dat niet stammen van 't aaloude *ar*, toornig, dat zo fchynt gevormt van 't gegrim der honden?

HAK, een *hiel*, is daar mede, zo ik achte, verbaftert van 't Latynfche *calx*, *calcaneus*. Ziet de Fakkel in *Hiel*, bl. 144. *C* en *h* zyn wiffelletteren, en de *l* is uit gezift. Dit vind men zeer gemeen. Eertyds zeide men ook *kak*. Ziet de Fakkel in *Kak*, bladz. 161.

HAKBORD, *hakberd*, en *hakkbred*, is van *hakken*. Hier uit ontftaan drieerlei betekeningen. 't Is een *Hakbord*, waar op men moeskruiden, of iets diergelyks, klein hakt. Een *hakbord* ftaat achter op fchepen, waar in hun merk *gehakt*, of met beeldwerk gehouwen is. Een *hakbord* is ook een fnaartuig, waar op men als hakkende speelt.

HAKKEN ziet in de Fakkel, bladz. 127. Men kan dat ook brengen tot *ax*, een byl. De Perfiaanen hieten een' houwdegen, of houwer, anders een *sabel*, *acinaces*. Dit was ook een geweer der Schythen. Mogelyk hebben de Grieken hun *ἀξίνα*, *axinae*, een byl, van de Schythen overgenomen.

HAL ziet in de Fakkel, bladz. 127. *Hal* is de naam van een groot gebouw, als een Stadhuis, Vleefchhuis, enz. Mogelyk ftamt dat van 't Latynfche *aula*, een Hof, een zaal.

HALF ziet in de Fakkel, bladz. 475. *Half* zweemt ook wel naar

naar 't Griekſche *κολύειν*, *kolouein*, atkappen, verminken Dan is *k* met *h* verwiffelt, ende ſteert afgekapt. Doch ik blyf voor die atleiding geen borge.

HALS ziet in de Fakkel, bladz. 127. *Hals* zoude ook konnen afgeleid worden van 't Griekſche *ἐλιθεῖν*, *helissein*, omwenden, dewyl men den hals omdraayen kan. Of zoude hals wel gefneden zyn uit het midden van *τραχηλος*, *trachaelos*, de nek, de hals, gelyk *maag* uit *stomachus*? Keur baart angst.

HAM ziet in de Fakkel, bladz. 127. Ik geef ook in bedenking, of *ham* niet wel mogt zyn van 't Latynſche *armus*, een ſchouder. Dan zoude de *r* uitgekapt, en dat verlies met een voorgehechte *h* vergoed zyn, gelyk wel meer gebeurt. Doch nader is het Griekſche *ὄμος*, *oomos*, de ſchouder. De Gothen zeiden *ams*. Immers noemt men 't geen in het verken de ham is, in andere dieren een ſchouder, b. v. een *ſchaapenſchouder*.

HAND ziet in de Fakkel, bladz. 128. *Handſchynt* behoort te worden in 't midden van 't Latynſche *prehendere*, vatten, grypen. De hand is een gryptuig. Hier kan een aaloude gemeene taalwortel ſchuilen.

HANDGIFT noemen de kramers het eerſte geld, dat zy van hunne verkochte waaren in de hand krygen. Doch zo is ook het volgende handgift. Waarom draagt dan alleen het eerſte dien naam? Dat zal zyn by uitnemendheid, als een goed en aangenaam beginsel. Dus komt hier meedeeenigzins overeen, *geld op de hand geven*.

HANDHAVEN is de hand ergens aan houden, en dat verdedigen. 't Is zamengekoppelt van *hand* en *haven*. *Haven* was in de aaloude taal hebben, 't geen noch behoort word in ons *heeft*. 't Wil dan zeggen, de hand ergens aan hebben: waar voor men nu gebruikt, de hand aan iets ſlaan, of houden. Maar van dat *haven* is ook *havenen* gevormt, dewyl de ouden wel meer *en* tot een aanhangzel van woorden en benamingen maaken. Zo is *handhaven*, en *bandhavenen*, het zelve; hoe wel *havenen* ook wel tot een quaaden zin overgebracht word, als in

le-

lelyk havenen. Anders kan *handhaven* gebragt worden tot *have*, vermits men de hand aan zyn eigen have slaat, om die te bezorgen. Doch ook dat *have* is van *haven*. Ziet de Fakkell, bladz. 131, in *Have*.

HANGEN, ophangen, is by de Hoogduitschen *henken*. Hier van noemen zy een beul *bencker*. Ziet de Fakkell bladz. 129. Dit kan anders schynen te spruiten van 't Hebreeuwfche פָּחַן, *chinneek*, worgen.

HANS ziet in de Fakkell, bladz. 129. [In 't Kimbrifch of Deenfch was *hans* een groot fterk man, een reus. Zo vertaalden zy 1 Sam. 16: 7. *Hans fpiendsftage vaar som en væfverftang*, des reuzen fpiestange was gelyk een weversboom.] *Hanza* was ook in 't aaloude Duitfch een vergadering of byeenkomst van voornaame. Dus zeiden zy, *Frye Hansfen*.

HARDE ziet de Fakkell, bladz. 130. *Hard*, voor hevig, zwaar, gelykt naar het Griekfche *καρτερός*, *karteros*, fterk, heftig. De *k* en *b* zyn wiffelletteren. De *steert* word dikwyls afgekapt.

HARDEN ziet in de Fakkell, bladz. 130: Dit kan ook zyn het zelve met *harren*, uit het Latynfche *haerere*, by de Hoogduitschen noch wachten, beiden. *Uitharden* is dan uitwachten. Dikwyls word een *d* ingefchoven.

HARPOEN ftamt mogelyk in de grondwortel van het Griekfche *ἀρπη*, *harpae*, een krom zwaard, een houwer, en ook een fikkel. Zo is *sahs* tot *zeis* verfmeed. Overgenomen woorden behouden niet altoos juist de zelve betekening onverandert. Anders kan men *harpoen* brengen tot het Latynfche *harpago*, een haak, hoedanige de ouden in fcheepsfryden plagten te gebruiken, om fchepen vast te hechten, en aan te halen, die zy enteren wilden. Zo dienen harpoenen tot den vangft van walviffchen. Is 't vreemder, dat *harpoen* van 't Latyn is, dan *baly*?

HARS kan verbaftert zyn uit het Latynfche *resina*, hars. Zo is van *res*, met letterverplaatzing, en voorhechting van *b*, *bars*. Anders, 't is mogelyk van 't Hebreeuwfche מַרְסָה, *eres*, een cedarboom

derboom, dewyl *bars* uit zulke en diergelyke boomen komt. Daar van konnen ook de Latynen hun *resina* hebben.

HASSEBASSEN ziet in de Fakkels, bladz. 131. Op die wyze zeiden de ouden ook *hinkepink*, voor *hinkepoet*, *hobbeltobbel*, en *hobbelsobbel*, enz.

HAVEN ziet in de Fakkels, bladz. 131. By de Kimbren en Deenen is *hav* de zee, en *havn* een haven.

HAZELNOOT ziet in de Fakkels, bladz. 132. Zoude dat wel niet konnen vervormt zyn van *κόρυλος*, *korulos*, G. of *corylus*, L. een hazelaar? 't Schynt verre gezocht; maar *c* en *h*, ook *r* en *s*, zyn wisselletteren. Dus word van *corylus hofylus*, en daar uit ons *hasel*, waar aan *noot* gehecht is. Op die wyze is *kat* ook *hes*.

HECHT, een snoek, draagt dien naam van 't oude *hecken*, byten, om dat hy scherpe en vasthoudende tanden heeft. 't Zegt dan een byter.

HECHTENIS is gevangen is, waar in men vast zit. *Haften* en *heften*, nu *hechten*, was in de aaloude taal vastbinden, knopen. Ziet de Fakkels in *Hechten*, bladz. 132. *Haft*, en *haftes man*, was een gebundene, een gevangen man. Ziet ook de Fakkels in *Hecht*.

HEER ziet in de Fakkels, bladz. 133. Zoude 't Latynsche *Heros* hier aan ook niet vermaagschapt konnen zyn?

HEESCH is *haarsch*, waar na 't Latynsche *raucus*, schor, schier wel wat schynt te zweemen. Ziet *Haarsch*.

HEIDE ziet in de Fakkels, bladz. 134. Zoude anders *Heide* niet zyn van *κντίφος*, *knitfos*, G. of *cytifus*, L. de *k* en *c* worden dikwyls *h*.

HEIDENEN ziet in de Fakkels, bladz. 134. De aaloude Gothen zeiden *haitha*, en de Engelsaxen *haethme*. Wie ziet niet, hoe na dit overeenkomt met het Grieksche *ἔθνη*, *ethnae*, volkeren? Schynt men wel met reden aan afleiding of een gemeenen oorsprong te konnen twyfen?

HEILAND ziet in de Fakkels, bladz. 135. By de Hebreen is *חיל*, *chajil*, sterkte. Dit past wel op eenen Heiland en Verlosser.

HEM

HEIM ziet in de Fakkcl, bladz. 136. *Heim* klinkt wel wat naar 't Latynsche *humus*, aarde; of naar 't Griekfche $\chi\acute{o}\mu\alpha$, *chooma*, een dyk, of opgewopen aardhoogte; op hoedaanige men in laagten huizen boude. Hier mede komt over een *Heemraaden* voor dykbezorgers. Dit zoude dan overgebracht zyn van den grond tot het gebouw, en dus *heim* een wooning betekenen. Van *Heiming* is *heining*, en *omheinen* is de wooningen afperken en omsluiten. Zo woonden de aaloude Duitschen niet in huizen, die aan malkanderen gehegt, maar van een gefcheiden waren, gelyk men noch ziet op dorpen in Gelderland en elders.

HEESTER, een frruik, zal zyn *hefter*, van *hegge*, (ziet hier voor in *hage*) om dat men daar van *heggen* plant. De *g* is 'er uitgefnoeit. Men zegt ook *heifter*, en dan is de *g* in *i* verwiffelt. Dit zweemt ook naar 't Hebreeuwfche חור , *chorefch*, een woud. Dan zoude 'er een letterverplaatzing zyn.

HEF, gift, is van *heffen*, om dat die het deeg opheft, en doet ryzen. *Ongehevelt brood* is 't geen zonder hef word gebakken.

HEGEN, *begenen*, ziet hier voor in *Behagen*.

HEK, *hekken*, fchynt eenen oorsprong te hebben met *hegge*, of *heininge*. Anders, *hek*, gelyk ook *heg*, en *hage*, kan zyn van *begen*, dat by de Hoogduitschen noch is vergaderen, en ook voeden en koesteren: waar toe ons *begen*, *begenen*, zoude kunnen behooren. Van dat *begen*, voor vergaderen, kan zyn *hok*, een beslooten plaats, waar in men beesten by malkanderen stelt en voed, en *hek*, de fchutdeure. *Hek* en omtuining is wel het zelve. *Hek*, voor deur, zweemt ook niet qualyk naar *henken*, dat is, hangen. Daar van is *hengzel*. Men verhangt de hekkens wel eens.

HELLE ziet in de Fakkcl, bladz. 137. Onder de Goden der Heidensche Gothen, en Vriezen, was ook *Holler*, dat is Helheer, Pluto. Zy hadden ook een Helgodin, die zy noemden *Hela*. Haar Paleis, waar in zy de dooden ontving, wierd ook geheten *Hela*, of *Helle*, alwaar de quaadengepynigt wierden.

den. Leest daar van *Keyser in Antiq. Septentr.* pag. 180. Dit woord *Helle* kan daar van by ons overgebleven zyn : maar daar tegen stryd onze afleiding in de Fakkel niet. Zo noemden zy *Valhalla*, 't Hof van Woden, ook *Valhol*, als *Valhel*. Ziet achter in *Walcheren*. Maar zy hieten dat ook *Valhauil*, het zelve met *Valhalla*, 't geen naar *aula*, L. een hof, een zaal, klinkt.

HELLEN was in de aaloude taal klinken, en *missihellen* by de aalouden misklinken, qualyk luiden. Hier van zeggen wy, een *helle* of *heldere* klank. Dat *hellen* kan zyn van 't Grieksche *καλέιν*, *kalein*, roepen. *K* word *h*. Anders van 't Hebreeuw-sche *קל*, *kool*, stemme, geluid. Buiten twyfel hebben de Grieken daar van hun *kalein* gevormt. Op die wyze is ons *hoorn* uit het Hebreeuw-sche *קרן*, *keren*. Maar 't verdient noch overweging, of dit *hellen* zyn afkomst niet kan rekenen van 't Hebreeuw-sche *חלל*, *chilleel*, pypen, op een fluit spelen. Tot dit laatste hel ik wel meest. Dus ziet men ook, hoe lichtelyk dat tot *galm* konde worden, vermits *ch* en *g* in klank weinig verschillen. De *m* is een uitgang, gelyk in *helm*, enz.

HELLEN, nederwaards neigen, zal zyn van *hel*, een diepte, of laagte, gelyk *dalen* is van *dal*.

HELLER zal zyn van *hellen*, klinken, en komt dus in naambetekening, schoon niet in waardy, overeen met *schelling*. *Heller* voegt men gemeenlyk by *penning*, schoon die munten in 't gebruik nu biljoen zyn. Of zoude *heller* wel verbastert wezen van *halver*, een halve duit? Zo komt *heller* met *penning* overeen. De Zeeuwen zeggen dus de *belt*, voor de helft.

HEN, by de Hoogduitschen *ihnen*, was in de taal der aaloude Vranken *in*. *Mit in ist guather thingon*, met hen is 't goeder dingen. Zo zegt men noch wel, *goeder dingen zyn*, voor wel varen. *In quam tho in githabti*, hem quam doe in gedagten. Zy schreven ook *un*. *Her uur un nahjaginta*, hy voer hem najagende. Van dat *un* zal ons *hun* zyn. 't Is echter beter, dat men onderscheid make tusschen *ben*, als een
pro

pronomen, en *hun*, als een *adjectivum*. Ziet ook de Fakkelt in *Hun*, bladz. 153.

HENGELLEN is een *diminutivum*, of *frequentativum*, van *hangen*. Hier van zegt men, *ergens staan hengelen*, wanneer men daar als blyft hangen, en niet heenen gaat. Tot dat *hengelen* behoort een *hengellyn*, om dat men die ter vischvangst in 't water laat hangen, *hengelroede*, *hengelaar*, enz. Ziet ook in de Fakkelt in *Angel*, bladz. 10.

HENGST schynt te zyn van *hangen*, dat op het bespringen ziet. De Deenen noemden een paard *heste*, mogelyk van *haasten*, gelyk *haas*. Anders zoude *hengst* en *heste* wel van eene moeder kunnen wezen. De *n* word meer uitgesleten.

HENNEKLEED is de naam van een doodkleed. By de Vriezen was *henne* een doode. Men noemde aaloude grafheuvelen *hunniebedden*. Vergelykt Job 17: 13. Zo dat men op de *Hunnen* niet behoeft te denken. De Groningers heeten doodgewaaden noch *hunniekleeden*. Dus is dan *hennekleed* eigentlyk *hunniekleed*. Maar *hen* beduid elders *heen*. Daar van kan *hennekleed* zyn *heenekleed*, 't geen men den dooden aandoet en meedegeeft, als hy ten grave heen gebragt word. Van dat *heen* kan ook *henne*, en *hunne*, voor een doode zyn, om dat hy uit de wereld is heenen gegaan. Zo word sterven *overlyden*, dat is, voorbygaan, gezegt.

HERDER ziet in de Fakkelt, bladz. 140. Dit zweemt ook naar 't Grieksche *ἄρσος*, *arros*, een bewaarder, van *ἄρσος*. By de aaloude Kimbren was *herden* behoeden, bewaren. *Harde guden kan* was, behoede God zynen bekenden.

HERK ziet in de Fakkelt, blad. 140. *Herk* zoude ook kunnen zyn voor *herruk*, van *herrukken*, om dat men die in 't herken t'elkens herrukt.

HEREMYT, by de Latynen *eremita*, is van 't Grieksche *ἔρημος*, *eramos*, en zegt dus een woestynier.

HESP, ziet in de Fakkelt, bladz. 142. *Hesp* is van het Griek-

L

Griekſche ἀψος, *hapſos*, een t'zamenhechting. Zo is *beſp* aan *geſp* vermaagſchapt. Ziet hier voor in *Geſp*.

HET ſchynt te zyn van 't Latynſche *id*, dat, 't geen mede daar van kan ſpruiten, of t'zamen uit een aaloude gemeene moederwortel zyn.

HEUGEL is *hoogel*, van *hoogen*, hooger opſchorten. Doch *Hangel*, verkort *haal*, en *hengel*, is van *hangen*. Ziet hier voor *Haal*. 't Gelykt wel een *diminutivum* te zyn.

HEUGEN is van 't Hebreewſche חגג, *hagah*, overpeinzen. Het zelve is *gebeugen*.

HEUL kan gebracht worden tot twee oorſprongen. 't Kan zyn van *beugel*, uit het aaloude *hoge*, hoog. De *l* is dan een uitgang, en *o* in *eu* verwiffelt, gelyk even in *beugel*. Op die wyze is *heuwel* in *hil* verſmolten. Immers heulen plegen gemeenlyk verheven te zyn, om 'er te kunnen onder door vaaren. Anders kon men denken op *hol*, vermits de weg daar hol is, en een verwelfde watertocht onder zich heeft. Maar *heul* heeft men ook in *ergens heul zoeken*, *by ymand heul vinden*, enz. Dit zegt toevlugt en beſcherming. Ik twyfel nauwlyks, of dit woord is overgebleven uit de aaloude gewoonte, wanneer men tot hollen vlood, om zich daar in voor onheil te bergen; of zulke in de aarde groef, en boven overdekte, om daar in met hun vee te wonen en ſchuilen. *Met ymand heulen* is zich tot hem voegen in een hol, gelyk ouds tyds wel geſchiedde van verſcheide huisgezinnen, tot gemeene bywooning en beſcherming. Dit word dan verder voor zamendoen gebruikt. *Heul* kan ook zyn voor *hulde*. Ziet de Fakkelt, bl. 152.

HEX ziet in de Fakkelt, bladz. 144. By de aaloude Noordſche volkeren was *hyggia* wyſheid. Hier van quam *haegſe*, *hoegſe*, *hex*, een wyze vrouw, nu in een quaden zin een kol, gelyk *Ruyn*. Leeft *Keyſer* in *Antiq. Septentr.* pag. 149. 169. Zo haatelyk is nu de naam van een *waarzegſter*. *Heks* is dan in den grond het zelve met *vroemoer*, *wyze vrouw*.

HIER zoude kunnen verſneed zyn van 't Latynſche *hic*, hier

hier. De Hoogduitschen blyven daar by nader met hun *bie*, gelyk in *da*, voor daar. By de Hebreen is *בֵּי*, *hier*, een stad.

HINDEBEZIEN wil zyn *hondenbezien*, om dat ze aan hondsdoorn wassen.

HINKEPINK is *hinkpoot*. Ziet hier voor in *Hajsebasfen*.

HITTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 145. Dit schynt te zyn van 't Latynsche *icere*, raken, treffen. Zy hebben zelf een *e* gevlyt in *ictus*, geraakt. Daar voor is een *h* geklampt, en de uitgang naar den Duitschen leeft verbogen.

HODDEBEK, een smaadnaam, is mogelyk verbastert van *bontebek*: gelyk men zo zegt een *bonten bakhuis*, een berderen aanzicht.

HOEDEN was in de aaloude taal *butan*. Ziet de Fakkelt in *Hond*, bladz. 147. Dit zoude kunnen gesproten zyn van 't Grieksche *κείβω*, *keutheim*, verbergen, 't geen in de oude taal ook behoeden genoemd wierd, waar door men iets hoed. Vergelykt Psalm 27: 5. Dikwyls word *k* tot *h*. De Hoogduitschen zyn daar by nader met hun *buten*. Van *hoeden* is *behoeden*, *verhoeden*, enz.

HOEF van een paard, by de aaloude Engelfaxen *hof*, kan zeer wel verbastert zyn van 't Grieksche *ἄπλη*, *hoplae*. *P* is dan verwisselt in *h*, en *l* uitgesleten.

HOEK ziet in de Fakkelt, bladz. 475. *Hoek* zal vervormt zyn van *egge*, by de Hoogduitschen *eck*. Maar dat *egge* is buiten twyfel voor afgeknipt en verfmee van 't Latynsche *angulus*, een hoek. Ziet ook *Honk*.

HOESTEN, ziet in de Fakkelt, bladz. 146. Zeer wel kan *hoesten* afstammen van 't Grieksche *ἄθειν*, *oosheim*, iets met geweldige beweging uit of van zich dryven. Zo doet de hoeft de flumen. Hier is dan een *f* tusschengeschoven.

HOETELN is van 't Grieksche *ὀτλειν*, *otlein*, of *ὀτλειν*, *otleuin*, arbeiden, elendig zyn. *ὀτλος*, *otlos*, of *ὀτλημα*, *otlaema*, was arbeid, elende. Dit past op *hoetelen*, *verhoetelen*,

en *hoetelaars*, die met hunnen elendigen arbeid martelaars en brekebeenen zyn, naar de gewoone zegswyze.

HOLA is een tuffchenwoordeken. Dat drukt uit *sta, stil, halte*, 't is verre genoeg, hou op daar. 't Wil zyn *hou la. La* is in 't Fransch daar. Wel meer vind men zulk een zamenkoppeling van woorden uit twee taalen.

HOLBLOK, verkort *bloke*, een klomp, zegt een hollen of uitgehouden blok, hoedanige klompen zyn.

HOLLA is *hou la*, hou daar, voor hou op daar. Dus heeft het gebruik aan een Duitsch woord eenen franschen maker gegeven.

HOLSTER kan zyn van 't oude *holdens*, voor houden, om dat die iets houdt, of bewaart, dat daar in gesteken word. Eene *holdster*.

HOMMER, 't mannetje van de visschen, zoude kunnen zyn van 't Latynsche *homo*, een man, gelyk een ram genoemd wierd *were*, dat ook een man beduidde. Ziet hier na in *Weder*.

HONICH zoude kunnen zyn van 't Grieksche *ὄνιος, omios*, zoet, aangenaam, nuttig, ook *ὄνειος, oneios*. Ziet mede de Fakkelt bladz. 443. in *Woord*.

HONICHRAAT is zamengebragt van *honig* en *raat*, van 't laatste ziet de Fakkelt, bladz. 295. By de Latynen is *rete* een net. Hier naar gelykt het wasch, waar in de byen den honig vergaderen. *Honigraat* zoude dan zyn *honignet*, waar in de honig is. 't Is niet zonder voorbeeld, dat een woord uit twee taalen zamengeklampt is. Ziet hier voor *Arkebuse*.

HONGFR ziet in de Fakkelt, bladz. 148. Dit schrynt wel wat te trekken naar 't Grieksche *ὄνειος, oneios*, spyze, waar na men hongert. Anders, hongeren van *han geren*, geerne hebben, kan zo wel gezegt worden, als lief hebben.

HONK is overgebleven in *van honk gaan, verre van honk zyn*, enz. Ik meen daar in het Latynsche *angulus*, hoek, te bespeuren. Lichtelyk konde *ang* tot *honk* worden, en uit dat *honk* dan *hoek*. 't Is niet ongewoon, dat een *n* ingevlyt, of uit,

uitgeworpen word; Zo maken de Latynen hun *plenus*, vol, van 't Griekſche *πλεος*, *pleos*.

HOPEN ziet in de Fakkell; bladz. 149. Dit zweemt naar het Griekſche *ὀπείν*. *hopeuein*, gemeener *ὀπιπέειν*, *opipeuein*, of *ὀπιπτεείν*, *opipteuein*, zien, uitzien, zyne oogen ergens heen wenden. Dit paſt zeer wel op de hope. Ziet Pfalm 123: 2. en Mich. 7: 7.

HOPMAN, in baſtaardtaal *Kapitein*, gelykt wel naar *Hoopman*, die over een hoop gebied; maar 't zal verbaſtert zyn van 't Hoogduiſche *Hauptman*, voor *Haubtman*, *Hoofdman*. Wy hebben meer krygſwoorden van de Hoogduiſchen, b. v. *Halte*, *Wer da*, enz.

HOPPE ziet in de Fakkell, bladz. 149. Dit kan ook afgeleid worden van 't Griekſche *ὕψος*, *hupsos*, hoog, dewyl dat kruid hoog klimt.

HOPPE, een vogel, is van *ὄπις*, *L*.

HORDE ziet in de Fakkell, bladz. 498. De Latynen noemen een horde *crates*. *Horde* zoude kunnen door letterwiſſeling en verplaatſing daar van verbaſtert wezen. Men vind woorden, die noch meer ontleken zyn. Om die reden zyn zulke en diergelyke afleidingen niet ſtraks als zonder eenige waarſchynlykheid te verwerpen. Dat in 't eene woord gebeurt, kan ook in 't andere geſchieden. Immers zyn *c* en *h* wiſſel-letteren, en dus konde *crat* op de gezegde wyze *hord* worden. Zulk eene giffing geld echter niet langer, dan tot dat iets beters uitgevonden is. By de Grieken was *καρδύλη*, *kordulae*, iets dat hoog uitſteekt, en gewonden of gevlochten is. Dit kan in klank en zaak op een *horde* paſſen. *Herde* is in 't Hoogduiſcheen kudde, en daar van 't oude *herden*, vee hoeden, en *herder*. De plaats, waar binnen het klein vee beſlōten wierd, was van ouds omringt met *horden*, of gevlochten tuinen. De Latynen noemden zulke plaatzen *cors*, *chors*, en *cohors*, daar *horde* na by komt. De *Tartaaren*, of liever *Tataaren*, van afkomst Schythen, waren gewoon dus hun vee met verwiſſeling van weide en woning te hoeden, en bedienden zich van zodani-

ge horden. Mogelyk is daar van de naam *Tartarische Horden*. Zo noemde men de Arabiers *Scenita*, Tentelingen, om dat zy met hunne tenten dus omreisden. Anders ziet de Fakkelt, bl. 263 in Oord.

HOTTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 150. By de Oostenrykers beduid *hotten* gaan. Zo zeggen wy, 't wil niet gaan, en 't wil niet hotten. Zoude dan van dat *hotten* zynen oorsprong niet hebben, dat de voerlieden in Gelderland en elders de paarden bestieren door de woorden *hot* en *haar*. Dat *haar* wil mogelyk zeggen hier, herwaards. *Hot* is dan het tegendeel, naar de andere zyde.

HOUDEN was eertyds, en heden elders noch, *holden*. Die *l*, voor *u*, is gebleven in *hield*, *behiel*, enz. De Hoogduitschen zeggen *halten*, en de aalouden schreven *haldan*. Zo heeft Willeramus *behalten*, voor behouden, bewaren. *Thu behaldes thich also sconn*, gy behoud u also schoon. Hy zegt ook *behaven* voor behouden. *The ne mochte ich da behavan*, die en mogt ik daar, of doe niet behouden. Dit *houden* kan dus schynen het zelve woord te zyn met *hoeden*, voor bewaaren, waar toe men ook iets vast houd. Immers *behoeden* en *behouden* zyn 't zelve. *Holden* zoude kunnen afstammen van 't Grieksche *ἔλκιν*, *eilein*, besluiten, t'zamenhouden, vergaderen. Of van *ἔλλειν*, *eillein*, dat ook bedwingen, beletten, betekent. Zo geschied aan dingen, die men houd, of vast houd, en dus in zyn magt heeft. Dikwyls word een *d* tuffchengevoegt.

HOUT ziet in de Fakkelt, bladz. 150. By de Grieken is *ἄλος*, *alos*, een bosch. Zo noemen de Hoogduitschen hout *holtz*. *Hout* word wel voor een bosch gebruikt. Bekent is in dien zin 't Haarlemmer hout: Word *h* met *w* verwisselt, als dikwyls gebeurt, dan hebben wy *woud*. Doch 't Grieksche *ὕλη*, *hulæ*, behaagt my beter; als de wortel van ons *holt*, *hout*. Zoude dat niet stammen, en mogelyk zo het Grieksche als Duitsche, van 't Hebreuwsche *אלה*, *allah*, een eikenboom, dat ook ruimer genomen word? Hof. 4: 13.

HOU-

HOUWEN, kappen, van de ouden gezegt *houden*, kan verbaftert zyn van 't Latynsche *caedere*, slaan, houwen, vellen. De *c* is dan overgegaan in *h*. Dat *caedere*, en daar van *caedes*, een nederhouwing, gelykt naar 't Hebreeuwſche כָּד, *cid*, verderf, vernieling. Ziet ook de Fakkelt, bladz. 150, in *Hout*. Ja zoude *houwen* wel kunnen zyn van *houd*, gelyk *ſteenigen van ſteen*?

HUIBEN, een ſoort van uilen, by de Franſchen *hibou*, is van 't Latynſche *bubo*, de *b* is in *h* verwiffelt. Doch onze *huiben* zal uit een Franſch neſt gelicht zyn.

HUICH, een ontſteking der keel, acht ik verbaftert te zyn van 't Latynſche *uva*, de druif. Zo noemen de Latynen die om eenige gelykenis, gelyk wy zeggen *de amandelen in de keel*; maar ons woord drukt niets zodanigs uit. De naamen van veele ziekten en gebreken ſtammen van 't Griekſch of Latyn. Niet minder is de verbaftering van *vulnus*, L. in *wonde*. Van *uva* word *uv*, *uf*, gelyk de Franſchen van 't Latynſche *ovum*, een ei, hun *auf* gebroed hebben. *Uf* word dan vervormt in *huich*, gelyk *kraft* in *kracht*. Dit is regelmaagtig. De *h* is een voorzetzel.

HUILEBALK is gefmeed van *huilen*, en *balken*, twee woorden van eene betekening, voor *huilbalker*. Diergelyke koppelingen vind men meer, b. v. *ruilebuiter*. Anders, 't kan *huilbalk* zyn. Ziet de Fakkelt in *Balg*, bladz. 17.

HUIS, en **KEET**, ziet in de Fakkelt, bladz. 151, en 165. Deze beide kunnen geſticht zyn op dien grond van 't Hebreeuwſche כָּס, *caſah*, bedekken: כֶּסֶת, *ceſout*, is een dekzel. In een huis of keet is men bedekt, of onder 't dak. Immers dat zyn genoegzaam de eigen letters van het Latynſche *caſa*, een hut. Zoude het vreemder zyn, dat *keet* en *huiseen* gebouw is, dan dat een *kat* een *bes* is? *Huiſen* was in de oude taal huisveſten. *So wie hem huyſet of horet*. Wy zeggen noch, *gehuift en gehoof*. Dus was in de taal der ouden, *ingeſeten*, of *huusgeſeten*.

HUISGEZIN ziet in *Gezin*.

HUIS.

HUISRAAD is huisgereedschap, en stamt dus van *reede*, of *bereiden*.

HUIVERIG ziet in de Fakkelsblad. 152. Daar in schynt men te hooren het Latynsche *horrere*, styf van koude zyn. Dit heeft in *praeterito horrui*, dat weinig van huiverig in klank verschilt.

HUL, een hoofddekzel, ziet in de Fakkelsblad. 152. dit komt my voor als verkort van *huivel*, een *diminutivum* van *huive*, gelyk zo *hil* is van *heuvel*. *Hullen* is een *hul* opzetten. Hy heeft het in *de hul*, dien 't onder den hoed of mutschort. *Hul* zegt men ook *hulzel*. Ziet mede onder in *Kovel*.

HULDE ziet in de Fakkelsblad. 152. De aaloude Vriezen noemden dat *fid-halde*, van 't Latynsche *fides*, trouwe, en *halde*, houding. Zo wierd wel meer Latyn en Duitfch 't zamengekoppelt, dat op te merken is.

HULP is van 't oude *hulpen*, voor *helpen*. Dus zeiden zy, *te hulpen komen*, en wy noch, *te hulpe*, en *te hulpe komen*, voor *ter hulpe*. By de Grieken was *ελπίς*, *elpis*, hope, die op hulpe wacht. Zoude daar in wel eenige aaloude stamverwantschap schuilen?

HUPPELEN ziet in de Fakkelsblad. 147, in *Hobbelen*. Dit komt na by het Griekfche *ὑψοειν*, *hupsoein*, verhoogen, opheffen. Een huppelende springt op. Ja, *huppelen* gelykt naar *oppelen*, van *op*.

HYSSOP is van *Hyssopus*, G. en L.

HYZEN ziet hier achter, in *Vyzen*.

I

JACHT, een vaarttuig is van *jachten*, voortspoeden, uit *jagen*, dewyl dat tot een spoedige en gemakkelyke waterreize gefchikt is.

JEMY is een uitdrukzel van verwondering. Maar wat zin heeft dat? In Gelderland en Overyffel hoort men zeer gemeen

meen *je!* en *ô je!* 't Kan zyn, dat *je* is omgekeert van *ei*. Hier by voegt *n* en *my*, als in *ô my!* *ei my!* 't Is dan *je my!* Doch hoe komt de staart *my* daar achter in *jeminy?* *y* is ook een tuf-schenledeken van verwondering. 't Zal dan zyn eene verdubbeling, *je myn!* *y!* *Myn* is voor *my*, om dat *je my!* *y!* in de uitspraak te veel gaapt. De *n* is, als meer geschied, om de welluidendheid en vloeyendheid daar in geschoven.

IET is naaft in letteren by 't Latynsche *id*, dat; maar het is buiten twyfel verbaftert van *quid*, voor *aliquid*, iet, wat, door afwerping van *qu*, die in *wat* verwisselt zyn in *w*. Anders is in *iet* een omkeering van 't Grieksche *τι*, *ti*, wat.

JEUKEN ziet in de Fakkell, bladz. 155. Dit kan spruiten van 't Grieksche *ιυγξ*, *iugx*, een verlokzel. Zo is men *jeukerig* door ontfteken begeerlykheid naar iets aanlokkelyks. Van *jeukeren* is *hunker* niet verre verwydert.

IK ziet in de Fakkell, bladz. 155. De aaloude Kimbren zeiden *eg*. Zo schreef Koning Rutger Lodbrog in zyn gedicht, *Hit tel eg*, dit tel ik. Wie ziet niet, dat *ego* daar aan verwant is? Ook zeiden zy *ec*, gelyk wy *ik*, en de Hoogduitſchen *ich*.

IMPOST, een opgelegde ſchatting, is van 't Latynsche *impositum*, opgelegd, gelyk *cyns*, verbaftert *tyns*, van *census*.

IN ziet in de Fakkell, bladz. 156. In was in de aaloude taal een huis, om dat men zich daar in of binnen houdt. Dus zeggen wy, *ik weet waar in*. *Ingezet* en *huisgezet* is dan het zelve. Dit behoort nader t'huis tot *in*, binnen, dan tot het Griekſche *ενδιον*, *endion*, een wooning, een verblyfplaats, of 't Latynſche *intra*, binnen. Dit *inn*, en *inne*, was vooreen huis of herberg al gebruikelijk by de aaloude Engelfaxen. De Engelfchen zeggen noch *inne*.

INBOEL ziet in de Fakkell, bladz. 156. De Grieken zeiden ook *ιμπολειν*, *empolein*, *εμπολη*, *empolae*, was waare. Dus zeide *inboel*, of *imboel*, zyn huisraad, dien men gekogt heeft. Tot *inboel* kan *boedel*, *boedelhuis*, en *boelhuis* behooren. •

JOL, een klein bootje, is gevormt van het Griekſche *γαυλος*,

M

een

een soort van scheepen. Hier van schynt ook *galei* te stammen. J en g worden verwisselt. Dit *gaulos* hadden de Grieken van de Feniciers, in welker taal dit ook een rondagtige boot was. Van 't Hebreeuwſche *גל* quam *גל*, Boch.

JONG, *jonk*, ziet in de Fakkelt, bladz. 157. Otfried ſchreef, *in jugundi*, in de jeugd, jongheid, en *som jugunai*, van der jeugd. De Hoogduitschen zeggen *jugend*. Zoude *jugund* niet zyn van 't Latynſche *juventus*, jeugd. Dan is *v* in *g* overgegaan. Anders *jonk* kan aſtammen van 't Hebreeuwſche *גן*, *janak*, zuigen. Zuigelingen noemen wy ook *jongen*. Dan is in *jong* de *k* tot *g* geworden, als gemeen is.

JONKER is verſmolten van *jonkbeer*.

JOU ziet in de Fakkelt, in *juichen*, bladz. 158. By de Grieken was *iou*, *ion*, een uitdrukking van droetheid, of belging, *iö*, *ion*, van blydſchap. Ons *jou* ſchynt daar aan vermaagſchapt. Maar *jouw*, *ju*, voor *gou*, is *gy*, gelyk *sou* was *zy*. De *g* is in *j* verwisselt. *Gy*, *jou*, is verbaſtert uit *du*, en dat van 't Latynſche *tu*, beide geſproten uit den ſteert van 't Hebreeuwſche *תו*, *attah*, *gy*.

IS, by de Latynen *eſt*, en by de Vlamingen *es*, zal tot eenen grondwortel hebben 't Hebreeuwſche *עש*, *jeeſch*, is.

JUFFER, *joffer*, *joffrouw*, wil alles zeggen *jonkvrouw*. Dit paſte eigentlyk op een jonge dochter, of vryſter. *Vrouw* drukt daar in dan 't geſlacht uit, niet den echt. 't Gebruik ſpreekt derhalven zeer oneigentlyk, wanneer het een oud beſje heet *juffrouw*. Doch 't mag haar met een *oud jongman* paaren. De Hoogduitschen noemen een adelyke Jonkvrouw *Frawle*, voor *Frawlein*, Vrouwken, waar van wy *Freule* maken. Veele weeten niet, wat zy hier door zeggen.

JUILEN is by ons huilen, kryten, ſchreyen. Dit kan zyn het zelve woord met *huilen*, *h* in *j* verwisselt zynde. Moge-gelyk is dat voor *gehuilen*, zo als de ouden *gedoen* zeiden voor doen. Anders kan *juilen* verwant zyn aan *joelen* en groot geſchrei maken, of geſchreeuw, dat beide in lachen en kryten plaats heeft. Ziet hier na in *Kornuit*.

K.

K.

KABBELEN zegt men van water, dat tegen de kanten aanslaat, en die afbrokkelt. Dit is het zelve met *knabbelen*, een *diminutivum* van *kaauwen*, of *knaauwen*. Van dat *kabbelen* zal *kalven* verbaftert zyn in *afkalven*.

KABRIOOL is een luchtige danssprong, en stamt buiten twyfel van 't Latynsche *caper*, een bok, of *capra*, een geit. *Kabrioolen* zyn dan boksprongen of geitenhuppeling. Hebben onze Jonkertjes en Juffertjes die in de Fransche dansscholen geleert, zy hebben wel een aard van dat vee, en konnen dat nahuppelen, tot dat zy moede zyn.

KABUISKOOL, verkort *kappeskool*, zal buiten twyfel dus genoemd zyn van 't Latynsche *caput*, een hoofd, om dat die koolen naar een hoofd gelyken: waar om de beuls jongens daar aan 't onthalzen wel plegen te leeren, zo men zegt.

KACHEL, *kacheloven*, is van 't Grieksche *καλειν*, *kaiein*, branden; of van 't Latynsche *calere*, warm zyn. Doch ook dat zal van 't Grieksch gevormt wezen. *Kacheloven* is dan gezegt brand- of warmoven.

KACHEL is in Zeeland de naam van een veulen. Dit stamt van 't Latynsche *catulus*, een jong, een welp; gelyk *venlen* van *pullus*. Ziet de Fakkelt in *Veulen*, bladz. 408.

KAF is gesprooten uit den wortel van 't Hebreuwfche *כָּפַח*, *ehaphah*, dekken, bedekken, overdekken, om dat het kaf het deklzel is van 't graan in de airen.

KAKKEN ziet in de Fakkelt, bladz. 161. in *Kak*. *Kakken* was by de Grieken *κακάν*, *kakkán*, en quam dus overeen met het *kakken* der Duitschen. *Kakken* is stank. Zekerlyk *kak* stinkt. Men zegt tot de kinderen: foei! 't is *kak*, voor, 't is lelyk. Of daar in 't Hebreuwfche *כָּאָה*, *kaah*, spouwen, of *כָּוַת*, *kout*, walgen, schuilt, kan men overwegen. Immers men walgt daar van wel. Ziet de Fakkelt in *Quaad*, bladz. 290. *Kakhielen* zullen genoemd zyn, niet van 't bekakken der hielen; maar om dat

dat zulke, die winterhielen hebben, met gekakte, dat is', nedergevouwen, schoehielen plegen te gaan.

KALCY, straatsteen, is van 't Latynsche *calcare*, betreden.

KALF ziet in de Fakkelt, bladz. 162. *Kalf* zweemt ook niet qualyk naar 't Grieksche γάλα, *gala*, melk, waar mede men kalveren mest. *G* en *k* zyn wisselletteren, en de uitgang word dikwyls verbogen.

KALKOEN is verkort van *Kalikuts hoen*, van waar die vogel eerst tot ons overgevoert is. Onderfcheids halven zegt men, een *kalkoensche haan*, of *hen*, voor *kalikutsche*.

KALLEN ziet in de Fakkelt, bladz. 162. De moederwortel zal zyn 't Hebreuwfche קל, *kool*, stemme, geluid.

KAMFER, by de Latynen *camphora*, is gewortelt in 't Hebreuwfche קמפר, *cipper*.

KAMP is het zelve met het Latynsche *campus*, een veld. Immers zo heet noch by de Geldersche boeren, en andere, een akker of stuk lands een *kamp*. Wie twyfelt, of dat is overgenomen uit het Latyn? Zekerlyk hebben onze aaloude voorvaderen dat wel weten te noemen in hunne moedertaal, lange eer zy van de Romeinen wisten; te meer, om dat 'er al van ouds jaarlyks een nieuwe verdeeling der akkeren en weiden onder hen plagt te geschieden, tot verwisseling van woonstede. Maar na de aankomst der Romeinen won de Latynsche naam *campus* veld, en verdreef den aalouden inboorling, of drong zich ten minsten benevens hem in 't bezit en gebruik, zo als ook de Romeinen zelf deden. Het zelve is in veel andere woorden gebeurt, gelyk wy in onze Voorreden aanmerkten. Vermits nu een fryd op 't veld pleegt gehouden te worden, waar toe een *Leger te veld trekt*, zo betekent *kamp* fryd, en *kampen* fryden. Daar toe behoort *kampioen*.

KANAAL, een waterloop, is van 't Latynsche *canalis*, een goot.

KANIANT, weerschyngig, is verbastert van 't Fransche *changeant*, kleurwisselende.

KAN.

KANNEGEVAER is een smokkelster, die met andere poot. *Gevaer* is *Gevader*. Dus noemen malkanderen zodanige, die te zamen als getuigen over den doop van een kind hebben gestaan, dat in 't Pausdom een soort van maagfchappy aanbrengt. Dit word ook op vrouwen toegepast. Zo geraken zulke gevaertjes aan de kan en den flempe op de kindermaalen uit de kandeelpotten, enz. In bastaardtaal zegt men *Compeeren* en *Commeeren*. Dit word ruimer uitgebreiden toegeeeigent. Zulke Kannevaeren behooren tot een gelag met de *Kornuiten*. *Als 't kind dood is, is het gevaderschap uit*, zegt het spreekwoord.

KANON heeft tot zynen oorsprongwortel, myns oordeels, het Latynsche *canuus*, ried, na dat het van de Franschen in hunnen vorm is vergoten. Zy zeggen *canne*, en brengen dien naam om eenige gelykenis van holligheid en langte over tot zommige andere dingen. Dus noemen zy een ronde loode pyp *canon*, en zo mede een stuk grof geschut. *Kanon* is dan in de grondbetekening het zelve. met *roer*, schoon 't gebruik daar tusschen groot verschil gemaakt heeft. Ziet de Fakkel bladz. 305, in *Roer*.

KAPPELEN zegt men van een schiftende faus, of melk. Dit zal zyn een ander woord dan *kabbelen*. Of het een *diminutivum* is van *kappen*, in stukken houwen, om dat het de stoffen scheid, en als in stukken verdeelt, mag men overwegen, of wat beters bedenken.

KAPROEN, en *kaper*, zullen de Franschen zich willen toe-eigenen; maar zy hebben de *kap* eerst van den *kop* onzer voorouderen geqaapt; doch verslikt naar hunne mode. Ik melde hier in 't voorbygaan, dat *capronae* in 't Latyn waren voorafhangende hairlokken. Van ouds plagten niet alleen vrouwen, maar by de aaloude Duitschen ook mannen, het hair wel tot een soort van kapzel, of hoofddekzel, te vlechten, of binden. Of dat met *kaproen* verwantschap heeft, kan men overwegen.

KARDOES, waar meede men 't grof geschut laad, zal zyn
M 3 kaart-

kaartdoos, te zamen gelapt van *kaart*, papier, uit het Latynsche *charta*, dewyl dat daar toe gebruikt word, en 't Grieksche *δῶσις*, een gifte, zo veel men naar maat of gewigt zevens geeft. Zulk een zamenklamping van een woord uit twee taalen hebben wy hier voor al meer gehad. De verkorting van beide is ook niet zonder exempel, b. v. *duizend*, van *decens*, uit *decies centum*. De enkele woorden zyn onder ons bekend. *Kaart*, voor papier, bevat dan 't geen daar in is, gelyk men zegt, een *landkaart*. Ziet de Fakkels, bladz. 160. 't Woord *dosis*, voor iets dat men sevens ingeeft, hoort men dagelyks. Weeten veele Konstapels wel, dat zy zo met Latyn en Grieksch omspringen? *Kardoos* is dan dus van de zaak geheten, om dat ze bevat de maate van een schoot buskruid tot eenen schoot in papier.

KAREL, *kerel*, ziet in de Fakkels, bladz. 159. Zo lang ymand by de aaloude Duitschen minderjaarg was, noemde men hem een jongen, een knaap, een boef: maar nu door eene plegtelykheid meerderjaarg verklaart zynde, wierd hy onder de *kaerelen* of weërbaare mannen gerekent. In Zweden heeft men *Dalekarlen*, en *Bergkarlen*, karels of mannen, die daar wonen. By de aaloude Engelfaxen was *ceorle* een boer. Zoude dat wel niet kunnen verbastert zyn van 't Grieksche *γεωργός*, *georgos*, een landbouwer, en dus in den zin het zelve zyn met boer? Wel meer word g tot *k*, en ook tot *l*. Dus is *sileo* L van *σύνδω*, *sigawo*, G. ik zwyge.

KARMEN ziet in de Fakkels, bladz. 164. Zoude in dat *karm* niet wel kunnen schuilen het Latynsche *carmen*? Immers zy hadden hunne plegtelyke *carmina* tot veele gebruiken, en dus ook tot rouwklagen. Vergelykt Amos 5 : 16, 17. Acht ymand dit geheel onwaarfchyntlyk, ik wel 'er niet voor kampen, noch karmen.

KARKANT, een bekend juweel, stamt af van 't Hebreeuwfche *כרד*, *cadcod*, een zeker glinfterend gesteente.

KAROS ziet in de Fakkels, bladz. 164. *Karos* is vermaagschapt aan *carruca*, L.

KARPESON, een neusftengel voor fteege paarden, fchynt te kunnen stammen van Griekfche *καρδοπίον*, een tuig, waar door de offen, of andere beesten, belet wierden te kunnen eeten, een foort

foort van een muilband. Zo hadden de molenboevenene ringkraag om den hals, waar door zy de hand niet aan den mond konden brengen, om onder 't maalen van het meel te snoepen. Dus wierden ook dorssende offen gemuilband, tegen 1 Kor. 9: 9. Ziet in Erasmi Adagüs, *Bos in acervo.*

KASTANJE is van 't Latynsche *castanea*. *Keest* is het pit van de zelve.

KASTELEIN is van *kaſteel*, en dat van 't Latynsche *caſtellum*, het *diminutivum* van *caſtrum*, by de Romeinen een legerplaats, die door vestingen gesterkt wierd, het zelve met een burgt. Zulke wierden gebouwt op de grenzen, en daar in hadden de Romeinſche Legioenen hun poſt, tot afweering der vyanden, en beteugeling der overwonnen volkeren. Van dat *caſtellum*, kasteel, zeg ik, vormde men in laater tyden *Caſtellanus*, *kaſtelein*. Deze Kasteleinen waren dan de Bevelhebbers van zulke kasteelen, of mindere vestingſteden: gelyk doch zeer veele Steden by of om zulke burgtjen gebouwt zyn, b. v. Leiden, Middelburg, enz. Zo was 'er een *Kaſtelein* van *Woerden*, *Muiden*, enz. De Graaven voerden 't gebied over grooter Steden en Landſtreeken, waar onder ook die Kaſteelen behoorden. De *Kaſteleinen* verſchilden alleen in naam van de *Burggraaven*, en *Vicecomtes*, of *Ondergraaven*. De laaſte waaren, aan wien de Landheer 't bewind en rechtsgebied gaf over Burgtjen, en 't geen daaronder geſchikt was, zo ter bewaring en verdediging der vestingen, als rechtspleging over hals- en borgerlyke zaaken, onder den Graaf als den hoogſten Rechter. Zo waren zy als Rechters en Beſchermheeren tot toevlucht en beveiliging voor de goeden, en ter beteugeling en ſtraf der quaaden. De *Kaſteleinen*, *Burggraaven*, en *Ondergraaven* zyn dan als de Stadhouders van de Graaven geweest. 't Gewest onder de Vierschaar van zulk een *Kaſtelein* droeg den naam van een *Kaſteleiny*. Dus heeft men in Vlaanderen de *Kaſteleiny* van Ryffel, van Kameryk, en meer andere, alle onder den Graaf van Vlaanderen. Ja daar is in den grond weinig onderscheid tusschen de *Kaſteleinen* en *Ambachters*, dan dat alle *Kaſteleinen* *Ambachters*, maar niet al-

alle Ambachters' Kasteleinen waren: naamelyk als hun gebied over geen Kasteelen was. Doch de tyd en 't gebruik hebben daar in verandering gemaakt. Dat woord Kastelein is by de Zeeuwen zeer laag vervallen, wanneer zy eenen boer, dien de eigenaar in zynen dienst 't bewind en bearbeiten van een hofstede aanbeveelt, een *kastelein*, en dat bedryf *kasteleinen*, noemen. 't Is dan met *Kasteleyn* als met *Meyër*. Ziet dat hier na. In 't tegendeel is *Maarschalk* uit den paardenstal tot een hoog gebied en waardigheid verheven. Zo gaat het zo wel met de woorden als met de menschen.

KAT is in de oude taal een verhevenheid, een hoogte. Dus had men ouwelings stormkatten. Zo word een hooge beukery, waar op men kanon plant, genoemd een *kat*. Zoude het zyn, om dat de katten den rugge zeer hoog kunnen optrekken?

KATYVIG was in de oude taal elendig, en *katyf* een elending: dit woord plagt zeer gemeen te zyn, en werd by arm gevoegt: *Ik arm cattyf*. By de Zeeuwen hoort men noch dikwyls van ymand, wiens gezondheid qualyk vaart; *Hy is zeer katyvig*. Dit is klaar gevormt van 't Latynsche *captivus*, een gevangen; hoedaaniger staat arm en elendig pleegt te zyn. Dit word overgebracht. De Moniken zeiden in hun Keukenlatyn *captivellus* voor *misellus*.

KATTENQUAAD noemt men by ons 't bedryf der speelzieke dertelheid van kinderen. Dit zal ontleent zyn van de jonge katten, die speelzuchtig zyn 't Word *Katjespel*, als het in krabben eindigt.

KATTENSTEERTEN, of, verkort, *katten*, noemt men de ahangzels van haazelaaren, enz. om eenige gelykenis; of mogelyk van 't Grieksche *κίτταρα*, *kuttara*, 't geen die ahangzelen beduid.

KATTOEN kan verbaftert zyn van 't Latynsche *gossypium*. De *g* en *k*, *s* en *t*, zyn wisselletteren.

KAVELOTEN is een Zeeuwfch woord, t'zamengekoppelt van *kavel*, en *loten*. De *l* is uitgedrongen. 't Is dan door loten zyn kavel, of bestemt deel, verkrygen. Anders is *kaveloten* van *kavelen*

len en *loten* gevormt. De ouden pleegen wel meer gelykluidende woorden tot een te smeeden; b. v. *ruilebuiten*. *Karveloten* is by de Zeeuwen ook wel ruilen.

KAYOOT is by ons een smaadnaam van een vrouwmensch. 't Wil zeggen *kayhoot*. De ouden verfmolten *hoofd* tot *hoot*, en dus spreekt men elders noch. Een *kayoot* is dan een hoofd, waar in een *kay*, of *key*, is. Zo noemt men eenen *quidam* een *key*. Zo is dan *kayoot* even als *malloot*, en in zin het zelve. Ziet de Fakkelt in *Malloot*, bladz. 226.

KEEL, *kedel*, een overkleed, zweemt naar 't Griekfche *κίτων*, *kittoon*, een bovenrok. De Hoogduitschen zeggen nader *kittel*. De uitgang *n* is dan in *l* verwiffelt. 't Is niet vreemder, dat wy *kedel*, of *keel*, van de Grieken ontleent hebben; dan dat wy ons *hemd* aan hen fchuldig zyn, (ziet de Fakkelt in *hemd*, bladz. 138) gelyk mede *buis*. Ziet hier voor in *Gewaad*.

KEEREN, voor afweeren, is doen keeren, gelyk *smelten* wel betekent doen fmelten. Maar *keeren*, voor wenden, kan zyn van 't Griekfche *γυροῦν*, *guroun*, by de Latynen *gyrare*, om-draayen. Ziet ook de Fakkelt, bladz. 165.

KEEST ziet boven in *Kaftanje*. Maar dewyl in de aaloude Saxifche taal *gaft* was geest: *Ik gelyfe in than halgan Gaft*, gelyk ook de Duitschen zeiden, *Ik gelobo in halogan Gaft*, waar voor de aaloude Vranker hadden; *Kilaubuin Wihan Keft*; verwiffelende dus naar hunne gewoonte *g* in *k*; zo komt by my in bedenking, of *keeft* niet wil zeggen geest, voor 'tedelfte, fynfte, krachtigfte; gelyk 'er dus geest is in den wyn, enz.

KEET zal gevormt zyn van 't Latynfche *casa*, een hut. Of anders *keet* en *hut* kan het zelve woord zyn, als *kat* en *hes*. *k* en *h*, *f* en *t*; zyn wiffelletteren. Ziet ook hier voor in *Huis*.

KEFFEN zal zyn een nabootzing van 't basgeluid der kleine hondekens.

N

KEG

KEG, *kegge* noemt men een houten spie, of pin, die ergens in of voor geslagen word. Zoude dat wel voor af gekapt zyn van *kegel*, gelyk *spie* van *spyker*? Ziet de Fakkelt, bladz. 349. en 352. Anders zoude *kegel* een *diminutivum* kunnen zyn van *keg*.

KEK was in de aaloude taal ook bedrog. Hier van is het spreekwoord, 't is *kekke mek*, of *kikke mik*. *Mik* is *mek*, verbaftert van *makker*, by de Zirikzeenaars noch *mekke*. Dus zoude het zeggen, *makker bedrog*, als men 't quaad niet met ernst meent, maar men goede vrienden blyft, schoon men zich anders mogt gelaaten. Dit *kek* zal ook *kak* zyn. Ziet de Fakkelt, bladz. 161. Zoude dat *kak* wel stammen van 't Grieksche *kakos*, *kakos*, quaad, hoedaanig ook bedrog is? Of zoude men den oorsprong liever zoeken in 't Latynsche *quasi*, als kaks Ziet de Fakkelt in *Quansuis*, bladz. 291.

KEMEL is van *camelus*, L. uit het Hebreuwsche גמל, *gamal*, een kameel.

KENTEREN is een *diminutivum* van *kanten*, uit *kant*. Ziet de Fakkelt in *Kant*, bladz. 163. Het zegt *omkanten*, als de kant of boord omflaat. Zo *kentert* een schuit. Doch dit word ook wel ruimer gebruikt. *Tegenkanten*, of *tegen iets gekant zyn*, zegt de tegenzyde daar van kiezen, en zich 'er tegen stellen.

KERK ziet in de Fakkelt, bladz. 167. Was *kuriakae* niet ontwyfelbaar de oorsprong, men zoude *kerk* mogen brengen tot κηρύκειον, *kerukeion*, G. een predikplaats, van κηρύττειν, *keruttein*, prediken, uitroepen. In de aaloude gedenkstukken leeft men *kyreka*, b. v. *Agatenkyreca*, Aagtenkerk, *Hemerzenkyreca* Heemskerk, enz. dat na by *Kyriaka* is.

KERSMIS is verbaftert van *Christmis*. *Mis* was een bynaam der meeste Kerkfeesten in 't Pausdom, van de plegtelyke Miffen, die dan gedaan wierden. De nacht, toegewyd aan de gedachtenis van 's Heilands Geboorte, wierd ook genoemt *Wynnacht*, om dat men plagt te geloven, dat dan op middernacht alle wateren wyn wierden; maar straks weder in water veranderden.

KER.

KERSPEL, ziet in de Fakkcl, bladz. 168. Ouds tyds noemde men dat ook *dinckspel*. *Dinc* is gericht, in bastaardtaal *jurisdic tie*.

KERVEL ziet de Fakkcl bladz. 169. Anders *kervcl* is van 't Latynsche *charefolium*.

KETEL ziet in de Fakkcl, bladz. 169. By de Hebreen is כֶּזַי, *cad*, een kruik. *Ketel* gelykt ook wel naar het Grieksche χύτρον, *chutlon*, genomen voor zeker vat. By de Grieken was χύτρος, *chutros*, en χύτρα, *chutra*, een pot, of ketel. De *l* word dikwyls geboren uit *r*, en *ch* verschilt weinig van *k*. Hier kan keur angst maken.

KEUKFNKLOUWER noemt men ymand, die met de keuken en den pot weet om te gaan. 't Zal verbastert zyn van *keukenkrawwer*, gelyk men zegt, een *koks krawwel*, voor koks jongen. *Klouwen* en *krawwen* word voor 't zelve genomen.

KEUTEL is een *diminutivum* van 't aaloude *kaat*, drek, by de Hoogduitschen noch *korh*. Daar van is *kotzen*, vuiligheid uitbraaken. Zie de Fakkcl in *kotzen*, badz. 188. Men noemt by ons *keutelen*, *keutelaar*, zich kinderachtig dragen, door een gelykenis van kinderen, die wat op de hielen doen.

KEUYEREN, praaten, acht ik een *diminutivum* te zyn van *kouten*, met uitwerping der *t*. Zo is *teuyeren* van *touw*.

KEZEL, *kezelsteen*, kan zyn uit eene letterverzetting van 't Hebreeuwſche קֶזַל, *sakal*, ſteenigen. Zo ſchynen de Latynen daar van *silex* te hebben. Doch *kezel* kan ook aangezien worden voor een *diminutivum* van *kei*, met een ingefchoven *s*. De Hoogduitschen noemen die *kifel*, waar in men door letterkeer *silex* ziet. Anders kan *kei* van *kezel*, *kifel*, voor afgehouden zyn.

KIEL ziet in de Fakkcl, bladz. 170. By de Grieken is κέλευθον, *kellein*, ras loopen, en ook in de haven aanlanden. Men kan zien, of *kiel* daar aan een aaloude taalmaagſchap kan rekenen.

KIES, een baktand; is *kieuws*, van *kauwen*, dat met de

kiezen geschied; daar de voorste tanden meer tot afbyten dienen.

KIEUW is mede van *kaauwen*, dewyl de visschen hunne kieuwen ook open toe doen, gelyk van een kauwenden mond geschied.

KIN ziet in de Fakkell, bladz. 172. By de Grieken is *γενειον*, *geneion*, de kin. In 't Latyn zyn *gena* de kaaken. Zo verandert overneming de betekening der woorden zomtyds.

KITTEN is van *kitte*, de groote houten kan, waar mede men de wyn- of biervaten opvult. Zo is dan *kitten* uit groote kannen zuipen. *Kit* zal stammen van 't Hebreeuwfsche כַּד, *cad*, een kruik: waar van ook de Latynen hun *cadus* een ton, een vat, gekuip hebben. Dus ziet men, wat gasten *kittebroers* zyn. Dus te zwelgen noemen zy ook *met de groote pont overvaren*.

KLAAR ziet in de Fakkell, bladz. 173. Dit kan middelyk door 't Latyn zyn van 't Grieksche γαλερός, *galeros*, helder, blinkende. 't Schynt al een zeldzaame spreekwyze, dat het gebruik *klaar* heeft ingevoerd voor vaardig, gereed, onbelemmert. Dus zegt men, 't is *klaar*, en 't is *geklaart*, voor 't is verricht, uitgevoerd. 't Staat 'er zo wel niet, als men zegt, 't is 'er *onklaar*, of 't is 'er *niet klaar*, 't is 'er *niet helder*.

KLAKLOOS vond ik in 't oude Vriesch: *Alenghe ende claeckloos*, ook *clagloos alinghe*, te eenemaal. Zoude *klakloos* wel willen zeggen *klankloos*, zonder klank, stilzwygens, ongewaarfchouwt en onverhoeds? Zo valt men wel ymand *klakloos* op 't lyf. *Klak* en *klank* is het zelve. Ziet de Fakkell in *Klak*, en *klank*, bladz. 174.

KLAPPEN ziet de Fakkell, blatz. 174, in *Klap*. Dit zoude ook kunnen vervormt zyn van *gelabben*. *G* word *k*.

KLAUWIER is van 't Latynische *clavus*, een nagel.

KLAVEREN, *kleveren*, ziet in de Fakkell, bladz. 176. In de aaloude taal was *klyf* een steilte, die op en neder gaat, van 't Latynsche *clivus*, een heuvel. Zo is dan *kleveren* tegen iets steils opklimmen. Daar van heet *eiloof*, klimkruid, ook klif.
Maar

Maar *klyf*, *klif*, is ook *kloof*, een spelonk, van *klieven*.

KLEED ziet in de Fakkels, bladz. 174. Hier naar zweemt ook het Latynsche *claudere*, sluiten. Een kleed sluit om 't lyf. Doch ik houde dit niet voor den oorsprong.

KLEP ziet in de Fakkels, bladz. 175, in *Kleppen*. *Klep* kan ook zeer wel voorafgesneden zyn van 't Latynsche *crepitaculum*, een rateltuig, met verwisseling van *r* in *l*. Zo is dan *crep* tot *klep* geworden. *Kleppen* zoude dus stammen van *crepare*. *Klep* is ook *klap*. Ik blyf echter lieft by 't gezegde in de Fakkels, als eenvoudigst.

KLIER schynt wel zeer verre te zyn van 't Latynsche *glandula*. Die echter weet, dat *g* en *k*, *l* en *r*, wisselletteren zyn, en dat de woorden wel meer zeldzaame vervormingen ondergaan, zal dien oorsprong zo onwaarschynlyk niet oordeelen. Tot een staaltje: op zulk een wyze is *eiloof* vervormt van 't Latynsche *bedera*. *Ei* is van *be*, de steert afgesnoeit, en in de plaats het Duitsehe *loof* daar aan gehangen.

KLIKKEN ziet in de Fakkels, bladz. 177. *Erklecken* is by de Hoogduitschen genoeg zyn. *Das pferd durch sporen angetriben kleckete ihm kaum zu lauffen*. Zo zeggen wy, *dat klikt 'er niet aan*. Hier van stamt; zo 't schynt, een *klikje*, voor ongenoegzaam overschotje.

KLINK aan een deur, is mogelyk zo genaamt van *klinken*, om 't geluid, dat ze geeft in 't open en toe doen. Daar van heet buiten twyfel een kaaksmeete een *klink*, gelyk een *klap*. Om die reden word het kloppen met een hamer op spykers, of iets diergelyks, wel genoemt *vastklinkken*, *geklonken*, enz. 't Mag daarom mede zyn, dat een scheur ook wel een *klink* word geheten, om dat die met eenig geluid pleegt te geschieden. Ziet ook de Fakkels in *Klinken*, bladz. 177. en aldaar *klinker*. Doch een *klink* aan een kous zal een anderen oorsprong hebben. Een *diminutivum* van *klink* is *klinket*, een *klinkje*. Dit *et* schynt een Fransch *diminutivum* te zyn: maar mogelyk hebben zy dat behouden uit de gemeene aaloude taal onzer gezamentlyke voorvaderen, waar in dat mede gevonden word. Wy

hebben het noch achter ontwyfelbaare Nederduitſche benaamingen. B. v. van *ſtaak*, *ſtauket*, *ſtaaketting*, en *ſtaakerzel*, van *bruin*, *bruinet*, enz. Zo neem ik ook *bonket*, *lanſjet*, *trompet*, *zalet*, en diergelyke.

KLIP ziet in de Fakkelt, bladz. 177. Hier na zweemt ook *klyf*, *kleif*, *klif*, van *clivus*, L. een heuvel.

KLISSEN, klitzen, aanhechten, kan verbaſtert zyn van het Griekſche *κωλλειν*, *kollacien*, lymen, vaſt kleven. Van *κόλλα*, *kolla*, vormden de Latynen hun *glaten*, lym. Wy hebben in ons woord de *ſgelymt*. Men zegt ook *klitten*. Ziet de Fakkelt in *Kleven*, bladz. 176, en *Klit*, bladz. 177. 't Kan ook verkort zyn van *kleeffen*, *kliffen*, en dan is de *f* verwiſfelt in *ſſ*, of *tt*.

KLOETING, dykſpyze, is kluiting, gelyk *kloet* kluit.

KLOKKEN, gelyk geſchied, wanneer water geſtort word uit een omgekeerde vleiſch met een naauwen hals, noemden de Grieken *κλωζειν*, *kloozein*, en een klok *κλωμος*. Dat is buiten twyfel tot nabootzing van 't geluid: waar by ons woord nader blyft, zo als in veele diergelyke, b. v. *koekkoekt*, *kievit*, enz.

KLOP, bekend in 't Pausdom, acht ik te ſtammen van 't Griekſche *καλύπτειν*, *kaluptein*, bedekken, verbergen. Daar van heet men zulk eene in 't Latyn *virgo velata*, een bedekte maagd, van haar wiel, of hoofddekzel. Ziet de Fakkelt in *Begyn*, bladz. 23. Dus komt *klop* in betekening overeen met het Hebreeuwſche *גמל*, *gnalmah*. een maagd.

KLOUWEN is *klaauwen*, gelyk *klouw* *klaauw*; maar 't gebruik zegt dat ook van ſlaan en kloppen.

KLUCHT ziet in de Fakkelt, bladz. 178. Dit zal zyn *gelucht*, voor *gelacht*. Hier in worden letteren verwiſfelt. 't Geen kluchtig is, is belachelyk.

KLUISTER, een boei, is van 't Latynſche *clauſtrum*, een ſlot. Ziet de Fakkelt in *Kluis*, bladz. 178.

KLUIT ziet in de Fakkelt, bladz. 178. Dit zoude ook wel kunnen verbaſtert zyn van 't Latynſche *gleba*, eenkluit, doot ge-

gewoone verwisseling van *g* in *k*, met verbuiging van den uitgang. Anders, laat ik liever zeggen, *kluit* en *gleba* zyn mogelijk in de aaloudheid vermaagschap door een gemeene stamwortel, gelyk dat plaats heeft in meer andere woorden. Doch lieft blyf ik by 't aangewezen in de Fakkel. Men oordeele, wat waarfchynlykft is. Voor de afleiding van *kloot* is, dat de Hoogduitschen een kluit noemen *klofs*.

KLUTSEN acht ik een *diminutivum*, of *frequentativum*, te zyn van *kloppen*, voor *klopfen*, *kloptfen*, met een tuffchengevoegde *f*, die geerne een *t* voor zich heeft. Zo is *loodfen* van *looden*, met het dieplood peilen. Men voegt *kloppen* en *klutfen* wel by een. *Klutfen* geschied met een kleinen hamer, of kleine en dikwyls herhaalde flagen, als men wat vast klopt en spykert: en men *klutft* eyëren, als men die klopt of slaat. Van dit *klutfen* is ook *kleusteren*, voor *kleutseren*, een *diminutivum*, daar de gemakkelykheid der uitspraak de *f* heeft uitgemonstert, en dat vergoed met een in gelaichte *e*. Zo is *kleuterwerk*, waar toe weinig arbeid besteed is. Dit word overgebracht tot kleine dingen. Dus zegt men van een kind, een *kleine kleuter*, *kleutergeld*, enz.

KLUWEN ziet in de Fakkel, blad. 179. De moederwortel is 't Hebreewfche גלם, *golém*, een kluwen, of klouwen. Daar van stamt ook *klomp*, schoon die geen tronkgenoot van van klouwen uit eenen oorsprong fchynt te wezen. *M* en *w* worden welmeer verwiffelt, en de uitgang vershillig gevormt.

KNAGEN, by de Hoogduitschen *nagen*, gelykt wel naar 't Latynfche *gena*, de kaak, in 't Griekfch γένος, *genus*; doch 't is het zelve woord met *knauwen*, schoon 't gebruik de betekening wat heeft verandert. Ziet de Fakkel, blad. 179.

KNAPZAK is, waar in men wat heeft om te *knappen*, dat is, eeten. Ziet de Fakkel, blad. 179, in *Knappen*.

KNELLEN acht ik te zyn een verkorting van *knevelen*, vast binden, gelyk *rellen* van *ratelen*. Zo is *geknelt* en *geknevelt* het zelve. Anders konde men denken op *knypelen*.

KNERSSEN ziet in de Fakkel, blad. 179. *Knerssen* zoude

de konnen verbastert zyn van 't Grieksche woord *κερχειν*, *kerchnein*, of *κέρχειν kerchein*, een scherp of schor geluid maken.

KNEUBES, *kneubesje*, noemt men een kort, dik gedrongen, menschje. Is dat *kneupsje* een *diminutivum*, met een ingedrongen *s*, van *knoop*, om dat zulke reuzenduimen als t' zamengetrokken zyn? Zulke knoopmannetjes plegen de Samoeden te zyn, wangeftaltige figuren, nauwelyks drie elleboogen lang.

KNEVEL was in de oude taal een band. Ziet in de Fakkeltblad. 477. Zoude die naam wel op *baardknevels* zyn toegepast, om dat ze naar een band gelyken? Immers men droeg 'er wel zulke tot een zonderlingen pronk, die om de ooren konden gewonden worden. Men gebruikt dus wel als gelykluidende woorden, een *karel* en een *knevel*. 't Wil zeggen een geknevelde, naar de oude Zwitserfche mode. Of *knevel*, voor band, met een ingevlochten *n*, eenigzints vermaagschapt is aan *kabel*, kan men overwegen. Ziet de Fakkeltblad. 160. *V* en *b* zyn wisselletteren.

KNIBBELEN ziet in de Fakkeltblad. 77. Dit kan ook zyn van *knabbelen*, beknagen. *Knagen* en *knawen* zal oorspronglyk een woord zyn.

KNIKKER een jongens speelbolletje, wil zyn *knakker*, om dat het, van eene anderen getroffen zynde, eenen *knak* geeft. En zelf dat geluid in 't treffen zweemt wel naar *knik*. Men zegt van iets, dat een bots geleden heeft, 't heeft een *knik* weg. Ja, dus is misschien het woord *knakken* eene nabootzing van 't geluid der'brekende of berstende dingen.

KNOBBEL ziet in de Fakkeltblad. 180. Dit is, *knoopel*, een *diminutivum* van *knoop*, by Hoogduitschen *knauf*.

KNOEYEN zal verkort en verbastert zyn van *kneeden*, 't geen men elders ook zegt *kneeyen*, gelyk *braaden* en *braayen*. *Verknoeit* is dan verkneed, gelyk gefchied als deeg niet wel in een vorm geduwt is, of naar eisch bearbeid. Dikwyls worden *d* en *i* in woorden verwisselt.

KNOOPEN zweemt naar 't Latynsche *connubere*, dekken, huwe

welyken. *Knoop* zoude dus kunnen schynen t'zaamen getrokken te zyn van *connubium*, een huwelyk. *B* word dikwyls *p*. Die overeenkomst is maar by geval, zonder grondgemeenschap. Evenwel 't past ook op de zaak. In 't huwelyk word een onlosbaare knoop gelegd. Doch ziet de Fakkell, bladz. 180.

KNORREN ziet in de Fakkell, bladz. 181. Dit is mogelijk voor *genorren*, dewyl 't voorzetzell *g* menigmaal in *k* verwisselt word. Hier aan is *norsch* vermaagschapt. Zelf kan *nar* tot dien stamboom behooren. Ziet de Fakkell bladz. 250, in *Nar*.

KNOTTEN is de takken, of iets diergelyks, afhouwen, uit het Latynsche *nodus*, een *knoest*. Ziet de Fakkell, bl. 255, in *Noest*. De Hoogduitschen zeggen *knode*, *knote*. De voorgehechte *k* is uit het voorzetzell *ge* geboren. Van dat *knotten* is *knodze*, en daar van *kneuzen*, als *knodzen*, met een knodze beuken. Anders ziet de Fakkell. bl. 180. Doch dit laatste voldoet my best.

KNUIVEN is het zelve woord met *kluiven*. De *l* is in *n* verwisselt. Men zegt *opknuiven*, en *opkluiven*. Hier van kan *knuffelen* een *diminutivum* zyn, voor *knuivelen*, en willen zeggen, ymand onder de *knuiven*, voor *kluiven*, dat is, klaauwen, krygen, of hebben. Anders ziet de Fakkell, bladz. 181.

KNYPEN ziet in de Fakkell, bladz. 181. By de Grieken was *κνίπος* *knipos*, een knyper, een spaarzaame, die van 't noodige iets atknypt, uit *κνίσις*, *knaein*, affnyden, affchroeyen. Hier is dan al weder eene klankgelykheid slegts by geval. Een *diminutivum* van dat *knypen* is *knabbelen*, voor *knypelen*, en mogelijk ook *knibbelen*. Anders ziet de Fakkell in *Knaauwen*, en hier voor *Kabbelen*, en *Knibbelen*.

KOE ziet in de Fakkell, bladz. 181. De oude Vriezen drukten een boerenhave van vee uit door *ku ende ey*.

KOEN, stout, dapper, ziet in de Fakkell, bladz. 182. Dit is naast in letteren by 't Hebreeuwse כּוּן, *coon*, bevestigen; maar in betekening by כּוּחַ, *coach*, kracht, sterkte. Daar is een *n* tot een Duitschen uitgang aangelascht.

KOESTEREN ziet in de Fakkell, bladz. 182. *Koeste* was in

O

de

de oude taal een bruiloft, waar in men wel pleegt op te difchen. Mogelyk speelt dit woord daar op. In 't Griekfch is *κοιτη* *koitæ*, een ligplaats, een bed.

KOETERWAAL is *kouterwaal*, zo genoemd van het elendig radebraken der woorden, als zy Nederduitsch willen kouten.

KOGEL ziet in de Fakkelt, bladz. 182. Zoude de eerste grondwortel hier van niet kunnen zyn 't Hebreewfche *קוגל*, *gnagool*, rond? De *y* zoude verwiffelt zyn in *k*, dat geen groote verandering is.

KOKER ziet in de Fakkelt, bladz. 183. Zoude dat niet kunnen zyn van 't Latynfche *cogere*, byeen vergaderen? Zy maken zelf de *g* tot *c* in *coactus*, vergadert. Men vergadert pylen of messen in een koker.

KOKERMUILEN is grimlachen. Maar waar van ftamt dat? In de oude taal was *kokerellen*, of *kokerillen*, vastelavond houden. Ik twyfel niet, of dat behoort daar toe. De grillen der vastelavondzotten doen meesmuilen en lachen; 't welk met vertrekken van den mond gefchied. Doch of dit *kokerellen* van kooken of iets anders afgeleid is, kan ik niet zeggen.

KOLDER, een dik leeren wambuis, zal zyn van *kold*, koud, dewyl het tegen de koude dient.

KOLF ziet in de Fakkelt, bladz. 183. De gronddoorsprong zal zyn het Hebreewfche *קולפ*, *colappah*, een hamer, een werktuig, waar mede men klopt. De Grieken vormden daar van hun *κλαπτειν*, *kolaptein*, beuken, kloppen, en *κλαφος*, *kolaphos*, by de Latynen *colaphus*, en *alapa*. Wy noemen dat een *klap*. Ik denk, dat ook *καλαφάτης*, *kalaphataes*, een kalfater, daar van genoemd is, om dat die zyn werk met veel kloppen en klutzen verricht. Ziet de Fakkelt, bl. 162.

KOLK zal zyn de broeder van *kuil*, uit |de zelve Griekfche moeder *κοίλος*, *koilos*, hol, laag. Zo noemt men een *holle zee*, wanneer de ongeftuimige golven dan naar de wolken opftuiven, en dan weder hellediepten vertoonen. De *k* in *kolk* is een Duitsche uitgang, als in *tolk*, uit taal.

KOLOM, een zuil, is van 't Latynfche *columna*.

KOMEN ziet in de Fakkel, bladz. 183. *Komen* is in zinn en klank ook niet verre van 't Latynsche *commearé*, gaan reizen; doch daar van wil ik 't niet afleiden, om dat *com* slechts een voorzetzél is.

KOMENY ziet in de Fakkel, bladz. 477. Zoude dat niet kunnen zyn van *komen*, als ware het *komenin*, daar elk in komt, en dus in zinn overeenstemmen met een herberg, welke de Italiaanen heeten *albergo*, en de Franschen *auberge*, 't geen ons woord is? Ziet de Fakkel in *Herberg*, bladz. 139. *Ia, inn* is een herberg in de aaloude taal. Ziet hier voor in *In*. Anders is *y* ook wel flegts een uitgang, als in *bakkerij*, *brouwerij*, *braadery*, enz. Doch liefst denk ik, dat dit wil zyn *kommunij*, ontproten van 't Latynsche *communio*, by de Franschen *communauté*, om dat daar een gemeene tafel voor elk, mits betalende, gevonden word. Het zelve is een *gaarkeuken*, daar gaare spyzé veil is.

KONFYT is van 't Latynsche *confectum*, toegemaakt.

KONING ziet in de Fakkel, bladz. 184. By de Tartars is *Can*, of *Kan*, Koning, ook *Chan*. De Schythen zeiden *Cau*, of *Can*. De Engelschen *King*, verfmolten uit *Koning*. Een gemeene uitgang is *ing*. Men ziet daar in de aaloudheid van die benaaming.

KONNEN ziet in de Fakkel, bladz. 184. Dit gelykt ook naar 't Grieksche *νοειν*, *konéin*, dienen, doen. Dat zal by geval zyn. Maar of 't eenigzins vermaagschapt is aan *koen*, kan ik niet vergewiffen.

KONSTAPEL is een buffchieter, of kanonnier. Dit is verbaftert van 't Latynsche *Comes stabuli*, Stalgraaf, Opperstalmeester, een aanzienlyke Hofbediening. Zo kent men te *Romen* den *Connestabile Colonna*. Maar hoe word die naam op een kanonnier, die 't bewint van 't gefchut heeft, toegeéigent. Zoude dat niet zien op de roopaarden, of rampaarden, waar op het *kanon* ligt en aangevoert word? Men merke op dit staaltje van overnoeming.

KOOT ziet in de Fakkel, bladz. 186. *Koor*, zoude ook kon-

konnen vermaagschapt zyn aan 't Griekfche *κοτύλη*, *kotula*, de holligheid, waar in de koot draait. In dien zin zeggen wy van iets dat verftuikt is, 't is uit de koot.

KOP ziet in de Fakkcl, bladz. 186. Men zeide ouds tyds ook *kup*. Dit zoude konnen zyn van 't Griekfche *κύφος*, *kyphos*, by de Latynen *schyphus*, een kop, een beker. Danisde *f* met den fteert afgeworpen. 't En ware men liever wilde denken, dat de Grieken *kop*, of *kup* van de Schythen hadden ontleent, en daar een hoofd en fteert naar hunne taalmode aangclapt: 't geen hier eens voor al van meer woorden gezegt zy. Ik wyze den Lezer tot de Voorreden van myne Fakkcl.

KOPPEN, voor den kop afiaan, kan gebragt worden tot *kop*, gelyk *ontshoofden* tot *hoofd*; of tot het Griekfche *ἀποκόπτειν*, *apokoptein*, afkappen, affnyden. Het eerste verkies ik. Maar *koppen*, een foort van bloedlaaten, word dus genaamt van 't werktuig, waar mede dat gefchied. Daar van heet men dat ook *potten*, gelyk *vliemen* van *vlym*.

KORNUIT is medemakker, en word van mans en vrouws perfoonen gezegt. Zo heeft ymand zyne *kornuiten*. Ik twyfel niet, of dit ftamt van den Afgod *Kernunnos*, die in een fteen, te Parys opgegraven, verbeeld was als een bedaagt man, met een baard, en twee hertshoornen op 't hoofd. De Grieken hebben Bachus den Wyngod dus wel mede vertoon, als bejaart, gebaard, en met hoornen. Van de laafte wierd hy genoemt *καρνείος*, *karneios*, de gehoornde en *δινίρας*, *dikeroos*, tweehoornig. Wie ziet niet, hoe zeer dat *kernunnos* naar *karneios* zweemt, en licht daar uit verbaftert konde worden. Of liever, dit beide heeft tot eenen grondwortel 't Hebreeuwfche קרן, *keren*, een hoorn. Ik gis hier uit dat *Kernunnos* geweest is de Bacchus der Kelten en Duitfchen. Hy droeg mogelyk hertshoornen, om dat het hert een zeer dorftig dier is. Vergelykt Pfalm 42: 2. Zy hieten hem ook *Fulwater*, *Julvader*, naar *Fol*, of *Ful*, hun grootft en langduurigft zuipfeeft, dat verfcheide dagen lang in 't einde van Januarius, en 't

be-

begin van Februarius geviert wierd; maar 't geen na't ingekomen Christendom verschoven wierd tot Kersavond, met insluiting van drie Koningen dag. Zo bleef het Heidendom onder een anderen naam noch duuren. Of dat *Fol*, en *Ful*, door letterfsmelting, of uitwerping der *b*, eenige naamgemeenschap heeft met der Hebreen *Fobel*, *Fubel*, kan men overwegen. Immers dat was ook een vreugdetyd. Gedurende dit *Fol* wierd zeer overdaadig gedronken uit hoornen, welke de aalouden voor bekers gebruikten. Hier van heeten wy December *Hoornmaand*, om dat dit Heidensche braffest tot op 't einde van die maand verzet was: maar de Hoogduitsche noemen Februarius *Hornung*, van de eerste gewoonte. Hier uit zyn onder ons noch overgebleven de woorden van *joelen* en *gejoel*, voor dronkaards geraas. In dat Jolfeest quamen gezelschappen by een, en elk bragt het zyne toe, waar van die ook den naam van *gilden* kregen. Men ziet dan wat *kornuiten* zyn, te weten eigentlyk zwelggezellen; Vermits *k* en *b* verwisselt worden, ook in dit *boren* uit *keren*, by de Latynen *cornu*, zoude het konnen zyn, dat *kornuit* wilde zeggen *hoornuit*, gelyk by de Hoogduischen *garaus*, schoon uit, waar van ons *roes* gevormt is. Ziet de Fakkelt in *Karoot*, blad. 164. *Kornuiten*, voor *hoornuiten*, zouden dan zyn, die den hoornkroes schoon uit vagen. Op die wyze noemden de oude *jaaguiten*, zulke die men uit het huis joeg.

KORSSEL zal zyn *kortzel*, van *kort*, en dus het zelve met *haastig*. Zo zegt men van zulk een, *by is kort van stof*. De uitgang is als in *dertel*, *vermetel*, enz., en de *f* een tusschenvoegzel. Men zegt ook *korsselig* en *korsselhoofdig*. Maar zoude dit wel verbaastert zyn van *horsfelig*. Horsfels laten zich niet fergen.

KORT ziet in de Fakkelt, blad. 187. *Kort* is in 't Hoogduitsch *kurtz*. Dus leid ons dit, en 't Latynsche *curtus*, op tot het Hebreeuwische *קצר*, *katzar*, afkorten.

KORTOUW, verbaastert *kartouw*, is *kort touw*, voor *kort getouw*. *Getouw* was in de taal onzer Vaderen een gemeene naam

van allerlei werktuig en gereedschap. Ziet de Fakkels, bladz. 110. Zulk een stuk grof geschut is een oorlogstuig. Dit word door den bynaam *kort* onderscheiden van die lange stukken, die den naam van *slangen* dragen. Voor eenige eeuwen gebruikte men veel langer en wyder stukken dan nu, en zelf wel zulke, die kogels van 400, ja 600 ponden gewichts schooten, gelyk nu de zwaarste mortieren. Doch zodaanige zyn om de moeyelykheid van die te vervoeren en bestieren buiten gebruik geraakt.

KORTSWYL is eigentlyk *wylkorting*, tydkorting, en word toegeeigent op jok en boerte, waar in gemeenlyk het aange naamste tydverdryf gezogt word. *Wyle* is tyd. Zo zegt men, *in tyd en wylen*. Ziet de Fakkels, bladz. 446. in *wylen*. *Kortswyl* is naar den trant der Hoogduitschen, die *kurtzweil* zeggen. *Kurtz* is korten dat komt overeen met de taal der aalouden, De Hoogduitschen zeggen mede, *voor die lange weile*, voor den langen tyd. Wy zeggen; *op dat de tyd niet lang valle*.

KOST ziet in de Fakkels, bladz. 187. In 't Hoogduitsch is *kosten* smaaken, van 't Latynsche *gustare*. De *g* is in *k* verwisselt. Hier toe zoude men ook het oude *koefte*, voor een smaakelyk gaffmaal, en *koefteren*, kunnen brengen.

KOSTER, een kerkbewaarder, is van 't Latynsche *custos*, een bewaarder. Nader daar by is *kuster*. De Latynsche uitgans *tos* is in den Duitschen *ter* verbogen.

KOUDE, voor *koudte*, is een verkorting van *koudbede*, gelyk *hitte* van *heetbede*, *weelde* van *welbede*, *oudte* van *oudbede*. Ziet verder de Fakkels in *Koud*, bladz. 188.

KOVEL ziet in de Fakkels, bladz. 188. *Kovel* is van het aaloude *keph*, of *kephel*, kop, kap, uit het Grieksche κεφαλή, *kephala*, het hoofd. Dit word van 't hoofd overgebracht tot zyn dekzel, gelyk *kap* is van *kop*, en *hoed* van *hoofd*. Die dan gequelt is met den *kephel*, of *keuwel*, behoeft den zelve Doctor met dien 't in 't hoofd schort. Maar *kovel* zoude ook konnen het zelve stamwoord hebben met *koffer*, naamelyk van 't Hebreuwische כפר, *charaab*, bedekken. Ziet de Fakkels in *Koffer*, bl.

bl. 182. *Cb* en *k* zyn wisselletteren, en by na eenfluidende. Ja, om dat *k* en *b* zo gemeen verwisselt worden, denk ik naar alle waarschijnlijkheid, dat *bul* verkort is van *kovel*. De eerste afleiding van *keuvel* heef myne toestemming meest.

KOZE ziet in de Fakkelsblad, 189, in *Kozen*. *Koze* is mogelyk verkort uit *koutze*, *kout*; daar dan een *z* ingeflikt, en *t* uitgeschoven is.

KRAAG, voor keel, ziet in de Fakkelsblad, 189. *Kraag* kan zyn van 't Grieksche *κραζειν*, *krazein*, roepen, 't welk in *aor. 2.* is *εκραγον*, *ekragon*. Wy noemen ook de keel welden roeper. *Κραυνη*, *krauga*, is een geroep, kraaying.

KRAAK, *karraak*, de naam van een bekend groot Spaansch schip, zal vertimmert zyn van 't Latynsche *Circerus*. *Circerus* was de naam van een zeer groote foorte van Aziatische schepen. Zodanige zyn deze *karraaken*, die op Oostindien vagen. Van *circ* kan 't gebruik zeer lichtelyk *kraak* gekalefaat hebben. Maar wat anders is een oude *kraak*, van *kraaken*, gelyk men zegt, *kraakende wagens gaan langst*.

KRABBENQUEL is ook de naam van *krabbenquaad*. Ziet de Fakkelsblad, 190. De reden zal zyn, om dat dit schorge was de *krabben* quelt, of *quaad* is, om dat het de zelve in 't voortkruipen belet.

KRAKEEL zal zyn van *kraaken*, en zegt een twist, die geakraak, dat is, geraas en gerucht maakt. Zo *kraakt* men ook wel quaade nooten.

KRAKELING kan door verbaftering willen zyn *krageling*, *kringeling*, om de kringwyze vorm.

KRAKEN ziet in de Fakkelsblad, 189. Dit zweemt al wat naar 't Grieksche *βραχειν*, *brachein*, 't geen eigentlyk uitdrukt het geluyd der brekende dingen. De *b* word meer in *k* verwisselt. Ik wil dit echter voor geen grond van afleiding opgeven.

KRAP is in de spreekwyze, *hy heeft het krap*, en 't komt *krap toe*. Zoude, dat niet konnen verbaftert zyn van *scharp*, *scherp*?

(cherp) Wonderlyk speelde het gebruik al van ouds by onze taalgenooten met de letter *f*, door voor en tusschenvoegen, of ook wel afwerpen. Geene letter begint zo veele woorden als de *f*. Men had dan zin in dien klank, die wel in andere taalen afgekeurt en geschuwt wierd. Dikwyls wierden ook wel eenige letteren verplaatst. Maar *krap* kan ook zyn voor *bekrompen*, met uitwerping der *m*, en dat behaagt my bed.

KRATZEN kan afstammen van 't Hebreewfsche קרצ, *garad*, scharbben. De *g* en *k* worden zeer gemeen verwisselt, en een *f* ingefchoven, daar dan de Duitsche uitgang *en* aangehecht is. Of nader, 't is van קרץ, *karatz*, insnyden.

KRAUWEN zal zyn *klaauwen*, met de nagelen of klaauwen kratzen. *L* en *r* zyn wisselletteren.

KRAJEN, *kraayen*, is van 't Griekfsche κραζειν, *krazein*, roepen; of onmiddelyk van 't Hebreewfsche קרא, *kara*, roepen, toeroepen.

KREITS, by de Hoogduitschen *kreifs*, zoude wel kunnen verbastert zyt van *kring*, door verandering van den uitgang. Of zoude dat niet verbogen zyn van *gyrus*, *L*. en *G.*, een omme-zwaai, rondte? Anders mogt men denken op *krams*, by de Hoogduitschen *krantz*; te meer, om dat *kreits* eigentlyk een Hoogduitsch woord is. Dan zoude *n* tot *i* zyn geworden. 't Komt alles in den zin op een uit.

KREKEL ziet in de Fakkelt, bladz. 191. Dit kan ook zyn van 't Griekfsche κρεκειν, *krekein*, geluid maken.

KRENGEN, toegeigent aan beschadigde schepen, die men op de andere zyde wend, zal zyn van *kringen*, omdraayen. Zo *krengen* ook bloode honden hunnen steert tusschende beenen. Dit kan zynen oorsprong hebben in 't Hebreewfsche קראנג, *arang*, zich krommen.

KREYTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 192. Mogelyk is dat verbastert van 't Latynsche *irritare*, tergen. De *k* kan zyn voor *g*, uit het voorzettel *ge*. Dit zal onbedrevene in affeidingen

dingen wel verre gezocht en vreemd dunken; maar 't ontbreekt niet aan klaare voorbeelden van diergelyke woorden.

KREVEL is jeukte, van *krevelen*, een *diminutivum* verbor- gen van *krabben*. Hier van is *krouwelen* en *krevelen*. Die zo de *krevel* heeft, kan niet wel stil zyn. Zo is *schraaffelen* van *schraapen*.

KREUKELS, een soort van zeeslekjes, die eetbaar zyn, acht ik verbaftert van *kronkels*, om hun ronde gedraaide gedaante. Maar wat wil *alijkruiken* zeggen? Dit is verbaftert van 't uitroepen: *haal kreukelen*.

KRIBBIG zegt men van een kruidje roer my niet. Dit is verbaftert van *krabbig*. Ziet de Fakkelt, bladz. 192. De ouden zeiden voor *krabbelen* ook *kribbelen*. Men noemt zulk een mede wel een *kribbenbyter*. Dit zoude kunnen schynen ontleent te zyn van een paart, dat zyn krib aan stukken byt; maar 't wil zeggen *krab-en byter*, die krabt en byt.

KRIELEN kan zyn een verkorting van *kriemelen*, en dat het zelve met *grimelen*, en *wriemelen*. Van *krielen* is *krio elen*, en *gekrioel*.

KRIEZELTIE is *griezeltje*, voor *gruizeltje*, een *diminutivum* van *gruis*.

KRISP is zo genoemd van 't Latynsche *crispus*, kroes, gekronkelt, om dat de draaden van dat weefzel zich kronkelachtig en oneffen vertoonen.

KRITS, wiens *diminutivum* is *kritzel*, *kriezel*, *kriezeltje*, komt van *kratzen*, en beduid dus een afkrabzel. Zo zegt men, niet een *krits*, of *kritzel*, voor niet een schelfertje, dat men afkrabt, gelyk niet een afschrapzel van een nagel.

KROES is mede van *crispus*, gelyk *krisp*. Maar *kroes* voor beker, gelykt ook naar 't Grieksche *κράτης*, *krataer*, by de Latynen *crater*, een kroes, een beker. Dit zal zo ongerymt en onwaarschynlyk niet voorkomen, aan die weet, hoe dikwyls *t en s* verwisselt worden. Doch waarom zullen wy *kroes* niet by de Hebreëen zoeken? Zy noemen een beker *קוּס*, *coos*, voegt daar

een *r* in, dat niet ongewoon is, en wy zullen onzen *kroes* hebben. Anders ziet ook de Fakkels, bladz. 193.

KROM ziet in de Fakkels, bladz. 193. Dit kan ook zyn, met tusschenvoeging van een *r*, uit het Grieksche *καμπτεν*, *kamptein*, buigen, krommen. *Καμπη*, *kampae*, was een bulging kromming; en daar toe kan men *kramp*, en *krimpen*, brengen. Ziet de Fakkels in *Kramp*, bladz. 190. en *Krimpen*, bladz. 192.

KROOS is in *endenkroos*, *ganzenkroos*, enz. en beduidt het ingewand, of den afval. Hier in schynt men te hooren 't Hebreuwsche *כרס*, *cerees*, de krop, het ingewand.

KROT hoort men by ons wel in die spreekwyze van een meisje, 't is een *erge krot*, overeenkomende met 't is een *slimme pry*. Zommige zeggen met een belachelyke verbaastering daar voor *karoot*, en *krauwat*. Dit is overgebleven van den ouden Afgod der Saxen *Krodo*, uitgeroeit van Keizer Karel de Groote. Zyn naam wierd naderhand een spreekwoord van verfoeying, en toegeeigent aan de verachtste en snodeste dingen. Zo noemen de Hoogduitsche een padde noch *krotte*. 't Was een scheldwoord *du krotenteufel*. In zulke spreekwoorden word de zin wel verzacht. Op die wyze maakt men wel vleywoorden, als men een kind dus toespreekt, *myn schelmteje*, *myn hondje*, enz. Zo is het ook met dat *krot* gelegen.

KRUIN ziet in de Fakkels, bladz. 195. Dit *kruin* zal zyn een verkorting van 't Grieksche *κρανιον*, *kranion*, by de Latynen *cranium*, 't herssenbekken, de hooftschedel.

KRUIWAGEN gelykt naar *kruidwagen*, om dat men 'er groente mee voert. Doch ziet de Fakkels in *Kruyen*, bladz. 196.

KRYGEL, krakeelachtich, vechtzuchtig, is van *krygen*, oorlogen. *Krygel* word gezegt als dertel, vermetel, enz.

KUDDE leide ik af van *hoeden*, by de aalouden *hudan*, of *hutan*. Ziet de Fakkels in *Hond*, bladz. 147, en hier voor *Hoeden*. Hier van wierd gevormt *gebude*, *gehute*, 't geen gehoed word, de *hoedelingen*; en daar uit komt door verwisseling

ling van 't voorzetzal *ge* in *k*, als dikwyls gebeurt, *kudde*. *Kudde* is dan te zeggen het gehoede, hoedvee; en dus past die naam alleen op beesten, die gehoed worden, en wel met hoopen te zamen. De Hoogduitschen noemen een kudde *herde*, van *herden*, dat ook hoeden beduid. Ziet de Fakkelt in *Herder*, bladz. 140. Vermits *d* en *j* dikwyls verwisselt worden, zegt men *hoeyen*, en *hoeden*, gelyk *spoeyen*, en *spoeden*. 't Kan dan ook zeer wel zyn, dat *kooi*, voor hoop, vervormt is van *kudde*, in een *kooi schaapen*, een *kooi ganzen*, enz.

KUIF, een verheven hoofddekzel, schynt vermaagschapt te zyn aan *kovel*, 't geen een *diminutivum* kan zyn van *kuif*, als ware het *kuivel*. Dus kan men *kuif* afleiden van 't Hebreeuwische חַיָּה, *chayah*, bedekken. Ja daar toe kan zelf *huif* behoreen, vermits die op het hoofd gezet word, en *k* en *h* dikwyls wisselletteren zyn. Anders ziet de Fakkelt in *Huif*, bladz. 151. en hier voor, *Kovel*.

KUILEN, rollen, kan zynen grond hebben in 't Hebreeuwische גָּלַל, *galal*, rollen, wentelen. *G* en *k* worden verwisselt.

KUIP ziet in de Fakkelt, bladz. 197. By de Hebreëen is קַיִץ, *jekeb*, een kuip, perskuip, wynkuip. Zouden wy ons *kuip* van dat *keb* niet vervormt kunnen hebben, met afzaaging van het voorste?

KUISCH ziet in de Fakkelt bladz. 197. 't Wortelwoord zal zyn het Hebreeuwische קִישׁ, *kadafsch*, heilig, rein. De *d* is dan uitgeschoven. Het Latynsche *castus* is ook een dochter van die moeder. Ons *kuisch* kan daar van onmiddelyk stammen.

KUISSCHEN, voor reinigen, schoon maken, kan zyn van 't Grieksche καθάρω, vergieren. Men zegt by ons, iets *kuischen* voor uitvoeren, verrichten. Daar mede komt over een iets *klaaren*, 't geen eigentlyk beduid rein maken. Zo is *onkuisheid* onreinigheid.

KUIZEN, voor den kop slaan, gelyk de slachters doen aan beesten, is van 't Latynsche *cutere*, of *caedere*, slaan, kloppen. Dit heeft in *supino cusu*, waar uit ons *kuizen* gevormt is. Hier van heet ook een kolf wel een *kuize*, om dat men daar mede slaat, of kuisst.

KUNNE ziet in de Fakkcl, bladz. 197. Dit gelykt wel naar 't Latynsche *genns*, geflacht. Anders kan het fpruiten van *kennen*. By de Gothen was *kun* geflacht, teeling, en by de Engelfaxen *cennan* teelen, dat na by 't Griekfche *γενᾶν*, *gennān*, teelen komt.

L.

L AAT, fpade, zal ftammen van *letten*, vertoeven, ergens door belet, of opgehouden worden. Daar van is *laaft*.

LAAYEN ziet in de Fakkcl, bladz. 199. Dit zweemt ook naar 't Griekfche *φλόξ*, *phlox*, een vlam, als 'er 't voorhoofd *ph* af is.

LABBEKAK kan verkort zyn van *labbekaak*, gelyk men zegt een *stoute kaak*. Anders *kak* is achter. Ziet de Fakkcl, bladz. 161. Dan beduid het *achterlabfter*, gelyk achterklapfter.

LABBEREN breng ik als een *diminutivum*, tot het Latynfche *labi*, vallen. Het beduid flap hangen en *wapperen*. Zo is een *labberkoeltje* een klein windje, dat de zeilen niet kan uitfpannen, zo dat ze flodderen, en toevallen.

LADEN, belaften, kan fpruiten uit den gemeenen wortel van dat verlōren woord, waar uit de Latynen hun *latum*, gedragen, behouden hebben. *Laden*, *opladen*, is doen dragen.

LAK, een meir, een poel, is van 't Griekfche *λάκος*, *lakkos*, by de Latynen *lacus*. In een anderen zin is *laklaaking*, van *laaken*. Ziet de Fakkcl, bladz. 199. Zo legt men ymand wel een *lak* op.

LAMBERTS NOOT kan dus genoemt zyn naar *Sint Lambert*, dewyl ze omtrent zynen feeftdag plegen ryp te wezen. Of 't kan door verbaftering willen zeggen *Lombardsnooten*. *Lombaards* noemden de ouden wel iets dat groot en vreemd was, naar de *Lombarden*, of *Langbaarden*, een volk, dat uit een vreemden hoek quam, en zich in de wereld bekend maakte.

Ziet

Ziet de Fakkel in *Hellebaard*, bladz. 138. Daar van hebben wy noch *Lombaardsche hoenderen*. Zo zyn *walnooten* Walsche nooten. Ziet de Fakkel, bladz. 426.

LAMPER, een krispen rouwsluyer, kan dus benoemt zyn van 't Grieksche *λαμπερος*, *lampros*, blinkende, om dat het licht daar zeer door schynt

LAMPREI, een prik, is van 't Latynsche *lampetra*.

LAND ziet in de Fakkel, bladz. 200. By de Grieken is *λαιον*, *laion*, eetkooren, dat op het land wast. *Land* word ook dikwyls byzonder voor koorland genomen.

LANGWERPIG zegt men van *lang*. Waarom dus ook niet *hoogwerpig*, *breedwerpig*, *diepwerpig*, *rondwerpig*, enz.? Alleen om dat het 't gebruik niet behaagt heeft dien bywerp daar te geven. Dit *werp* heeft dan een betekening gelyk in *bewerp*, *ontwerp*, enz.

LANS, of *lansje*, gebruikt men tot eene benaaming, gelyk *maat*, *gezel*, *gast*, *gastje*, enz. Dit zoude kunnen voor afgeknipt zyn van *landsman*, met uitwerping der *d*: maar liever, en met behouding der letteren, acht ik dat afgekort van *lansman*, een *lansier*. Ouds tyds plagt een *lans* 't geweer van ruiters te zyn, en deze gebruikte men in de tournooispelen. Men zeide van zulk een lansvoerder ook lansknechten *lanser*, of *lansert*, gelyk piekenier. Klaar bespeurt men daar in *lansier*. *Lans* is van 't Latynsche *lancea*, een speer, uit het Grieksche *λόγχη*, *lonche*. Dit gelykt ook naar *lang*. Een *diminutivum* van *lans* is *lansset*.

LAP ziet in Fakkel, bladz. 201. Dit *lap* is mogelyk de oorsprong van *λαβάρων*, *labaron*, een soort van vaandels.

LARF, *lerf*, voor de tong, heeft men in de spreekwyzen, *de lersf ergens in slaan*, *de lersf te lang laten hangen*. De oude schreven *larve*, en *larue*, dewyl zy *v* en *u* verwerden. Dit komt in letteren, maar niet in zin, overeen met het Latynsche *larva*, een mombakhuis, of spook. Het gelykt ook wel naar 't Grieksche *λαρος*, *laros*, beuzelklap. Doch 't is myns oordeels verbastert en versmolten van 't Latynsche *lambere*, slabben,

dat met de tonge geschied: gelyk met ziet van de honden, met een uitgesteken en krom opgehaalde tong. De *larve* is dan de *slabber*. *B* en *f*, of *v*, zyn wisselletteren, en de *r* is verschoven.

LARIEN, klappen, snappen, stamt van 't Grieksche *λάρος*, *laros*, beuzelklap.

LAST ziet in de Fakkels, blaz. 201. *Last* is verkort uit *landst*, van *laden*. De tusschengeslikte *f* heeft *beladen* tot *belasten* gemaakt, in de plaats van *belaadjen*. Zulk een overtollige *f* ziet men in menige woorden en naamen gevlyt, die dan ook wel een voorstaande wortelletter doet uitvallen, of veranderen. Dus schreven de aaloude Vriezen *sidsa*, voor zeggen. *Willy harkya*, *ende letet joe sidsa*, wilt hooren, ende laat u zeggen. Dan nam de *f* ook wel een *t* achter zich.

LASTEREN ziet in de Fakkels, bl. 201. in *Laster*. Best word dat mogelyk afgeleid van 't Grieksche *λοιδόρειν*, *loidorein*, schelden, lasteren, daar dan een *f* is ingevlochten achter de *d*.

LATEN, by de Hoogduitschen *lassen*, zweemt al wat naar 't Latynsche *licere*, toegelaten zyn. Anders het luid eenigzins naar *laxare*, los maken, ruimte geven. Doch ziet de Fakkels, bl. 202.

LAVAS is van 't Latynsche *levisticum*.

LAVEN ziet in de Fakkels, bladz. 203. Zoude in 't aaloude *chblas*, brood, het Hebreeuwische *לחם*, *lechem*, brood, niet door verbastering schuilen?

LAVEYEN ziet in de Fakkels, bladz. 203. *Labbaeye* was in de oude taal een maaltyd. *V* en *b* worden verwisselt.

LEBBIG, schamper en nadeelig van ymand sprekende, word ook gezegt *leppig*. Het laatste schynt te willen zeggen *leppig*, naar de gewoonte van *leppige*. Ziet de Fakkels bladz. 204, in *Leep*. Maar *leppig* is het zelve met *lebbig*, om dat *b* en *p* verwisselt worden. *Lebbig* is *labbig*, klappig, en *labben* is het zelve woord met *klappen*, daar de *k* afgeworpen is. *Lebbig van ymand spreken*, is dan qualyk, naar de wyze der achter

terklappers. Verelykt Ezech. 36: 3.

LEENEN, *Leenheeren*, en *Leenmannen*, heeft naar 't getuigenis van den Heer Boxhoorn dezen oorsprong. De Graaven stelden over yder dorp eenen Rechter, onder wien alle de inwooners te recht stonden; waar toe hem ook Schepenen waren toegevoegt; gelyk al een gebruik was by de aaloude Duitfchen en Gallen, volgens 't getuigenis van J. Cæsar. Deze dorpen wierden genoemd *Ambachten*, en in 't Latyn van de latere tyden *Officia*, van *officium*, dienst, ambt, dat het aaloude woord *ambacht* vertaalt. Die daar toe aangestelt wierden, noemde men *Ambachters*, en *Officieren*, van 't Latynsche *Officarii*. 't Komt hier van daan, dat de Bailjuwen en diergelyke in verscheide plaatzen noch dien naam dragen. Zo is by ons een *Graaffelyke Officier* bekend. Met tydverloop, wanneer de Graaven van die *Officieren*, of Amptelingen, geld ter leen opnamen, en dat niet konden, of niet wilden afleggen, gaven zy die *Ambachten* of *Officia* eerst te pande, aan die dat geld gefchoten hadden, en daar na tot *Leen*, dat is met een ahangelyk eigendom. Dus wierden, die dat dus gaven *Leenheeren*, en die 't ontvingen *Leenmannen*. Men had in de oude taal ook de betekening van een lyfeigen of knecht, en wierd op zulke toegepast, even als *homo* in 't Latyn der latere eeuwen. Zo zegt men ook *krygsman*, en *krygsknecht*. De zaak zelf wierd genoemd *Leen*, van dat *leenen*, of *verleenen*, waar aan eenige wetten, rechten, erkentenissen en bepaalingen gehecht waren. Die nu zulke *Ambachten* dus gekregen hadden, lieten zich naderhand niet meer *Ambachters* of *Officieren*, maar *Ambachtsheeren* noemen. Zo wierd het geene eerst een bediening of ambt was, daar na een eigendom en heerschappy: gelyk ook de naam van een Heerlykheid uitdrukt een Ambacht, waar over ymand op die wyze Heer is. Zyn 'er noch andere leenbezittingen, ten minsten zal de naam daar van ontstaan zyn, naar de meening van den Heer Boxhoorn. Ik stem wel toe, dat het gezegde de oorsprong van veele leenen is: maar an-

andere waren verleende belooningen van getrouwe diensten; of gunst-en eeregiften, die van den Vorst als ter leen gefchonken wierden. Zo dat hy als Leenheer het oppereigendom aan zich behield, en de Leenman dit onder zynen Heer bezat en gebruikte; waarom zulk een goed in verscheide gevallen tot den Leenheer wederkeerde, en dus maar als geleent was.

LEEP ziet in de Fakkelt, bladz. 204. Dit schynt ook wel voor afgeknipt te zyn van 't Latynsche *lepidus*, gesleepen, aardig.

LEEREN ziet in de Fakkelt, bladz. 204. De Hoogduitfchen onderscheiden *lehren*, *docere*, onderwyzen, van *lernen*, *discere*, geleert worden. Dit ontbreekt onze taal.

LEI, een *schalie*, ziet in de Fakkelt, bladz. 208, in *Leye*. *Lei* kan ook gevormt zyn van 't Griekfche *λάας*, *laas*, verkort *λας*, *las*, een fteen, uit *λίθος*, *lithos*. Immers leyen worden geklieft uit een foorte van fteen. Doch ik houde my lieffft by 't gezegde in de Fakkelt.

LEIDEN zal vermaagfchapt zyn aan 't oude *lyden*, doorgaan, overgaan, voorbygaan. Ziet de Fakkelt, in *Overlyden* bladz. 269. Zo zyn veele woorden met eenige verandering in klinkletteren gevormt, om daar aan de kracht der Hebreuwfche woorden in *Hiphil* te geven. By voorbeeld, *vellen* is doen *vallen*, *drenken* is doen drinken, *leggen* is doen leggen, enz. Dus is ook *leiden* doen *lyden*, of voortgaan. Zoude dat *lyden* wel verbaftert zyn van 't Latynfche *labi*, voortglyden? *Cito pede labitur atas*. *B* is dan in *d* verwiffelt. Van dit *lyden*, gaan, is *leder*, waar langs men op en afgaat, voor *lyder*. Dit gevalt my noch beter, dan 't geen ik over *leeder* zeide in de Fakkelt, bladz. 203. *Ladder* is verbaftert.

LEISEN noemde men de Heilige lofzangen en liederen, die in de kerken ouds tyds gezongen wierden. In deze quam dikwyls tot een fluitregel *Kyrie leis*, dat, uit het Griekfch verbaftert, zeggen wilde; Heere, ontferm u onzer. *Leis* is daar achter afgeknipt.

LEMMER ziet in de Fakkelt, bladz. 206. By de Grieken was *έλασμα*, *elasma*, of *έλασμένη*, *elasmene*, ook een lemmer.

Daar

Daar van zullen de Latynen hun *lamina* gesmeed hebben.

LENDEN ziet in de Fakkels, bladz. 206. *Lenden* gelykt wel naar *leenen*, leunen, om dat in de lendenen zonderling de kracht des lichaams is; dat ook daar op steunt en leent in 't gaan, staan, en zitten.

LENS ziet in de Fakkels, bladz. 206. Zoude dat wel vermaagfchapt zyn 't aan Griekfche *λίνω*, *lucio*, of *λίνω*, *lufai*, loffen?

LENTE ziet in de Fakkels, bladz. 206. De Saxen noemden de Lente *Lenct*, en *lengten*. Dit zoude kunnen zien op het lengen der dagen, en ons Lente daar van verbaftert zyn.

LENZEN kan zyn *lynfen*, met een ingefchoven *f*, of *z*, van *lyn*. Zo paf *inlenzen*, en *uitlenzen*, op fchepen, die met een touw, of lyn, in en uitgetrokken worden. Zoude ook daar van een uitgetrokken of uitgeledigde pomp wel *lens* geheeten zyn? Maar *lenzen* mogt ook wel zyn *lengzen*, allengskens en langzaam voortvarén. Zo *lenzen* de Schippers alleen wel met de fok binnen.

LEPPEN zal zyn van 't Griekfche *λάπτειν*, *laptein*, ook *λαπάζειν*, *lapazein*, florpemde drinken. Ziet ook de Fakkels in *Lepel*, bladz. 207.

LESSCHEN kan afftammen van 't Griekfche *λέγειν*, *legein*, doen ophouden, door inlaffchen van een *f*. Immers *legsein* en *lesschen* verfchillen weinig.

LESSE is van 't Latynfche *lectio*, lezing.

LEVEREN zal eigentlyk zyn toewegen, van 't Latynfche *libra*, een waag. De Franfchen vormden daar van *livre*, en *livrer*. Zo levert men ymand zyne gekochte waare, door die toe te wegen. Maar dit woord leveren word ook in een ruimer zin overgebracht.

LEUYEREN is een *diminutivum* van *luycn*, by Hoofdleyer zyn. Ziet de Fakkels in *Ley*, bladz. 208.

LEWERIK, ook vervormt tot *leuwerk*, zegt in onze taal niets, dat op dien vogel paf. Zoude dat wel verbaftert zyn uit *kleverik*, van *kleveren*, opwaards klimmen, om hoog ftygen

gen: 't geen de lewerikken plegen te doen, wanneer zy zingen. De *k* is dan afgeworpen, mogelyk tot gemakkelyker uitspraak, als in *labben*, van klappen. Ik laat oordeelen aan kundigen, of deze giffing door den beugel kan. Anders heb ik niet tegen *loverik*, als uitleggende het Latynsche *alauda*, van *laudare*, loven, pryzen. *Loverik* is dan lofvoegel, om dat de lewerik zonderling, op zyne wyze, door zynen zang den Schepper looft. *Rik* is een Duitsche uitgang.

LEZEN word, gelyk het Latynsche *legere*, ook genomen voor uitnemen, en t'zamenbrengen. Zo leeft men drijven. Zoude die zin niet kunnen overgebracht zyn tot het lezen van boeken, vermits men de letteren tot woorden, en de woorden tot eene rede daar uit byeenbrengt?

LICHAAM ziet in de Fakkelt, bladz. 209. In 't Arabifch beduid *lichâm* vleesch. Dit zal miffchien spruiten van 't Hebreuwfche לֶחֶם , *lechem*, brood; maar dat ook genomen word voor allerlei spyze, en dus mede voor vleesch. Spreuk. 27: 27. Brood is de staf des lichaams.

LICHT, het tegendeel van zwaar, (ziet in de Fakkelt, bladz. 209) kan door verbuiging van den uitgang, als meer gefchied, verbaftert zyn van 't Latynsche *levis*, licht. *Leu* word *lef*, en *f* verwiffelt in *ch*, gelykt *kraft* in *kracht*.

LICHTEKOOI noemt men een lichtvaardig vrouwmensch. Wat *licht* zeggen wil, is bekent, dewyl zulke in de weegfchaal der deugd te licht vallen. Maar hoe komt *kooi* hier te pas? By de Grieken was κοίτη , *koite*, een ligplaats; en wy zeggen daar van, *te kooi gaan*. Anders, zoude dat wel zien op het Latynsche woord *coitus*, byflaap, van *coire*? Maar! waarom zouden wy ook niet mogen denken op *keu*, een verken, uit het Griekfche κῆ , *koi*? Ziet de Fakkelt in *Keu*, bladz. 170. Immers past de naam van verken op een hoer, en zy is dus een licht verken.

LID, een dekzel op een kift, kan, enz. waar mede dat word gefloten, kan achter afgekapt zyn 't van Hebreuwfche לִד , *deksel*, een deur.

LILLEN ziet in de Fakkcl, bladz. 211. Waarschynlyk is *lillen* het zelve woord met *rillen*. *R* en *l* worden verwisselt. Dit is ook *trillen*.

LINNEN ziet in de Fakkcl, bladz. 211. *Linmen* is eigentlyk een *adjectivum*, iets dat van *lyn* is, gelyk *wollen*, dat van *wol* is.

LITZE, *lijse*, ziet in de Fakkcl, bladz. 212. Het oude *litsen*, binden, was door een regelmaatige vervorming van 't Latynsche *ligare*, binden. De uitgang *are* is afgesnoeit, en in de plaats aan *lig* gehangen de Duitsche steert *sen*, met een voorgehechte *f* voor *en*. Dus quam daar uit *ligsen*, en met een kleine verandering *litsen*. Even zo maakten de Vriezen van 't Latynsche *ingere fingsen*, 't geen wy veinzen noemen.

LOENS zegt men van zien. 't Is ter zyden uit, of scheel zien. Zoude *loens* wel verbaftert zyn van *links*, 't geen men ook zegt *lusts*. Ziet de Fakkcl, bladz. 211. *Links* staat tegen recht. Vergelykt Spreuk 4: 25, en 10: 2. Scheele zien links, dat is, niet recht uit. Maar ik twyfel nauwelyks, of *loens* wil zeggen *luimen*, als een luimer. Ziet de Fakkcl in *Luimen*, bladz. 216. Dikwyls worden *oe* en *ui*, *m* en *n* verwisselt.

LOER ziet in de Fakkcl, bladz. 212. *Loer* gelykt wel naar *loeren*, en zoude dus het zelve zyn met *luimer*. Maar *loer* kan ook verkort zyn van *lodder*. Op 't Latynsche *latro*, een straat-schender, wil ik niet denken. By de Grieken was *λῆρος*, *leros*, beuzelklap. Hier van is *larie*, mogelyk ook *larve*, een snap-tong, en *lariem*, voor klappcyen, gevormt. Wil men *loer*, en *loeris*, ook by dat gezelschap voegen, ik mag 't lyden. Doch het gebruik heeft den *loer* tot een botterik gemaakt. Liefst denk ik, dat *loeris* verbaftert is van *lonks*, uit *lonken*. Wat wortel dat heeft, weet ik niet.

LOMP, een vodde, een slet, kan gescheurt zyn uit het midden van 't Grieksche *τολύπη*, *tolupa*, dat mede die betekening heeft. *λυπ*, *lup*, word *lomp*, door tusschenvoeging van een *m*, als meer gebeurt. Dus is *maag* uit het midden van *stomachus* geternt. Ziet ook de Fakkcl, bladz. 213. *Lomp* zou-

de ook kunnen vermaagschap zyn aan *lap*.

LOEYEN ziet in de Fakkelt, bladz. 213. Dit is *luyen* voor *luyden*, geluid geven: gelyk *snoeyen* is *snyen*, voor *snyden*. By ons zegt men, het kalf *luid*, voor loeit.

LONT ziet in de Fakkelt, bladz. 213. Myns erachtens kan *lont* best afgeleid worden van 't aaloude *onten*, ontsteken, ontvonken, waar toe een lont gebruikt word. Dus is *lont* vermaagschap aan *tontel*. Ziet de Fakkelt bladz. 376, in *Tintel*. *L* is een voorzettel, gelyk in *lommer* van *umbra*. *L*.

LOOG ziet in de Fakkelt, bladz. 214. *Loog* zoude mogelyk ook kunnen verbaftert zyn uit *lix*, in 't Latynsche *lixivium*, loog. Zy wierd ouds tyds ook genoemd *leкке*, misschien van *lekken*, zypen, en zo hieten zy ook *pis lekke*.

LOOK is voor afgeschilfert van 't Grieksche *λαχων*, *lachanon*, dat in 't gemeen moeskruid beduidde. Die naam word by uitnemendheid aan *look* toegeegent. Men weet in wat achting *look* al van ouds by de Joden en andere volkeren geweest is. De Egyptenaars hadden dat tuingewas ook onder hunne Goden. *Look* is in 't Hoogduitsch *lauch*, en 't was in 't aaloud Engelsaxisch *leac*, en *leach*, dat na by *lach* uit *lachanon* blyft.

LOOM ziet in de Fakkelt, bladz. 214. *Loom* is ook te vinden in 't midden van 't Latynsche *clumbis*, ontlendent.

LOON ziet in de Fakkelt, bladz. 204. in *Leenen*. Dit kan ook wel gebragt worden tot het Grieksche *λύνειν*, *lucien*, los maken, betalen, gelyk *solvere* by de de Latynen. *Loon* zegt dan betaaling.

LOOP noemt men een roerbuis, om dat men den kogel daar op laat loopen.

LORSEN word gemeenlyk gevoegt by borgen, als van een gelyke betekening. Dit zal spruiten van *lor*, of *leur*, een geringe slechte zaak, die weinig waard is. *Leuren* is zodanige dingen gaan uitveilen, en *lorfen*, met een ingefchoven *f*, de zelve borgen.

LOT ziet in de Fakkelt, bladz. 215. De Hoogduitschen zeggen *loß*. *S* en *t* zyn wisselletteren. Dit gelykt wel naar 't Latynsche:

tynsche *lis*, twiſt, die door 't lot geſlift word. Spreuk. 18: 18. Dit zy eene letterspeling, gelyk 'er meer gevonden worden.

LOVEN, pryzen, is verbogen en verbaſtert van 't Latynſche *laudare*, pryzen, met geen kleine letterverandering. De *d* is verwiffelt in *v*, en de Latynſche uitgang verplooit tot een Duiſchen. Dus is van *laudare loven* verſmeed. De Latynen werpen zelf de *d* uit in *laus*, waar van ons *lof* is. *Loven* van koopwaaren ziet in de Fakkell, bladz. 215.

LUIDEN, lieden, ziet in de Fakkell, bladz. 215. De aaloude Engelfaxen zeiden *leodi*, voor luiden, dat nader is by 't Griekſche *laoi*, volkeren. Voor *liumunt* hebben de Hoogſchen noch *fam und leumunt*. Hier van is hun verleumbden, beſtaſteren, beliegen.

LUIDEN, *lujen*, ziet in de Fakkell, bladz. 216. Zoude dat *luiden* wel zyn van 't Griekſche *κλυδων*, *kladoon*, een gerucht, met afwerping der *k*? *κλυδς*, *klutos*, was luidruchtig, wiens ſtem men verre hooren konde. Hier van hadden de Latynen *inchtus*, beruchtigt, vermaard.

LUIPAARD is van 't Latynſche *leopardus*.

LUIS ziet in de Fakkell, bladz. 217. De Grieken noemden een klein wormken *luſſa*. Is dat niet tot ons *luis* overgebracht? Van *pediculus* vormden de oude Franſchen *poulx*, dat geen kleine verſmelting is. Nu zeggen zy *pou*. De *l* word uitgeworpen, en de ſteert afgeknot. Dus maken zy van 't Latynſche *pulex*, een vlo, *puce*. Men ziet ook uit dit ſtaaltje, hoe de woorden verandert worden, zo dat de moeders zelf door zulk een verbaſtering die ontlekene kinderen nauwelyks meer voor de haare konnen kennen.

LUIBOS word zo genaamt, om dat zulke ongehavende het hair, wel ſtyf van vuiligheid en neeten, ongekamt en verwert laten, zo dat dit gedierte daar in kan gaan weiden, als in een boſch. Men zegt ook *luispook*, en *luiszak*, dat het zelve is.

LUISTEREN ziet in de Fakkell, bladz. 217. Dit zweemt:

zo wel wat naar 't Latynsche *susurrare*, zuizen, mompelen; als *s* en *l* verwisselt word. De Engelschen zeggen *listen*. Ons *luisteren* zal een *diminutivum* zyn, voor *luiafteren*. Zo beduid het een klein geluid maken, gelyk door zachtjes te spreken geschied. Dus *luistert* men ymand iets in 't oor. Maar *luisteren* zegt ook opmerken, door scherp toehooren naar zulk een zacht spreekgeluid. Men zegt voor *luisteren* elders ook *fluisteren*.

LUL, een pypkannetje, waar uit de kinderen den drank zuigen, is van *lellen*, dat in de oude taal ook zuigen betekende. Ziet de Fakkel in *Lellen*, bladz. 206. Maar *lel* in *oorlel*, enz. kan afgeleid worden van *lillen*, om het licht bewogen worden. Ziet hier voor *Lillen*.

LUNZE, een radspie, kan mogelyk haar wortel hebben in 't Grieksche *λύειν*, *luēin*, *λύσαι*, *lusai*, los maken, om dat door 't uittrekken het rad word los gemaakt.

LURVEN is in 't spreekwoord, *ymand by de lurven vatten*. Dit *lurven* komt ongetwyfelt van 't Latynsche *larva*, een mommegryns, en beduid dus zulk een by zyn maskertuig aangrypen, zo dat men voor dien bullebak niet vervaart is.

LUTTEL, en een *lutje*, voor een *lutteltje*, word elders gezegt voor weinig, en een weinigje. Anders is *luttel* ook klein. Dus schryft Willeramus: *Fahent uns thie luzzelon vohan*, dat ze ons die kleine vossen vangen. Men kan denken, of dat niet verbastert is van 't Grieksche *ἔλαχος*, *elachus*, klein, waar van *ἐλάσσειν*, *elassoon*, minder, gevormt is. *S* en *t* worden verwisselt. Anders, *luttel* kan gebragt worden tot het Grieksche, *λίτος*, *litos*, gering. Hier van zeiden de Vriezen *lytse*, klein, door hunne *s* daar in te schuiven achter de *t*. Dus ziet men wat *lyze*, *lyzig*, voor zacht, allengskens, zeggen wil, zo men dat niet liever afleid van 't laatstgenoemde. Zekerlyk 't is niet vreemder, dat onze voorouderen dus *klein* in *luttel* ontleent hebben van de Grieken, dan dat ze *groot* daar van overgenomen hadden in *micbol*, *mibil*, *mickel*, zo schryft Willeramus.

LY staat tegen loef. Hy is *in de ly*, die beneden den gunstigen wind is. Dus is *ly* van lyden, de lydende zyde. Zo is *in de neer* in de neder zyde, in 't laager.

LYDEN zweemt wel naar 't Latynsche *ladi*, beledigt worden. Doch ziet de Fakkell, bladz. 218.

LYDEN, voorbygaan, ziet in de Fakkell, bladz. 218, en 269. Dit zoude wel kunnen zyn van 't Latynsche *labi*, vallen, glyden, voor *gelyden*, met verwisseling van *b* in *d*.

LYK, ziet in de Fakkell, bladz. 219. By de Grieken was *λέχος*, *lechos*, een bed, of doodbaare. Of dit zo by geval is, of uit eenige aaloude taalverwantschap, kan men overwegen.

LYK is een uitgang en aanhangzel van zeer veele *adjectiva*, die de zelve tot *adverbia* maakt, b. v. *deugdelyk*, *gevaarlyk*, *zaliglyk* enz. Dit is afgekort van *gelyk*, en drukt uit een gelykvormigheid of overeenkomst met de deugd, enz. en zegt dus de wyze.

LYKDOORN kan willen zeggen *gelyk doorn*, dat is, gelyk een doorn, om dat die zo steekt; of *liddoorn*, een doorn in een lid. 't Best zal zyn *lyddoorn*, als *lydteken*. Ziet de Fakkell, bladz. 216.

LYST ziet in de Fakkell, bladz. 220. Dit kan mogelyk ook gebragt worden 'tot laten, by de Hoogduitschen *lassen*, om dat iets daar mede afflaat, of eindigt.

M.

MAAGD ziet in de Fakkell, bladz. 221. en hier achter in *Meissen*. *Maagd* word daar afgeleid van *borst*, en drukt de vrouwelyke kunne in 't gemeen uit. Maar het gebruik eigent dat nu alleen toe aan vrysters, en dienstmaagden, ook genoemt *jongwyven*. Men pleegt tot den huisdienst geen getrouwde vrouwen, maar ongehuwelykte dochters te gebruiken. Zoude men anders niet wel mogen vermoeden, dat *maagd* was uit de laatste lettergreep van 't Hebreuwfche מַגֵּד, *gaal*

gnalmah, een maagd, en dienstmaagd van *מַמְה*, *amah*, een dienaares? Keurt men dit af, ik wil 'er geen kamp om aangaan.

MAAG, verwant, bloedvriend, acht ik te stammen van 't Hebreeuwfche *מַגַּם*, *megnajim*, de buik, de ingewanden. Dit word, ten opzichte van de voortteeling, zo aan mannen als vrouwen toegepast. Ziet 2 Sam. 7: 12. Jef. 48: 19. Gen. 25: 23. Psalm 71: 6. Zo noemde Paulus in eenen vergeestelykten zijn Onesimus zynen zoon, en ook zyne ingewanden. Philem. vs. 10, 12. *Magen* zyn dan die uit de zelve ingewanden, of ouderen, middelyk of onmiddelyk, voortgekomen zyn.

MAAL, een zak, kan zyn van 't Griekfche *μαλλός*, *mallos*, een wollige vacht, waar van men die maakte. Zo heeft men nu holsters.

MAALTYD ziet in de Fakkelt, bladz. 221. De aaloude Vranken hadden, volgens 't getuigenis van W. Lazius, *de Migrat. Gent.* in de Salifche Wetten, *Mannire ad mallum*, maanen tot het maal, dat is, tot het Gericht vermaanen, noodigen, of dagen. 't Was de gewoonte by hen, dat de Eifcher de Rechters moest onthalen, tot dat de zaak uitgewezen was. Won hy 't geding, dan moest de Verweerder het betalen. Wanneer dan de Rechters vergadert waren, en de maaltyd toebeleid was, wierd de gedaagde voor de Rechters geroepen, om zyne zaak te verandwoorden. Bleef zulk een achter, dan wierd hy op de zelve wyze geroepen tot het tweede, of derde maal, enz. Nu noemt men dat een eerste, tweede, derde *citatie*, of *daging*. Hier van zal die spreekwyze, *voor de eerste, tweede, of derde maal*, by ons noch overig zyn.

MAANEN ziet in de Fakkelt, bladz. 223, in *Maan*. By de Grieken en Romeinen wierd niet alleen woeker by de maanden gegeven; maar zelf wel van dag tot dag.

MAAR, *maare*, ziet in de Fakkelt, bladz. 223. Dit zoude ook konnen achter afgeknepen zyn van 't Hebreeuwfche *מַאֵר*, *amar*, zeggen. Zo worden dikwyls Duitsche woorden gevormt uit de eerste of laatste lettergreep der Hebreeuwfche grondwortel, en de andere afgekapt. Het zelve geschied in an-

andere taalen, b. v. de Spanjaards maken van 't Latynsche *Domini*, Don; van *Canis*, can.

MAAS, de bekende stroom, zoude tot een oorsprongbron kunnen hebben 't Hebreeuwſche מַי, *majim*, water, by de Egyptenaaren *mo*, gelyk de Latynen zeggen *Mosa*. Zo was ook *A* water, en de eigen naam van verſcheiden rivieren. Ik wil echter niet beweerden, dat *Maas* en diergelyke benaamingen onmiddelyk uit het Hebreeuwſch vloeeyen; maar giffe alleen, dat daar in de grondwortel der betekening ligt, die van de aaloude Duitschen is overgenomen.

MAGER ziet in de Fakkell, bladz. 225. De eerſte ſtamwortel zal zyn 't Hebreeuwſche מוּח, *mouch*, dun zyn. *Er* is een uitgang.

MAL ziet in de Fakkell, bladz. 226. De Heer Boxhoorn merkt aan, dat *mal*, of *mel*, in de taal der Schythen betekende een Dicht. 'o was *Biarkamal* te zeggen een gedicht van *Biarka*, een van hun oudſte en beroemſte Dichters, of dat opgeſtelt was naar zynen trant. Koning *Regner Loobrog* ſtelde dat woord *Biarkamal* tot den titel van zyn gezang. Dit *mel*, *mal*, komt overeen met het Griekſche *μῆλος*, *melos*, een gedigt. Of de Schythen, of de Grieken, de oudſte brieven van eigendom aan dat woord hebben, ſtaat niet aan myne uitspraak. Ik zeide echter myne giffing in de Voorreden. Zekerlyk is dat geſchept niet uit de Hengſtebron van den berg Parnas; maar uit het Hebreeuwſche מַל, *milleel*, ſpreken. מִלָּה, *millah*, was een geſproke reden, gelyk by de Grieken *ὁμιλία*, *homilia*. In 't overneemen is dan de betekening wat verandert. Maar zoude het vandit *mal* zyn, dat 'er by de Dichters dikwyls vry wat van 't *mal* onder loopt?

MALIE, een ring, een oog, kan zyn van 't Latynſche *macula*, een vlek, vermits het gat daar in als een vlek is.

MALLE, bekend by de Vlamingen en Zeeuwen, is een maate. In 't Deenſch is *maate* meeten. Zo zeggen de Yſlanders, *eg male*, ik meete.

MALSCH zie in de Fakkell, bladz. 227. Hier komt ook naby het Griekſche *μαλακός*, *malakos*, zacht, week.

MAN ziet in de Fakkell, bladz. 227. *Man* kan gebragt worden tot het Griekſche *μῆνος*, *menos*, ſterkte, waardigheid. De aal-

ouden zeiden ook *mon*. Daar op past het Latynsche *monere*, vermaanen, indachtig ma^len, om dat de man den gellachtnaam doet blyven. Otfried zegt *mannalichan*, voor elk man. *Daz mannalichan ruarit*, dat mannelyk, man voor man, yder man, roert, raakt, betreft. Dus spreken wy, *hoofdelyk*, hoofd voor hoofd, elk hoofd. By de aaloude Hoogduitschen was *man* ook *mond*. Hier van is dan *mondelyn* een *diminutivum*. Ziet de Fakkelt in *Memboor*, bladz. 241. Dus ziet men ook wat *mondig* zeggen wil, naamelyk zulk een, die de mannelyke jaaren bereikt heeft, en mannendeeg is geworden.

MANGEL, voor gebrek, kan mogelyk zyn afkomst re^lenen van 't Hebreuwsche *מגל*, *magnal*, overtreden. *Mangel* overtreed de mate door te weinig. *מגל*, *magnal*, is overtreding. Hebben de Latynen daar van niet hun *malum*, quaad. Men kan 't Hebreuwsch ook lezen *maal*.

MANGELLEN ziet in de Fakkelt, bladz. 227. Dit past eigentlyk op 't verwisselen der waaren. *Mangelen* kan stammen als een *diminutivum* van 't aaloude *mangs*, of *manges*, onder, tusschen, 't geen men noch hoort in Gelderland en Overyssel; doch meest by de boeren. Dus is *mangelen* onder of tusschen malkanderen ruilen.

MANK ziet in de Fakkelt, bladz. 228. Hier van is *verminken*. *Minke* was in de oude taal verminking.

MARBEL, of *merbel*, is dus genoemd van *marmar*, ook *marber*, de stoffe van zulke speklklootjes.

MARK was in de aaloude taal een grens, uit het Latynsche *margo*, de rand. Daar van was *Markgraaf*, die over zulk eene grenspaal 't opzicht hadde. Deze wierden wel met paalen afgetekent. Hier van word *mark*, *merk*, voor teken, en *merken* voor tekenen gestelt. Dus is dat woord van landen of akkers tot andere dingen overgebracht. Ziet ook de Fakkelt, bladz. 120, en 480.

MARKT, verkort *markt*, de plaats, op welke men opentlyk waaren verkoopt, en de gangbaare prys waar voor, stamt oorspronglyk van 't Hebreuwsche *מכר*, *macar*, verkoopen. Daar

VAN

van is ook 't Latynsche *merx*, en *mercatus*.

MASSE, een deegklomp, schoon dat ook wel in een ruimer zin gebruikt word, is by de Latynen *massa*, en dat van 't Grieksche *μασσω*, *massein*, kneeden, mengen.

MATRES kan zeer wel zyn van 't Fransche *maitresse*, vryster, liefste, eigentlyk meestres, uit het Latynsche *magister*, meester; vermits minnaars zich aan zulke plegen te ver slaaven. Doch 't verdient al opmerking dat *maeres* by de aaloude Kelten, was een boel, eenbyzit van een vóornaam man. Wilde men *matres* daar toe brengen, dan zoude 'er maar een *t* tusschen te schuiven zyn.

MATZEN ziet in de Fakkelspel, in *Schaakspel*, bladz. 315. Zoude men dat niet mogen afleiden van 't Hebreuwfche מַחַץ, *machatz*, breken, slaan, bloedig maken? Wie kan twyfelen, of ook de Hoogduitschen hebben daar van hun *metzgen*, voor slachten? *Matzhammer* was een heirbyl. Ja, mogelyk is *mes* van *matzen*. Ik zal by deze gelegenheid myne bedenking zeggen over 't bastaardwoord *massacrerem*, overgenomen van het *massacrer* der Franschen. Zy hebben dat ontleent van de Duitschen en Latynen. *Matzen* was in de aaloude taal der eerste, als even gezegt is, slachten, ter neder maken. *Sasra* was by de Latynen ook *diris devovere*, verbannen, ter dood toeëigenen, vervloeken. 't Zegt dan ymand als eenen verbannen, zonder genade of ontferming, 't leven benemen, en uitroeyen. *Massacre* is dan juist het zelve met het Hebreuwfche מַחַץ, *cherem*, een uitroeying. Derhalven is dat woord van meerder nadruk, dan veele weten. De Franschen hebben wel meer zulke gekoppelde woorden uit dietwee taalen. Ziet hier voor in *Arkebuse*.

MEENEN, waanen, heeft mogelyk zynen oorsprong van 't Griekfche *μῆνος*, *menos*, 't gemoed. In dien zin is ook *mens* by de Latynen meening, gevoelen.

MEEREN, *maaren*, ziet in de Fakkelspel, bladz. 479. Maar dit *meeren*, voor met touwen aan den kant vast maken, kan zeer waarschynlyk stammen van het aaloude Saxifche *meare*, de kant, uit het Latynsche *margo*.

MEESMUILEN is den mond een wenigje tot lachen trekken. 't Zal genomen zyn van een *mees*, een zeer klein vogeltje. Zo noemt men een klein teer menschje een *pimpelmeesje*. Ziet de Fakkelt in *pimpelmees*, bladz. 278.

MEESTE ziet in de Fakkelt, bladz. 229. Dit zweemt ook naar 't Griekfche *μέζωv*, *meizoon*.

MEESTER ziet in de Fakkelt, bladz. 229, en hier voor in de Voorreden.

MEINEEDIG ziet in de Fakkelt, bladz. 230. De oude Vriezen zeiden *mena edis*. *Zo is hy dis mena edis*, zo is hy des, dies, daar van meinedig.

MEISSEN, *meid*, maagd, zo veel als *meidjen*, *maagden*, met een tuffchengeflanfte *s*, en uitgeworpen *d*, zoude konnen gebragt worden tot het Griekfche *μαζος*, *mazos*, de borst, de mam, en ook een voedster. Van dat *mazos* hadden de *Amazonen* haaren naam, die uitdrukte borstlooze, om dat ze, zo de ouden verhalen, zig de eene borst, tot bequamer wapenhandel, lieten afzetten, of verschroeyen. In 't aaloud Hoogduitsch was *manzon* een vrouwenborst. Dus schreef Tati-anus: *Inti thie manzon, thie thu sugi*, ende de borst, die gy zuigt. Zy hieten Heldinnen *mazzen*. Ik twyfel niet, of dit *μαζος*, *mazos*, stamt van 't Hebreewfche *מָז*, *masoon*, spyze. Tot voedzel zyn de borsten aan de vrouwen voor de zuigelingen gegeven. Doch het gebruik heeft den naam van *meisfen* aan jonge en ongehuwde vrouwsperfoonen toegeeigent. Een *diminutivum* is *meisje*, *meidsje*. Ik denk, dat daar van ook *maagd* verbaftert is, schoon het gebruik door dien naam nu ook meer betekent. Hier verdient ook opmerking, dat *meithrin* in de taal der aaloude Schyten was voeden, opvoeden. En by de Kimbren was *Mey* een vryfter, een maagd. *Meyar wadum skal mange trua*, vrysters woord zal niemand vertrouwen. Zoude hier in geen grondgemeenschap zyn?

MELOEN is dus genoemt van 't Griekfche *μήλον*, *melon*, of Latynfche *malum*, een appel, waar na een meloen gelykt.

MEN-

MENGELEN is een *diminutivum* van *mengen*. Ziet de Fakk^{el}, bladz. 231.

MENSCH ziet in de Fakk^{el}, bladz. 231. Willeramus schryft *An menniskon gesichta*, aan menschen gezicht. *Mennisko* is ook by hem mensch. In 't aaloude Engelfaxifch las ik: *Monigra mennifera misdada bote gesetten*, menige menschelyke misdadden boete zetten.

MERG ziet in de Fakk^{el}, bladz. 232. *Marg*, *merg*, gelykt ook naar 't Latynsche *marga*, mergel, waar mede men 't land mest. Dit zoude dan van de akkers tot de beenderen overgebragt zyn. Job. 21: 24. Doch ik houde het met het gezegde in de Fakk^{el}.

METWORST is vleeschworst. Buiten twyfel is dit *met* verwant aan 't Engelfche *meat*, spyze, kost, vleesch. By de Franschen is *un met* een spyze, een tafelgerecht. Dit behoort tot een gemeenen oorsprong.

MEUKEN zal zyn van *murw*, voor *murwen*; of mogelyk van *merg*. Anders mag men denken op 't Latynsche *mollire*, weeken, zacht maken. Doch dan zoude de verbaftering vry groot zyn.

MEUYEREN, *muyeren*, waar voor zommige ook zeggen *wodderen*, is buiten twyfel verbaftert van 't Latynsche *moderari*, maatigen, bezadigen. *D* word verwiffelt in *j*, als in *spoeden*, en *spoeyen*. Anders beduid *muyeren* ook wel mengen. Dan zal 't zyn van het Latynsche *miscere*, mengen.

MEYER was in de oude taal *meester*, heer, gebieder, bewindsman, opziender. Dusdanig een noemden de aaloude Kelten *Maer*. Zo heeft men noch *de Meyery van den Bosch*, enz. *Dui-meyers*, enz. Veele aaloude Duitfche naamen waren daar van te zamengeftelt, b. v. *Volmar*, Volkmeier, anders *Volker*, Volkheer, *Chondomar*, Hondmeyer, *Valdomar*, Waldmeyer, *wald* is woud, *Dietmar*, Dietmeyer, *diet* beduid volk, *Luidmayer*, het zelve. *Mayer* is van 't Latynsche *major*, meer, grooter, ouder; of anders van 't Duitfche *meer*, *meerder*. Zoude ymand niet mogen giffen, dat daar in schuilde

mar, *beere*, *meeſter*, 't geen de Rabbynen van de Babyloniers geleert hadden? Dan zoude dit een ſpruit zyn van een aalouden Hebreewſchen grondwortel. *Meyer* is elders ook een pachter, en *meyerhof* een pachthof, of dat onder opzicht en beſttering ſtaat. Zulk een opziender noemt men in Zeeland een *kaſtelein*.

MIK ziet in de Fakkel, bladz. 235. Dit wil mogelyk zyn *mirk*, van *merken*. Zo is *kaak* van *kyken*.

MIKKEN, voor ergens op doelen, zweemt in klank wel naar 't Latynſche *micare*; doch de betekening is anders. Ik breng het tot *mirken*, voor merken, daar dan de *r* uitgeſleten is. Men voegt *mikken* by *kikken*, in 't ſpreekwoord, *by dorſt niet kikken noch mikken*, dat is, gantſch geen geluid maken. Van *kikken* ziet de Fakkel in *Kikvorſch*, bladz. 171. *Mikken* is gevormt van 't Griekſche woordken $\mu\acute{o}$, *mu*, dat een klein geluid binnen 's monds uitdrukt. Daar aan is een Duiſche uitgang gehangen.

MILD ziet hier voor in de Fakkel, bladz. 235. Ik vinde, dat *mild* by de aalouden ook gebruikt wierd voor veel, zeer groot. B. v. in dat oude Vriefche Leisje, hier voor te zien in *Brik Dy hollige ſinte Steffen*, *dy mylde Godes Druyt*, Die heilige ſint Steven, die milde, groote, Gods vriend. *Drut* leeft men dikwyls by Willeramus, voor vriend, beminde. Leeft de Fakkel in *Trouw*, bladz. 385. Zoude men dat *mild* niet mogen vermaagſchapt achten aan 't Latynſche *multum*, veel. *Milde* geven veel, zeer, of wat groots, gelyk de milde Sint Marten. Maar *mild* word ook genomen voor zacht; en dan kan 't zyn van 't Latynſche *mitis*, of liever *mollis* zacht.

MINNEMOEDER, verkort *ninnemoer*, een zoogvrouw, een voedſter, acht ik te zyn *minder moeder*. *Minder* is verſmolten in *minne*. Even zo word een Franciskaaner Monik genoemt een *minnebroeder*, voor *minderbroeder*, *frater minor*. Schoon zulk eene als een tweede moeder is, om dat ze doet het werk van een moeder, in het kind te zoogen en queeken; zy is echter minder dan de rechte moeder, om dat ze die ten dienſt

dienst staat. Dat kind is ook haar vleesch en bloed niet: en het hert van eene natuurlyke moeder kan niet gevonden worden in een *minnemoer*, die meer door liefde tot het loon, dan tot den zuigeling, haar werk doet. *Min* is dan in *minnemoer* niet liefde, maar *minder*. Van *minnemoer* is by verkorting gevormt het woord *minnen*, voor zuigmoer dienen, en *minne*, die voor voedster en bakerster versterkt, en de kraamvrouw oppast. Zoude een moeder, die haar kind zelf niet zoogt, dus wel niet mogen *minnemoer* heeten, dewyl zy minder doet, dan de natuur en moederlyke tederhertigheid vereischen?

MODDER ziet in de Fakkelt, bladz. 237. Zoude ook in modder het aaloude *ma, a*, water, niet kunnen schuilen? Maar om 'er dat uit te halen, behoefde men al een diep bagger-net.

MODEL is van 't Latynsche *modulus*, een vorm, of voorbeeld.

MOEJE ziet in de Fakkelt, bladz. 239. Men kan *Moeje* ook brengen tot het Grieksche *μαία, maia*, een eernaam, dien men gaf aan bedaagde vrouwen, gelyk by de Latynen *matrona*.

MOES ziet in de Fakkelt, bladz. 11. in *Appel*. *Moes* gelykt ook naar 't Grieksche *μάζα, maza*, eene spyze. 't Spreekwoord zegt, *kool is kost*.

MOETEN is een woord van zonderlingen nadruk. Het zegt ergens toe gedwongen, genoodzaakt, of gehouden te zyn. Zo is 't spreekwoord, *Moeten is bedwang*. Ik weet dat tot geen en oorsprong te brengen, zo 't niet eene zydscheut is van 't Hebreuwfche *מוט, mout*, sterven. De dood is de groote en algemeene dwingeland, daar elk aan moet; en dat zoude dan daar van overgenomen zyn. Doch ik neem niet op my deze giffing te verdedigen. Mogelyk is dat *moeten* een van deze Duitfche woorden, welke in Babels spraakverwerring nieuw voortgekomen zyn, en dus geen en anderen oorsprong hebben.

MOGEN word toegepast op spyze, of drank. Zo zegt men; *ik mag dat niet*, of *wel*. Zo ide dat niet stammen van *maag*, gelyk men *smaaken* noemt *monden*? 't Is waar, men zegt *vermogen* voor genegen zyn, b. v. *ymand niet wel vermogen*: maar dat is overgenomen, gelyk men zegt, *onfmaaklyk zyn*. Ziet ook de Fakkell, bladz. 240.

MOGENDE is van 't Griekfche *μῆγας*, *meγas*, groot. Dus behoort *vermogen* en *magt* tot grootheid. *Mogendfte* is *μῆγιστος*, *megistos*.

MOKKE ziet de Fakkell, in *smokkelen*, bladz. 341. Men zegt, *een vuile mokke*, dat een fmaadnaam is. *Mokke* was in de oude taal een verken, en een hoer. Naamen, die dikwyls gelykluidende zyn. Zoude dat *mokke* wel zyn een *diminutivum* van 't oude *morre*, een verken, voor *morke*? Ziet de voorreden der Fakkell. Van *morke* zoude konnen zyn *morkelen*, dat eigentlyk daa is knorren als een verkje; maar op gemurmel van menfchen word toegepast. Tot *mokke* kan men *smokkelen* brengen, 't geen zulke *mokken* plegen te doen. Hier voor is dan een *f* geklampt.

MOLDER, *malder*, een mudde, is van *malen*, en wil zeggen zulk een koornmaate, als men gewoon is 'evens ter molen te doen, of te laten maalen. Maar *mulder*, zo 't fchynt van 't Hoogduitsche *muhl*, een molen, is *maalder*, molenaar. Het gebruik heeft daar in de *d* gevoegt, tot onderscheiding van *maaler*, een fchilder. Ik vermoede dat ook *mudde* wil zyn *mulde*, voor maalte, gelyk men zegt een *bakte*. Del kan lichtelyk tot *d* gefleten zyn.

MOLKWEREN ziet in de Fakkell, bladz. 234. in *Melk*. Dus las ik in 't aaloude Vriefch een *molkwey*. *Soo dat Kalahey hier ney wirde fil in molkwey*, zo dat Kalahey hier worden zal een melkwey.

MOMBOOR ziet in de Fakkell, bladz. 241. Dit woord wierd van Voogden over weeskinderen ook overgebragt tot het opzienderschap en de bestiering van andere dingen: gelyk het mede is met het woord *Voogd*, in *Landvoogd*, enz.

In de taal deraaloude Vranken was *mundiburde* voogdy. *Burde* is laft.

MOM ziet in de Fakkcl, bladz. 241. De oorsprong van *mom* kan zyn 't Hebreeuwfche מוֹם, *momum*, een finet. Daar van mag men ook 't Griekfche μωμω, *mommoo*, een bullebak, afleiden. Een *mombakhuis* zegt dan eigentlyk een lelyk befindeert aanzigt, gelyk zich nu de zwartmakers toerichten. Een *mom* en *maske*, van 't aaloude *maschel*, een vlek, is dan net het zelve.

MOMPELEN ziet in de Fakkcl, bladz. 242. By de Hoogduitschen is *mompelen muummeln*. Zy noemen een bytebau *die muummel*. Een *olde meume* is een oud wyf. Hier in hoort men 't Griekfche μωμω, *mommoo*, een mom, een molik, een bytebau, en in 't byzonder een oud wyf, gelyk men de hexen befchryft. *Mompelen* is dan *mommelen*, gelyk de tovereffen binnen 's monds haare bezweeringen deden. Het zelve was *runen*. Hier van wierden zy ook *alrunen*, alte runen, genaamt. Ziet de Fakkcl in *Alrun*, bladz. 8. en vergelykt Jef. 8. 19.

MOMPEN, bedriegen, is van *mommen*, eenen doek voor de oogen binden. De *p* is ingevlyt.

MOND ziet in de Fakkcl, bladz. 242. Dit kan ook afgeleid worden van 't Latynfche *mandere*, kaauwen, eeten.

MONIGEN ziet in de Fakkcl, bladz. 242. In de aaloude Vriefche taal was *feel moninge* zielmiffe.

MOOI, fraai, fchoon, weet ik tot geen en oorsprong te brengen, 't en ware tot *Mey*, in de taal der Kimbren een maagd, een vryfter. Ziet Keyflers *Antiq. Celt. et Sept. pag. 395*. Zulke plegen in den bloei der fchoonheid te zyn, en haar werk te maken van zich opte fmukken. *Mooi* is dan fraai, fchoon, op de wyze van vryfters en maagden. Wy zeggen noch een *mooi meisje*. Doch dit *mooi* word tot alle andere fraaye dingen overgebracht. Of *meit*, *meisje*, daar aan verwant is, kan men overwegen. Anders ziet daar van hier voorin *Meiffen*.

MOST heeft zo wel als 't Latynfche *mustum*, tot zynen

S

ftam-

stamwortel 't Hebreeuwſche מנחם, *mistheb*, een maalyd, en drank, waar toe moſt en drank dienen. Ziet Dan. 1: 5.

MOT ziet in de Fakkel, bladz. 245. *Mot* kan inſgelyks zyn van 't Griekſche μωδᾶν, *mudan*, verrotten van vochtigheid. *Mot* is te vinden in *humidus* L. als men denkt, dat die daar in 't midden uit *mid* gegroeit is. Doch dat *humidus* zal zyn van *mudan*.

MOUT ziet in de Fakkel in *Mals*. bladz. 27.

MUF komt in zin overeen met het Latynſche *mucidus*, verſchimmelt, vermuſt; doch ſchynt daar aan niet vermaagſchaft te zyn. Men ziet echter, dat *c* en *f* wel verwiffelt worden, als in *zaft* en *zacht*. Zoude dan *muc* niet kunnen vooratgknijpt, en in *muf* verandert wezen?

MUIL ziet in de Fakkel, bladz. 246. Dit zal ſtammen van 't Hebreeuwſche מלל, *malal*, ſpreken. Doch is *mond* van 't Latynſche *mandere*, eeten, kauwen, gelyk wy ook onze neuzen, ooren, mogelyk mede de oogen en den bek van de Latynen hebben, zo had 't gebruik geen reden, om qualyk te nemen, dat men ymands *mond* een *muil* noemt, als v are dat te beeftelyk. De beeften hebben met ons een *mond* om te eeten, maar geen *muil* om te ſpreken. Echter nu word een muil aan de beeften, en een mond aan de menſchen toegeeeigent. Doch zoude men, om 't geſchil tuſſchen menſchen en beeften wegens *muil* te vereffenen, niet mogen denken op 't Latynſche *mola*, een meulen, by de Hoogduiſchen *muble*? Immers de mond is de molen, die de ſpyze maalt. Het ſpreekwoord zegt ook, *de mond is een gaande molen*. Daarom heeten de Latynen de baktanden, die als molenſteenen zyn, *dentes molares*, de maaltanden.

MUITEN ziet in de Fakkel, bladz. 246. Was dit niet van 't Latynſche *mutare*, zo konde het gebragt worden tot *mutus*, ſtom, om dat de muitende vogelen niet zingen. Een *muif* is de kooi, waar in zy duifter opgefloten worden, om niet te zingen. Doch dit word ook wel tot menſchen overgebragt.

MUNTEN ziet in de Fakkel, bladz. 247, in *Munt*. De ſpreek-

dreigingen, uit *minari*, dreigen. Het zegt dan eigentlijk dreigende geberden, schoon 't gebruik dat ook ruimer neemt.

MYNEN is koopen, door in den afflag te roepen, *Myn*? *Mynen* zegt ook zich toeigenen, en dus behoort *minnen* daar toe.

MYTE is van *meta*, L. een hoop, die spits toeloopt, zulk een opperechte steen, of iets diergelyks, als een pyramide, of naaldspits; schoon dat nu wel ruimer betekening heeft, als een hooymyt, enz. Ziet ook de Fakkelt, bladz. 248.

MYTER, een Biffchops muts, is van 't Griekfche *μῆτρα*, *mitra*, eertyds een hulfel van Egyptifche afkomst, waarna zulk een myter gelykt.

N.

N. N. word gefchreven, wanneer men ymands naam en toenaam niet weet, of immers niet uitdrukken wil. Het beduid, *Nescio Nomen*, dat is, ik weet den naam niet. Maar N. wil zeggen, *Nescio*, ik weet niet, t. w. wie, of hoe.

NAAKT kan zyn van 't Griekfche *ναικ*, *nake*, vel, huid; om dat een naakte alleen met zyn huid bedekt is. Ten minften, hier in kan een gemeene grondwortel fchuilen. Op die wyze zoude *bloot* kunnen zyn van 't Latynfche *pellis*, vel. Ziet ook de Fakkelt, bladz. 248. Doch acht men dit slechts by geval te zyn, ten minften het past op de zaak, en mag eene letterfpeeling wezen. Ziet hier voor *Bloot*.

NAAR ziet in de Fakkelt bladz. 249. *Naar*, en *nae*, was in de taal der aaloude Gothen en Kimbren een dood lichaam van een mensch. Zo is *bleikan na* by Regner Lodbrog een bleek lyk. Zulke zyn onaangenaam en tot afkeer. 't Zoude dan zeer wel kunnen zyn, dat ons *naar* daar toe behoorde, en dus zeggen wilde doodsch.

NAASTEN is zich eigen maken, uit dien hoofde, dat men
als

als de naafte daar toe gerechtig is. Dit ftamt van *na*, by. De naafte is, die dichtft by is.

NAAYEN ziet in de Fakkcl, bladz. 248. in *Naad*. *Naayen* zweemt naar 't Latynfche *nera*; doch dat beduid fipinnen. Dan zoude de betekening overgebragt zyn tot een andere foort van handwerk. Evenwel dat gebeurt meer. *Naaijen* gelykt ook wel naar 't Griekfche *νεω*, *neein*, of *ναιω*, *naein*, vergaderen. Door naaijen vergadert men de lappen, en voegt ze aan een. Het Latynfche *nectere*, t'zamenhechten, gelykt in klank en zaak daar na al mede; dewyl het naaijen te zamenhecht. Men kan overwegen, of tuffchen deze woorden eenige aaloude grondgemeenfchap is.

NACHTEGAAL ziet in de Fakkcl, bladz. 250. By de aaloude Kimbren was *gala* zingen. *Tham kann ec galdrat gala*, dat toverlied kan ik zingen. Dit *gaal*, van 't oude *gadelen*, voor zingen, zweemt ook naar 't Griekfche *καλειν*, *kalein*, roepen. De *k* word dikwyls *g*. Die vogel roept of zingt veel des nachts. Zoude men in dat *galen* ook *galm* en *geſchal* niet hooren? Ziet hier voor in Hellen.

NAGEL, een hoornig uitgewas, ziet in de Fakkcl, bladz. 250. By de Grieken was *νυγμα*, *nugma*, een prikkcl. By de Latynen *ungula* een hoef, of klaauw; doch dat is een *diminutivum* van *unguis*, een nagel. Lichtelyk was door een kleine letterverzetting van *ungul* *nagul*, en daar van *nagel*, te vormen. De Hoogduitschen noemen ons knagen *nagen*. Dat zal zyn met voorzetting van *k*, voor *ge*. *Nagel* kan dus ſchynen *genagel*, *knagel*, dat dikwyls aan de vingernagels gefchied, uit zommiger gewoonte.

NAR ziet in de Fakkcl, bladz. 250. *Nar* zoude ook konnen zyn van 't Griekfche *μωρος*, *mooros*, een zot, een dwaas. *M* en *n* worden veelyds verwiffelt. By de aaloude Gothen was *sumber naro* een domme nar.

NARDUS hebben wy met de Grieken en Latynen van 't Hebreewfche *נרד*, *nerd*.

NAT ziet in de Fakkcl, bladz. 250. De Hoogduitschen zeggen.

gen *nas*. Zoude men daar in niet hooren 't Hebreewfche *naš*, *našab*, besprengt zyn? Dus is by de Grieken *νίζω*, *nizein*, wasschen. *s* en *t* worden verwisselt. Zo is b. v. 't aaloude *wazzar* by de Hoogduitschen *wasser*, en by ons *water*.

NEER noemt men eene draaying, die de afstuiting van den stroom in 't water maakt. Dit is van *neder*, om dat het geene in die wielingen komt, nedergehaalt word. Daar van is 't spreekwoord, *in de neer geraken*.

NEET, een luizenei, kan met verwisseling van *f* in 't, zyn de steert van 't Griekfche *κόβη*, *konis*, een neet, gelyk *lis* zoude kunnen zyn van *pediculus*. De Hoogduitschen zeggen *nif*.

NEHALENNIA, een aaloude Afgodin, geviert in Walcheren, acht ik dus genoemt te zyn uit zamenkoepeling van *Neha* en *lent*. *Neha* was in de taal der aaloude Duitschen en Kelten een Godin van die soorte, welke de Grieken en Romeinen *Nympha*, Nymfen, heeten. Aan deze wierden de bronnen, rivieren, vlooden, landstreeken, plaatzen, en ook eilanden, toegeegent. Dus waren 'er dryvende Nymfeneilanden in Lydien. 't Heeft al waarschynlykheid, dat dit *Neha* is van *aha*, ook *ea*, water, daar een *n* zoude voorgeklampt wezen, als meer gebeurt, vermits aan deze *Neben*, of Nymfen, byzonder 't bewind der wateren wierd toegeschreven. Deze kennis van *Neha* heb ik gekregen van den Heer Keyfler, aan wien ik met dank verschuldigt ben veele andere wetenswaardige dingen, betreffende de Keltische en Noordsche Oudheden, uit aaloude en raare geschriften, die by my nooit gezien zyn. Ik wensche van die zelve hand meer te erlangen. *Lent* is *land*. Zo noemden de aaloude Schyten een eiland *calent*, en wy zeggen dus noch *belanden*, voor *belanden*. Men werpe my niet tegen, dat in de ongedolven steenbrokken niet is *Nehalent*, maar *Nehalennia*. 't Blykt, dat alle die opschriften in 't Latyn zyn, en benevens de beelden haar tereeren ongerecht van de Romeinen. Deze waren gewoon ook de Landgoden der vreemde volkeren in die gewesten, daar zy zich bevonden, godsdienstig

fig te eeren. Maar dan vervormden zy de naamen naar hun taal en leeft. De exempelen zyn bekend. 't Kan niemand ongelooftlyker voorkomen, dat zy van *Nehalent* gefmeet hebben *Nehalennia*, dan dat zy van *Hertz* in *Hertzwald*, 't Hertewoud, gemaakt hebben *Hercynia*, noemende dat *Hercynia Sylva. Dea Nehalennia* in die Opfchriften drukt dan uit de *Godin Nymfe's Lands*. Dat zy geloofte wierd het gezag en bestier over land en zee te hebben, blykt uit die gevonden beelden en byfchriften klaar, dewyl die haar de vruchtbaarheid en behouden reizen der waaren dank weten. Alleen fchynt tegen dit myn gevoelen te zyn, dat *Neha* voor, en *lent* achter staat. Dan zoude men dit *Nehalennia* kunnen aanzien voor *Nymf-land*, en niet *Lananymf*, en dus het Land in de plaats van de *Godin* komen. Ik zal my uit die zwaarigheid niet zoeken te redden door te zeggen, dat mogelyk de eigen naam van haar kan ge-eest zyn *Nehalents*: maar men kan ook *Nehalent* de *Godin's Lands* verklaren: want dikwyls vind men in zulke koppelnaamen geen de minfte aanwyzing van den *genitivus* in 't eene deel. B. v. *Godheim* was *Gods heim*, Gods woning, by de Kimbren, taalgenooten onzer aaloude Voorvaderen, en, zo gemeent word, zelfs mede de eerste bewoonders dezer gewesten. Maar men vind ook wel omgekeerde naamkoppelingen, waar in, 't geen in *genitivo* moest zyn, word achtergefchoven. Zo waren *Dietmarsen* 't Marsenvolk. *A* was by de aalouden water of een froom. Hier van is *Goud-a*, het water of de froom van 't riviertje *de Goude*; *Woud-a* dus van de *Woude*; en *Y-fel* de *faal-* of *selffroom*. *Y* en *a*, of *ea*, is het zelve, naar verfcheiden uitspraak en taalvoorn. Op die wyze noemden de Engelfaxen het Rechtshof *Huftingum*, en *Huftingia*, met een draai naar 't Latyn, voor dinghuis, pleithuis, 't huis des gedings. By de Duitfchen was *Aychending* een eikenbofch, voor *dingetken*, om dat in oude tyden by zommige hooge en overoude eikenboomen plegtelyke gerichtszittingen plagten gehouden, en vonniffen uitgewezen te worden. Ziet ook de Fakkelt in *Torolf*, bladz. 381. en hier voor in *Torolf*. 't Benadeelt insgelyks deze myne giffing niet, dat 'er dus geen eigen naam van die *Godin* of

of Nymf uitgedrukt is, vermits dit wel meer geschied. B. v. dus had *Tanfana*, dat gezegt is de Heerinne of Godinne van 't bosch, of dennen, by onze verwanten de Marsen mede eenen tempel. Even zo zyn 'er diergelyke Opschriften gevonden, b. v. *Dea Neha*, aan de Godinne Nymf. Of in 't meerder getal, *Matronis*, en *Matris* of *Matribus Nebis*, en *Nehabus*, aan de Moeders Nymfen. Op die zelve wyze waren by de Romeinen de *Genii*, een slacht van Mindergoden, gelyk aan de Nymfen. Elk mensch, elke plaats, enz. had 'er ten minste zulk eenen. Deze hadden mede geen eigen byzonderen naam, of die was niet bekend. Men leeft daarom wel in aaloude eere-steen *Deo Topico* en *Genio Loci*, aan den *Genius*, of God, der plaats. Dat komt net over een met de *Neba* of Nymf des Lands. Zo was *Aserici Nehabus*, aan de Nymfen van *Asericum*, eene aaloude plaats in Duitland, omtrent onze grenzen. In onzekerheid plagten de Romeinen te zeggen, *Sive Deus, sive Dea sis*, 't zy dat gy een God, 't zy dat gy een Godin zyt. Zo heeft men een opschrift, waar op staat: *Genio Populi Romani, sive mas, sive femina*, den Genius van 't Roomsche volk; 't zy man, 't zy vrouw. Daar wierden ook wel altaaren den onbekenden Goden opgericht. Handel. 17: 23. Ja, met voordacht en opzet wierden de eigen naamen van byzondere Land- of Stadgoden en Godinnen, schoon zy die wisten, om redenen, wel verzwegen. Hier van meer op te halen, is buiten myn bestek en oogmerk. De Heer Keyfler, gemeld en verworpen hebbende verscheide uitleggingen van den naam *Nehalennia*, gift, dat het wil zyn *Nehahallen*, of *allen*, een plaats in Walcheren, die dezen naam zoude gevoert hebben. Dus zoude 'er tusschen haar en de Lieve Vrouw van Hal al veel gelykheid zyn. Maar van zulk een *Hallen*, daar en in die tyden, hebben wy geen bescheid. Dan moest *ha* uit het midden geworpen wezen, en de omkeering der zamenkoppeling, met de Latynsche uitgang *nia*, zoude de zelve zyn als in *Nehalent*. Men oordeele welke giffing de eenvoudigste, ongewrongenste, en ruimste is. Ziet ook hier na in *Walcheren*.

NEL-

NEIGEN, en **NYGEN**, stammen van 't aaloude *nachan*, naderen. Ziet de Fakkelt in *Genaken*, bladz. 297, en in *Neigen*, bladz. 252. Doch 't verdient opmerking, dat *haiga* by Regner Lodbrog is bezwyken, nedervallen. Hier aan kan ook *knikken*, voor 't hoofd nederwaards buigen, vermaagfchapt zyn.

NEMEN ziet in de Fakkelt, bladz. 251. *Nemen* komt in letteren wel naaft by 't Griekfche *νέμειν*, *nemein*; doch de zin verfchilt, dewyl dat beduid toedeelen; en zo zoude geven in nemen verandert zyn. Dit is echter zo ftrydig niet; want daar een gever is, is ook een nemer. Zoude nemen niet konnen aftammen van *emere*, by de latere Latynen, koopen, maar by de oude, nemen. Koopen en nemen zyn noch wel gely kluidende woorden. Zo koopt of neemt men waare voor geld. De dieven houden de betekening van *emere* voor *nemen* noch in 't gebruik, wanneer zy in winkels komen, en kans zien om kooplieden zonder geld te worden: maar eindelyk moeten zy alles meeft met den hals duur genoeg betalen.

NESK, gek, zot, is verbaftert van 't Latynfche *nescius*, een weetniet. Zo zegt men een *neskebol*, gelyk een zottebol.

NET ziet in de Fakkelt, bladz. 252. *Net* kan ook zyn van 't Latynfche *naſſa*, een fuik, een net. Dit ftamt van 't Hebreeuwfche נט, *naſcha*, bedriegen. *S* word *t*.

NEUS, waar voor men in 't oude Nederduitsch ook fchreef *naes*, gelyk de Hoogduitschen zeggen *nase*, ziet in de Fakkelt, bladz. 253. 't Is opmerkelyk, dat men dit vind in den gevel van veele Hebreeuwfche woorden, die alle op de neus paffen. נסה, *naſah*, was opheffen. De neus is verheven in 't aangezigt, en word opgeheven. Pfalm 10:4. נוֹל, *naſal*, is uitvloeijen, druppen, dat mede op de neus paft. נוֹש, *naſchaph*, is blazen, dat ook door de neus gefchied. נוֹשמה, *neſchamah* is adem Gen. 2:7. Pfalm 18:16. Job. 27:3. נוֹס, *neſem*, was een neusring, of een voorhoofdciertel, dat tot op de neus hing. Wie kan denken, dat dit alles zo maar by geval, en ons *neus* aan niets daar van vermaagfchapt is, 't zy dan onmiddelyk, of door 't Latyn?

T

NEU-

NEUTJE zoude kunnen zyn van *neutelen*. Ziet in de Fakkelt, bladz. 253. Men noemt by ons een klein eindje kaars dus. Dan is dit verkort van *neuteltje*, een geringen nietig ding: want *neutelen* kan als een *diminutivum* tot *niet* gebragt worden. Of is *neutje* nootje, om dat de lengte der kaars zo verre is afgebrand, dat het overschot naar een nootje gelykt?

NIEUWE ziet in de Fakkelt bladz. 254. In de aaloude taal was nieuwe ook *nyge*, en *nioge*, dat *nieuwige* kan willen zyn, gelyk wy zeggen *nieuwigheden*.

NIKKER ziet in de Fakkelt, bladz. 254. Men kan daarvan maar lezen in *Keysters Antiquit. Septentr. pag. 260*. Zou't Latynsche *nex*, en *necare*, dooden, daar aan wel aaloude verwantschap kunnen rekenen?

NOBEL is van 't Latynsche *nobilis*, edel. Zo zegt men, een *nobele baas*.

NOCH is van 't Latynsche *nec*.

NOEGEN, en daar van *vergenoege*, gelykt wel naar *neigen*. 't Zoude dan zeggen, te genieten dat geene, waar toe de neiging strekt. Mogelyk heeft dat tot een grondwortel 't Hebreeuwfche נ. Ziet hier voor in *Genoeg*.

NOESCH, schuins, gelykt wel naar *neus*, by de ouden *nose*, die schuins afloopt. 't Zoude dan willen zeggen *neusgewyze*.

NOEST ziet in de Fakkelt, bladz. 255. Dit kan ook zyn van *ast*, een tak, om dat de takken daar uit waffen, of die zyn afgeknotte takken. De *n* is een voorzetzel. Ziet de Fakkelt in *Mast*, bladz. 478. Van *noest* is *knoest* met een voorgehechte *k*, voor *ge*. Maar *noest*, voor *naarftig*, komt over een met het Latynsche *navus*, *gnavus*, en kan daar van stammen.

NOOD ziet in de Fakkelt, bladz. 255. Zoude *nood* niet kunnen verbastert zyn van 't Griekfche *ένδεια*, *endeia*, behoefteigheid? *End* mogt wel tot *nood* vervormt zyn, gelyk *άλς*, G. in *sal*, L. zout. Anders kan men ook denken op 't Griekfche *νύττω*, *nuttein*, prikken, aandryven. De *nood* is de fcherpste poor. Men vinde wat beters uit.

NOODDURFT, ook *nooddruft*, is 't geen de *nood* be-
durft

durft, dat is, behoeft, uit *derven*, ontbeeren, missen. By de Hoogduitschen is *bedurffen* noch behoeven.

NOODWENDIG is daar de nood toe wend, *noodzakelyk*, als de nood in de zaak ligt, en daar uit vloeit.

NOOPEN acht ik te zyn van 't Grieksche *νύσσειν*, *nusseïn*, of *νύττειν*, *nutteïn*, prikkelen. De *t* is in *p* verwisselt, gelyk in *pipire* L. uit *πιπίζειν*, *pitizeïn*, G. piepen.

NU ziet in de Fakkelt, bladz. 255. Van 't Grieksche *νυν*, *nun*, maken de Latynen *nunc*.

NUCHTER, *nuchteren*, ziet in de Fakkelt, bladz. 257, in *Ochtend*. Dit kan ook afgeleid worden van 't Grieksche *νυκτερός*, *nukterios*, of Latynsche *nocturnus*, van den nacht, en be- duid dan zulk eenen, die na den nacht noch niets heeft genuttigt.

NYVERIG, verkort *nyver*, is het zelve woord met *yverig*, ymand, die zyn zaaken beyvert en beneerstigt. De *n* is een voorzetzel, gelyk in *nochtend*, van ochtend, *noom* van *oom*, enz.

O.

OBLYEN, een soort van dunne koekjes, worden zo ge- noemt, om dat ze gelyken naar het misgebak der ou- weltjes, in 't Latyn *oblata*, dat zeggen wil offerkoekjes. Of anders kan men *oblyen* brengen tot het Grieksche *ὀβελίας*, *obelias*, een soort van gekraaid meelgebak.

OCHTEND, ook *nochtend*, ziet in de Fakkelt, bladz. 257. Dus zegt men ook *uchtend*, en *nuchtend*. De Heer Boxhoorn brengt dit niet ongevoeglyk tot het Grieksche *νύξ*, *nux*, of 't La- tynsche *nox*, de nacht. 't Zoude dan willen zeggen *nucht-end* of *nocht-end*, dat is *nachteinde*, 't einde van den nacht, die met den morgenstond eindigt. In *uchtend* en *ochtend* is dan den af- geworpen. Men zegt elders noch *nocht*, voor nacht. De oor- deelkundige lezer kan kiezen.

OEI, een pynlyke uitroeping, zal verkort zyn uit *ὀ* *ny!*

OEVER ziet in de Fakkcl, bladz. 257. Anders kan *oever* zyn van 't Griekfche ὄρα, of ὄρα, οορα, een zoom. Dan zoude 'er, met infchuiwing van een *v*, een Duitfche uitgang aangehecht wezen.

OF ziet de Fakkcl, bladz. 257. Dit was by de Latynen *aut*, waar van de Franfchen hun *ou* vormden.

OKER, een foort van verwftof, is van 't Griekfche ὄχρα, *ochra*, heele aarde.

OKKERNOOT ziet in de Fakkcl, bladz. 258. De Engel- fchen noemen een eikenboom noch *oake*, of *oke*. Zo zoude dat *akernoot* zyn van 't Hebreeuwfche אכל, *eeten*. Ziet de Fak- kel in *eeten* bladz. 85.

OM ziet in de Fakkcl, bladz. 258. Uit het Griekfche ἀμφί, *amphi*, hadden de Latynen ook afgekort hun voorzctzel *am*, voor *om*, b. v. *ambire*, omgaan, *amlecti*, omhelzen.

ONBEZUIST is mogelyk *onbefuff*, onbedaart, van *fuffen*, *ftillen*.

ONDERHAVIG, *onderhevig*, onderworpen aan iets, is *on- derhebbig*, van 't aaloude *haven*, voor hebben. Men zegt, *zich dus of zo hebben*.

ONGELAATEN, in *zich ongelaaten aanftellen*, enz. ziet in 'de Fakkcl, bladz. 101.

ONGEVEER, *ongevaar*, voor ten naaften by, is van 't La- tynfche *ferè*, byna. Hier voor is tot een voorgevel geficht niet alleen het voorzctzel *ge*, maar ook *on*, voor 't Hoogduit- fche *ohn* zonder, en dus zegt het by vergrooting, *zonder byna*.

ONGUUR ziet in de Fakkcl, bladz. 260. Dit is in 't Hoog- duitfch *ongehueur*, yffelyk, gedrogtig. Dat gelykt wel, of 't zeggen wilde onbehoorlyk; doch 't zal zyn van het Latynfche *horrere*, grouwen, yzen, zeer koud zyn. Hier by bleven de Vriezen nader met *onhuer*, voor lelyk, gruwzaam. Men zegt ook *guur*, voor zuur, ftuur; b. v. 't is *guur weder*; doch ik denk, dat dan 't hoofd *on* daar afgekapt is.

ONRAAD kan zeggen raadeloosheid, of ongereedheid: ge- lyk.

lyk men zegt, in 't ongereede komen, als het hapert.

ONS kan zeer wel zyn van 't Latynsche *nos*, wy. Dan zouden de letters verzet zyn, als in *sal* L. van *als*, G. zout. Dus is *onse* uit *noster*. Nader hier by is der Hoogduitschen *unser*. De aaloude zeiden *unzich*. Willeramus: *Wanda thu unzich umbe him so besuoren hevest*, want gy ons om hem zo bezworen hebt. *Ons* is dan daar uit verkort. Van de Latynen hebben wy ook ons *ik*, *my*, *myn* enz. Wil men tot een ouder gemeene grondwortel opklimmen, ik mag 't lyden.

ONSTUIMIG is, myns erachtens, buiten twyfel ontoomig, ongebreidelt, als de winden, of toornigheid, breidelloos uiteren. Dit komt nader by 't Hoogduitsche *zuum*. De *z* is by en *ts*.

ONSTUUR, *onstuur*, is stormig, buyig. Ziet de Fakkelt, bladz. 260. Zoude dat wel willen zeggen, dat het geen vaarbaar weer is, dewyl dan 't stuur, of roer, het schip niet kan bedienen, en men het op Gods genade moet laten drijven?

ONTFANGEN is ontvangen. Ziet in de Fakkelt, bl. 61. Ik las in 't aaloude Engelfaxisch *onderfeng*. De *areft julwith onderfeng*, die eerst den doop onging. Zo zoude *ontfangen* zyn *ondervangen*, dewyl men door 't onder houden van de hand daar iets in vangt.

ONTHEISTEREN, voor ontstellen, ontrampeneeren, zoude kunnen gevormt zyn van *heel*, met uitwerping der *l*, als ware het *ontheelftert*.

ONTHUTZE is van *hutzen*, *hotzen*, schudden. Dus is *onthutst*, ontstelt, ontzet, uit zyn stel gefchokt.

ONTLATEN, dooijen, is van laten, en dat van 't Grieksche *λύειν*, *luem*. Ziet de Fakkelt in *Laten*, bladz. 202. Zo is het Latynsche *liquere*, smelten, aan *linquere*, laten, benabuurt.

ONTMOETEN, malkanderen tegenkomen, kan gevormt zyn van 't Latynsche *mutuum*, onderling. De Grieken zeggen *ἀνανταειν*, *advantacien*. Doch dewyl *moot* in 't Zweedsch is *tegen*, zal *ontmoeten*, voor bejegenen, een spruit zyn van dien grond-

wortel, dien de Noordelingen met onze voorvaderen gemeen hadden, als zynde met hen van eenen oorsprong.

ONTRAMPENEEREN is van 't oude *rampen*, voor toebrengen. Dit stamt van 't Latynsche *rumpere*, breken.

ONTSTENTENIS is afgeleit van *staan*, waar voor de aaloude ook zeiden *sten*, gelyk *gen* by verkorting was *gehen*, gaan. Dus is *ontstentenis* ontstaan, gelyk men zegt *ontschieten*, voor feilen, missen, buiten rekening gaan. Dat ontfond hem is dat miite hem.

ONTWEIDEN is het zelve met *ontingewanden*, het ingewand uitdoen. *Ingewand* is ook *ingeweide*, en, met afwerping van *in*, *geweide*. Dat voorzetzal *ge* is in *ontweiden*, voor *ontgeweiden*, mede uitgesneden. Van *Ingewand* ziet de Fakkelt bl. 156.

ONVERLAAT, een smaadnaam, is het zelve met vuilik, of sielt. By de Hoogduitschen is *unfath* vuiligheid. De onkunde heeft daar van *onverlaat* misvormt.

OOG ziet in de Fakkelt, bladz. 262. Oog zoude ook mogen gebragt worden tot het Grieksche *ὄρα*, *oigen*, openen.

OOK ziet in de Fakkelt, bladz. 262. De aaloude Engelsen schreven *eac*, uit het Latynsche *ac*, de Vranken zeiden *iob*, gelyk *iof*, voor of, de Hoogduitschen hebben *auch*. Het zweemt mede al wat naar 't Latynsche *quoque*, ook.

OOR, *oore*, ziet in de Fakkelt, bladz. 263, en hier voor in de Voorreden. Zoude men niet mogen denken, dat *oor* onmiddelyk uit het Hebreuwfche *אָר*, *ofen*, in de taal onzer voorvaderen is overgegaan? De *f* en *r* zyn dikwyls wisselletteren. Zo word *verloren* uit *verliesen*. Maar vermits wy andere deelen des aangezichts van des atynen overgenoomen hebben, denk ik dat mede van *oor*, uit *auris*. Dit fluit echter geen ouder gemeene grondwortel uit.

OORD ziet in de Fakkelt, bladz. 263. By de Grieken was *χώρα*, *choora*, en by de Latynen *ora*, een landstreek. Dit al-

les stamt van 't Hebreeuwſche נחם , *arach*, reizen. נחם , *orach*, was een weg, of reize.

OOST zegt men ook het *oosten*, gelyk *west*, *westen*, *zuid*, *zuiden*, en *noord*, *noorden*. Dit en gelykt wel naar een ahangzel, of bywerp, gelyk men zegt, *in de Vasten*, dat zyn zal in den *Vastyd*, of *Vastentyd*. Maar liever is *oost* verkort van *oosten*. Ziet de Fakkelt, bladz. 266, in *oosten*. De aaloude Vriezen zeiden *aester*. By de Grieken was *ἑως*, *eoos*, de dage-raad, die in 't oosten opryft. De Hoogduitschen noemen noch April *Gostermonat*. De aaloude Heidsche Duitschen en Saxen hadden een Godin, genoemd *Eostre*, wier feest zy plegtelyk in die maand vierden, en daar van wierd ze *Esturmonath* geheeren. Dit zweemt al at naar *Astarte*, den naam van de Godin der Syriers en Sidoniers, anders *Astaroth*, Rech. 10: 6. Mogelyk noemen de Hoogduitschen den Paaschdag *Ostern*, om dat die veel in April komt, en de Christenen dat in plaats van dien Heidschen feesttyd hielden. Zo is meer geschied, b. v. *Vastenavond* quam in de plaats van de *Saturnalia* der Romeinen, enz. Hoe het Heidsche brasfeest *Ful* overgebragt is in 't Christendom, leest by Keyſler in *Antiq. Celt. et Sept.* pag. 159, 160, 161.

OPEN kan zyn van 't Griekſche ἄνοι , *opæ*, een gat, waar door men zien kan. Hier toe behoort dan *openen*. Anders, ziet in de Fakkelt, bladz. 266.

OPSCHAFFEN is opditschen, opeeten. Dat *schaffen* is van *scheppen*, by de Hoogduitschen *schenſen*. Men ſchept een ſchotel vol, en ledig. Zo ſchaffen waard en gasten.

OPWACHTEN is oppassen, wachten op ymands bevel, om te volbrengen, 't geen hy gebieden zal.

OUD ziet in de Fakkelt, bladz. 267. Willeramus ſchryft: *Therro aldon ewon asperitas*, der oude wet ſtrengheid.

OVERROMPELEN acht ik verbaſtert te zyn van 't Latynſche *obruere*, overvallen. Immers, *rompelen* zegt in 't Duitſch niet, dat daar op paſt; en men heeft wel grooter vervorningen.

OVER-

OVERTOLLIG wil zeggen *overtallig*, of *overtellig*, 't geen boven 't vereischte getal, en te veel is.

P.

PAAI is een naam, dien men met een soorte van verachting aan oude mannen geeft. Zo zegt men, *een oude paai*. Doch dus weet men niet wat men spreekt. *Paai* is van *Paaije*, de verkorting van *Papaaije*. De *t* is daar ingevlyt, om 't *diminutivum* van *Pava*, Vader, o te maken. Immers zonder die blyft van *Paaije Paaije*, dat is, *Vadertje*. Zo is *bestje*, *besje*, van *Bestemoedertje*.

PAAL, een bakkers ovenfchop, is van 't Latynfche *pala*, het zelve.

PAALEN, en daar van *bepaalen*, een paal of perk stellen, is van *paal*, uit *palus*, L, om dat men paalen tot fcheidtrekens placht in te slaan om dus een gewest af te paalen. Hier van heeft een *landpaal* dien naam. Voor paalen hadden ook fteenen dat gebruik.

PAAP is van 't Latynfche *Papa*, uit het Griekfche *πάππα*, *pappa*. Dit is een eerbiedige uitdrukking van Vader. De Grieken zeiden ook *άππα*, *appa*. De wortel is 't Hebreewfche *אב*, *ab*, *av*, *af* Vader. By de Syriers was dat *abba*. In dien zin is *Papa* voor Vader by ons noch bekend, gelyk *Mama* voor Moeder. Die naam van *Papa* word nu by uitnemendheid gegeven aan den Roomschen Bifcop. De Hoogduitschen maken daar van door verbaftering *Bapft*, en *Pabft*, en wy *Paus*. Zo is die *Papa* van zynen oorfprong al vry ontleken. Men ziet dan hier, hoe *אב*, *ab*, vader, gelyk *אם*, *em*, moeder, beide door omkeering de wortel zyn van *papa*, en *mama*, dat verdubbelt is, gelyk het Syrifche *abba*. Op die wyze is *barbarus*, barbaar, van 't Hebreewfche *ב*, *bar*, geworden. Ziet de Fakkelt, bladz. 18. Ja, zoude van dat *אב*, *af*, *av*, omgewend tot *va*, ons vader niet fpruiten? Dan is *der* een uitgang, of aanhanzel, gelyk *τηρ* in 't Griekfche *πατήρ*, *pater*, en *ter* in 't Latynfche *pater*, 't geen men dus in veele woorden ziet. Even zo kan ook
moe-

moeder van \square^* , *eem*, wezen. Ziet mede de Fakkel in *Vader*, *Moeder*, en *Mam*.

PAD, een vergiftig ondiep, verschilt in naam weinig van *puut*, een kikvorsch, dewyl zy malkanderen in gedaante gelyken. De naamklank zweemt wel naar 't Latynsche *putor*, stank; doch dat heeft weinig eigenschap. Zoude men mogen denken op het Grieksche *πατέω*, *patéō*, treden, vertreden om dat een pad voor opspringen wel treed, of gaat, en zich weinig boven den grond kan verheffen, waar door licht op haar getreden word; behalven dat zy een zeer veracht dier is. Zo noemt men een versmaad mensch een *voetwitsch*. Ik weet niets beters.

PAF, *passen*, is gevormt naar 't geluid, gelyk *bassen*, en drukt een helderder geluid uit dan *possen*.

PAGIE, een edleknaap, is van 't Grieksche *παῖς*, *païs*, een jongen.

PALLEEREN ziet in de Fakkel, bladz. 272. Dit gelykt ook wel naar 't Latynsche *palliare*, bemantelen.

PALMSLAG is het toeslaan van den koop, die met en in de handpalm pleegt te geschieden. Dus zegt men by ons, in verkooping, *het goede woord*, en *den palmslag geven*.

PALSGRAAF, by de Hoogduitschen *Pfaltsgraff*, is van *pfaltz*, anders *palas*, en *palanz*, een Gerichtshof, een Hooge Vierschaar, Dus is by Otfried *Palinzhus* het Richthuis. Die daar in tot Rechters gestelt waren, droegen den naam van *Palantzgraven*, *Pfaltsgraven*, en *Paltsgraven*. Buiten twyfel stamt dit *palas*, *palanz*, *pfaltz*, van 't Latynsche *Palatium*, een Paleis; dewyl zulke Hoven in Paleizen of aanzienlyke gestichten waren, gelyk de *Pratoria* by de Romeinen. Men ziet dan, hoe wel de naam van *Graauwen* op zulke past: want dat Ampt vereischte ontzag en ervarenheid. Hier toe breng ik ook *paltsrok*, als een langen rok van staat, een rechterlyk gewaad. Zo is noch in veele Hoven gebruikelijk, dat Rechters ampts klederen aan hebben, tot meerder aanzien en plechtelykheid

heid. Men ziet iets diergelyks noch in de tabbaarden der *Professoren*, om van geen Stads Boden te spreken. Gelyk nu de *Paltzgraven* waren over 't gericht, zo de *Landgraven* over gewesten, de *Markgraven* over Landpaalen, de *Burggraven* over Burgten enz. Ziet ook in *Graaf*, en *Ambassadeur*. By de Hebreëen was פלילי, *pilleel*, gericht oeffenen, oordeelen, en פלילי, *pelilim*, Rechters. Daar na heeft *pals* al eenigen zweem.

PALSROK noemde men een wyden langen rok met bont gevoert. Dit was *pelsrok*, van *pellis*, L. een vel. Men zeide ook *paltrok*; doch *s* en *t* zyn wisselletteren. Anders ziet hier boven in *Palsgraaf*. Deze twee afleidingen kunnen ondergeschikt zyn.

PALSTERSTOK is een Pelgrims wandelstaf. Het beduidde eigentlyk een staf of stok, waar in een pook verborgen was, en die dus aan reizigers tot geweer konde dienen. Dit zal zyn van 't Grieksche πάλειν, *pallein*, drillen, schudden. Hier van was πάλτον, *paltōn*, een schicht, een werpspies. De Latynen hebben van πάλν, *pala*, een worsteling, hun *palestra*, een worstelperk. Daar is dan in *palsterstok* ook een *s* gevlyt. By de Hongaaren is *Paltza* een kolf, waar van reizigers zich ook tot hunne bescherming bedienen.

PAN ziet in de Fakkelt, bladz. 272. *Pan* zoude een verkorting kunnen zyn van 't Latynsche *patina*, een schotel, waar na een pan gelykt, en dus zoude *pan* t'zamengefsmolten zyn uit *patn*, met uitschuiving der *t*.

PAND ziet in de Fakkelt, bladz. 272. *Pand* zweemt ook wel naar 't Latynsche *pendere*, wegen, betalen. Een *pand* word gegeven tot verzekering van betalinge, en dus heeft het den zelven oorsprong met *penning*. Men gebruikt *pand* ook wel in een ruimer zin voor bezitting, of iets, dat ons toevertrouwt, of kostelyk en lief is; doch dat geschied by overneming. Maar waar van heet men een *bal*, of groote koopzaal, een *pand*? Buiten twyfel van de panden of waaren, die daar zyn. Men heeft ook *panden* in een kleed, 't *voorpand*, 't *achterpand*, enz. Dit zal zyn *band*, gevormt niet van *binden*, maar van *baan*. Ziet de Fak-

Fakkel in *Baan*, blad. 13. De *b* is in *p* verwisselt.

PANNEEL is van 't Latynsche *panniculus*, dat ook een doekken beduid. Men pleegt veel op doek te schilderen. Even zo is penceel van *penicillum*, een borsteltje.

PARUIK, *peruik*, is zamengetrokken van 't Grieksche *περικεφαλαίον*, *perikephaleion*, 't geen iets zegt, dat om 't hoofd gedaan word. Zulke peruiken van vreemd hair waren by de Grieken, zo mannen als vrouwen, al in gebruik. Hebben wy dien naam overgenomen van de Franschen, zy van de Grieken, gelyk meer andere.

PASSER kan zyn van 't Latynsche *spatiari*, schryden, voorttreden, met afwerping der *s*. Men doet de beenen van een passer open en toe, en zet dien voort. Van *passer* is dan *passen*, meeten, waar toe een passer dient. Doch 't is bezwaarlyk elk het *van pas* te maken, en iets word wel weder eens *te pas* gebragt. Zo *passen* ook klederen en zeden, die naar een nette maate en welvoegende zyn. Zoude daar van *oppassen* zyn nauw acht geven, gelyk wanneer men met een passer iets nauwkeurig afpalt? Ik wilde wel wat naders weten.

PASTEI is van 't oude *paste*, deeg, dewyl pasteyen bestaan in korsten van deeg, waar in vleesch besloten is. Dit is vermaagschapt aan 't Latynsche *pastus*, voedzel.

PATERNOSTER is een snoer van geregen bollekens, waar mede men in 't Pausdom aan God de gebedekens, en onder deze 't Onze Vader, prevelende toetelt.

PAUS ziet in de Fakkel bl. 274. in *Pausdom*, en hier voor in *paap*.

PEDEL ziet hier voor in *Beul*.

PEDESTAL, een voetstal, of stelling, waar op een beeld of iets diergelyks staat, is zamengesteld van 't Latynsche *pes*, *pedis*, een voet, en 't Duitche *stal*. Dus is dit een der woorden, die uit twee taalen t'zamengekneed zyn. Anders mogt men in *stal* het Grieksche *σῦλος*, *syulos*, een zuil, zoeken. Dan zoude het zeggen een zuilvoet. 't Eerste gevalt my best. Vergelykt de Fakkel in *Voet*, blad. 415, in *stal*, blad. 355.

PEGEL acht ik te zyn van *peil*, en *pegelen* van *peilen*,
fchoon

ſchoon het overgebragt is tot het merken van eenige maate, die men door peilen bevonden heeft. Meer word een g tuffchen-geſchoven, en uitgezift. Zo is *gangen van gaan*, en *hangen van 't aaloude haben*. In 't tegendeel, ons *zeil* is by de Hoogduiſchen *zegel*, en *zeilen zegelen*. Ik las dat in 't oude Nederduiſch dus mede.

PEIS is van 't Latynſche *pax*, vrede. Ziet de Fakkelt in *paven*, bladz. 274.

PENNING ziet in de Fakkelt, bladz. 500. *Penning* kan zyn *pending*, van 't Latynſche *pendere*, wegen, betalen, en is dus *wegeling*. Oudſtyds woeg men 't geld toe.

PEONIE, een bekend bloemgewas, is van *paonia*, Latyn uit het Griekſch.

PEST ziet in de Fakkelt, bladz. 276. De peſt wierd by de aaloude Saxen ook genoemt *de dinger*, als wilden zy zeggen het ding, om dat zy die ſchrikelyke plaag ſchroomden met haaren eigen naam te noemen. Om die zelve reden noemen de Joden het zo gehaate verken dat ding. Hier toe moet men brengen, dat wy de peſt noemen, de gave Gods, ziekte. enz.

PEUKEL, *peukeltje*, ziet in de Fakkelt, bladz. 496, in *Buchel*. Maar liefſt houde ik dat voor *pokkel*, een *diminutivum* van *pok*. Ziet de Fakkelt in *Pok* bladz. 283.

PEUZELLEN, met kleine ſtukjes eeten, ſchynt vermaagſchapt te zyn aan 't Latynſche *pusillum*, een kleintje, een weinigje. By de Grieken was *ψιζον* *psiizein*, met kleine brokjes voeden. Wil men *peuzelen* daar aan verwant achten, ik zal 'er my niet tegen kanten.

PEZERIK ziet in de Fakkelt, bladz. 276, en 482. *Pezerik* kan afſtammen van 't Griekſche *πεος*, *peos*, *penis*, L. Hier toe kan ook *piffen* behooren. Anders, *πασσειν*, *paſſein*, is zamenhechten. De zenuwen hechten de beenderen zamen. Job. 10: 11. Zo is dan *πεσος*, *paſſos*, een zamenhechtzel.

PIEK ziet in de Fakkelt, bladz. 277. *Piek* is door eene afkomst vermaagſchapt aan *pook*.

PIE-

PIEPEN ziet in de Fakkcl, bladz. 277. Dit zal gevormt zyn naar 'tgeluid. Zo word dit gehoort van piepende kiekens, muizen, enz. De Grieken zeiden *πιπιζειν*, *pippizein*, en de Hebreëen *צִפְצִיף*, *tziphitziph*, dat ook naar 't geluid der piepende hoenderen zweemt. Zo worden de hinnen gezegt te *klokken*, dat nader by haare moedertaal is, dan 't Latynsche *glocire*, of *glocitare*.

PIER ziet in de Fakkcl, bladz. 277. Anders *pier*, een roode aardworm, kan zyn van 't Grieksche *πυρρος*, *pyrrhos*, rood.

PIK ziet in de Fakkcl, bladz. 277. Zoude men niet mogen giffen, dat dit vermaagschapt is aan 't Grieksche *πικρός*, *pikros*, bitter? Want een *pik* op ymand hebben, is een heimelyke wrok en bitterheid. Hier van is op ymand *pikken*, dien wrok uitvoeren; ten ware dat men dit liever gelyk stelde met ymand verbyten.

PIKKEN ziet in de Fakkcl, bladz. 277. Dit kan ook afgeleid worden van 't Latynsche *pungere*, steken, stippen, pikken. Zy maken zelfs van *pungere*, *purugi*, *punctum*.

PILGIFT ziet in de Fakkcl, bladz. 277. Maar ziet hier noch eene andere bedenking. *Pilgift* zal zyn *pelgift*, dat is Doopgift. De Doopvonte wierd oudstyds *Kerstpel* genoemd volgens de verklaring van Kilianus. Leest ook de Fakkcl in *Kerstpel*, bladz. 168. Zulk een pilgift wierd van hun, die als getuigen over den Doop stonden, aan de Doopelingen vereert.

PILOOT ziet in de Fakkcl, bladz. 277. By de Grieken was dit *πιλότης*, *pilotas*. 't Is al raar, dat ook een *kalfater* by hen is *καλαφάτης*, *kalaphatas*. Is het wel te vermoeden, dat dit zo slechts by geval is, en niet uit een aaloude taalgemeenschap?

PIN ziet in de Fakkcl, bladz. 278. De grondwortel is 't Hebreeuwfsche *פִּינָה*, *pinnah*, of *פִּינָה*, *peen*.

PINK is de naam van den kleinsten vinger. Wat is de be-
duiding? Een jonge os heet elders een *pink*, by verkleining.
Wil dan *pink* zeggen een *vingerken*? Ven *p*, *g* en *k*, zyn wissel-

letteren. Zo zou *ving pink*, van *pinkje* uit *vingje*, verkort van *vingertje*, kunnen zyn. Dit is niet geheel vervreemt van alle waarfchynlykheid. Maar hoe past dat op een jongen os? Zoude in *pink* 't Latynfche *pumilus*, een naantje, of *paucus*, weinig, klein, wel fchuilen? *Pumilus* zoude miffchien door verbaftering kunnen *pumke*, en dat weder *pink*, uitleveren. Doch minder moeite en omflag kost het van *pauc pink* te be-diffelen. Zo kan ook *pink*, een viffchers fcheepje, daar van zyn. Nader weet ik niet te giffen, en wil dat wel van ande-re leeren.

PISTOOL, een bekend kort fchietgeweer, is afgekort van *pistolet*. Dit zal wel zyn van een Fransch maakfel, doch ver-fmeed uit het Latynfche *pyxidula*, een *busje*. Wy noemen dat ook een *handbus*. Ja, ik denk liefst, dat de Franschen aan ons *bus* hunne steert gehangen hebben. *Bus* is hier *buis*. Ziet hier voor in *Arkebufe*.

PLAAT ziet in de Fakkelt, bladz. 278. *Plaat* kan zyn van 't Griekfche *πλάττειν*, *plattein*, fatzoeneeren, vormen. Een *plaat* is dan in dien zin een vorm. Doch *plaat* is beter *plat*.

PLAK, een fchoolfchepter, zal afstammen van 't Griekfche *πλάττειν*, *plattein*, slaan. De *t* word in 't einde wel meer *k*, als in *smak*, van *smeek*; of men kan de *k* voor een aangehech-ten Duitschen uitgang achten, als in *tolk*. Dan zoude de *t* uitgeboent zyn.

PLANT, het onderfte van den voet, heet ook by de Laty-nen *planta*, vermits die op de aarde geplant of gezet word.

PLAT ziet in de Fakkelt, bladz. 280. De Latynen hieten platvoeten *plati*. Aan *plat* kan ook *plaats* vermaagschapt zyn, gelyk men zegt, de platte grond; doch dat beweert ik niet.

PLEGTIGHEID is van *plegen*, iets dat ftaatelyk gepleegt word. Ziet de Fakkelt, bladz. 280, in *Pligt*.

PLEIT, anders *pleitschip*, zal zyn van *plat*, om de vorm, en wil zeggen *platschip*.

PLEITEN ziet in de Fakkelt, bladz. 280. *Pleiten* kan moge-lyk gebragt worden tot het Latynfche *placitum*, een willekeur der

der Overheid; dewyl daar op, en wegens den zin der zelve, het pleiten pleegt te geschieden, of de pleiters zich daar op te beroepen. Dat woord *placitum* wierd in laater tyden zeer ruim van rechtszaaken gebruikt.

PLIGT ziet in de Fakkels, bladz. 280. *Pligt*, verbindenis, kan ook afgeleid worden van 't Grieksche *πλέκειν*, *plekein*, vlechten. *Pligt* legt eenen band op ymand. Het zweemt mede al wat naar 't Grieksche *ὀφειλή*, *opheila*, schuld, als het hoofd o afgekapt is. Ja, zoude ymand niet mogen gissen, dat het wel geknipt en verbastert mogt zyn uit het midden van 't Latynsche *obligatio*, verbintenis, verpligting, gelyk *maag* uit *stomachus*? *Blig* konde lichtelyk *pligt* worden.

PLOMPEN zegt men van een' steen, of iets diergelyks, dat in 't water valt. Ik denk, dat dit gevormt is naar het veroorzaakte geluid, gelyk *poffen* enz. *Plonssen* kan daar uit gesmeed zyn met een tusschengelaschte *s*, voor *plompsen*. Anders ziet de Fakkels in *Plonssen*, bladz. 281.

PLOOI is van 't Latynsche *plica*, een vouw.

PLOTZEN zal zyn van *plossen*, voor *plossen*. De ingeschoven *s* heeft *de* in *t* doen overgaan. Dat *plossen* is van *poffen*, met een ingevoegde *l*, gelyk *blaffen* van *baffen*.

PLUKKEN ziet in de Fakkels, bladz. 281. *Plukken* heeft al wat zweemt naar 't Latynsche *vellicare*, plukken, aftrekken. Dit ziet eigentlyk op *vlokken*, uit *floccus*. L. *Vlok* en *plok* zyn dan vermaagfchapt.

POCHEN ziet in de Fakkels, bladz. 282, in *Poffen*. *Pochen* komt zeer wel overeen met het Grieksche *βουκίζειν*, *boukkizein*, pochen, 't geen zyn kan van 't Hebreuwsche פוח, *pouach*, blazen. *Pochers*, *poffers*, *snorkers*, en *blazers*, behooren dan te zamen onder 't windbuien en waailappen gilde.

PŒET is gesproten van 't Grieksche *ποιητής*, *poietas*, een maker. De Latynen vormden dat tot *Poëta*, en eigenden het toe aan een' Dichter: 't geen dus van oas is overgenomen. Wy zeggen mede, *versen maken*.

POES ziet in de Fakkels, bladz. 468, in *Boezem*. Ik meen dit nader opgespeurt te hebben. *Poes*, *poesje* een vleinaam, dien men

men aan een jong kind geeft, is van 't Latynsche *puffio*, een kindje. Een *diminutivum* daar van is *puffillus*, een kleintje. Hier toe behoort ons *poezel*. Ziet de Fakkelt, bladz. 282. Maar waarom men een kat den naam van *Poes* geeft, is aldaar in *Poes* te vinden.

POETZIG fchynt al zo wat te zweemen naar het Latynsche *facetus*, kluchtig. *Poetzen* zyn dan *facetiae*, kluchten. Wel meer word *ph*, of *f*, tot *p*. B. v. van κεφαλή *kephala*, G. is in 't Latyn *caput*, hoofd. Men vind wel vervormingen, die ruim zo groot zyn; hoewel ik dit op zyn beloop late. Doch ziet de Fakkelt bladz. 42 in *Bootzen*.

POFFEN, een dof geluid geven, door nederstorten, bersten, stampen, enz. fchynt gevormt te zyn naar den klank, gelyk meer diergelyke woorden. Dus zegt men, 't gaf een *pof*. *Poffen* zweemt in letterklank al wat naar 't Latynsche *pavire*, paveyen, dat met stampen geschied.

POGEN komt my voor als mogelyk te stammen van 't Grieksche ποιεῖν, *poiein*, doen, maken, werken, dat in pogen geschied. Vergelykt Pred. 9: 10. Niets is gemeener, dan de verwisseling van *i* en *g*.

POLDER ziet in de Fakkelt, bladz. 283. Men heet in Gelderland, en elders, *pollen*, de uitstekende ronde hoogtjes in moerassige plaatzen, dat *ballen* fchynt te zyn, om dat ze daar na gelyken. *B* word met *p* verwisselt. De Vriezen noemdea drooge verheventheden *poldren*. Zodanige worden ingedykt, en behouden den naam van polders.

POOK was in de oude taal een zak. Hier van heet een koepens de *pooke*, of *penke*. By de Engelschen is *poke*, en by de Franschen *poche*, een zak. Dit zal stammen van 't Grieksche πικος, *pokos*, een vlies, een vacht, die ook wel tot zakken dienden. Zo dede men wyn in lederzakken. Hier toe breng ik een *ponk*, dat is, een t'zamen-gesdraapt buidel gelds, of spaarpot. Zo zegt men, een *ponk vergaderen*. Wel meer word een *n* ingeschoven, b. v. in *bonk* van *hoek*.

POLLEPEL zal zyn *potlepel*. De *t* istot *l* versmolten.

PONT-

PONTGAARDER is by ons de naam van eenen makelaar in graanen. Ik zoude dit verzenden naar Dantzig, en afleiden van *pont*, een soort van graanscheper, en *gaeren* vergaderen. Immers daar is de *Pontkamer*, het koornhuis, of graanschuur, waar in de lading der graanponten opgelegd, en waar uit die afgescheept word. *Pontgaarders* zullen de Bewindlieden, of bedienden daar van zyn. Deze naam is dan overgebracht tot onze graanmaakelaars.

FOOTJE noemt men het voeteuvel. De *poot* is eigen aan de beesten; doch word ook wel aan de voeten der menschen toegepast. Ik twyfel echter niet, of dat *poosje* is verbastert van 't Grieksche en Latynsche *podagra*: 't geen in de straattaal belachelijk misvormt word tot *pottegrauw*.

POPELEN, sidderen, acht ik verbastert te zyn van 't Latynsche *palpitare*, spartelen, trillen, popelen.

POPELSY is verwrongen van *apoplexia*, G. en L.

POSTELEN, stampen, uit ongezintheit morren, schynt afgeleid van 't Latynsche *postulare*, eischen en afvorderen. Maar liever, het is van *expostulare*, zich met verwyf over ongelijk beklagen.

POTHUIS, waar in schoelappers flikken, is mogelyk zo genoemd, om dat zy daar in zonder veel ruimte als in een pot zitten, gelyk Diogenes in zyn ton.

POTTER is verkort van *potteboef*. Anders is *potter* ook van *pot*. Zo zegt men *geld potten*, voor dat in een spaarpot verzamelen.

PRACHEN, bedelen, zoude konnen zyn van 't Latynsche *precari*, bidden, smeeken.

PRACHT is by de Engelschen *pride*. Ziet de Fakkellad. 286, en hier na in *Pronken*.

PRAM, een borsttepel, is dus genoemd van *praemen*, uit het Latynsche *premere*, drukken, 't geen van het zuigende kind geschied.

PRESSEN, dringen en dwingen tot den oorlogdienst, is

X

pers-

perffen. Ziet de Fakkcl, bladz. 276, in *Perffen*. Zo is *terden* en *treden* het zelve woord.

PREUTELEN ziet in de Fakkcl, bladz. 286. Zoude *preute-len* wel zyn van *reutelen*, met een voorgehechte *t*, gelyk in *preeuwen*, van *reeuwen*.

PREUTSCH, trotsch, spytig, is voor *pratsch*, van *prat*. Ziet de Fakkcl in *Pratten*, bladz. 286. Ja van dat *prat* kan *part* zyn, en *parten*, door letterverzetting, gelyk ons *treden* is van 't oude *terden*, *eener* van *eenre*, *aller* van *abre*, enz. Doch ziet de Fakkcl, bladz. 273.

PRIESTER ziet in de Fakkcl, bladz. 287. De aaloude Vriezen schreven *prester*, dat nader is by *Presbyter*.

PRIKKEN ziet in de Fakkcl, bladz. 287. in *Prik*. By de Grieken was *περειν*, *peirein*, doorbooren.

PRIL ziet in de Fakkcl, bladz. 287. *Pril* is blinkende, glinsterende. Dit zal zyn van 't Grieksche *βήρυλλος*, *berullos*, by de Latynen *beryllus*, een helder edel gesteente, dat glansryk is. Hier van zeggen de Franssen *briller*, dat op alle flinkerende gesteenten word toegepast.

PROMMELEN is iets te zaamen duwen. Dit is een *diminutivum* van *praamen*, voor *pramelen*, uit het Latynsche *premere*, drukken, perffen. *Prommelen* noemt men ook *frommelen*. *P* en *f* worden wel meer verwijselt. Een *prommelpastei* schynt dien naam te hebben, om dat daar in verscheidé soorten van spyzen worden t'zamengeprommelt. By *prommelen* is in letterklank nader 't Latynsche *promere*, te voorschyn brengen; doch dat is by geval, en die betekening past daar op niet.

PRONKEN ziet in de Fakkcl, bladz. 287. *Pronken* zoude kunnen stammen van 't Hebreeuwfche *פרח*, *parach*, bloeijen. Hier van *פרח*, *perach*, een bloem. Bloemen, die in haaren bloei staan, pronken, en vertoonen zich zeer cierlyk. Hier van word eene gelykenis ontleent Matth. 6. 28, 29. Ja, van dezen wortel zal naar alle waarschynlykheid *pracht* gesproten zyn.

PROPER is net, welvoegelyk. 't Is nauwelyks te twyfelden, of

of dat is gevormt van 't Latynsche *proprius*, eigen, of *proprie*, eigentlyk; doch dan is de betekening al vry wat verandert. Echter 't geen aan iets eigen is, voegt daar aan wel. Dit woord zal met de Fransche mode tot ons gekomen zyn.

PROVE ziet in de Fakkell, bladz. 483. Daar van was het oude *provande*, nu *proviande*.

PRYS, roof, buit, ziet in de Fakkell, bladz. 288, in *Pryzen*. Dit was by de Latynen *prada*, als of 't ware *prehenda*, uit *prehendere*, vatten; of liever van *pradari*, roof, buit maken.

PUIT ziet in de Fakkell, bladz. 289, en hier voor in *Pad*.

PUL ziet in de Fakkell, bladz. 289. *Pul* kan ook gebroken zyn uit het midden van 't Latynsche *ampulla*, een dikbuikige kruik. Dit laatste behaagt my best, als passende op de zaak.

PUTS, *puise*, een scheepsemmer, is van *put*, een putting, en *putsen*, putten met zulk een *puts*. Ook hier is de *f* ingevlyt.

PYN ziet in de Fakkell, bladz. 290. *Pyn* gelykt ook wel naar 't Grieksche *πεινα*, *peina*, honger, uit *πειναιεν*, *peinaein*, hongeren, ontbeeren, begeeren. Doch ik stelle dat niet tot een grondwortel van ons woord *pyn*; hoewel de honger op 't hoogste pynlyk valt. Die gelykluidendheid zal by geval zyn. Evenwel de Grieken gebruikten het woord *πεινεν*, *peincin*, wel even gelyk wy, voor *zig pynen*.

Q.

QUAK is verkort en verbaftert van 't Latynsche *quicquam*, iets, gelyk *quant* van *quidam*, dat tot *quantus* niet behoort. Voor *quak* zegt men ook wel *quik*. 't Word toegeegent aan iets beuzelachtigs en gerings; zo als ook *quanteen* na-deelige en verachtelyke betekening heeft gekregen. Ziet de Fakkell bladz. 290, en in *Quant* bladz. 291.

QUAL, een *qualster*, een rochel, gelykt wel naar het Latynsche *squalor*, vuiligheid; doch liever breng ik dat tot *quyl*.

Zeequallen hebben dien naam, om dat haare stoffe naar zulk een quyl gelykt.

QUAPS is walgachtig, braakzuchtig. Ziet hier voor in *Geeps*. Anders zoude daar in welschuilen eenige aaloude gemeenschap met het Grieksche *ναυρον*, *kamnein*, ziek zyn, bezwyken? De Engelschen zeggen, *squamish*.

QUAST is het zelve met *knoest*. Ik twyfele niet, of het is door 't gebruik met letterwisseling daar uit vervormt.

QUINKELEEREN, zingen, is een *diminutivum* van *quinken*, ontleent van 't geluid der vinken, *quink*, *quink*.

QUINT is een smaadnaam, gelyk een *quans*, een *quidam*, een *Griek*. Men zegt van zulk een; *hy heeft vreemde quinten in 't hoofd*, dat is, vieze grillen. Ziet de Fakkelt in *Quinkslag*, bladz. 294.

QUISPELEN ziet in de Fakkelt, bladz. 294. *Quispelen* is een *diminutivum* van *quispes*, gispes. *Gisp*, *gesp*, betekende in de oude taal ook een riem, of touw, als waar mede men iets vast bind, of hecht. Ziet hier voor in *Gesp*. Men gebruikte ouds tyds ook riemen tot geesselen, waar in wel knoopen waren, of haakskens aan de einden. Zo was *gispes*, *gispelen*, *quispelen*, met zulke riemen slaan. De g word niet zelden verwisselt met een k. of qu, en die met een w. Zo word *quispelen*, *wispelen*.

QUYL ziet in de Fakkelt, bladz. 292, in *Queelen*. *Quyl* gelykt wel vermaagschapt aan *gyl*, uit het Latynsche *chylus*. *Qu*, *k*, *ch* en *g* worden wel meer verwisselt. Zo noemt men *Wilhelmus* ook *Guilielmus*. Van *quyl* is *quylen*, zeveren. Mogelyk behoort daar toe ook *queelen*, en *quymen*, door verandering van *l* in *n*. *Quyl* van *chylus* af te leiden, is niet ongevoeglyker dan *quispelen* van *gispes*.

QUYTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 294, in *Quyt*. *Quyten* gelykt wel naar 't Latynsche *quies*, rust. *Quyten* zoude dan zyn te doen dat geene, waar door ymand beruft, en te vreden gestelt word. Ten minsten, die zich wel van zyn pligt quyt, heeft een geruft geweten. Laat dit eene letterwisseling

ling zyn. Doch dat past niet op iets *quyt geraken* voor verliezen, enz. Daar zal dan een andere grondwortel zyn.

R.

RAAD ziet in de Fakkcl, bladz. 295, in *Raaden*. *Raad* kan zyn van *reden*, spreken, uit het Grieksche *ῥηεν*, zeggen. Daar van is *ῥηδον*, *rhaton*, 't gemeente, 't gezegde. Zo zien wy, hoe wy aan een *reden* voor een gesprek komen. Wil men in *raad* op 't Latynsche *ratio*, reden, denken, ten minsten dat past op de zaak; want goede raad steunt op *reden*.

RAADZEL is een vermomt voorstel, waar namen moet raaden, of giffende zyne meening zeggen, hoe dat te verstaan zy. 't Zal zyn uit het Latynsche *ratius sum*, van *veri*, achten, oordeelen, meenen.

RAAK, 't gehemelte des monds, gelykt wel naar *reiken*, als wilde het zeggen, zo verre de tong dat bereiken kan; maar ik vermoede, dat het stamt van 't Hebreeuwche *רָאָה*, *rakiang*, het uitspanzel, waar mede ons gehemelte overeenstemt.

RAAUW ziet in de Fakkcl, bladz. 295. Dit kan anders zyn van 't Latynsche *rauus*, ook *raucus*, schor, heefsch. Zo was *raua vox* een heefche stem, gelyk uit een schorre, rouwe, of raauwe keel komt.

RABOUT ziet in de Fakkcl, bladz. 296. *Rabout* kan ook zyn *radebout*, *radbout*, gelyk men zegt een *galgeklepel*. *Bout* komt in dien zin wel meer voor, b. v. een *schnisfelbout*, die zich van een gauwdiefsfluitje bedient. Ziet de Fakkcl in *Syffelen*, bladz. 368. Wil *rebel*, een wederspanning, hier aan eenige maagschap rekenen, hy kan zyn aaloud adelyk stamwapen toonen. Immers de bouten van zulke verciercn wel zomtyds een rad.

RACH ziet in de Fakkcl, bladz. 296. De aaloude en eerste grondwortel hier van is buiten twyfel 't Hebreeuwche *רָחַץ*, *rag*, weven. *רָחַץ*, *rag*, was een weefzel. Het hoofd is dan in

ons *rag* afgesneden, gelyk in veele andere woorden van eenen Hebreuwischen stamtronk.

RADYS is van *radix* L. een wortel.

RAK zal zy van *reiken*. Dus is'er wel een *rak* in den wind, zo verre die streek reikt. Hier van is ook *gerak* handreiking, in die spreekwyze, *gerak en gemak doen*. Zo houd men, een huis in *rak en dak*, daar men de hand aan houdt, dat het water-en winddicht zy. In de oude taal was *reken* eggen. Ziet de Fakkel, bladz. 105. Dit stamt niet van *reiken* maar van *reck*, streep. Ziet hier na in *Reeks*. De tanden der egge maaken reeken, of streepen. Naar zulk een eggen zweemt het toefschrobben van vuur, en daar van zegt men het vuur *rekenen*, of *toerekenen*.

RAKKER ziet in de Fakkel, bladz. 296. In de oude taal heet de pynbank een *racke*, om dat men, die gepynigt worden, daar op uitrekt. Vergelykt Hebr. 11: 25.

RAMMELEN is het zelve woord met *rommelen*. A en o worden verwisselt, gelyk in *grabbelen*, en *grobbeelen*. Dit breng ik tot het Grieksche *ῥῆμβειν*, *rhembein*, of *ῥομβειν*, *rhombein*, een gedruis of gerommel maken. Hier van was *ῥομβος*, *rhom-bos*, een rateltuig, 't geen zy by een trommel voegden, die het feest van de Afgodin Cybele vierden.

RAMP ziet in de Fakkel, bladz. 297, in *Rampen*. *Ramp* is in den grond het zelve met breuk, en romp, uit het Latynsche *rumpere*, breken. Verlykt Jerem. 4: 20. hoewel dat woord nu ook in een ruimer zin gebruikt word van allerlei onheil.

RAMPAARDEN, verbaftert *roopvaardern*, zyn de raderstelingen, waar op 't geschut in schepen gelegd word, en 't welk men nu gebruikt in plaats van de stormrammen of muurbrekers der ouden. De naam van *vaardern* past daar op, vermits zy dienen om 't kanon af en aan te voeren.

RANG ziet in de Fakkel, bladz. 297. De aaloude Kelten, onze Voorvaderen, zaten in hunne plegtelyke gastmaalen in een ronden ring. De middelste plaats by den haard was de

waar-

waardigste. Vervolgens zat yder in dien kring naar zynen staat. Dus is *rang* van *ring*.

RANK, dun, spitzig, zweemt naar 't Griekfche *ρ'αδις*; week, teer. De uitgang zoude dan verplooit zyn naar den Duitfchen *zwier*. Doch ziet de Fakkell, bladz. 297.

RANTZOEN is in onze taal gekomen uit de verfmelting van 't Latynfche *redemptio*, loffing, vrykoopng, en ook de prys, waar voor dat gefchied; doch dat woord zal eerft de Franfche mode geleert hebben, zo zy niet aan de vöeten onzer voorouderen hebben gezeeten, gelyk in *fermoen*, *venezoen*, enz. 't Is een groote zinverandering, en oneigentlyke overdragt, wanneer de toegemeten drank der bootsgezellen, enz. hun *rantzoen* geheten word.

RAPIER ziet in de Fakkell, bladz. 484. Dit is mogelyk verfmeed van 't Latynfche *romphaea*, een tweefnydend zweerd. De *m* is uitgevallen.

RAS zegt men van de afkomst van honden enz. Dit ftamt van 't Latynfche *radix*, wortel. Doch wy hebben dit niet uit de eerfte hand; maar door de Franschen, die *radix* verbaftert hadden in *race*, afstamming.

RAT, een fchadelyk ongedierte, is dus genoemt van zyne *ratheid*, of *rasheid*, gelyk *haas* van *haaften*, en *windhond* van *wind*. Een *rat* is zeer *rad*, of *ras* en gezwind. In het laater Latyn noemde men een *rat rattus*; doch dat was van de Duitfchen overgenomen. *Rat* word by ons gebruikt voor arm, naakt, bloot. Dus zegt men, *hy is rat*; 't is een *kaale rat*, enz. Zo word gefpeelt op de kaale en hairlooze jonge ratten. Daar van heet de kamer over de berooide boedels de *Rattenkamer*.

REDEN, een gefprek, gelyk men zegt, *een reden voeren*, was by de aaloude Vranken *redina*. *Gidan is mi redina*, gedaan is myn reden. *Ni tharf man thaz ouch redinon*; nooit durfde men dat ook zeggen. De Hoogduitschen hebben noch *reden* voor fpreken, en wy *redeneeren*, dat ook *redenkavelen* genoemt word. Dit *redeneeren*, en *redenkavelen*, drukt uit met *reden fpreken*.

ken. De Latynen maken onderscheid tusschen *ratio*, reden, en *oratio*, een mondgefprek. Hoewel ons *reden* voor gesprek, door afwerping der *o*, van *oratio* zoude kunnen gevormt zyn, breng ik dat liever tot het Grieksche $\rho\acute{\iota}\omega$, *rheein*, zeggen. Daar van was $\rho\acute{\iota}\omega\varsigma$, *rhaton*, 't gezegde, en dus ons *reden*. By de Grieken is het zelve woord $\rho\acute{\iota}\omega$, *rheein*, vloeijen en spreken. Wy zeggen ook, *eene vloeijende reden*. Vergelyk Deut. 32: 2. Maar *reeden*, voor gereed maken, bereiden, zweemt ook naar 't Grieksche $\rho\acute{\iota}\delta\omega$, *rhedein*, doen.

REE, een grip, een delf, zoude kunnen afstammen van 't Grieksche $\rho\acute{\iota}\omega$, *rheein*, vloeijen, om dat het water door zulke reeden of grippen van 't land geleid word. Ziet ook de Fakkelt in *Reen*, bladz. 299.

REEDE, *ree*, een ongesloten haven, kan zo genoemd zyn van *rede*, gereed, om dat die openligt, en de schepen daar altoos in en uit kunnen loopen.

REEKS zal zyn van *raken*, een ryge van dingen, die aan malkanderen raken, gelyk b. v. de schakels van een keten; zelfs word een keten daar van een *raaks*. Zo heet meen een keten, waar van een bos sleutels hangt, een *sleutelraaks*. Ik denk, dat *reeft* het zelve woord is. Zo zegt men een *reeft*, of *ryft* ajuin. Anders gelykt *reeks*, en *reck*, mede wel naar *rygs*, voor *ryge*. De *s* is wel meer een aanhangzel.

REEP ziet in de Fakkelt, bladz. 299. Hier van is *stegelreep* voor *stygelreep*, stygreep, om dat men daar op te paarde klimt. Men kan uit dien naam besluiten, dat eerst touwen daar toe gebruikt zyn.

REGEEREN ziet in de Fakkelt, bladz. 300. Zou men dat niet kunnen brengen tot de laatste lettergreep van 't Hebreeuw-sche רָעַח , *gnarach*, (schikken, verordenen, stieren) De keelletters worden dikwyls afgesnoeit; dan is aan *rach* een uitgang gehangen. Dit schynt begunstigt te worden, door dat by de Syriers ר , *rech*, een Koning betekend. Is *Rex* daar van niet? Men neme dit voor eene bedenking, waar op ik niet sta: maar ik blyf by 't gezegde in de Fakkelt.

RE-

REGEN ziet in de Fakkels, bladz. 300. De ouden zeiden *rein*, voor regen, en *reinen*, voor regenen. *Regenen* is na by 't Laynsche *rigare*, bevochtigen, besproeyen.

REIKEN ziet in de Fakkels, bladz. 300. Zoude de eerste grondwortel hier van niet kunnen zyn 't Hebreeuwsche *רָקַע*, *rakang*, uitrekken, uitspannen? Ik denk dat *rekken* in den grond het zelve woord is, schoon 't gebruik de betekening wel wat verandert.

REINTJE DE VOS is bekend met dien naam, uit het oude en niet onaarlijke fabelboekje. Maar hoe komt hy daar aan en wat wil dat zeggen? Is 't om dat de Franschen eenen vosch noemen *renard*? Doch van waar hebben zy dat geleert? Zoude die naam niet door verbaftering zyn *rankaard*, om zyn loofse ranken, gelyk men zegt een *loofsaard*? Zelf *vos* zoude kunnen gebragt worden tot het Latynsche *fucus*, bedrog. Men noemt by ons een loozen bedrieger wel een *fucus*, gelyk een loozen vos, als Luc. 13. 32. De Hoogduitschen noemen een vos *fuchs*, dat nader by *fucus* blyft. *Aart* kan zeggen natuur, gelyk in *Wolfaart*, enz.

REIS, in *eene*, of *eerste reis*, *twee reizen*, of *de tweede reis*, enz. voor maal, is van *reizen*. Het drukt eigentlyk uit t'elkens een voortgang tot zeker perk. Dus slaat men een bal de eerste reis, de tweede reis, voort. Doch 't gebruik neemt dit ook ruimer.

REKEL ziet in de Fakkels, bladz. 301. By de Grieken was *ῥεσχελεῖν*, *ereschelein*, spotten, en *ῥαχίσις*, *rachitas*, een smood mensch, een pest. Naar dat beide zweemt *rekel*. Ja, zoude men daar in het Syrische *raka*, gemeld Mat. 5: 22. niet kunnen schynen te hooren? Immers deze gantsche bende is van 't rot der *rekels*. Hoe na zy aan de honden vermaagtschap zyn, mogen zy zelfs uitrekenen. Ziet in *Ren*. Ik moet hier byvoegen, *Rekel* gelykt in klank wel na *Raka*, Matth. 5: 22. van *רָקַע*, *rakak*, uitspouwen, en zegt dus zulk eenen, die waardig is bespogen of uitgespogen te worden. 't Is dan een smaadnaam van de

Y

uiter-

uiterste verachting, en pafst zo mede op een hond, en veracht beeft.

REKKEN ziet in *Reiken*. Anders *rekken* kan zeer wel zynen oorfprong hebben van 't Hebreuwfche רכח, *arach*, verlengt worden, in *Hiphil* verlengen. Men verlengt, 't geen men uitrekt, of uitrekt. Zoude daar toe zelfs *strekken* niet behooren, met voorhechting van *st*, als meer gebeurt?

REU en TEVE zyn fchoon in Nederduitsland geboren, by my verdacht mogelyk, van Griekfch ραις, te weezen. Zoude *ren* niet kunnen, fpruiten van ἀρῆν, *arhan*, een man, of manneken? Doch dat is dan 't hoofd quyt geraakt. Dus is *reu* uit *rhan* verfchappen. Van dat *reu* zal *rekel* zyn, voor *reukel*, als een *diminutivum*. Immers *reu* en *rekel* zyn beide 't mannetje van de honden. Op die wyze is *teef* van θηλυ, *thaly* of θήλυς, *thalus*, een wyf. De fteert is verbogen, of afgeknot. *Reu* en *Teef* zyn dan manneken en wyfken, gelyk *Bul* en *Koe*. Ziet hier voor *Bul*. Zoude *ruin* wel een landgenoot en maagfchap zyn van *reu*? 't Is waar, een *ruin* is een gefneden paard; maar de ouden hieten eenen ontmanden, *een gemaakten man*. Ziet de *Fakk*, bladz. 261.

REVELEN, binnen 's monds mompelen, oordeelik te ftammen van 't Latynfche *revelare*, ontdekken, openbaaren. Op die wyze wierden de waarzeggeren al van ouds gepleegt. Ziet Jef. 8: 19, en 29: 4. Het zelve woord is *prevelen*, met een voorgehechte *p*. *Rellen* zoude kunnen fchynen hier van verkort te zyn; doch liever breng ik dat tot *ratelen*.

REUK ziet in de *Fakk*, bladz. 302. Tatianus fchreef: *Lino riobhenti ni lefkit*, het rookende lyn, vafch, lefcht hy niet.

REUPEN ziet in de *Fakk*, bladz. 302. Anders, reupen gelykt ook wel naar 't Latynfche *rumpere*, breken.

REUZEL, en *roet*, is het fmeltvet van de beesten, uit het Griekfche ρυειν, *rhuein*, vloeyen. *Reuzel* is *runzel*, en *roet* daar van verbaftert.

RHYN, die bekende Rivier, heeft dien naam van 't Griekfche ῥῆιν, *rhecin*, vloeyen, en zegt dus by uitnemendheid de *Vloed*.
De

De Hoogduitschen noemen dien stroom noch nader *Rhein*. De letter *h*, die men dus in geene oorsprongelyk Duitsche woorden vind, verbied my *Rhyn* af te leiden van *rein* om zyn reine of reinigende wateren, of de proef omtrent jong geboren kinderen, of die echt of onecht waren, 't geen men van de oude Duitschen verhaalt. Zo mede van *rennen*.

RICHEL, een breede lat, of smalle plank, die wel gebruikt word om iets op te zetten, als schotels, porcelein, enz. is van 't Latynsche *regula*, een *rye*, een linie. By ons heet een timmermans of metzelaars maatstok, die een lat pleegt te zyn, een *rye*. *Richel* heeft de gedaante van een *diminutivum*, en dus heet ook een grendel een *richel*.

RIEM ziet in de Fakkels, bladz. 303. *Riem*, voor band, of touw, word mogelyk best gebragt tot het Grieksche *ῥίμα*, *rhuma*, iets daar men mede trekt. Ziet de Fakkels in *Ruisters*, bladz. 310. Zo is *riem* en *touw* het zelve. Ja, tot dien oorsprong zoude men ook een roerriem kunnen brengen, om dat roeyen een soort van trekken is. Dus mede 't Latynsche *remus*.

RIMPEL ziet in de Fakkels, bladz. 303. Dit kan ook zyn van 't Grieksche *ῥίμα*, *rhuma*, een trekking, uit *ῥίμω*, *rhucim*, trekken. Men trekt rimpels.

RINKELROOYEN ziet in de Fakkels, bladz. 303. *Rooyen* zeemt naar *rooven*. Zo is *berooit* berooft.

RITS, *ritzig*, word eigentlyk gezegt van 'een hittige teve. Het is verbaftert van *reus*. *Reus* is het mannetje. Daar word een *t* tusschengevoegt, om dat van een *reus* te onderscheiden. Zo noemt men een loopsche koe stierig. Anders kan *rits* zyn *ryds*, van *ryden*.

RITZELLEN ziet in de Fakkels, bladz. 304. Dit is een *diminutivum* van 't oude *resen*. *Resen* quam van *reden*, trillen, sidderen, beven. Hier uit wierd door een tusschen gevoegde *s* *reedsen*. Doch die *s* drong volgens de gewoonte om de gemakke-lykheid der uitspraak de *d* weg in *resen*. Wy schikken die weder op haare plaats in *ridselen*, *ritzelen*.

ROEDE, voor regeering, ziet in de Fakkcl, bladz. 312, in Ruwaard. *Roede* in dien zin spruit van 't Hebreeuwfche wortelwoord רדב, *radab*, heerfchen, kastyden.

ROEMOER, gerucht, geraas, is van 't Latynfche *rumor*, gerucht, en dat van 't Griekfche ῥῆμα, *rhama*, een woord.

ROEREN ziet in de Fakkcl, blad. 305. *Roeren* zweemt wel naar 't Latynfche *ruere*; doch de betekening verfchilt. Men fchryve dit dan maar aan 't geval toe.

ROES zegt men in *een roes drinken*, *hy heeft een roes*, enz. Dat zoude kunnen afgeleid worden van 't Griekfche ῥοῖος, *rhoifos*, geraas, geweld; of tot ons *raazen*, vermits te diep in de kan kyken raasbollen maekt. Echter oordeel, dat dit *roes* achter afgeknot is van 't Hoogduitsche *gar aus*, fchoon uit. Ziet de Fakkcl in *Karoot*, bladz. 164.

ROEST ziet in de Fakkcl, bladz. 305, in *Roesten*. *Roest* gelykt ook naar 't Latynfche *ruffus*, roodachtig. Zodanig pleegt de verwe van verroeft yzer te zyn.

ROEYEN ziet in de Fakkcl, bladz. 305. *Roeyen* kan afgeleid worden van 't Griekfche ῥῆνν, *rhuein*, trekken. Ziet boven in *Riem*. Anders zoude men dat kunnen brengen tot het Griekfche ῥῆνν, *erecin*, en daar van ῥῆνν, of ῥῆνν, *erefein* uit ἀράσσειν, *arassein*, in 't water ftaan, 't geen gefchied met de riemen. Doch het eerfte is naaft, eenvoudigft, en ongewrongen.

ROEZEMOEZEN ziet in de Fakkcl, bladz. 306. Men noemde dat ouds tyds ook, *op de gaarde gaan*, of *loopen*. *Gaerde* is hof, tuin; 't wilde dan zeggen, op den moestuin loopen, dat is op 't veld, en by de boeren buit zoeken. Ymand zoude anders kunnen denken, dat in *gaerde* wel mogt fchuilen het Hebreeuwfche גור, *gour*, vreemdeling zyn, buiten 's lands gaan. Ik wil zo verre niet van huis zwerven.

ROFFEL, *ruiffel*, is een rouwe of ruwe fchaaf, van *rouw*, of *ruw*. *Afroffelen* is met zulk een timmertuig het ruwfte afchaven.

ROGGE ziet in Fakkcl, bladz. 306. By de Grieken was ῥογός, *rhogos*, een graanzolder. Of *rogge* daar aan niet waf ver-

maagtschap is, kan men overwegen. Dat het achter afgemaait zoude zyn van 't Latynsche *farrago*, durf ik niet zeggen, dewyl dat mengelgraan beduid. Dan zoude de betekening verandert wezen. De Kimbren noemen den rog *raau*, gelyk dag *dau*, en zaag *zau*. Dat *rau* schynt wel omgekeert te zyn van *far*; doch 't zal door eene letterverwisseling *rog* wezen.

ROMMELPOT ziet in de Fakkelt, bladz. 307, in *Rommelen*. Dit kan ook gebragt worden tot het Grieksche $\rho\omicron\mu\beta\epsilon\iota\nu$, *rhombein*. Ziet boven in *Rammelen*. Daar van was $\rho\omicron\mu\beta\omicron\varsigma$, *rhombos*, een rateltuig, rommelpot, een tol, die in 't rondom maalen ook zulk een geluid maakt.

ROOD ziet in de Fakkelt, bladz. 308. *Rood* kan ook gebragt worden tot het Grieksche $\rho\acute{o}\delta\omicron\nu$, *rhodon*, een roos, als ware het roosverwig. Of 't is mogelijk verbaftert van 't Latynsche *rubidus*, door lettersmelting. Ten minsten dit kan uit een aaloude gemeene stamwortel voortspuiten.

ROOF ziet in de Fakkelt, bladz. 308. De aaloude Vriezen schreven voor roof *reaf*.

ROOK ziet in de Fakkelt, bladz. 308. By de Latynen was *ro-gus* een aangesteken houtmyt, of lykvvuur: daar van quam rook; hoe wel ik 'er ons *rook* niet toe brenge.

ROOM ziet in de Fakkelt, bladz. 309. Zoude dat ook niet kunnen afdammen van 't Grieksche $\rho\acute{o}\mu\eta$, *rhooma*, kracht? De room is dan is zo veel als de kracht van de melk: 't geen de wey haar niet zal betwisten. Anders mogt room wel zyn van 't Latynsche *ruma*, waar uit die gemelkt word. Of is *ruma* van room? 't Kan beide uit een gemeenen grondwortel zyn.

ROOMPOT is de naam van een bekend gewest der Zeeuw-sche stroomen ontrent Zirikzee. Voortyds was daar land, en een sloopshaven der Romeinen op Engeland. Deze hiet *Romanus Portus*, de Romeinsche Haven. By verkorting verbafterde dat in *Roompot*; 't geen een Nederduitsche naam schynt, maar echter in den grond geenzins is. Dus is 't ook gegaan met veele andere benaamingen; zo dat men op den blooten letterklank alleen niet vast kan tzeilgaan.

ROOVEN ziet in de Fakkcl, bladz. 484. De oorsprongbron hier van zal zyn 't Hebreeuwfche אראפ, *araf*, lagen leggen: 't geen roovers plegen te doen. Ziet Psalm 10: 8-10. De eerste letter is afgeroofd, als meer gebeurt. De Grieken vervormden daar van *denázev*, *harpazein*, en de Latynen hier uit *rapere*.

ROT, *verrot*, zoude mogelyk kunnen zyn van 't Latynfche *ruptus*, gebroken, om dat de verrotting de deelenfcheid, en de zamenhechtzels verbreekt. Zo vormen de Italiaanen van dat *ruptus rotto*: 't geen ook in *bankerot* gehoord word. Ziet de Fakkcl, bladz. 18, in *Bank*.

ROTNEUS is de naam van een fnotolf. Dit wil niet zeggen verrotte neus; maar *rot* is by de Hoogduitschen *rotz*, fnot, en ftamt van 't Griekfche *ῥῆνις*, *rhuffis*, vloeying. Deze ziet men in de afdruipeude fnotpaarlen,

R.OTZEN, de makker van reizen, ziet in Fakkcl, bladz. 309. Dit komt af van 't Hebreeuwfche רוץ, *routz* loopen; en daar van is dan een *ros* een looper. Men zegt *rotzen*, voor *roffen*, met paarden reizen, gelyk *paarden* is met paarden voorttrekken, *karren*, met karren voeren, enz.

ROUWE, *rouw*, ziet in de Fakkcl, bladz. 309. *Rouw* is mogelyk vermaagfchapt aan *ruw*, *rouw*, om dat men zich daar in niet fchoer, noch opfchikte. Rouwdragende plagten wel in zakken en hairenklederen te gaan, en gemak en vermaak te vlieden.

RUGGE ziet in de Fakkcl, bladz. 310. *Rugge* zweemt al wat naar 't Hebreeuwfche רוה, *rauab*, ruften, verkwikken. De Hoogduitschen zyn daar van niet verer met hun *ruhen*, ruften. Zoude *ruften* wel niet zyn *rugften*, om dat men daar op veel ter *rufte* ligt? Of kan *rugge* wel aangezien worden voor eene verkortig van *ruhinge*, *rustinge*?

RUILEBUITEN ziet in de Fakkcl, bl. 310. Dit fchynt te willen zeggen, den buit verruilen.

RUILEN is verkort van *ruyelen*, en dat is een *diminutivum* van *ruyen*, wenden, (ziet de Fakkcl in *Wenden*, bladz. 435, en ook

ook in *Roeyen*, bladz. 35) om dat 'er in 't ruilen eene omwending der eigendommen van den eenen tot den anderen geschied. Hier aan is niet ongelijk de spreekwyze, *het geld, of de waar, omzetten*.

RUIN ziet hier voor in *Reu*.

RUISCHEN ziet in de Fakkels, bladz. 310. De oorspronkelijke grondwortel is, zo 't schynt, het Hebreeuwische *רע*, *raäsch*, beven. Door beven word wel een geruisch verwekt. Psalm 72: 16. Hier by blyft nader het Hoogduitsche *rauschen*.

RUIT, een vierkant, dat overhoeks op zyn spits gestelt is, acht ik gevormt te zyn van 't Latynsche *rhombus*, uit het Grieksch, 't geen by de Meetkundigen zulk eene figuur betekent. Die verbaftering is zeer groot; maar heeft echter wel wedergade. Niet meer gelykt *teerling* naar *tetragonos*, een vierhoek. Ziet de Fakkels in *Teerling*, bladz. 370. Zekerlyk is *teer* uit *tetra*, met uitbonzing der *t*, maar aan ons *ling* gehecht, en zo zelt *teerling vierling*, dewyl hy vierkant is. Het Grieksch zegt eigentlyk een vierhoek, 't geen wy zo hebben in *drieboek*, *vyfhoek*, enz. Men heeft nu wel in de glazen ruiten van andere gedaante; maar die naam is gebleven van de oude vorm, die men noch wel ziet in de oude raamen. Zulk een *ruit* heeft men ook op de kaartbladeren.

RUNNEN ziet de Fakkels, bladz. 301. in *Rennen*. Dit kan ook zyn van 't Grieksche *ῥῆν*, *rhuein*, het zelve met *ῥῆν*.

RUPSEN, *riofen*, word door verplaatzing der *f* ook gezegt *rispen*. Ziet de Fakkels in *Rispen*, bladz. 304. De grondwortel van *rupfen*, *ruspen*, *rispen*, zal zyn 't Hebreeuwische *רפ*, *rachafsch*, opborrelen, opgeven. Of daar toe mogelyk mede *berispen* behoort, kan men overwegen. Immers men zegt in dien zin wel, *zyn gal uitbraaken*.

RUSTEN ziet in de Fakkels, bladz. 311, in *Rust*. Hier na gelykt wel 't Latynsche *restare*, stil staan, blyven staan; doch dat zal by geval zyn. Zoude *rusten* niet kunnen zyn *rusten*. Ziet hier voor in *Rugge*.

RYDEN ziet in de Fakkels, bladz. 312. Dit mogt wel vermaag-

maagfchapt zyn aan 't Latynfche *reda*, een rytuig, een kar; of dat geknuzzelt zyn van ons *ryden*.

RYGE, het zelve met *rye*, is verkort van 't Latynfche *regula*, een regel, orde, of lyn. Anders is 't van *frigga*.

RYM ziet in de Fakkelt, bladz. 312, in *Rymen*. *Rym* gelykt naar 't Griekfche *ῥέυμα*, *rheuma* een vloeizel. *Dichtrymen* moeten vloeyen, en *winterrym* heeft een uitvloeizel of damp tot ftoffe. Doch ik wil niet beweeren, dat dit de echte grondwortel is.

RYPEN ziet in de Fakkelt, bladz. 313, in *Ryp*. Dit zal zyn van 't Griekfche *ῥέπειν*, *rhepein*, buigen, zich neigen, voor over hangen: 't geen de rype airen plegen te doen.

RYS, een takje, of fcheutje, ziet in de Fakkelt, bladz. 314. By de Hebreen is *רִישׁ*, *chorefch*, een ftruiik. Hier uit zoude rys kunnen achter afgefnoeit zyn. Niet zelden worden de Hebreeuwfche keelletteren in de afgeleide woorden voor of achter afgeknot, en ook wel uit het midden gezift, gelyk dikmaals is aangewezen. Doch ik geef dit niet hooger op dan voor eene benedking.

RYST ziet hier voor in *Reeks*.

RYZEN, voor klimmen, zich naar boven begeven, ftamt mogelyk van 't Latynfche *furgere*, opryzen, dat in *praterito* heeft *surrexi*; of van *erigere*, 't geen in *praterito* tot *erexi* verformt word. De *e* is dan voor afgetuimelt, en de verdere verandering is klein. Dus behoort daar toe *reus*, en *rys*. Ziet de Fakkelt, bl. 302. Maar *ryzen* voor zakken, afvallen, kan zyn van 't Griekfche *ῥέειν*, *rheein*, vloeyen, dat naar beneden gefchied. Daar dan een *f*, of *z*, is ingelafcht.

S.

SAGGELAAR is wel een fmaadnaam, dien men aan ouden hoort geven. Zo zegt men, *een oude faggelaar*. Dit zweemt naar 't Hebreeuwfche *שֵׁן*, *fakken*, een oud man, waar van de
 Laty-

Latynen hun *senex* hebben. Maar in de aaloude taal, en noch by de Hoogduitschen, is *sagen* trillen, beven. Een *diminutivum* daar van is *sagelen*. *Saggelaar* is dan *sagelaar*, schudder, triller, bever, gelyk oude en afgeleefde lieden door verval van kragten onderworpen zyn. Even zo zegt men, een *schuddebol*. Evenwel dat *sagen*, en *sagelen*, kan stammen van 't Hebreeuwfche *sakeen*, dewyl de ouderdom dat mede brengt.

SAMMELEN, draalen, langzaam zyn, is buiten twyfel een *diminutivum* van *zuimen*, 't geen de Hoogduitschen zeggen *saumen*. 't Wil dan zyn *zuimelen*, den tyd verzuimen, en laten voorby gaan.

SARREN ziet in de Fakkelt, bladz. 315. 't Zal zyn van *arr*, 't gegrim der honden, als men ze tergt. Dik wyls is de *seen* voorzetzelt.

SATYN is geweven van 't Hebreeuwfche *סדין*, *sadin*, fyn lynwaad, by de Grieken *σινδών*, *sindoon*, en by de Latynen *indon*. Wy hebben dat tot *zyde* versponnen.

SAUS, *Sauce*, is overgenomen uit het Frans; doch dat stamt af van 't Latynsche *Salsa*, dewyl het zout de smaak op scherpt. Zo vind men *salsa* voor *Saus* in 't Moniken Latyn.

SAVEL, *savel*, ziet in de Fakkelt, bladz. 452. Dit kan zynen grondwortel hebben in 't Hebreeuwfche *סבל*, *sebel*, of *sevel*, een last; by de Latynen is daar van *Sabulum*. Vergelykt Spreuk. 27: 13.

SCHAAL ziet in de Fakkelt, bladz. 316. De oorsprongbron hier van kan zyn 't Hebreeuwfche *גלל*, *galal*, rollen. Hier va, kregen wel ronde dingen hunnen naam. Dus was *גללה*, *gallah*, een olykruiksken, Zach. 4: 12, *גלגלת*, *galgoleth*, een herffenpan. Daar van ook *Golgotha*. Eene schaal en herffenpan zyn beide rond, en gelyken elkanderen. Daar is dan om *schaal* van *galal* af te leiden maar eene *s* voor te hechten, dat gemeen is.

SCHAARD in een mes zal het zelve zyn met schein en breuke. Ziet de Fakkelt in *Schaar*, bladz. 316.

SCHAARE ziet in de Fakkelt, bladz. 317. Anders, *schaare* is *sgaare*, met een voorgehechte *s*, van *gaeren*, vergaderen, en dus het zelve met vergaderinge.

Z

SCHA-

SCHABEL, een voetbank, is van *scabellum*. L.

SCHAKEEREN behoort tot *schok*, en *schikken*, wanneer mengelstoffen in eene cierlykeorde geschikt worden.

SCHAKELS zyn aaneengehechte ringen, of oogen. Zo zyn *schakels* in een keten. Men geeft ook dien naam aan de mazen in een net. Zoude die naam wel zyn van *schikken*, zo veel als *schikkels*, gelyk men zegt, een *schok*? Anders, *schakel*, 't geen ook verbogen is tot *schalm*, zoude mogelyk kunnen zyn een *diminutivum* van haak, *bakel*, gelyk van vaan is *vaandel*. Immers haaken schaakels in en aan malkanderen. *Sch* en *f* word wel meer voorgeklampt.

SCHAKER, een roover, is van 't Latynsche *ficarius*, een moordenaar, een straatfchender. *Sica* was een pook. Schaaken is rooven. Ziet de Fakkel bladz. 315, in *Schaakspel*.

SCHALIE ziet in de Fakkel, bladz. 208, in *Leye*. *Schalie* gelykt wel naar *schaal*, een schel, die ook bedekt, gelyk de schalien de daken. De Gothen zeiden *skalgos*, dat uitgesproken wierd *schaljos*.

SCHALKEN, *gezinde*, en *booden*, zyn naamen, die de zelve zaak uitdrukken, en beduiden zendeligen, als Engel en Apostel. Ziet de Fakkel bladz. 318, in *Schalk*. By de Grieken was *σάλλω*, *skallein*, delven, dat knechten werk was.

SCALMBYTER, een bekende vliegende worm, is zo verbaftert van het Latynsche *scarabeus*. Men merke weder dit staaltje.

SCHAMPEN zweemt wel wat naar 't Latynsche *scabere*, of *scalpere*, schrabben. Zo noemt men een schoot, die maar even raakt, en schrabt, een *schampschoot*. Doch een *schampschoot* is ook een *schimpschoot*. Ziet in de Fakkel, bladz. 325, in *Schimpen*. Zo is *schamper* schimpig.

SCHÂNDE ziet in de Fakkel, bladz. 319. *Schande* kan ook verfmee'd zyn van 't Griekfche: *δυσχία*, *aifchune*, fchaamte. Schande-baart fchaamte.

SCHANS is mogelyk van 't Latynfche *caustus*, een hoek; dewyl haar vorm hoekig is, en zy veel op hoeken gelegd word. Daar is dan een *f* voor geplant.

SCHAT.

SCHAT ziet in de Fakkel, bladz. 319, in *Schatten*. *Schas* is zeer waarfchynlyk een bastaardkind van 't Griekfche γάζα, *gaza*, een fchat. Of mogelyk de Grieken hebben dit woord gekaapt van de Perfiaanen, onze aaloude taalgenooten. Of wy het den Grieken ontaanboord, en weder genaast; of uit de eerfte oudheid door erfrecht overbehouden hebben, ftaat my niet te befliften. Het mogt wel gegraven zyn uit de goudmyne, niet van Ophyr, maar van 't Hebreuwfche מ, *ganas*, een fchat. Dan is de *n*, gelyk wel meer gebeurt, als *billioen* afgekeurt, en verloren. Doch meer zweemt dit naar 't Chaldeeuwfche יון, *chafan*, fchatten vergaderen, en ים, *chozen*, een fchat. *Cb* is dan tot *g* overgegaan, en dus *chozen gaze* geworden. De Hoogduitschen zyn nader by *gaza* met hun *Schatz*, zeteen *s*, gelyk in menige woorden gefchied, voor *gaza*, gy hebt *fgaza*, en daar uit *fchatz*, waar voor wy *fchas* zeggen. 't Verdient al opmerking, dat de Duitsche volkeren zulk een *z*in hadden in de letter *f*, datze die zeer dikwyls voor, tuffchen in, en achter de woorden en benaamingen voegen. Om die reden heeft de letter *f* de talrykfte woordenlyft. Zommige andere taalen hebben de *f*, als voor haar moeyelyk en onaangenaam in de uitspraak, wel uitgemonftert en gemyd, zo veel zy konden. Maar *fchat* zoude ook miffchien kunnen zyn *fhot*, van *fchieten*, t'zamenfchieten, by een hoopen. Zo worden *fchatten* vergadert. Dus word ook *fhot* aan grāan toegefchreven, dat gezegt word een goed *fhot* te geven, als het veel koorn uit de airen levert. Ook dat word vergadert en opgelegd.

SCHATEREN, *fchetteren*, komt in de zaak overeen met het Latynfche *cachinnari*, luidkeels lachen, 't geen men *fchaterlachen* noemt. Is het daar van verbaftert, dan is 'er een *f* voorgevoegt, en de rest zeer ontleken. Doch ik vermoede, dat *fchateren*, *fchetteren*, wil zyn *fchalteren*, *fchelteren*, van *gefchal*, groot geluid. De *l* is uitgevallen. Men noemt de moedertaal der *Exters* *fchetteren*. Zoude *exter* door letterverzetting niet kunnen gebroed zyn van *fchetter*? Anders weet ik niet, hoe die huppelaar aan dien naam komt, en wat dit uitdrukt

drukt. Of ziet de Fakkcl, bladz. 90, en hier voor *Exter*.

SHATTEN ziet in de Fakkcl, bladz. 319. In de taal der Gothien was *skat* een penning. *Schatten* is dan op geld stellen. Dus zegt men, een *schattingspenning*, een *bruidſchat*, enz. Vergelyk Matth. 22 : 19.

SCHAVEELEN is een woord bekend in de ſcheepsvaart. Ik denk, dat het ſtamt van ſchuiven, gelyk men van ymand zegt, hy gaat *ſchuiven*, voor hy gaat heen. De vorm is als *kraakelen*. Miſſchien is het een *diminutivum*, en wil zeggen *ſchui-velen*. Zo *ſchaveelt* het ſchip voort; en de wind *ſchaveelt*, wanneer hy verſchuift, en ruimer ſchiet.

SCHEDEL ziet in de Fakkcl, bladz. 320. By de Grieken van *χαίτη*, *chaitae*, hair, en *χεῖμα*, *cheein*, uitgieten, verſpreiden. Vergelykt Pfalm 68 : 22. Hier zoude al mede de *f* een voor-gebouwde gevel zyn. Is 'er geen maagſchap in de naamen, ten minſten de zaak komt op een uit.

SCHEEREN ziet in de Fakkcl, bladz. 321. *Scheeren* gelykt al wat naar 't Hebreeuwſche *קע*, *hara*, ontblooten. Maar de grondwortel kan zyn *קח*, *karach*, kaal maken, al mede met een voorgelafchte *f*. Ja, op die wyze kan men ook *ſcheeren* toe *hair* brengen. By de Grieken is *ξουρον*, *xuron*, een ſcheer-mes.

SCHEI, *ſcheide*, *ſchede*, ziet in de Fakkcl, bladz. 324, in *Schey*. Dit ſtamt buiten twyfel van 't Griekſche *σχῆμα*, *ſcheein*, iets in zich bevatten.

SCHELF was in de oude taal een bieze. De *ſchelfzee* is dan de biezenzee, vermits die daar in overvloedig wieſſen. Dit ſpruit van 't Hebreeuwſche *סוף*, *ſouph*, bieze. Daar is een *l* ruffchengevlyt, en de *f* in *ſch*, gelyk dikmaal geſchied, verwif-felt.

SCHELFEREN, *ſchilferen*, ſchynt te zyn van *ſchel*, of *ſchik*. 't Is dan het zelve met *ſchellen*, de ſchel afdoen. Ziet de Fak-cl in *Schel*, bladz. 321, en in *Schelfer*, bladz. 322.

SCHELLEN, klinken, ziet in de Fakkcl, bladz. 322. An-ders kan *ſchellen* zyn van *hellen*. Ziet hier voor in dat woord. Dan

Dan zoude een *f* daar voor *gebecht* zyn, die verwisselt is met *sch*, als dikwyls geschied. De aalouden schreven *sh*, gelyk nog de Engelschen; en de Franschen *ch*.

SCHELP, *schulp*, zoude kunnen het zelve woordzyn met *schel*; of immers daar aan vermaagfchapt. Ziet de Fakkelfladz. 322, in *Schelwisch*. Doch liever denk ik, dat het afgebolstert is van 't Griekfche *κέλυφος*, *keluphos*, een dop, een baf, van *κόλυμμα*, *koluppein*, bedekken. Ook daar is een *f* voorgeklampt, en de steert afgehouden.

SCHENNEN, voor met aanhizing op ymand afzenden, zoude zeer wel kunnen fpruiten van 't Hebreuwfche *שח*, *fchawan*, fcherpen, wetten. By Willeramus is *scundun* ergenstoe aanzetten, zenden. *Scund ich andere ze rhinemo wege*, zet ik andere aan tot uwe wegen. *Alla sine werch scundunt unsh ad spem*, alle zyne werken zetten ons aan tot hōpe. *Schwinen* betekent elders miszenden. Dit verschilt niet veel van 't Griekfche *σένω*, *seuein*, aanzetten, ophitzen.

SCHEPEN ziet in de Fakkelfladz. 500. By *now*, *Schopheet*, blyft zeer na 't Hoogduitsche *Schoft*. Zy zeggen *ein Schofft*, *ein Scheffe*. Men noemde zulke in bastaardlatyn wel *Witschepa*, Wetschepen.

SCHERLUIN, een fmaadnaam, ziet in de Fakkelfladz. 321. in *Scheeren*. Dit gelykt ook naar 't Griekfche *ερεσχέλειν*, *erefchelein*, spotten. *Scherluin* is dan spotter.

SCHERMUTZELEN wil, zo 't fchynt, zeggen *fcherm-butzelen*. *Schermen* is in de oude taal vechten, ftryden, en *butzelen* een *diminutivum* van *hutzen*, *hotzen*, omfchudden, onder een mengen. 't Zegt dan *ftrydmengen*. Wy zyn dus den oorsprong van dat woord niet fchuldig aan de Franschen, die 't verbaftert hebben in *escarmoucher*; maar zy aan ons. Dit blykt; om dat het in 't Nederduitsch den aard der zaak uddrukt; doch niet in 't Fransch.

SCHERSSEN, *fchertzen*, is van *fcheeren*, met een tuffchengevoegde *f*, of *ts*, als meermaals. Ziet de Fakkelfladz. 321.

SCHOUEN ziet in de Fakkcl, bladz. 324. *Scheuren* drukt het scheurgcluid eeniger maaten uit, gelyk *kraaken*, *poffen*, enz. Het zweemt ook al wat naar 't Latynsche *secare*, snyden, en 't Hebreewfche שׁוּר, *shavar*, breken, of שׁוּב, *schawug*, in twee klieven. Het beste zy verkozen, of men bedenke wat beters.

SCHIELYK is verkort van *schierlyk*. *Schier* was in de oude taal haast. *Schier*, en *haast*, gebruikt men nu ook voor byna. Of 't kan verkort zyn van *schietelyk*, schietende, schichtig.

SCHIETEN ziet in de Fakkcl, bladz. 325. Dit woord word, gelyk *slaan*, tot veele betekeningen gebragt. B. v. *in-schieten*, *beschieten*, *opschieten*, *verschieten*, enz. 't welk alles een beweging insluit. Maar *geldschieten*, of *verschieten*, ziet op de wyze van tellen.

SCHIFTEN mogt men denken 't zelve woord te zyn met *scheiden*, schoon de uitgang anders is. Maar liever, *schiften* zal zyn van *schuiven*, voor *schuiften*. Schiftende dingen schuiven van een.

SCHIKKEN is, myns oordeels, indien niet het zelve woord, ten minsten vermaagschap aan *schokken*. Immers *schikking* en *schok* is het zelve. Het drukt uit eene plaatsing door beweging. Dan is het van eene zeer ruime beduidenis. Iets *beschikken* is eigentlyk dat zyne plaats doen hebben, of bestellen. *Geschiedt* is wel geordent. *Ongechiedt* het regendeel. Ymand is *wel in zyn schik*, wiens zaaken op haare rechte orde en plaats zyn.

SCHILD ziet in de Fakkcl, bladz. 325. *Schild* zal zyn van 't Hebreewfche שׁוּל, *schelet*, een schild. De Kimbren zeiden *skilde*. *Onder randsom skilde*, onder een rood schild. By de Grieken was *cuiras*, *skutos*, leder, waar van ouds tyds de schilden gemaakt wierden. Daar zoude een / ingelascht zyn. Immers van dit *skutos* hebben de Latynen hun *scutum*. Ik geve het Hebreewfch den voorrang. Vermits de schilden beschildert wierden, is daar van de spreekwyze: *Iets in zynen schild*
voe-

voeren. Hier in is ook de oorsprong der wapenschilden, of stamwapenen. Maar *ymand in zyn schild varen*, is hem van naby onder de oogen zien, en aantasten.

SCHINDEN is villen, het vel of de huid aftrekken, en daar van *schinder* een viller, en *schindmeer* een oud paard, dat voor den viller geschikt is. By de Engelschen is uit de aaloude taal *skin* de huid. Dat schynt vermaagschapt aan 't Grieksche *σκινος*, *skutos*, de huid, leer. In 't Latyn is *scindere* snyden. Het villen van paarden enz. geschied al snydende. Een ander woord is *schenden*. Ziet de Fakkelt bladz. 323. Die zyn neus affnyd, schend zyn aangezicht, maar schind dat niet; doch die dat schind, schend het.

SCHOEFEL, *schoffel*, is verbaftert van *schopfel*, *schupflein*, een *diminutivum* van *schop*. Dit heet zynen oorsprong van 't Hoogduitsch, waarin dikwyls *f* naar *p* gestelt word. Zo is *schopfen* scheppen. De *p* is in *schoffel* uitgeschopt. Ziet de Fakkelt, bladz. 327.

SCHOELIE ziet in de Fakkelt, bladz. 327. Zoude *schœlie* niet kunnen gebragt worden tot het Hebreeusche *שׂוֹג*, *schagal*, en dus willen zeggen een wyvenschender, een hoerenjager? By de Grieken is *σκολιος*, *skolios*, krom, slim.

SCHOER ziet in de Fakkelt, bladz. 327. Dit zal stammen van 't Hebreeusche *שׂוֹר*, *sagnar*, *saar*, onweer. Of men konde het brengen tot *schuiven*, als verkort uit *schoever*, *schuiver*, dewyl zulke *schœren* uit overschuivende of overdryvende wolken voortkomen. Ziet de Fakkelt, bladz. 501.

SCHOFTEL, een soort van schoppen, is myns oordeels verbaftert van 't Hoogduitsche *schopfel*, voor *schopflein*, een *diminutivum* van *schop*, *schop*, of *schup*. Hier van is *schoffellen* met eene *schup* opscheppen. Ziet in *Schoefel*.

SCHOON ziet in de Fakkelt, Bladz. 329. *Schoon* in *Schoonvader*, *Schoonmoeder*, *Schoonzoon*, *Schoondochter*, ziet op aanhouwelyken. *Sonna* was by de aalouden een Bruid. Zy plegen doch schoon opgeschikt te zyn.

SCHOON is een bywoordeken, voor wel. Zo zegt men, *of schoon, of wel, alhoewel*. 't Is, de zaak al schoon, of op 't schoonste genomen zynde.

SCHOOR-

SCHOORVOETEN, traag en langzaam gaan, acht ik verbaastert te zyn van *schortvoeten*, als met opgeschorte voeten gaan; 't geen de Latynen zeggen *pedibus suspensis ire*.

SCHOP, *schup*, ziet de Fakkelt, bl. 130. *Schop* is het voorlyf van 't Grieksche *σκαφηιον*, *skapheion*, een schop.

SCHOPPEN, met de voeten stooten, schynt te stammen van 't Grieksche *κωπτεν*, *koptein*, slaan, daar een *s* voor gehecht is. Dan is het overgebracht van de hand tot den voet. Dus is *προσκωπτεν*, *proskoptein*, met den voet ergens tegen aan stooten. Leidde men het daar van af, dan is een stuk van den gevel, naamelyk *pro*, afgestooten.

SCHORTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 485. Zoude *schorten* ook niet kunnen vermaagschapt zyn aan *gorden*, by de Hoogduitschen *gurten*? Opfchorten van klederen geschied door opwaards gorden. Hier van is *schorteldoek*, *gorddoek*. *G* en *f*, *d* en *t*, zyn wisselleteren. Op die wyze konde *schorten*, *opfchorten*, ook gevormt zyn van *korten*, door voorklamping van een *s*, dewyl men iets door opfchorting korter doet zyn, b. v. klederen.

SCHOTBEEST, een smaadnaam, die byzonder op een vuile hoer word toegepast, is het zelve met *kotbeest*, dewyl *kot* en *shot* in zommige gewesten van eene betelening zyn. Dit wil dan zeggen een zog, een verken, welker paleis een kot is. Anders is *shot* van *schutten*.

SCHOUT ziet in de Fakkelt, bladz. 331. Vermits de Schyten eenen Rechter hieten *Aische*, en dus by de aaloude Vriezen *aesga dome* was doem of vonnis des Rechters, zo kan *Schouthais* zyn *Schoutaische*, en eigentlyk zeggen, schuldrechter, die schuldzaaken uitwyft, of uitvoert.

SCHOUW, *schuw*, voor bang, bevreesd, is mogelyk van *schouwen*, zien, vermits het zien van iets dikwyls schrik veroorzaakt. Matth. 14: 26. Of 't is van *schuwen*, myden, vlieden, om dat een schuwe vlied en vermyd.

SCHOUWEN ziet in de Fakkelt, bladz. 331. By de Grieken is *σκοπειν*, *skopein*, en *σκοπευειν*, *skopteuein*, beschouwen, aamerken. Of dat verwant is, weet ik niet.

SCHRAP

SCHRAP voegt men by staan. Zo zegt men, *bystaat schrap*, die bereid staat om zynen vyand af te wachten. Zoude dit willen zyn, *scherp staan*, als met het scherp, of den degen, in de vuist? Zo is *paal staan*, vast staan als een paal.

SCHREYEN is mogelyk van 't Grieksche *κραζειν*; *krazein*, luide roepen. Dit stamt van 't Hebreeuwfche *קרא*, *kara*, roepen: waar toe ook *kraayen* behoort. Ziet de Fakkelt, bladz. 332, in *Schreeuwen*. Anders, schreyen zoude konnen gebragt worden tot het Hebreeuwfche *שמעו*, *schour*, zingen. Hier van is *שמעו*, *schir*, een *gezang*. *Schreyen* is als een foort van zingen. Vergelykt Exod. 32: 18.

SCHRIKKEN ziet in de Fakkelt, bladz. 332, in *Schrikkeljaar*. *Schrikken* zal het zelve woord zyn met *schrenken*, *schrinken*, waar van *schrenkelen* en *schrinkelen* een *diminutivum* is. Ziet de Fakkelt in *schrinkelen*, bladz. 332. en *Schryden*, bladz. 333. Het zelve woord is ook *schryden*, van 't Latynfche *gradi*, treden, met een voorgehechte *s*. 't Is niet ongewoon, dat de zelve woorden verscheiden uitgangen hebben, b. v. *verzaalen*, en *vertolken*, *schreyen*, en *schreeuwen*. enz.

SCHRIL zal het zelve woord zyn met *ril*, rilling, daar *sch* voorgehecht is. gelyk in veele woorden gefchied.

SCHROBBEN, boenen, schuuren, gelykt wel in letterklank naar 't Latynfche *scrobs*, een kuil; doch die betekening heeft daar mede geen gemeenschap. Dit is dan flechts by geval. Myns achtens stamt dat van 't Latynfche *scabere*, schrabben. Ja, *schrabben*, en *schrobben*, is in den grond het zelve woord, schoon 't gebruik in de beduiding wel wat onderscheid maakt.

SCHROEF fchynt my gevormt van *groef*, met een voorgehechte *s*, dewyl die uit slangwyze groeven bestaat.

SCHROLLEN is van *grollen*, met een voorgefchoven *s*, die *g* in *ch* doet over gaan.

SCHROOMEN kan vermaagschapt zyn aan *grouwen*, door voorhechting van een *s*, en verwisseling van *m* en *w*, als meer gebeurt. Zo word van *grollen* *schrollen*, en van *merx* *waare*.

SCHROOT ziet in de Fakkcl, bladz. 333. Geld *schrooden* is beſnoeyen, afſnipperen. *Schreur*, een ſnyder, is verkort van *schroder*, gelyk *breur* van *broeder*. By ons heet noch een afgeſneden lap een *schroode*. *Schroot* is dan gezegt ſnydzcl.

SCHUB ziet in de Fakkcl, bladz. 333. Anders, *schub* is van 't Griekſche *ουβη*, *ſkepa*, een dekzel. Zo zyn de viſſchen met *schubben* bedekt.

SCHUIFELEN, fluiten, ſtamt van 't Latynſche *ſibilare*. Ziet de Fakkcl, bladz. 368, in *Syffelen*.

SCHUILEN ziet in de Fakkcl, bladz. 333. Dit zoude ook konnen gebragt worden tot het Latynſche *calare*, verbergen, met een *ſ*. Vergelykt Pfalm. 27: 5. of tot *occulere*, zich verbergen. Dan is 't voorzetzel *oc* afgeworpen, en *ſ* in de plaats tot een gevel geſticht. Ten minſten denk ik niet, dat de overeenſtemming in klank en zin dezer woorden zo maar by geval zoude zyn, en dat daar in geen aaloude taalverwantſchap zoude ſchuilen.

SCHUIM ziet in de Fakkcl, bladz. 334. De Latynen zeggen *ſpuma*; doch dat is van *ſpuere*, uitſpouwen.

SCHUINS ſchynt het zelve woord te zyn met *ſcheefs*, gelyk rechts, links, enz. uit het Latynſche *ſcœvus*, verdraait, loens. In 't Grieks is *ουαις*, *ſkaios*, dat al zo naiſ.

SCHUIT ziet in de Fakkcl, bladz. 486. Anders, *schuit* zal zyn van *ſchieten*, vermits die om haare ſpitsheid en rankheid ras door 't water kan voortſchieten. Dus zegt men een *ſchietſchuit*, naar buiten *ſchieten*, enz.

SCHUTTEN, *beſchutten*, is van 't Latynſche *ſcutum*, een ſchild. 't Is dan als een ſchild daar voor houden. Doch 't kan ook gebragt worden tot *ſchieten*, dat gebruikt word van iets tuſſchen beiden ſtellen. Zo zegt men, *ergens een ſchot voor ſchieten*, *afſchieten*, 't ſpel *ſchutten*, als men tuſſchen beiden komt, enz.

SCHUURING, en by verbaſtering ook *ſchuurering*, noemt men buikloop, om dat de darmen daar door als afgeſchuurt en gefchrabt worden. Een *ſchuuring*, en een *ſchrob* geven, is ſcherpelyk be-

bestrafen, doorstryken; alhoewel ook dus zomwyl de mori-
aan gewasschen word. Ziet de Fakkelt, bladz. 335, in *Schun-*
ren.

SCHUWEN kan waarschyntlyk door verbaftering stammen
van 't Latynsche *cavere*, zich hoeden. Dan is *c* overgegaan
in *sch*, als meermaals. Immers van beide kan eene aaloude
moederwortel zyn.

SCHYTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 335. De grond hier
van kan zyn 't Hebreeuwische שׁוּט, *kout*, walgen, daar, als dik-
wyls, een *s* voorgehecht is. Immers die daad en dat woord is
walgelyk.

SEEF is smaak van drank. Dus zegt men, *dat bier heeft*
een goede seef. Dit is verbaftert van 't Latynsche *sapor*, smaak
door tusschenkomen van 't Fransche *saveur*, dat ook smaak,
betekent. Hier van is *seev* voor afgeknipt, en *a* in *ee* verwisselt.
Hoe vreemd dit schynt, daar aan is niet te twyfen. Vergelykt
Ras, hier voor.

SERJANT is mogelyk vervormt van *securiant*, uit het La-
tynsche *securis*, een byl. *Ant* is een Duitfche uitgang, als in
gigant, een reus, uit *gigas*, L. *trouwant*, enz. *Serjant* is dan
byl draager, het zelve met *bellebaardier*, een gerichtsdienaar.
Men plagt ouds tyds een bundel van roeden en bylen voor
Overheden te draagen. *Serjant* zweemt ook naar 't Latynsche
securus, zeker, veilig. Zulke geleiders zyn tot beveiliging.
Dan is 't het zelve met *trouwant*.

SIDDEREN, *sitteren*, ziet in de Fakkelt, bladz. 336. Dit
kan afstammen van 't Hebreeuwische שׁוּ, *saär*, schrikken, zo
dat de haren te berge staan. Job. 4: 15. Dikwyls word *d*
tusschen twee klinkletteren, om de welluidentheid, in geschoven.
De aaloude Gothen zeiden *sitra*. Wy hebben de voorste *t* in *f* ver-
wisselt.

SIGNET, een briefzegel, is van 't Latynsche *signare*, mer-
ken, te kenen.

SIKKEL ziet in de Fakkelt, bladz. 336. Anders kan *sikkel*
ook verkort zyn van *sabe sabslein*, een *diminut wum* van *sabs*,

een mes, een zeis. Ziet de Fakkels, bladz. 455.

SINXEN is verbastert van *Pinxteren*, dat zelf niet veel beter gelykt naar 't Grieksche *Pentakosta*. Wie zoude denken, dat Sinxen van *Pentakosta* stamt? Daar is niet eene letter onverandert gebleven; en echter de zaak heeft eene ontwyfelbaare zekerheid. Men moet zich dan niet verwonderen, noch de afleiding straks voor onwaarfchynlyk achten, wanneer ons diergelyke ontleken woorden voorkomen.

SIRE ziet in de Fakkels, bladz. 133. in *Heer*. Dit *Sire*, *Sir*, Heere, kan zeer wel zyn van 't aaloude Gothische *Sihora*. Zo was *Sihora armen*, Heere ontferm. Zy zeiden ook *Sigora*, waar by het Fransche *Seigneur* vry na komt. De Kimbren zeiden by verkorting *Sir*. Dit quam van *fige*, zege, overwinning. *Sigora* was dan *figer*, overwinnaar, by de Hoogduitschen noch *zieger*. Een overwinnaar is Heer van dien hy ver wonnen heeft. Hierom wierd dienaam aan zeeghafte Vorsten, en by uitnemendheid aan God, toegeeeigent.

SISSEN is van 't Grieksche *σίξιν*, *sixin*; naar 't geluid, dat gloeyend yzer in 't water maakt, als het gelescht word, of ook aangesteken vochtig buskruid.

SITS, gebloemt katoen, heeft buiten twyfel tot een aaloude grondwortel 't Hebreeuwſche *רִס*, *ritz*, een bloem.

SLAAF ziet in de Fakkels, bladz. 336. *Slaaf* gelykt niet qualyk naar eene verkorting van 't Latynsche *ſervatus*, behouden. Oorlogsgevangene, die men in 't leven behield, wierden ſlaven. Dus is *ſervus* van *ſervare*. Maar zoude *ſlaaf* ook niet kunnen gevormt zyn van 't aaloude *chlaſ*, brood, met een voorgehechte *s*, *ſchlaſ*, gelyk de Hoogduitschen ſpreken. Een *ſlaaf* is dan eigentlyk een broodeling, een broodknecht, die in ymands huis gevoed word. Vergelykt Matth. 24: 24. Zo heeft een *ſoldaat* dien naam van *ſolt*, zout, en zyn loonis *ſoldy*, bezolding. Ziet de Fakkels, bladz. 345, in *Soldaat*. Zulke lyſeigene broodknechten wierden van ouds al dikwyls tot zwaaren arbeid gehouden. Job 7: 2. Hier van komt *ſlaaven*, of *ſlooven*, voor ſlaafſchen arbeid doen, zwaar werken.

Van.

Van *slaaf* is *slavets*, voor *slaves*, gelyk *meestres* van meester; ook *slavoen*, enz.

SLAAN schynt in klank vermaagschap aan het Grieksche *σαλευειν*, *saleuein*, schudden; doch de betekening heeft weinig gemeenschap. Dit is dan by geval. Ik weet voor *slaan* noch geen wortelwoord op te baggeren, niet meer dan voor *Belyden*, *halen*, *kyken*, *volgen*, enz.

SLACHTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 338. *slachten* kan vormt zyn van 't Hebreeuwische *shachar*, *slachten*, keelen, met tusschenvoeging van een *l*, als in meer woorden. De Hoogduitschen zeggen *schlachten*, dat daar by nader is.

SLAG des hoofds is dus genoemd van den aderslag, die daar gevoelt word. Men zegt ook de slaap des hoofds. Ziet daar van de Fakkelt.

SLAK is van *slaaken*, los of flap maken, gelyk *ontslaakt*. *Slaken* is mogelyk *slappen*, dat dan flap of los maken, en ontslaan, betekent.

SLAMPAMPEN is gevormt van *slampen*. Ziet de Fakkelt, bladz. 487. De herhaling verzwaart de betekenis, als in *lachen*.

SLANG ziet in de Fakkelt, blad. 338. *Slang* zoude konnen zyn van 't Latynsche *anguis*, een slang. Of mogelyk brengt men *slang* al zo wel tot *lang*, met een voor gehechte *s*, gelyk in *slinks* van *links*. Een slang is waarlyk een lang dier. Van *slang* is dan *slingeren*, voor *slangeren*, zich ergens omwinden, gelyk de slangen.

SLECHT, voor effen, gelyk, zoude wel mogen zyn van *leeg*, *laag*. Zo zegt men leegte, of laagte. Het wortelwoord is *liggen*. Ziet de Fakkelt, bladz. 198. Dan is 'er al mede een *s* voorgehecht. Dus is *sligten* leeg maken. Ja, daar van worden *slachten* genoemd menschen van een laag verstand; en zelf is dus *slacht* gering, in tegenstelling van dat hoog en verheven is. *Slacht* word ook gestelt voor eenvoudig. Zo zegt men, *slacht en recht*. Vergelykt Psalm. 131. Maar *slacht* beduid insgelyks quaad. 't Zal met dat woord zyn, als met *schalk*, en diergelyke, welke een betekening ten quade gekregen hebben.

ben. *Geslecht*, van *flechten*, gelyk en effens gronds maken, is by Willeramus *geslirat*. Dus was *werdan unebanu in slecha wega*, werde het onevene tot slechte wegen.

SLEE word gebruikt van eggerige tanden, door 't eeten van wrang fruit. Dit zal zyn van *slyden*, voor glyden, om dat zulke tanden niet toebyten, maar afglyden. Hier van heet men een soort van wilde pruimen, die zeer wrang zyn, *sleepruimen*, vermits zy de tanden dus slee maaken.

SLEEPEN is vermaagschapt aan *sluipen*. Ziet de Fakkelt in *Sluipen*, bladz. 340. De Latynen zelfs vormen uit *reperere*, kruipen, in *praterito repsi*. *R* en *l* zyn gewoone wisselletteren. Een voorgelykte *s* zal dan daar van maken *slepsi*, en van dit, *slepen*. Vergelykt strak *sluiten*. *Sleepen* word *actieve* en *passive* gebruikt, gelyk meer woorden. Dus zegt men, *ymand by 't hair sleepe*, en *de rok sleept over de aarde*. Anders mogt *slepen* met zulk een *s* gebragt worden tot het Latynsche *labi*, glyden. *P* en *b* zyn wisselletteren. *Slepen* is langs de aarde glyden, of doen glyden, boven welke kruipende en slepende dingen niet verheven zyn. Zo kan *slepen* ook by 't Latynsche *reperere*, kruipen, blyven. Men oordeele, wat best is; of vinde iets aannemelykers.

SLEMPEN ziet in de Fakkelt, bladz. 487. By de Grieken is *λαιμος*, *laimos*, de keel. Hier van vormen zy *λαιμώσσειν*, *laimassein*, de keel smeeren, door de keel jagen, onmaatig slokken, of vreeten. Het zelve was *λαιμώσσειν*, *laimoosein*. 't Is meer dan waarfchynlyk, dat daar van ons slempen, met voorzetting van een *s*, verbastert is.

SLIB ziet in de Fakkelt, bladz. 339. *Slib* zal zyn van *slibberen*, uit het Latynsche *labi*, vallen, glyden. In 't aaloude Vranksch was *eogalicha steffari*, ygelyk slibberig.

SLIBBEREN kan aangemerkt worden als een *diminutivum* van *slypen*, of liever *sleepen*. Hier in is *deb* uit het Latynsche *labi*, glyden, weder te vinden, als in *slib*, en de *s* is daar voor geklampt. *Slib*, en *slibberig*, is, 't geen glad is, en waar op men lichtelyk glyd, of valt. Het zelve is dan *glibberen*; alleen is *s* in *g*, uit het voorzetzel *ge*, verwisselt. In den grond is ook *slib-*

slidderen het zelve. Anders gelykt *slibberig* zeer wel naar 't Latynsche *lubricus*, glad, glibberig. Doch ook dat is van *labi*.

SLINKS, benoemt van de linkerhand, word overgebragt in een quaden zin, om uit te drukken het geene onrecht en verkeert is. Verlykt Predik. 10: 2. Dus zegt men, *slinkfche ftrecken*, een *linker*, *linkerny*, enz. *Niet slinks zyn*, beduid niet handeloos, niet dom wezen.

SLIPPEN, glippen, breng ik al mede tot het Latynfche *labi*, glyden, met een voorgehechte *f*, en verwiffeling van *b* in *p*, gelyk gewoon is. *Ontflijpt* is ontglipt, ontgleden. *Slibberen* en dit *slippen* rekenen dan namaagfchap; ja ook *sluipen* fchynt van dien ftamtrunk te zyn. De aaloude fchreven voor *sluipen* *sliafan*, en Willeramus: *Ichbtm uzi mimen rokebe geflophan*, ik ben uit mynen rok geflopen.

SLISSEN kan het zelve woord zyn met *leffchen*, *leffen*, daar een *f* voorgehecht is. Ziet in de Fakkelt, bladz. 339. Maar al zo lief denk ik, dat het vervormt is van *flechten*, met een tuffchengevoegde *s*, als dikwyls, tot *flechtsen*; en daar uit kan dat *sliffen* zeer wel geworden zyn. Zo zegt men, een *twift fliffen*, *flechten*, en *flichten*; ook *beslichten*, *beslechten*, en *besliffen*, dat is, vereffenen. Evenwel de betekening van *leffen*, met opzicht op het twiftvuur, kan hier ook plaats hebben.

SLOBBEREN is een *diminutivum* van *slabben*.

SLOEF noemt men een vuil, morffig, en flordig mensch, dat van *flaaf* zoude kunnen ftammen, dewyl flaven ongehavent, en naar hun werk plegen te zien. Zo noemt men een *flouffe* iets, dat verfleten is, en niet gemyd word. Maar men zegt ook, een *vuile fchroef*. Dit zal miffchien het rechte zyn, van 't Latynfche *schropha*, *schrofa*, een zog. *R* en *l* worden verwiffelt. Even zo zeggen wy van zulk een nettert, 't is een *vuil verken*. Hier quam na by, dat de aaloude Schyten een verken hieten *gromphain*. 't Is elders noch een fpreekwoord van eenen gulzigaard: *Hy eet als een gromphain*, dat is, als een verken. By de Grieken was *γρομφάς*, *gromphas*, een or. de zeuge. Daar van zal 't I atynfche *scrofa*, met een voorgehechte *f*, in een rechte en echte linie ftammen. Doch of de Schyten, of de Gri-

Grieken, tot den oorsprong eerst gerechtigd zyn, laat ik hen betwisten. 't Kan ook zeer wel zyn, dat het woord *grommen* van dat *gromphain* zyn aaloude adelyke atkomst rekent. Ik twyfel ook niet, of de Latynen hebben de aangeboren moedertaal der verkens daar van genoemd *grunnire*; hoewel dat anders gebragt kan worden tot het Grieksche *γρῦλλίζειν*, *grullizein*, knorren: waar toe ons *grullen* en *grollen* behoort. Ja, daar van is ook *schrollen*, voor *grollen*, met een *s*.

SLOEGS ziet hier voor in *Eens*.

SLOFFIG zal zyn van 't aaloude *slaffen*, verslappen, vertragen. Willeramus: *Ich ne slafto*, ik verslap niet. *Mit slaftheide*, met verslapping, of vertraaging. *Slaffe* waren traage. Ik gis, dat dit stamt van *slapen*, by Willeramus *slaphan*. Hy zegt, *thiu ther werelde in slapho si*, die der wereld in slaap zy. 't Wil uitdrukken, die als slaapende is in haaren dienst. Dus is *sloffig* slaaperig. Vergelykt Spreuk. 6: 9. Ten minsten, *slappen* en *slaapen* zyn vermaagschapt en schieten uit een gemeene moederwortel.

SLUIKEN zoude kunnen vermaagschapt zyn aan *tuiken*, voor *toelijken*, bedekken, verbergen. Zo *sluikt* men waaren, die men by oogluiking of heimelyk in of uit brengt, zonder tol te betalen. *Ter sluik* is bedektelyk. *Zo dekt men de pot toe*. De *s* is in veele woorden een voorhechtzel, als dikwyls gezegt en getoont is.

SLUITEN ziet in de Fakkel, bladz. 341. Zoude de moederwortel nietwel zyn 't Hebreeuwesche *סלח*, *cala*, bedwingen, sluiten? Dan was de *c* in *s* verwisselt.

SLYDEN, wiens *diminutivum* is *slidderen*, is het zelve woord met *glyden*. De *s* is een voorzetzel, en dat maakt plaats voor *g*, uit *ge*. Ziet de Fakkel, bladz. 117. in *Glyden*, en bladz. 487, in *Slidderen*.

SLYM is van 't Latynsche *limus*, modder, slyk, met een *s*. *Leem* zal daar aan maagschap willen rekenen.

SMAAD weet ik niet t' huis te brengen, dan tot *smet*, zo dat ymand *smaad aandoen*, zoude zyn, als men zegt, hem een smet aanwryven of vuil maken. Vergelykt Jef. 50: 6. *Smaad* is

is dan weer nader by 't Latynsche *macula*, een vlek. Ziet de Fakkcl, bladz. 488, in *Smet*) Doch het gebruik bedient zich van *smaad* ruimer. *Smaaden* gelykt ook niet qualyk naar het Grieksche *σμάττειν*, *smaattein*, smyten, slaan. Door *smaadreden* slaat men ymand met de tonge. Jerem. 18: 18.

SMAAK zoude konnen spruiten van *mogen*, geerne eeten. Ymands *meug* is zyn *smaak*. Men zegt, *ik mag dat niet*, voor dat *smaakt* my niet. Dus is een *mogelyke broeder* een *smaakelyk eeter*, die zyn natje en droogje wel mag. Dikwyls is *f* een voorzetzcl, en word *k* met *g* verwisselt. Zoude men anders niet *mogen* denken op de *maag*, van *stomachus*, L? Zo word spyze gezegt *ymand te monden*, naar zynen tand te zyn, enz. De maag begeert *smaakelyke* spyze. Maar dewyl *maak* komt in *vermaak*, verlustiging, en de *smaak* ook vermaakt, zoude ik wel giffen, dat *smaak* uit dien grond op te delven zy.

SMACHTEN is mogelyk vermaagfchapt aan *smaak*, als wilde het zeggen, dat men niets te *smaaken* heeft, ten opzigte van spyze of drank. De hitte fcherpt den dorst noch meer op.

SMEEREN ziet in de Fakkcl, bladz. 341. De aaloude Schythen zeiden *smur*, en *smeer*, gelyk *murg* en *merg*. Even zo hebben wy ook *smeer* en *smeur* in gebruik. Dat *smur* is naast by 't Grieksche *μύρον*, *maron*, zalf, waar mede men *smeert*. Wie de eerste grondeigenaars zyn, laat ik in 't midden. *Smeeren*, voor teeren, is van *smeer*, vet, *vetpot spelen*. Vergelykt Habak. 1: 16.

SMEKKEN, geluid met de kaaken in 't fchranffen maken, kan gebragt worden tot *smaaken*, vermits dat meest pleegt te geschieden, als iet wel *smaakt*. Anders mogt men denken, dat dit woord naar 't geluid gevormt was, gelyk *ronken*, *hikken*, enz.

SMERTEN gelykt wel naar 't Grieksche *μείρειν*, *merdein*, uit *μείρειν*, *meirein*, verdeelen: want wonden verdeelen 't vleesch, en smerten. Doch waarom zoude men *smerte* niet mogen brengen tot *smeeren*, als ware het *smeerte*, iets dat tot heeling of

verdrijving gesmeert en gezalt, of geplaaftert moet worden? Zo is *wonde* van *winden*.

SMET ziet in de Fakkelt, bladz. 488. *Smet* is mogelijk mede van *smeeren*, *smeerte*, *smeert*. De *r* is dan uitgewreven. *Smet*, *smeer*, en *smeur*, zyn dus een woord.

SMIKKELBROK ziet in de Fakkelt, bladz. 488. Zoude anders *smikkelbrok* wel willen zyn *smaakelbrok*, van *smaaken*, en zeggen, een brok om eens te proeven?

SMODDERIG, vuil, bezoetelt, is van modderig, met een voorgehechte *f*.

SMOEG zal verkort zyn uit *smydig*. Ziet de Fakkelt, bl. 342. Of anders, 't gelykt ook wel naar 't Hebreeuwfche *מוח*, *mooch*, zacht, daar dan een *f* voor is.

SMOTZE ziet in de Fakkelt, bladz. 342. Dit is een *smaad*-naam. Zoude het niet willen zyn *Smauffe*, *Smauzin*, diemet een *Smous* wel gepaart is? Joden hebben wel den naam, dat zy morffig en vuil zyn, gelyk men zegt, een *vuile smots*. Anders *smotze* kan afgeleid worden van *smodden*, wiens *diminutivum* is *smoddele*. *Befmoddelt* is bezoetelt. Een *smots* is dan een vuile hoer. Of dit ftamt van *smet*, of van *modder*, met een voorgehechte *f*, kan men overdenken.

SMUK, oppronkzel, kan door letterverzetting verplooit en verbaftert zyn uit het Griekfche *κόσμος*, *kosmos*, cieraad; dat byzonderlyk van vrouwencierfel gezegt word

SNAAR, *sneur*, zwagerin, is van 't Latynfche *nurus*. De *f* is van achter naar voor gefchoven.

SNAKKEN, ergens na met begeerte gaapen, ziet in de Fakkelt, bladz. 488. Ik gis dat dit ftamt van 't aaloude *nach*, voor *na*, 't geen de Hoogduitschen noch hebben. Daar is dan een *f* voorgevoegt, gelyk in menige woorden.

SNAPERING is *snoepering*, *snoepery*. *Snoepen*, *snoeyen*, en *snaayen*, is een woord, fchoon zo verfcheidentlyk gevormt.

SNAVEL ziet in de Fakkelt, bl. 344. B. in *snebbe* is *v* geworden. Zoude *snuiken* ook zyn van *snebbe*, gelyk *snaayen*.

SNEDIG is het zelve met *fchrander*, *fcherpzinnig*, vernuftig

fig. 't *Stamt van snyden*, waar toe een mes scherp moet zyn. Het tegendel is plomp, en bot.

SNEL ziet in de *Fakkelt*, bladz. 344. Dit af te leiden van 't Latynsche *celeris*, snel, moet zo vreemd en gedrongen niet voorkomen. De eerste letteren daar van zyn *cel*. *S* en *c* hebben genoegzaam eenen toon. Dus word van *cel sel*, en dat door een tusschengevoegde *n*, *snel*. Op die wyze hadden de Latynen *dansus*, dik, van 't Grieksche *davis*, *dassus*, en *plenus*, vol, van *platos*, *pleos*. Dat het voorste van eenig overgenomen woord wel afgeknipt word, is in andere voorbeelden meer gebleken.

SNELLEN is van *snel*. Anders zweemt het ook naar 't Grieksche *ελαίν*, *helein*, rollen.

SNEUVELEN kan zeer wel stammen van 't Hebreuwfche *נפול*, *naphal*, vallen, sneuvelen, met een voorgehechte *f*. Deze was afgelaten in *Nesseheim*, 't woonhuis der gesneuvelden. Ziet hier na in *Walcheren*. Vergelykt de *Fakkelt*, bladz. 489.

SNIPPEREN acht ik te zyn een *diminutivum* van *wypen*, met een voorgehechte *f*.

SNOGGERIG, *snuggerig*, is verbastert van *snoekerig*, snoeks wyze. Een snoek is zeer gezwind in 't voortschieten, en heeft heldere oogen, waar in men een vlugheid en schalkheid ziet.

SNORKEN, by de Hoogduitschen *schmarchen*, kan komen van 't Latynsche *nares*, waar door men snorkt. De *f* is dan een voorzetzel, gelyk in *snaar*. Maar *snorken*, voor pochen, zal zyn gelyk blazen. Een *snorker* is een blaaskaak. Anders *snorken* konde wel verbastert zyn van *ronken*. Ziet de *Fakkelt*, bladz. 308.

SNUFFELEN is een *diminutivum* van *snuiwen*. Ziet de *Fakkelt*, bladz. 345. Daar van zegt men *doorsnuffelen*. 't Is een gelykenis van jachthonden, die door hunnen reuk het wild naspeuren. Zo komt *doorsnuffelen* met *doorneuzelen* overeen.

SNYDEN zal vervormt zyn van het Latynsche *scindere*, *snyden*.

SOLDEEREN, *soudeeren*, is van 't Latynsche *solidare*, vast of dicht maken.

SORREN, *sorren*, en met een voorgehechte *t*, *tsorren*, is

ken, trekken, en *toesorren* toerukken, een scheepswoord. Dit stamt van 't Griekfche *σύρειν*, *surein*, trekken. Ik gis, dat hier aan vermaagschapt is der Vlamingen *sjeeren*. *Sjeert u van hier*, pakt u weg. Een *diminutivum*, of *frequentativum* van dit *sorren* zoude kunnen zyn *sorlen*, zyn best doen omteontkomen, gelyk ook het Zeeuwfche *voortsforlen*. Ziet de Fakkell in *Tyen*.

SPAAK, *speek*, spie, zweemt al wat naar 't Latynfche *impages*, een nagelbout; doch buiten twyfel is dat uit de zelve Imis met *spyker*.

SPAAN ziet in de Fakkell, bladz. 346. Of *spaan* is van 't Griekfche *σπάειν*, *spacín*, trekken, uittrekken, aftrekken. De byl trekt de spaanderen van den boom.

SPADE ziet in de Fakkell, bladz. 347. *Spade* fchynt niet geheel vreemd te zyn van 't Latynfche *spatium*, tuffchenwydte, dat men aan tyd toefchryft. Zo is *langzaam* van *lang*. Wil men dat liever aan 't geval toefchryven, ik mag 't lyden.

SPANSEEREN, wandelen, gaan, stamt van 't Latynfche *spatiari*.

SPAR ziet in de Fakkell, bladz. 347. Anders zoude *spar* kunnen gediffelt fchynen uit het Latynfche *pertica*, een ftaak, daar een *s* voor 't hoofd geplaatft word. Men zeide ook *perife*.

SPARRE, in de oude taal een mufch, is verbaftert van 't Latynfche *passer*, een mufch. Al mede is daar de *s* vorgehecht. Zo is *specht* van 't Latynfche *picus*. *Sperling* is een *diminutivum*, verbaftert van *passerculus*, L. een mufchje; of 't is verkort van *sparrelyn*.

SPEER ziet in de Fakkell, bladz. 348. Anders, *speer* is van *sparus*, of *sparum*, L. een foort van fpiessen.

SPELD, *spel*, ziet in de Fakkell, bladz. 348. De Hoogduitschen zeggen noch *spinel*, dat vervormt is van 't Latynfche *spinula*, een doorntje, waar naar een spel gelykt. Hier van zal *spel* verfmolten zyn, gelyk *aal* van *anguilla*.

SPELEN kan een zyn dier woorden, die geen eerder flamtronk

trunk hebben, als nieuwgeboren in Babels spraakverwerring, gelyk meer andere. Moet ik echter naar den oorsprong giffen? By de Latynen is *pila* een bal, dien men al van ouds gebruikte tot spelen, als in kaätzen, kloffen, enz. Daar van zoude spelen kunnen zyn, met een voorgehechte *s*, gelyk *ballen* is met den bol speelen, of schieten. De Hoogduitschen zyn daar by nader met hun *spielen*. Die benaaming zoude dan tot allerlei spel zyn overgebracht.

SPELEN op Musyktuigen zweemt naar 't Latynsche *pulsare*, kloppen, 't geen zy op danffen en stryken van snaaren toepassen. *Pulsare tellurem*, en *pulsare fides*. Men pleegt dus byeen te voegen, *danffen en spelen*. Daar is dan een *s* voorgehecht; of liever, die is uit het midden daar voor geschoven. Zo word *pulsare spulare*, dat *speulen*, gelyk men ook zegt, en hier uit dan *spelen*. Doch de Latynen zeiden ook, gelyk wy, *ludere fidibus*, op snaaren spelen.

SPEK, en *Spekjan*, is een smaadnaam, dien men wel geeft aan Spanjaards en Portugyzen. Deze hiet men *Spekken*, om hen te verwyten, dat zy Joden zyn, die een afkeer van spek hebben, zo dat zy 't nooit zullen aanraken, veel min eeten. En waarlyk, daar zyn onder hen veel heimelyke Joden. Een *gespekte beurs* is een *gelardeerde*, doorspekte, dat is, zulk eene, die vet is, en niet schraal, of mager. Ziet de Fakkelt, bladz. 34⁸, in *Spek*.

SPENDEEREN ziet in de Fakkelt, bladz. 348. *Spendeeren*, te kost leggen; kan zeer wel zyn van 't Latynsche *expendere*, uitgeven, bekostigen. 't Zoude ook kunnen afstammen van 't Grieksche *σπένδειν*, *spendein*, offerplengen: 't welk de Heidenen als gaven aan hunne Goden vereerden, om 'er iets door te verkrygen. By de aloude Vranken was *spente* een maaltyd; een gastaal. Hier aan is *spinde*, een eetenskas, vermaagschapt. Men noemt die ook een *tresoor*, uit *thesaurus*, L.

SPERREN ziet in de Fakkelt, bladz. 349. Mogelyk kan dat afgeleid worden van 't Latynsche *peritica*, een spar, daar een *s* voorgeklampt is.

SPERWER ziet in de Fakkcl, bladz. 347. By de Grieken is *σπερχειν*, *sperchein*, doordringen, haasten. Zo valt die roofvogel op het gespeurde aas.

SPIEDEN, verspieden, ziet in de Fakkcl, bladz. 349. *Spieden* word eenvoudigst gebragt tot het oude Latynsche *specere*, bezien. Daar van is *speculari*, en *speculator*, een bespieder: ook *speculum*, een spiegel.

SPIER voegt men by wit. Dit *spier* is verbastert van 't Latynsche *purus*, zuiver, door verschuiving der *s*. *Spierwis* is dan zuiver wit.

SPIES ziet in de Fakkcl, bladz. 349, *Spies*, *spade*, en *spit* zyn vermaagtschap, en behooren tot *spisten*. Ziet de Fakkcl in *Spit*, bladz. 350. De smullebroers hebben zin in het laatste, en zouden de twee eerste daar in graag versmeed zien.

SPIKSPELDERNIEUW gis ik door verbastering en verkorting te willen zeggen *spijker splinternieuw*, dat is, nieuw tot den minsten spijker en splinter. Dit word tot andere geheel nieuwe dingen overgebragt.

SPIEL ziet in de Fakkcl, bladz. 349. Dit zal verkort zyn van *spindel*, gelyk *hil* van *beuvel*. *Spil* is dan van *spinnen*, en zegt een spintuig. Doch die naam word dan om de gelykenis verder toegepast. Anders zoude spindel en spil niet verkort zyn van *spinula* L. een doorn?

SPINDE ziet boven in *Spendeeren*, en de Fakkcl in dat woord, bladz. 489.

SPINNEN ziet in de Fakkcl, bladz. 350. By de Grieken is *σπινδουλος*, *spondulos*, een wervel, waar medemen spint. Hier van is *spinde*, verkort tot *spil*, en *spinnen*, voor *spinaelen*.

SPITSVINNIG wil zyn *spitsvindig*, dat van een scherpszinnige en schrandere uitvinding is.

SPLINT word gezegt van geld. B. v. *Hy heeft splint*. Dit zal zyn van 't Latynsche *splendidus*, blinkende, 't geen eigen is aan goud en zilver. Vergelykt de Fakkcl, bladz. 487. in *Stempen*.

SPLINTER ziet in de Fakkcl, bladz. 350. Zo noemt men ook een doorn van een gesp. Dit komt na by 't Latynsche *spinter*, of *spinter*, een gesp, daar dan een *l* ingelafcht is.

SPOE-

SPOELLEN ziet in de Fakkcl, bladz. 351. Anders *spoelen* mogt wel zyn van *poel*, in eenen poel wasschen, met een voorgehechte *f*. Vergelykt de Fakkcl, bladz. 16. in *Baaden*. Dit word noch waarschynlyker, om dat even dus *geflozet* by Willeramus is gewasschen, gespoelt, als of wy zeiden *gevloed*. *Ich haro geflozet*, ik heb gewasschen. Dus is ook *baaden* van bad.

SPOOR ziet in de Fakkcl, bladz. 351. By de Grieken is *πόρος*, *poros*, een weg, een doorgang. Dit past op een *voetspoor*, *wagenspoor* enz.

SPORTE in een ladder zal zyn van 't Latynsche *portare*, dragen, met een *f*. De sport draagt de zwaarte van den opklimmer. Anders ziet de Fakkcl, bladz. 351.

SPRINGEN ziet in de Fakkcl, bladz. 500, in *Pas* Zoude dit *springen* niet kunnen vermaagschapt zyn aan *brenghen*, *bringen*? Door springen brengt men zyn lichaam ergens. De voorgehechte *f* zoude dan *b* in *p* hebben doen verwisselen, dewyl de *f* geen *b*, maar een *p*, achter zich dulden wil.

SPROEYEN ziet in de Fakkcl, bladz. 352. De verwisseling der *g* in *j* heeft *sprenghen* *sprenghen*, en 't gebruik daar van *sproeyen* gemaakt.

SPROKKELEN is, myns bedunkens, *brokkelen*, de stukken en brokken opzamelen. De *f* is een voorhechtzel, en doet de *b* in *p* veranderen, om de gemakkelykheid en vloeyendheid der uitspraak.

SPURRY, een soort van beestenvoeder, stamt van 't Grieksche *σπίριον*, *speirein*, zaayen, dewyl dat gezaait moet worden, en niet van zelf uit den grond wast, gelyk het gras.

SPYGAT is spuwgat, van *spyen*, voor spuwen. Zo noemt men gaten, waar door water geloft word, als in schepen, enz.

SPYL, een scheut, of loot, schynt gevormt te zyn van *spil*. Dit beide gelykt wel naar *pyl*, met een voorgehechte *f*.

SPYT ziet in de Fakkcl, bladz. 352. *Spyt* schynt wat te zweemen naar 't Latynsche *piget*, met een voorgeklampte *f*.
Zo

Zo konde *piget* wel tot *spyt* verfmelten. Men zegt, *het spyt my*, gelyk *piget me*. Van *spyt* is *spytig*, vermits die ymand ongezint en vinng doet spreken. Maar *spyt* is ook bekend by de vlashekelsters. Is dat gesponnen van 't Latynsche *supa*, dan is 't al zeer gedraait en gehaspelt. Men heeft echter wel diergelyke voorbeelden.

SPYZE ziet in de Fakkelt, bladz. 353. By de Grieken was *ψίζω*, *psizein*, met kleine brokjes voeden. Mogelyk schuilt hier eenige oude taalgemeenschap; of 't kan by geval zyn.

STAAN ziet in de Fakkelt, bladz. 353. De Hoogduitschen schryven noch wel *stahn*, voor *stehen*.

STAAREN ziet in de Fakkelt, bladz. 353. Dit gelykt ook maar 't Latynsche *intueri*, aanzien, in wiens midden ook *zuuren*, *zueren*, te zien is. Doch de Latynen hebben hun woord van de Grieken. Ziet mede de Fakkelt in *Tuuren*, bladz. 387.

STAATIG, deftig, is gelyk het lieden van staat past. Anders konde men op *Stad* denken, vermits de stedelingen beschaafder zeden plegen te hebben dan de landlieden. *Staatig* staat dan tegen *dorper*, of *boersch*.

STALLEN ziet in de Fakkelt, bladz. 355, in *stal*. *Stallen* noemt men het piffen der paarden, niet zo zeer om dat zy dan stil staan, als om dat hunne gewoonte is dat te doen, wanneer zy versch op den stal komen.

STALPEN is het zelve woord met *stampen*. De *l* en *m* zyn verwisselt. Of liever, *stalpen* zal versmolten zyn van 't *diminutivum* *stampelen*.

STANK was in de oude taal een goede en aangenaame reuk, schoon het gebruik daar door nu een quaden reuk nader uit drukt. Ziet in de Fakkelt, bladz. 356. Ik weet *stank* niet, nader t' huis te brengen, dan tot het Grieksche *σανη*, *stacta*. In 't Latyn *stacte*, dropmyrrhe. Deze heeft een sterken reuk, (vergelykt Hoogl. 5:5) en dat word overgebracht tot andere dingen. Van *stank* is dan *stinken* gevormt. In 't tegendeel is nu *geur* een goede reuk, 't geen de ouden *goor* noemden, en voor *stank* namen: gelyk *goor* nu noch een onaangenaame reuk of smaak uitdruikt.

STAMPEYEN is door veel te stampen met de voeten ge-
raas

raas en getier maken, gelyk in ziedende gramfchap wel gefchied. *Stampen* is gelyk *rammen*, *klappen*, enz.

STANDAARD is van *staan*, en beduid eigentlyk een vaandel, dat vast geplamt word, en ergens blyft ftill staan, tot onderscheiding van zodanige, die verdragen worden; hoewel 't gebruik dat, wel vermengt, en vaandels aan 't voetvolk, maar ftandaaren aan de ruitery toefchryft.

STAVEN, bevestigen, kan ook gebragt worden tot het Griekfche *στέβαιν*, *fteuein*, beloven, bevestigen. Dus is *eedftaven* met eenen eed bevestigen. Ziet de Fakkelt, bladz. 354, in *ftaf*. Om de gelykenis met een wandelftaf, zyn 'er *ftaven* van goud, yzer, enz.

STEEG is van *ftaig*, die staan blyft, en niet voort wil gaan, b. v. een steeg paard.

STEEL ziet in de Fakkelt, bladz. 357. *Steel* konde anders ook gebragt worden tot het Griekfche *σειλιον*, *steilion*; maar dat is eigentlyk een bylsteel. Dit kan by geval zyn. Beter, *steel* kan verkort zyn van *stebel*, uit *stehen*, staan; zo staat een bloem op den steel.

STEIGEREN is een *frequentatium* van *fygen*. Ziet de Fakkelt in steeg, bladz. 357. Anders mogt men dat houden voor *steilgeren*, uit *steil*. Dan zou de *l* uitgewifcht zyn.

STEIL kan vermaagfchapt zyn aan 't Griekfche *στυλος*, *stulos*, of *στήλη*, *stala*, een pilaar, en wil dus zeggen, naar de gelykenis van een pilaar, zuilswyze, recht opwaards. Of men mogt ook denken op *stebel*, 't geen recht op staat.

STEKAAFT, een steekdegen, is van *steken*, en dus een Duitfche naam, gelyk *cieraad*, *gewaad*, enz.

STELLEN ziet in de Fakkelt, bladz. 399. *Stellen* zoude kunnen zyn voor *stehelen*, als een *diminutivum* van *stehen*, staan, dat dan voor *doen staan* word genomen.

STENG is *ftang*, uit *ftaanning*. Een *diminutivum* hier van is *stengel*, en daar uit door verkorting *steel*.

STER, *ftar*, *stern*, het voorhoofd, zoude dus kunnen ge-

noemt zyn van *staaren*, dewyl daar in de oogen zyn, en men in 't aanzien daar op de oogen slaat. Zo noemt men de *kaaken* van *kyken*. Men vinde wat beters uit.

STERRENSCHOT noemt men eene slymigheid, die wel uit de lucht valt, van *schieten*, als ware het afgedaald van de schietsterren, of aangesteken dampen in den hemel.

STERVEN ziet in de Fakkelt, bladz. 359. De Vriezen noemen sterven *stearre*, dat nader is by 't Grieksche *σέρειν*, *sterein*.

STEVEN van een schip, ziet in de Fakkelt, bladz. 489. Zoude anders *stevan* niet wel kunnen zyn van *sterven*, of *styf*, om dat de *stevan* het styfste of stevigste deel van 't schip is?

STEVIG is styvig, styf, en *stevigen* is *stuygen*, styf maken.

STEUR ziet in de Fakkelt, bladz. 360. By de Deenen is *stoor* groot. Een *stuur* is de grootste der riviervisschen.

STICHT, *sticht*, is gesticht, bouwzel, van *stichten*. Dit word byzonderlyk toegeeygent op een Kathedrale of Biscoplyke Zetelkerk; 't geen dan uitgebreid word tot de gantsche Landstreek, die daar onder behoort. B. v. 't *Sticht van Utrecht*, 't *Sticht van Munster*, enz. Zo word het ook gezegt van Kloosters.

STIEFVADER ziet in de Fakkelt, bladz. 367, in *stiefvader*. Ik las in 't aaloude Engelsch *stiefvader* voor weeskinderen. *That cowra wif bid wyduwan, and cowra bearn stiefvader*, dat uwe wyven weduwen zyn, en uwe kinderen, geborene, weezen. Zy noemden ook een *stiefvader* *stiefvader*, en daar van zeggen de Engelschen noch *stiefvader*. Zoude *stief* niet van dat *stief* kunnen stammen, als zynde een vader van weeskinderen in plaats van hunnen gestorven vader? Dit zoude my wel meest behagen. P en f worden wel meer verwisselt.

STIEREN ziet in de Fakkelt, badz. 360. Willeramus schreef: *Stiuret mich mid juwan goeden biletken*, stier my met uwen goeden voorgang, of voorbeeld. *Stiurra inti richti* was stier en rich. Dat was eigentlyk een scheepswoord; maar 't wierd als

als by gelykenis overgebracht tot andere zaaken. In 't Grieksch was *σειρα*, *steira*, of *σειρωσις*, *steiroosis*, de scheepsbodem, en *στηριζω*, *stharizein*, vast stellen. Het roer word ook genaamt het *stuur*, 't geen bestiert word door den *stuurman*, en daar toe behoort *steert*.

STIKKEN, verstikken, kan afgeleid worden van *steken*, dewyl in 't stikken de adem blyft steken. Zo noemt men *gestrikt werk*, 't geen met de naald gesteken is; en men zegt, *naal stikken*, voor die steken met de aalscheer, of elger.

STIKLYF is aan een gelascht van *lyf* en *stikken*. Een *lyf* is ook een gewaad, dat om het bovenlyfis. Zo zegt men, een *tabbaardslyf*; en een *lyfje* is een eng en kort vrouwentuigje, dat het bovenlyf besluit. Van die soort is een *stiklyf*, dat doorstikt is om styf te wezen.

STILET, een pook, een kleine stootdegen, anders ook genoemd een *stekaand*, van *steken*, acht ik gefmeed te zyn van 't Grieksche *σιζω*, *stizein*, prikken, steken. Ziet de Fakkelt in *steken* bladz. 318. Z is in *l* verwisselt; of die *l* is een tusschenvoegzel, als dikwyls gezien word. *Et* is menigmaal de uitgang van een *diminutivum*, als in *bonket*, *trompet*, enz.

STILLEN ziet in de Fakkelt, bladz. 361. By de Grieken is *σλλω*, *stellein*, bedwingen, dat ook in stillen geschied. *Stil* gelykt ook naar 't Latynsche *silere*, stilzwygen, daar dan een *t* tusschengeschoven zoude zyn. Maar waarom zoude men ook niet mogen denken op *stebelen*? Ziet in *stellen*.

STINKEN ziet boven in *stank*. Anders, stinken kan zyn van 't Grieksche *ταγγίζω*, *tangizein*, garstig zyn, dat van de smaak tot den reuk over gebracht word. *Tangyn*, *tanga*, garstigheid, verschilt weinig van *stank*, als 'er een *f* voorgezet is.

STOEPJES, ziet in Waartgelders.

STOET acht ik afkomstig te zyn van *staas*, om dat die grooten staat voeren, van zulk een stoet plegen vergezelschapt te zyn. Ziet Handel. 25: 23. De *s* is in *o* verwisselt.

STOEYEN, zich geilen dertel aanstellen, is van het Grieksche *σύν*, *suem*.

STOF ziet in de Fakkel, bladz. 361. *Stof* stamt van 't Grieksche *στέβω*, *steibem*, treden, vermits het stof betreden word, en daar door op stuijt. By dien oorsprong was nader het oude *stuppe*. De Hoogduitschen zeggen *staub*, en *stauben* voor *stuiven*. Uit *stof* werd het lichaam van den eersten mensch gevormt. *Gen.* 2: 7. en ook de Aardkloot. Spreuken 8: 26. Hier word het door een leenzin overgebracht tot andere beginselen, waar uit iets onstaat of gewrocht word.

STOFFEEREN is van *stof*. Het beduid iets met de noodige stoffe voorzien. Zo zyn'er gestoffeerde kamers, en ook gestoffeerde leugens.

STOK en *staak*, kan zyn van 't Grieksche *στάω*, *stakein*, staan. Anders ziet de Fakkel, in *stake*, en *stek*.

STOKBEURS heeft dien naam van den stok, of de hanvat, waar aan zy hangt.

STOKER zegt men van wind. B. v. *daar waait een brave stoker*. Dit is *steker*, verkort van *opsteker*. Zo zegt men, *de wind steekt op*. In dat woord word *o* met *e* verwisselt. *Ontstoken*, en *gestoken*, is *ontsteken*, en *gesteken*.

STOOREN is beroeren, dat eertyds eigentlyk op het beroeren van water paste; maar verder gebruikt word. Ik durf dit niet brengen tot het Latynsche *turbare*, beroeren, met een *s*; doch weet niets beters: 't en ware dat men denken mogt op het Hebreuwsche *רש*, *rouw*, benauwen, beangstigen.

STOOF, *stove*, ziet in de Fakkel, bladz. 361. By de Grieken was *σάβωω*, *stavein*, warmen, koesteren. Of *stove* daar uit vertimmert zoude mogen zyn, kan men overwegen. In 't Latyn is *astuare* heet zyn. Hier toe kan men een *stove* brengen, om dat zy tot warmen dient. De Franschen noemen een *stove etuve*, dat nader by *astuare* blyft. Men zoude echter mogen twyfelden, of zy hun *etuve* uit den winkel der Latynen, of onzer voorouderen, gehaalt hebben.

STORM

STORM ziet in de Fakkcl, bladz. 363. Anders kan *storm* zyn van 't Griekfche *σφοδρος*, *strombos*, een wervclwind, een storm. Van *strom* kan lichtelyk *storm* komen.

STRAAL ziet in de Fakkcl, bladz. 363. *Straal* zweemt naar *ster*, als ware het verkort van *sterraal*.

STRAFFEN weet ik niet beter af te leiden, dan van 't Griekfche *στροφειν*, *strophein*, draayen, wringen. Dit zoude byzonderlyk tot de pynbank behooren; maar tot een ruimer zin overgebragt zyn, om ook andere straffen te betekenen. Vergelykt Matth. 18: 34. Anders, *straf* is hard, geftrcng. Luk. 19: 21, 22. Zoude daar van *straffen* zyn zich zodanig betoonen? Of is *straf* van *straffen*? Ik durf dat niet brengen tot het Latynfche *austerus*, dewyl een ontoegevend lettervitter my daar over met straffe woorden mogt bestraffen. Laat wat beters gezocht worden.

STREEK kan gebragt worden tot het Latynfche *striga*, of *stria*, een lange rechte ftreep, of ftreek. Maar van *streek*, voor *treek*, ziet de Fakkcl bladz. 282, in *Treek*.

STREELEN, zachtjes ftryken, acht ik verkort van *strykelen*, een *diminutivum* van *stryken*. Zulke letterfmettingen zyn niet ongewoon. B. v. dus is *drillen* van *draayelen*; *rellen* van *ratelen*, enz. *Stryken* en *streeelen* zyn dikwyls gelykluidende woorden. Zo noemt men een *pluimstryker*, die met zachte en behaachlyke woorden ymand ftreelt. De gelykenis is genomen van vogelen, die geerne hebben, dat men zachtjes met de hand over hunne pluimen ftrykt, of ftreelt.

STREEP, *striep*, ziet in de Fakkcl, bladz. 364. Dit gelykt mede naar *stria*, en ook naar *struma*, L., een ftreep, een ftriem. Zo is *striepen* van *striare*, of *strigare*, en komt dus met *streek* overeen, al is de uitgang verbogen.

STREK, *strak*, is uitgefterkt, ftyf, gefpannen.

STREKKEN zal het zelve woord zyn met *rekken*, *reiken*, gelyk *stronk*, en *tronk*.

STRENG, een touw, ziet in de Fakkcl, bladz. 364.

Dit *streng* kan zyn van 't Griekfche *στρογγυλος*, *strangos*, gedraait

waar van ook de Latynen hun *stringere* zullen hebben. Ziet verder hier voor in *Gestremg*. *Streng* kan anders zyn van 't Griekfche *σῆνος*, *stranos*, ruw, hard, na dat de betekening word genomen.

STREVEN ziet in de Fakkell, bladz. 364. *streven* zal zyn van 't aaloude *drephen*, draven, gaan, met een voorgehechte *f*. Dus heeft men *sdrephen*, en daar uit met een kleine letterverandering, om de gemakkelyker uitpraak, *streven*. *Tegenstreven* is het zelve met tegenloopen, tegengaan.

STRIBBELEN ziet in de Fakkell, bladz. 365. *Stribbelen*, kan zyn *strevelen*, van *streven*, gelyk *wribbelen* van *wryven*. *Stribbeling* gelykt in letterklank wel naar 't Latynfche *sribligo*, maar de betekening is anders, en dus by geval. Dit zal gevormt zyn van het Griekfche *σῆβλος*, *streblos*.

STRIK ziet in Fakkell, bladz. 365. Hier na gelykt ook al wat het Latynfche *trica*, hairtjes, waar in de pooten der hoenderen verwerren, en dat ruimer toegepast word. Of daar in eenige aaloude gemeene taalwortel fchuilt, kan men nadenken.

STRIKT, *striktelyk*, is van 't Latynfche *stricte*, engelyk, natuw.

STROMP is de naam van een kous, die men over de andere heen trekt. Dit is van *stroopen*. *M* is een tuffchenzetting, als in meer woorden, b. v. *dompelen*, voor *doopelen*.

STRONKELEN is van *stronk*, en zegt aan een stronk stooten, of daar over vallen; gelyk *struikelen* is van *struik*. Maar *strompelen* kan op de zelve wyze zyn *stompelen*, van *stamp*, een afgeknotte boomftam. Dan is de *r* ingelafcht.

STR... ziet in de Fakkell, bladz. 366. Dit gelykt ook niet qualyk naar *roude*. *St* is wel meer een voorzetzel. Hier mede komt een *drawyer* overeen. Maar *strunffen*, voor trots zyn, gelykt naar *struiffen*, 't hoofd opfteken als een struisvogel; of met pluimen pralen, die struisvederen zyn, gelyk hovaardige jonkertjes en sproeshaanen plegen.

STROOKEN, *streelen*, is van *stryken*, en dus *strook* een streek

streek, of streep. Een *strookje* is een streepje, een smal stukje doek, enz. Ziet ook de Fakkels, bl. 365.

STROOM ziet in de Fakkels, bladz. 365. Dit is waarschijnlijk eerst opgewelt uit de Hebreuwsche bron מַרְוּ, *saram*, overvloeyen. Daar van is מַרְוּ, *serem*, een watervloed. Zo krygen wy door een ingevlyde *t* ons *stroom*, gelyk de Grieken hun *στρομβος*, *strombos*.

STROOYEN ziet in de Fakkels, bladz. 365. Zoude dat tot zyne eerste moederwortel niet hebben 't Hebreuwsche מַרְוּ, *sarah*, strooyen? Daar is dan een *t* tusschengevoegt.

STRUIK ziet in Fakkels, bladz. 366. *Struik* zoude kunnen gesproten zyn van 't Hebreuwsche פֶּרֶז, *foreek*, een wyngaardloot, daar een *t* ingeënt zoude wezen. Maar dan zoude de betekening ruimer uitgebreid zyn.

STRYKEN, in *doorstryken*, een streek, of streep, doorhalen, kan zyn van 't Latynsche *striare*, of *strigare*, streepen maken. Maar *stryken*, voor gaan, kan zyn van *trekken* voor reizen, met een *s*. Hier van is *streek*, weg, koers. Ziet de Fakkels, bladz. 366, en in *Tyen*, bladz. 389.

STUDIE is van 't Latynsche *studium*. Wy hebben geen Nederduitsch woord, om dat in zyn kracht te vertaalen, gelyk 'er meer zyn, die men overgenomen, en 't burgerrecht by ons geschonken heeft, b. v. *devotie*, *curieusheid*, enz. Zoodaanige zyn de vervormde in bastaardtaal, *insuriceren*, *persuadeeren*, *protesteeren*, en diergelyke. De Franschen maken van *studium etude*, en werpen dus de *s* af voor *t*, gelyk zy gewoon zyn te doen. Op die wyze zeggen zy *etre* van *esse*: maar nemen die *s* weder in *est*. Zy plegen dan een *e* in plaats van *s* voor de *t* te klampen, als in dit *etude*, *eturve*, enz.

STUIKEN, en *verstuikt*, ziet in de Fakkels, bladz. 362, in *stookken*.

STUIP ziet in de Fakkels, bladz. 365, in *Stuipen*. *Stuipen* gelykt ook wel naar 't Latynsche *stupor*, bedweltheid, verdooftheid, die in stuipen is.

STUITEN, *afstuiten*, *wederstuiten*, acht ik vermaagschapt

te.

te zyn aan *stooten*, en te stammen van 't Latynsche *tundere*, slaan, kloppen, stampen. Zy maken daar van zelfs in *praterito tutudi*. Voegt voor *tudi* de gewoone *s*, het word *studi*, en daar van *stuiten*. *Retundere* word by hen ook in dien zin gebruikt. *Wederstuit* en *wederslag* is het zelve. Dit komt overeen met *botten*, uit het Latynsche *batuere*, slaan. Ziet de Fakkel, bladz. 45. Maar *stuisen* word ook gezegt voor *pochen*. Zo *stuit* een grootspreker op zyn adel, rykdomsterkte, enz. De oorsprong hier van is het Grieksche *stivw*, *steuwin*, snorken, pochen. Ziet de Fakkel, bladz. 363, in *Stout*. Doch wat wil die spreekwyze uitdrukken: *Hy stuit niet veel*, voor hy deugd niet veel? 't Zal willen zyn, hy heeft niet veel, waar op hy roemen kan. Van dat eerste stuiten heet een bonket ook een *stui-ter*.

STUIVER ziet in de Fakkel, bladz. 366. 't Kan in bedenking genomen worden, of *stuiver* niet is van 't oude *steuer*, onderstand, schatting, in dien zin noch gebruikt by de Hoogduitschen. Dus zoude een *stuiver* zyn een schattingpenning. Vergelykt Matth. 22: 19. Hoe weinig een *stuiver* nu zy, hy was vry meer in die aaloude geldlooze tyden, wanneer men ook weinig van schattingen wist. Zo klein waren mede de oude *chynsen*. Ziet de Fakkel in *Cyns*.

STUTTEN, *onderfchragen*, *onderfteunen*, *ichynt vermaagfchapt aan staat*, van *staan*, als willende zeggen, doen staan, staande houden. Zo is ook *steunen* gevormt van *staan*.

STUUR ziet in de Fakkel, bladz. 367, en 260, in *Onstuur*. Anders kan men *stuur* brengen tot het Latynsche *austerus*, straf, streng; mits dat 'er 't hoofd *au* 'afblyve. *Trux*, wreed, zal te verre zyn.

STUWEN, *stouwen*, is zeer ontleken van zynen oorsprong. Zoude die wel zyn 't aaloude *ziehen*, *tyen*, trekken, reizen. De Geldersche boeren zeggen in dien zin, *ergens na toe touwen*. De uitgang is dan verbogen, gelyk in *touw*, een trektuig. Daar is een *s* voorgehecht, als in meer woorden, en 't betekent dus, *doen voortgaan*, gelyk men zegt *voorstuuwen*. Anders

ders kan men, mogelijk beter, denken op *douwen*, *duwen*, en daar uit met een *f* *sdouwen*, verandert in *stouwen*, dewyl sgeen *d*, maar een *t*, om de uitspraak, achter zich lyd. Dit laatst is eenvoudigst, eigentlykft, en behaagt my daarom best.

STYL ziet in de Fakkell, bladz. 267. Vermits ook *styl* een ftut of steunzel is, zegt men *een styl leeren*, voor een ambacht, of iets diergelyks, om 'er door te kunnen bestaan. *Naar styl*, is volgens gebruik. Zo zegt men, *dat is geen styl van doen*.

SUFFEN gelykt wel naar 't Hebreewfche סופ , *saba*, of *sava*, zuipen, by de Hoogduitschen *sauffen*. *Versufte* zouden dan eigentlyk zyn *verzotene*. Sterke drank bedwelmt de herffenen. Doch 't gebruik breid dat ruimer uit. Keurt men dit af, men wyze wat beters aan.

SUSSEN zoude kunnen het zelve woord zyn met *zewyen*, *zuyen*. Ziet daar van de Fakkell, bladz. 456, in *Zewe*. Dikwyls word de *f* in woorden ingefchoven. Dus zoude *zuyen* vervormt zyn tot *suidfen*, en dat tot *suffen*. Doch 't kan ook zyn, dat *suffen*, stillen, is van *sus*, dewyl men daar toe pleegt te zeggen, *fus! fus!* *Zuizen*, een zacht geluid of geruis maken, gelykt niet qualyk naar het Latynfche *fuurrare*. Maar *zuilooren*, voor fluimeren, is verkort van *zuyelooren*. *Zuyelen* is een *diminutivum* van *zuylen*, heen en weer bewegen, waar door men kinderen in fleep wiegt. Van een fleependen zegt men, *hy ligt op een oor*.

T.

TAAT ziet in de Fakkell, bladz. 369. Deze taal der jonge kinderen kan ftammen van 't Griekfche $\alpha\tau\tau\alpha$, *atta*, vader. Hier van zeggen noch de Vriezen *heite*. Dit is vermaagfchapt aan het Syrifche *abba*, waar van de Grieken ook $\alpha\beta\beta\alpha$, *appa*, en omgekeert $\pi\alpha\pi\alpha$, *papa*, zeiden. De grondwortel is 't Hebreewfche אב , *af*, *ab*, vader. 't Is een wonder, dat in de eerfte babbeltaal der kinderen letterwiffeling en verzetting ge-

Dd

fchied

schied. Even zo is *mem* van *mama*, uit het Hebreewfch מָם , *em*, moeder.

TAKEL zal zyn van *takken*, in de oude taal aanvatten, aangrypen. Ziet in de Fakkelt, bladz. 369, in *Tak*. Een *takel* is een hystuig, met yzers aan een touw, om te vatten, en vast te hechten. 't Is dan vermaagschapt aan *tang*, en zyn *diminutivum* *tengel*. Anders, *takel* gelykt wel naar 't *bakel*, als wilde het zeggen de hysflyn, waar aan de haaken hangen. Hier aan zoude 't *haal* niet geheel onbevriend wizen.

TAKELEN, *toetakelen*, is van *takel*, en zegt eigentlyk van touwwerk voorzien.

TAMELYK is van 't oude *tamen*, voor *betaamen*. Ziet de Fakkelt, bladz. 29, in *Betaamen*. Dit zweemt dan naar 't Hebreewfche דָּמָה , *damah*, gelyk zyn, voegen, zo als aan ymands staat past. De zin echter van *taamelyk*, even als van *redelyk*, is door 't gebruik verandert, en zegt zo veel als middelmaatig, zo als met de betamelykheid, of reden, bestaan kan.

TAP ziet in de Fakkelt, bladz. 373, in *Tepel*. *Tap* gelykt ook wel naar *stoppen*, uit het Latynfche *stipare*. Dan zoude de *f* afgeworpen zyn. Dus zoude *tappen* zyn, niet stoppen; maar den *tap*, het stopzel, uittrekken.

TASCH ziet in de Fakkelt, bladz. 370, in *Tas*. *Tasch* komt in naam en zaak overeen met het Chaldeeuwfche *tasch*, verbergen, bewaaren: waar toe de *tasch* dient. Wil men dit tot een aaloude taalgemeenschap brengen, ik heb 'er niets tegen.

TASTEN stamt van 't Latynfche *tangere*, aanraken. Daar van is *tactus*, een aanraking, waar by *taften* al zeer na komt: dit *taften* is gevormt van *tangere*, gelyk *veinzen* van *fingerere*. Uit *fingerere* quam *vingfen*, en daar van *veinzen*. Ziet hier na in *Veinzen*. Even zo is van *tangere* *tangfen*, en daar uit *taften* gevormt. Ten minften *tangere* en *taften* zullen van eenen gemeenen grondwortel gesproten zyn, die verscheidentlyk is gebogen. *Taften* komt overeen met *voelen*. Maar dat *taften* geschied ook

ook wel vry wat gevoelig, in *door de huidte tasten*, op *ymands zeer te tasten*, enz. Men houdt meer van *toetasten* in een goede schotel. De Engelschen hebben de betekening van dit woord verandert. By hen is *to tast* proeven, smaaken.

TEEM is van 't Grieksche en Latynsche *thema*, een stelling, een text. Hier van zegt men, *de oude teem*, en *teemen*, voor langduurig en walgelyk by eene zaak blyven, gelyk die lang by eenen *text* volherd.

TEELING, een soort van mindere entvogels, wil zeggen *tweeling*, om dat 'er twee voor een geheele, of groote, getelt worden. 't Gebruik heeft de *w* uitgesloten. Dit blykt, om dat men een noch kleinder slag noemt *drielingen*, dewyl 'er drie voor een gerekent word. *Taling*, en *teiling*, is noch meer verbastert.

TEEN ziet in de Fakkelt, bladz. 370. De Heer Boxhoorn acht, dat de *teemen* zo genoemd zyn om hunne buigzaamheid, naar de dunne rysjes, welke wy *teemen* noemen, en de Grieken *τένος, tenos, of tennos*. Zouden ook de Latynen daar van wel gevormt hebben hun *temis*, dun, teer? Men zegt voor *teen* ook *toon*.

TEGENWOORDIGHEID ziet in de Fakkelt, bladz. 371. Willeramuschryft: *Her ne wardeda min niet*, hy en woordde, andwoordde, my niet. Tatianus by Junius: *Gisabun mine ougun thinan Heilant, then thu geantwurtitos fora annuzze alero folco*, gezagen, voor zagen, myne oogen uwen Heiland, dien gy vertegenwoordigt hebt voor 't aangezicht aller volken.

TEIL, ziet in de Fakkelt, bladz. 372. By de Grieken was *σαλευειν, saleuein*, schudden, bewegen, dat geschied met den steert. *S* word dikwyls *t*, en dus zoude van *sal teil* kunnen komen. Doch beter is dan noch het Grieksche *τέλος, telos*, het einde. De steert is 't achterste.

TEISTEREN is van *tasten*, in den zin van *ymand op de huid tasten*, dat wel niet zacht aankomt. 't Heeft de vorm van een *diminutivum*. Even zo is *smuisteren* van *smeyren*.

Het oorsprongwoord is *teefsen*. Of liever 't spruit van *teefsen*, plukken, trekken, uit *tyen*.

TEKEN ziet in de Fakkelt, bladz. 372. De Hoogduitschen zeggen *zeichen*. Dit kan ook zyn van *σημειον*, *semeion*, G. of *signum*, L. een teken. Doch de grond kan zyn 't Hebreeuwfche *תָּצַו*, *tzajen*. tekenen. Daar van was *תָּצַו*, *tzjow*, een merk-teken, een grafteken. By de aaloude Engelfaxen was *teacen* leeren. De Engelschen zeggen noch *teach*. Dus zyn *tacna* tekenen, en leeringen. Doch het Hoogduitsche *zeichen* verwekt onze opmerking. By hen is *zeigen*. aanwyzen, toonen, het zelve met ons *toogen*. Ziet de Fakkelt, bladz. 378. Hier toe kan men *teken* brengen, *G* en *k* zyn wisselletteren. Een *teken* is dan, 't geen iets aanwyft en toogt. Dit gevalt my allerbest. Van *teken* is *tekenen*, en *beteken*. Ook dit is gemeen met de Grieken, by welke *δεικνυμι* is ik toone, ik wyze aan. Hier by is ons *teiken* nader. Dit leid ons al weder tot een aalouden gemeenen oorsprong.

TEMMEN ziet in de Fakkelt, bladz. 373. De eerste bron hier van zal zyn 't Hebreeuwfche *דָּמַח*, *damah*, of liever *דָּמַח*, *damam*, in *Hiphil*, doen rusten, of stil zwygen, dat wel by temmen past.

TEMPEEST is van *tempeftas*, L. onweder.

TEPEL is een *diminutivum* van *tip*, als zynde het tipje van de borst. Zo is *vaandel* van *vaan*.

TERPENTYN is van *terebinthus*. L.

TERSTOND is *ter stonde*, het zelve met *aanftonds*, en *van ftonden aan*.

TERWE zweemt naar 't Griekfche *τερπειν*, *terpein*, vervrolyken, vermaaken, dewyl die 't beste brood uitlevert. Vergelykt Psalm 147: 14. Ten minften hier kan eenige aaloude maagfchap zyn.

TEVE ziet hier voor in *Reu*.

TEUGEL ziet in de Fakkelt, bladz. 374. By de Grieken waren *ζευγη*, *zeugle*, koppelbanden, jokbanden. Hier mede stemt overeen der Hoogduitschen *zugel*. Is dat by geval, of uit een gemeenen grondwortel?

TEU-

TEULEN ziet in de Fakkel, bladz. 374. De aaloude Vriezen noemden *teelen thylen*. *Ief een man een bern thylet an een wyve*, indien een man een geboorte, kind, teelt by een wyf. Dat *bern* is van *baaren*. Ziet de Fakkel in *Baaren*, bladz. 14. Of 't is van 't Hebreeuwſche בן, *bar*, een zoon.

TIENDE was by de aaloude Vriezen *tienſt*, ook *deekma*, verkort *deak*, van 't Latynſche *decima*. Zo wierden de woorden wel misvormt, en zoude zelf *tien* van *decem* kunnen zyn, hoe vreemd dat mag ſchynen. Ziet de Fakkel, bladz. 472, in *Folter*. Ja, dat dit zekerlyk zo is, blykt, om dat de Latynen voor *decem* in 't veelgetal zeggen *deni*. Zo maken zy van *undecim*, elf, *undeni*, en *undeceni*. Hoe licht kan *deni tien* geworden zyn? Hier voeg ik in 't voorbygaan by, dat onderscheidshalven in de t'zamenſtelling tien by mindere getallen genoemd word. B. v. *vyftien* is vyfen tien; maar *tig*, als dat vermenigvuldigt moet worden door tien maalen zo veel. Dus is *vyftig* vyf maal tien. *Tig* zal verkort zyn uit *tienig*.

TIERELIEREN ziet in de Fakkel, bladz. 375. Dit zal gevormt zyn van den toon der zingende vogeltjes, en byzonder der leeuwerikken.

TIEREN, ſchreeuwen, razen, ziet in de Fakkel, bl. 375. *Tieren* wil mogelyk zeggen, zich aanſtellen als een wild woest dier. (Ziet de Fakkel, bladz. 65.) Zo zoude het overeenkomen met *beeren*, van *beer*. Men zegt, *tieren en beeren*. De Hoogduiſchen zeggen *thier*, wy *dier*, en verwiffelen de *th* in een zachter *d*. Maar in *tieren* nemen wy de *t* weder. Op die wyze is *gieren* roofzugtig zyn als een gier, en *ſcholferen* gulzig inflokken als een ſchollevaar.

TIKKEN ziet in de de Fakkel, bladz. 375, in *Tikken*. Hier is ook naby 't Latynſche *tangere*, aanraken, *tango*, *tetigi*, *tactum*. Doch dat ſtamt vat 't Griekſch, en dus komt het op een uit. By de Gothen was ook *tekan* aanraken.

TIMMEREN ziet in de Fakkel, bladz. 375, in *Timmer*. By de aalouden was *zimber timber*, allerlei ſtoffe, waar van iets gemaakt word, en dus *ſcaffeloſa zimber*, vormlooze ſtoffe. De

Engelfaxen noemden timmeren *timbran*. Dit word in *timmerman* byzonder op hout toegeigent, gelyk by de Latynen *ma-teriarius*. *Timmeren* zweemt ook naar 't Griekfche *τεμαρειν*, *te-marein* klieven, fnyden, dat in timmeren gefchied. *Timmeren* is mogelyk een *diminutivum*, gelyk *snipperen*, dat miffchien tot *fnyden* behoort.

TINNE, trans, ziet in de Fakkell, bladz. 375. *Tin*, *tinne*, zal zyn *tuine*, *tuin*, een omheining. Ziet de Fakkell, in *Tuin*, bl. 387.

TITZEN ziet in de Fakkell, bladz. 376. 't Zal zyn uit *tigfen*. Dit was een aaloude Vriefche fpraakvorm, door tuffchenvoeging van een *f*, en verbuiging van den uitgang. Dus zeiden zy *britfen*, voor breken, *fpriffen*, voor fpreken, *fiffen*, voor zeggen, enz.

TODDE word dikwyls gevoegt by *vodde*, als van een allooï. Vermits de oude ook *todderen* zeiden voor *tuyeren*, breng ik dat tot *touw*. Dus word het ook toegeigent aan lappen en flenters.

TOETZEN ziet in de Fakkell, bladz. 378. Hier is al mede een *f* ingeflanft. Of liever, 't is dus van 't Griekfche *θιγνν*, *thiggin*, aanraken, gelyk *titzen*.

TOEVEN, ziet in de Fakkell, 378. Zoude in *toeven* wel fchui- len het woord *avond*, of 't *avond*, dat op verbeiden, en ook op onthaalen pafft. De avondmaaltyden plagten de grootfte te wezen.

TOEVLOOYEN acht ik te willen zyn van *toevlaayen*. *Playen* is opensfnyden. Zo zegt men, *fnyd toe*.

TOGEN ziet in de Fakkell, bladz. 378. Dit zweemt ook naar 't Griekfch *δεικνν*, *deikein*, toonen, wyzen. Zeer wel kan men van dit *deikein* ons *teiken*, *teken*, afleiden, want dat pafft daar op.

TOKKELEN is een *diminutivum* van *tikken*. Ziet de Fakkell, bladz. 375.

TONDER is het zelve met tintel. By de Engelfaxen was *tendan* aanfteken, en *tender*, *tynder*, een ontfteekzel.

TOOM is temtuig, van 't Latynfche *domare*, temmen. *Toomen* en *temmen* zyn dan vermaagfchapt, en in den grond het zelve, fchoon 't gebruik wat onderscheid in de betekening ingevoert heeft.

TO-

TONYN, een zeevifch, is van 't Griekfche *θύμος*, *thunnos*, by de Latynen *thynnus*. Doch de oorfprong is in 't Hebreewfch *תנין*, *thannin*, een draak, en een zeedier.

TOONBANK, verkort *tooge*, van *toog*, voor toonen, draagt dien naam, om dat de winkeliers daar op hunne waaren plegen ten toon te fpreiden, om van de koopers beziën te worden.

TOONEEL, fchouwplaats, is van *toonen*, dewyl daar op vertooningen gefchieden.

TOORN ziet in de Fakkelt, bladz. 379. Zoude het wel gantfch ongerymt zyn, *toorn* te brengen tot het Griekfche *θύμος*, *thumos*, toorn? Immers *r* is wel meer een tuffchenzetzel, en *m* en *n* zyn wiffelletteren. Anders *toorn* zweemt naar 't Hebreewfche *חרה*, *chara*, of *חרר*, *charar*, van toorn ontfezyn, en branden. Dit alles is echter vry wat verre, en zoude zeer moeten verbaftert zyn. Men verzinne wat beters.

TOORTS ziet in de Fakkelt, bladz. 379, *Toorts* is van 't Latynfche *torris*, een vlammeñd hout, een fakkelt.

TOOYEN fchynt vermaagfchapt te zyn aan *toogen*, zo 't niet het zelve woord is. *G* en *y*, of *i*, zyn gemeene wiffelletteren. *Toogen* is *toonen*. Ziet de Fakkelt, in *Toogen*, bladz. 378, en *Tooyen*, bladz. 379. Men gebruikt dat woord van oppronken, vercierën. Zo is daar van *optooyen*, *voltooyen*, *getooi*, *optooifel*. Doch dat ftrekt om te vertoonen.

TOP ziet in de Fakkelt, bladz. 379. In 't Griekfch was *τύφος*, *tuphoon*, een wervelwind, of iets dat omdraait, gelyk de fpeeltoppen of tollën doen.

TOREN ziet in de Fakkelt, bladz. 380. De aaloude Vriezen fchreven *thoer*. Op de *alerhagiffa thoer* was op den allerhoogften toren. De Franschen zeggeh ook *tour*.

TORSSEN is een zwaaren laft of pak dragen. Dit zal zyn met eene letterverzetting van *tros*, een t'zamengebonden pak, uit het Griekfche *ἀθροίζω*, *athroizein*, veranderen. Zo noemt men de pakkagie van een leger den *tros*. Daar toe behooren *trosboeven*. Hier van is ook een *tros druiven* een bos van ver-gaderde

gaderde of t'zamenhangende bezien. Ziet mede de Fakkell in *Tros*, bladz. 384.

TOT was by de aaloude Gothen en Kimbren *at*, tot ofby. Ik twyfel niet, of dit heeft gemeenschap met der Latynen *ad*.

TOTOLF ziet in de Fakkell, bladz. 381. Even zo zegt men by omkeering, *plukharen*, voor *hairplukken*, *rekhalzen*, voor *halsrekken*, *stookebrand* voor *brandstooker*, *brekebeen* voor *beenbreeker*, enz.

TOUWEN word gezegt voor slaan, b. v. *ymand op de huid touwen*, *wakker aftouwen*, enz. Dit stamt van *touw*. Wat eigenschap dat heeft, gevoelen die voor de mast staan, en met een eindje dags onzacht gestreelt worden. Dit past ook op geesfelriemen. Aan dat *touw* is ook vast een *leertouwer*, en *touwslager*.

TOVEREN ziet in de Fakkell, bladz. 381. Van *toben*, raazen, wierd ook gevormt *toppen*; ofliever dat was van *top*, om t'omdraayen in de tovergebeerden.

TRAAG ziet in de Fakkell, bladz. 381. *Traag* kan ook gebragt worden tot het Latynsche *trahere*, trekken, sleepen. Dan is *traag* sleepende. Zo noemt men een zaak te vertraagen, die sleepende te houden. Of *traag* is, dien men als met taayen halze ergens toe trekken en sleepen moet. *H* word dikwyls *g*.

TRACHTEN zweemt naar 't Latynsche *tractare*, handelen. *Trachten* in 't gemeen zoude dan betekenen alle bezigheid en handel, waar door men omtrent iets, of naar iets werkzaamis. Hier toe behoort *betrachten*, *natrachten*, enz. Zo is *betrachting* behandeling.

TRALIE gelykt al wat naar 't Latynsche *trans*, door, en 't aaloude *thura*, ook *thurg*, door. Mogelyk hebben deze twee maagfchap uit een ouder taaltronk. Men ziet door tralien. Vergelykt Spreuk. 7: 6. Wel meer is de uitgang *lie* aan Duitfche woorden gehangen, b. v. in *falie*, *balie*, *fchoelie* enz. Of die is uit het Latynsche, *la*, of *lia*.

TRAM-

TRAMPEN, en *trappen*, *trampelen* en *trappelen* is het zelve, gelyk *doopen* en *dampen*. *M* is wel meer een tuffchen-voegzel voor *p*. Ziet de Fakkelt bladz. 382, in *Trappen*.

TRANS, een omloop, of omgang om een' toorn, of iets diergelyks, ziet in de Fakkelt, bladz. 382. Dat zoude ook konnen stammen van 't oude woord *tranten*, langzaam gaan. Zo is *trans* en *gaandery*, waar voor men *galacry* by verbaftering pleegt te zeggen, het zelve. Ik las daar voor in Moniken-latyn *transitus*. Zoude *trans* daar van verkort zyn? Of hebben zy een Latynfchen steert aan het Duitfche *trans* gehangen?

TREDEN, by de oude *terden*, is van 't Latynfche *terere*. Ziet de Fakkelt, bladz. 490.

TREEK ziet in de Fakkelt bladz. 382. *Treek* gelykt wel naar 't Latynfche *trica*, verwerfels.

TREIL is een fcheeps trektouw, en waar mede men dat vast meert. Dus word een fchuit verkocht *met zeil en treil*. Dit *treil* acht ik verkort van *trabel*, gefproten uit het Latynfche *trahere*, trekken, gelyk zo *zeil* is van *ziehel*, *zegel*.

TREKKEN, voor reizen, ziet in de Fakkelt, bladz. 383. Zoude dat *trekken* wel zien op wagens, enz. die voortgetrokken wierden. Men weet, hoe de omtrekkende aalouden de wagens gebruikten. Hier van is *vertrekken*, verreizen.

TRENS, *trensse*, *transse*, was in de oude taal een touwtje. Dat was voor afgeknipt van 't Latynfche *transenna*, 't geen ook die betekening had. Hier van maakte men ouds tyds, gelyk noch wel heden, kykraamtjes voor de venfteren, die kruis- of ruitswyze over malkander gespannen waren. Men naait ook een *trens*, die naar een touwtje gelykt, om een haakje in te hechten, of iets voor opfcheuren te beveiligen.

TREUREN ziet in de Fakkelt, badz. 383. *Treuren* gelykt ook naar 't Griekfche *τρύειν*, *trucin*, quellen. Treurende worden gequelt, en quellen zich.

TRITS, een drietal, wil zeggen *dries*, van *drie*. Ik denk, dat het ftamt van 't Latynfche *tres*, gelyk *drie* van *tria*. De ouden zeiden ook *dry*, gelyk *twy*.

E e

TROEP

TROEP is een hoop volks, van 't Latynsche *turba*, een vermengde schaare; doch dat is over den Franschen bodem tot ons gekomen.

TROMP is de holle pyp, of buis, van een stuk geschut, of van een roer; doch 't word ook voor den mond daar van genomen. Ik denk, dat het om de gelykenis is overgenomen van een blaastuig. Ziet in de Fakkels in *Trompen*, bladz. 384. Een *speeltromp* word van de Hoogduitschen genoemt *mauldrommel*, mondtrommel, en in 't veelgetal *mauldrommen*. Deze zal een *tromp* by ons voor een *trom* heeten, om dat het geluid eenigzins naar dat van een *trom* zweemt.

TROOSTEN ziet in de Fakkels, bladz. 384. Anders, *troosten* mogt wel verbaftert zyn van 't Grieksche *θάρσειν*, *tharrein*, of liever *τάρσειν*, *tarsein*, goeds moeds zyn, vertrouwen. 't Zegt dan treurige *daar toe* opwekken, moed geven.

TROTS ziet in de Fakkels, bladz. 385. 't Zweemt ook naar 't Latynsche *trux*.

TRYP is een vrouwen naam. Zo zegt men, 't is een looze *tryp*. Ik twyfel niet, of dit heeft zynen oorsprong in 't Grieksche *τρυπανον*, *trupanon*, een looze bedrieger.

TUIG ziet in de Fakkels bladz. 386. Maar *tuig* kan verfmeeed zyn uit *tuuw*, *getouw*, gereedschap. Ziet aldaar bl. 110. Dit kan van 't Grieksche *τύχος*, *tuchos*, gesproten, of daar mede van eenen stamwortel zyn. Op die wyze zegt men *ruw*, en *ruig*.

TUIL is verfmolten van 't Latynsche *tutulus*, van 't welke ook *tuit* voor af is gefneden. Ziet de Fakkels, bladz. 380, in *Tote*.

TUILEN, rollen, ziet in de Fakkels, bladz. 386. *Tuilen* kan zyn van 't Grieksche *εἰλεῖν*, *heilein*, wentelen. *Tuimelen* zoude daar van een *diminutivum* kunnen zyn. Anders mag men *tui- len* aanzien als verkort uit *tuimelen*.

TUIMELEN ziet in Fakkels, bladz. 386. *Tuimelen* is misschien *sommelen*, afgekort van *rondommelen*, rondom wentelen. Zo hoort men

men by ons, *rommentom*, voor *rondom*. De woorden ondergaan wel zeldzaame verbafteringen.

TUIN ziet in de Fakkcl, bladz. 387. Het gebruik heeft *twin* nu alleen byzonderlyk toegeëigent aan ftaaken, die bevlochten zyn. By overnoeming is *twin* een hof, van de betuining om de zelve.

TULBAND is waarfchynlyk van 't Hebreewfche *בבט*, bedekken, om dat die windelhoed het hoofd bedekt, en van een *band*, of *baan*, gevlochten is. Anders mag men hier op *tulband* denken, dat al zo gepaft is. Ziet boven in *Tuil*, en de Fakkcl in *Tote*, en bladz. 387.

TUSSCHEN ziet in de Fakkcl, bladz. 387. De aaloude Vriezen fchreven *twysken*, en *twyska*, daar klaarder *twy*, twee, in doorftraalt.

TUUREN, ftaarooogen, ziet in de Fakkcl, hadz. 387. Dit kan ook zyn van 't Latynfche *intueri*, aankyken, nauwkeurig aanzien. Doch ook dat ftamde van 't Griekfch. Mogelyk is *ftaarooogen*, *fteroogen*, *tuuroogen* met een *f*.

TWAALF ziet hier voor in *Elf*.

TWEE is van *duo*, G. en L. men merke, hoe alle de letters verwiffelt zyn. D is verandert in *t*, *u* in *w*, en de uitgang *o* in *ee*. Aan deze afleiding is echter niet te twyfelcn, 't zy dat de Duitfchen die van de Grieken, of de Grieken die van de Schythen hebben. Dit zy een ftaaltje om op meer andere woorden toe te paffen. De Franschen blyven met hun *deux* tuffchen beiden.

TWEEGEVECHT, in baftaardtaal *duël*, noemden de aalouden *anwige*, een ftryd, om dat daar in een tegen een kampt. Wy zeggen een twee gevecht, om dat het tuffchen twee gefchied.

TWYG ziet in de Fakkcl, bladz. 388. *Twyg* is een gaveltak, of uitspruitzel met twee fchooten, hoedaanige gebruikt wierden tot wichelroeden. De ouden fchreven voor twee *twy*, en de aalouden *zwei*. De *z* was by hen *tz*. of *ts*, gelyk noch

by de Hoogduitfchen, en andere.

TYEN ziet in de Fakkcl, bladz. 389. Willeramus heeft voor. *ziehen* ook *zuchon*. *Thie sich anazuchon*, die zich aantrekken. By Otfried is mede *zukken Tyen*, trekken, zweemt ook naar 't Griekfche *τινεν*, *seinens*, uittrekken; doch dat zal by geval zyn.

U.

UITBREIDEN is *uitbreeden*, breet uitzetten, of fpreiden. Ziet hier voor in *Breed*.

UITLUCHTEN zegt men van ymands feilen hem opentlyk te verwyten, en die als voor de zon open te fpreiden, gelyk *verluchten*.

UITROEYEN, *uitroeden*, ziet in de Fakkcl, bladz. 301. Dit kan ook zweemen naar 't Griekfche *ραιεν*, *rhaiein*, vernielen, floopen: maar nader is *roede*, voor wortel; van 't Latynfche *radix*. *Uitroeden*, *uitroeyen*, is dan ontwortelen, gelyk het Latynfche *eradicare*.

UITSCHUDDEN is na by 't Latynfche *excussere*. Het klinkt ook al zeer naar 't Hebreeuwfche *שׁוּ*, een uitschudding, een affloop. Jof. 10: 40. Daar toe kan ook 't Latynfche *scatere*, uitvloeyen, behooren.

V.

VAAL ziet in de Fakkcl, bladz. 392. Dit kan ook gebragt worden tot 'het Latynfche *pallidus*, bleek. *P* en *v* worden verwiffelt. Zo is *vel van pellis*, *L*.

VA ALTE, mefthoop, of de plaats daar men dien vergadert is van *vuilte*.

VAAN ziet in de Fakkcl, bladz. 392. *Fan* was in de taal der aalouden Heer. *Fan Goth unfar Fan ains ift*. De Heere onze God is een Heere. Ik ftem toe aan den Heer Keyfler in *Antiq. Cels. pag. 428*, dat men *Vaan* daar toe zeer wel kan brengen, vermits een krygs, van aanwyft, wie Heer van die flag-

Slagordening is. De Hoogduitschen zyn daar by noch nade met hun *fabne*.

VAANDEL ziet in de Fakkel, bladz. 392. By de ouden was *vaandel* een *diminutivum* van *vaan*, voor *vaanlyn*, anders ook *vaankyn*, en *vaandelkyn*, nu *vaanken* en vaantje. Dit *lyn*, by de Hoogduitschen *lein*, is by de Latynen *la*, als in *facula* van *fax*, *nubecula* van *nubes*, enz. Ik gis, dat *vaandel* en *baanier* vermaagschapt zyn, dewyl de verwisseling van *b* en *v* gemeen is.

VAATSCH word gebruikt voor onaangenaam, onsmakeelyk, lelyk. De Franfchen zeggen *fade*. Dit zoude kunnen afgeleid worden van 't Latynsche *fadum*, vuil, lelyk, of *vapidum*, smaakloos, van *vappa*, verschaalde wyn. Doch 't zal overgebracht zyn van drank, die vatvuil is, of naar 't vat smaakt. 't Is een flechte herberg, die vaatsch is.

VADER ziet in de Fakkel, bladz. 293. Hoe *Vader* kan zyn avn 't Hebreuwfche *אב*, ziet hier voor in *Paap*. De aaloude Kimbren zeiden *fadur*, en *fodur*. Zy noemden hunnen God Odin *Alfadr* en *Alfodr*, Alvader, of Vader van alle. Vergelykt Mal. 2: 10. en Hand. 17: 28. Dus zyn *Vader* en *Voeder* het zelve. Zy hieten hem ook *beria faudr*, heirs Vader, om dat hy de oorlogs God was.

VADZIG. Ziet de Fakkel, bladz. 393. Dit kan in zynen oorsprong stammen van *vet*, en willen zeggen *vetzig*: gelyk vette pafzakken plegen leui, loom, en lusteloos te zyn door onmaatige mefking. Mogelyk mag ook het oude *vadden*, flap zyn, daar van wel gefproken wezen.

VAGEN ziet in de Fakkel, bladz. 394. *Vagen* gelykt ook naar 't Latynsche *vacuare*, ledig maken. Immers zo vagen de drinkebroers de volle glazen wel schoon uit. Of zoude daar in 't Latynsche *fax*, droeffem, en ruimer, vuiligheid, niet konnen chuien?

VALIES, by de Hoogduitschen *felleifs*, is van *vel*, of *vliet*, dewyl zy van leer plegen te zyn.

VALLEN ziet in de Fakkel bladz. 394, in *Vak*. Dit zweemt ook

ook niet qualyk naar 't Griekfche βαλλειν, *ballein*, de uitwerking van werpen is vallen. Doch dit kan dus by geval zyn. Anders dat *ballein* kan zelf stammen van 't Hebreeuwfche נָפַל, *naphal*, vallen, waar by de Hoogduitschen nader zyn met hun *fallen*. Dus zouden dit fpruiten zyn van eene moederwortel.

VALREEP is zamengekloopt van *val* en *reep*. *Reep* is in de oude taal een touw. Ziet de Fakkelt, bladz. 299. Een *valreep* is dan een laddertouw, dat men laat afvallen om by op te klimmen, gelyk een *stegelreep* dient om te paarde te ftygen.

VAR bragt ik in de Fakkelt tot het Hebreeuwfche וָפָר, *phar*, een jonge os. Maar ziet hier noch een andere bedenking. *We-re* was in de aaloude taal een man. Hier aan is buiten twyfel 't Latynfche *vir*, een man, verwant, zo 't fchynt uit een aalouden gemeenen taaltrunk. De mannekens van de fchaapen worden daar van genaamt een *weer*, of *weder*, en die van de entvogels een *wartel*, of *wertel*, dat een *diminutivum* is. Zo kan *var* voor *war* (*w* en *v* worden verwiffelt) de man zyn van de koe, : gelyk ook *koe* het wyf uitdrukt. Zoude daar toe *vaer* wel behooren? Immers die moet een man zyn.

VASTEN ziet in de Fakkelt, bladz. 395. Lazius brengt *Va-sten* tot de Afgodin *Vesta*. Zoude dat *feesten* willen zyn, dan zouden de fmullebroers meer houden van *Vaftenavond*, dan van zulk een *feestdag*.

VATTEN is by de Hoogduitschen *faffen*. Dit kan behooren tot *fast*, *vaft*, zo dat *vatten* is *vaft* houden. 't Kan miffchien gefproken zyn uit de laafte lettergreep van 't Hebreeuwfche נָפַח, *thaphas*, vangen, aantafien, aangrypen, waar by 't Hoogduitsche *faffen* noch nader blyft; doch *f* en *t* zyn gewoone wiffelletteren. Zo zoude ook *vuiſt* daar toe behooren, als waar mede men *vat* en *vaft* houd. Of 't Latynfche *fascia*, een band, en, *fascis*, een bundel, hier aan eenige aaloude maagfchappy kan rekenen, weet ik niet.

VEDER ziet in de Fakkelt, bladz. 412, in *Vlerk*. By de Grieken

ken is πτερον *pteron*, een vleugel, een pluim, een veer. *Veer* kan zeer natuurlijk afgeleid worden van *varen*, voor reizen, of *voeren*, waar toe de veeren aan de vogelen dienen. Dus maken zy daar mede een snelle vaart, en worden door de lucht gevoert.

VEEG ziet in de Fakkels; bladz. 413, in *Vyand*. In de aaloude taal der Kelten was *feigre* veeg; waar by nader is *veig*, gelyk men elders spreekt. In de taal der aaloude Kimbren was *wiga veige* een doodelyke oorlog, waar in een groote menschenslagting geschied. Ik denk dat ons *veeg* daar van stamt, als willende uitdrukken een, die voor de slagbyl gaat. Zoude daar in wel eenige aaloude naammaagschap schuilen met het Latynsche *ager*, krank, als 'er een *f* of *v* voorgehecht is, naar de wyze van de Eölsche *digamma*? Anders, *veeg* kan stammen van 't oude *veete*, vyandschap, haat. Zoude dat wel zyn van het Grieksche φάειν, *phaein*, doodslaan?

VEEN ziet in de Fakkels, bladz. 297. By de aalouden was *fanin*, *fani*, *fen*, moerassig land, slyk, modder, 't geen de Franschen nog hebben in *fangè*, en de Engelschen in *fen*. Dit past zeer wel op *veenland*, en *veen*. Ziet Keysslers *Antiq. Celt. et Sept. pag. 474*.

VEER, een springtuig, dat een uitzettende kracht heeft, en 't beweegbeginsel is in eenig konstwerk, als b. v. de veer in een uurwerk, acht ik te stammen van *voeren*, dewyl dat aanvoert, en aan 't voortgaan brengt, uit het Grieksche φέρειν, *pherein*, of Latynsche *ferre*. Dus behoort daar toe ook *veer*, veder, (wel meer word een *d* in geschoven, of uitgebonst) vermits de veeren de vliegende vogels door den hemel voeren, of doen varen. Ziet boven in *Veder*. Zo is *veergeld* vaargeld, of voergeld.

VEIL is de naam, dien men geeft aan *klif*, of *klimop*. De reden is, om dat een uitgehangen krans van dat loof, toegewyd aan den Wyngod *Bachus*, aanwyft, dat daar wyn veil is, of verkocht word. *Veil* is van 't Latynsche *venalis*, en dat, zo 't schynt, van 't Grieksche πωλείν, *polein*, verkoopen. Ziet de Fakkels, bladz. 397. in *Veil*. Het kruid *veil* heet ook *eiloof*.
Dit.

Dit *ei* is buiten twyfel verbastert uit *bed*, in 't Latynsche *bedera*, aardveil. Daar aan is het Duitfche *loof* gehangen.

VEILIG is zeker en zonder gevaar. Dit past eigentlyk op wegen en ftraaten, die men bereift. Zoude dit wel ftammen van *vaj*, dat by de aaloude Kimbren een weg betekende, en zeer na komt by 't Latynfche *via*, een weg? *Lig* in *veilig* is een uitgang, gelyk in *heilig*.

VEINZEN ziet in de Fakkell, bladz. 397. De aaloude Vriezen fchreven *fingfen*, dat nader is by der Latynen *fingere*. Zy maakten zelfs van *fingere finxi*.

VELD ziet in de Fakkell, bladz. 397. *Veld* gelykt ook wel naar 't Griekfche *πολετόν*, *polaton*, het geploegde, van *πολείν*, *polein*, omkeeren, ploegen. Dan zoude het eigentlyk op ploeg- of koorland paffen: maar 't gebruik neemt de betekening ruimer. *V* en *p* zyn wiffelletteren, en zulk eene verkorting is niet ongewoon.

VELLEPLOOTER, een leerbereider, is *velleblooter*.

VENEZOEN, een wildbraadpaftei, is dus genaamt van 't Latynfche *venatio*, jacht, gelyk *fermoen* van *fermo*, eene reden, *plantzoen* van *plantatio*, L. eene planting.

VERANDEREN is anders maken, of worden.

VEBAZEN ziet in de Fakkell, bladz. 90. Dit oude *basen* was mogelyk het zelve met *dafen*, gelyk *bonzen* en *donzen*, door verwiffeling van *d* en *b*. Ziet hier voor in *daas*.

VERDEDIGEN ziet in de Fakkell, bladz. 61, in *dedinge*, en bladz. 406, in *Verwaren*.

VERDRIET ziet in de Fakkell, bladz. 400. *Verdriet* zweemt al wat naar 't Latynfche *tadet*, het verdriet. Nader is het Griekfche *τρυςος*, *truffos*, verdrukt, krank, van *τρυειν*, *trucis*, quellen. De Hoogduitschen blyven daar dicht by met hun *verdruff*. *S* en *t* worden verwiffelt. *Τρυεις*, *truffis*, is ziekte moeite

VERGETEN ziet in de Fakkell, bladz. 401. Anders ziet aldaar in *Giffen*, bladz. 116.

VER

VERGENOEGEN is genoeg doen hebben, het zelve met het Latynsche *satisfacere*.

VERGULD zegt vergoud, uit het oude *gold*, voor goud. De *o* is in *u* verwisselt, gelyk in *dol* en *dul*.

VERHAALLEN, voor vertellen, van *halen*, bybrengen; stemt over een met het Latynsche *referre*. Ziet de Fakkelt, bladz. 402.

VERKERVEN is qualyk kerven, en dus misrekening maken; of veroorzaaken, dat iets tot hunnen last op den kerfstok komt.

VERLANGEN, gevormt uit het voorledeken *ver*, en *lang*, drukt uit een vuurige begeerte naar iets, die dan den tyd der verwachting lang doet vallen, en naar 't genieten rekhalzen. Psalm 13: 2. Dit zo met verlangen begeerde te verkrygen is *erlangen*.

VERLEEGEN *zyn*, niet gelegen komen, ongelegen, wel gelegen *zyn*, enz. komen alle van liggen, op zulk een wyze als gelegenheid. Ziet de Fakkelt, bladz. 497. in *Gelegenheid*.

VERLEPPEN zegt men eigentlyk van een bloem, die verwelkt, en haaren stand niet houdt. Dit zal *zyn verlopen*.

VERLIES ziet de Fakkelt, bladz. 403. Dit gelykt ook niet qualyk naar 't Grieksche *ἀλέσαι*, *olefai*, verliezen.

VERMILIOEN is van 't Latynsche *vermiculus*, in 't Italiaansch *vermiglio*, het wormtje, waar van die verwe gemaakt word.

VERMISELT, klein, dor, schraal, ondergebleven, is van 't Latynsche *misellus*, een *diminutivum* van *miser*, elendig. Even zo is *katyvig*, elendig, van 't Latynsche *captivus*, gevangen, om dat de staat van gevangene elendig pleegt te *zyn*.

VERMOEYEN is van 't Grieksche *μωγειν*, *mogein*, zwaaren arbeid doen. *Μωγος*, *mogos*, is arbeid, moeite. *G* word *i*. Men zegt *moede zyn*; maar niet *vermoeden* voor *vermoeyen*, om dat *vermoeden* een geheel andere zaak uitdrukt; naamelyk iets giffen en oordeelen. Zo heeft men eenig *vermoeden* van ymand. Dat behoort tot *Moed*.

VERNIS is van 't Latynsche *vernix*. Anders, *nes* was in de

de oude taal ook *nat*. Ziet de Fakkcl, bladz. 252, in *Nes*. Tot het vernissen gebruikt men een toebereid water. *Vernissen* is met vernis bstryken. *Vernissen* schynt ook al wat te zweemen naar 't Grieksche *φενάκιζειν*, *phenakizein*, bedriegen, dat door blanketten en vernissen dikwyls pleegt te geschieden. Dus gelykt vernis zeer wel naar *φινάξ*, *phenax*, een bedrieger. *Veinzen* is dan vermaagfchapt aan *vernis*. Hier kan een geval zyn, dat echter blindelings de zaak niet misdoelt.

VERNOOI ziet in de Fakkcl, bladz. 304. Hier van is *nood*; of mogelyk *vernooi* daar van. Zoude *fnood* hier aan wel vermaagfchapt wezen?

VERNUEFT ziet in de Fakkcl, bladz. 404. *Vernueft* is niet onwaarschynlyk verbaftert van 't Griekfche *νους*, *nous*, verftand, met het Duitfche voorledeken *ver*. De laatfte worttelletter word in overgenomen woorden dikwyls verandert.

VERPLEGEN is vriendelyk onthaalen, mogelyk van 't Griekfche *φιλεῖν*, *philein*, beminnen. Of men kan het brengen tot *pligt*, en 't wil dan zeggen zynen vriendschaps pligt aan ymand volbrengen. Zo behoort daar toe *raadpleeging*, en *plegtelykheid*. By de Hoogduitschen is *pfleger* een verzorger.

VERRE ziet de Fakkcl, bladz. 404. *Verre* kan ook zyn *voore*, wyd voor uit. Anders van *πύρρον*, *pyrrho*, G. verre. In 't oude Nederduitsch was *veurft*, en by de aaloude Engelfaxen *fyrd*, en *fyrdste*, uitftel, tyd.

VERRICHTEN ftamt van recht, en drukt uit iets op de rechte wyze en wel of richtig uit te voeren.

VERSCHROMPEN, ook *verschrompelt*, is door brand of hitte *gerompelt*, of *gerimpelt*, en t'zamengetrokken. Daar voor is *sch* gehecht, gelyk in *schril* voor *ril*. Ziet de Fakkcl in *Rimpel*, bladz. 303. De oude zeiden *rompe*, en dus is *rompel*, *rimpel*, een *diminutivum*.

VERSE, *verffen*, de hiel, is van 't Latynfche *versus*, omgewend, of *aversus*, afgekeert. Als ymand zich van ons afkeert, zien wy zyne verffens, of hielén. Ziet anders de Fakkcl, bladz. 405.

VERSLAG, voor verhaal, is van *slaan*, en een van de ruime

me betekeningen van dat woord. Zo zegt men, *iets uit slaan*, *ergens de tong in slaan*, enz.

VERSTAAN is zamen gekoppelt uit het voorzetzal *ver* en 't woord *staan*. De Hoogduitschen zeggen even zo, *verstehen*. By Otfried leeft men, volgens de aanhaaling van F. Junius: *Ther firstuans sib filu mer*, die verstaan zich veel meer. *Verstaan* beduid bevatten, weten. Maar hoe komt *staan* daar foë te pas? Ik denk, dat men dit by de Grieken moet zoeken. In hunne taal is *ἐπιστάμι*, *epistammi*, ik ben ervaren, ik weet. Daar in hoort men ook hun woord *σῶν*, *staan*. Maar het Grieksche voorzetzal *ἐπι*, *epi*, is afgeworpen, en in de plaats het Duitsche *ver* daar voor geklampt. Dit is al wat zeldzaams. Van *verstaan* is *verstand*, gelyk van *staan* *stand*. Tegen *verstaan* is *twyselen*, 't geen zegt, in tweeën vallen, zo dat men niet vast staat in zyn oordeel, maar na beide zyden helt. Ziet de Fakkel bladz. 388, in *Twyselen*.

VERSCHIETEN is ook verschrikken, zich ontzetten, ontstellen.

VERTIEREN, verhandelen, schynt te zyn van *teeren*, en zegt dus de waaren door verkooping verminderen, en zich quyt maken. In zulk een zin word dit ook genoemd *slyten*, en *uitslyten*.

VERTUYT word gezegt van s'chepen, die aan touwen vast gemeert zyn, voor *vertouwt*. Daar van is *tuyeren*.

VERTZAAGT zegt eigentlyk bevende van vreeze, uit het aaloude *sagen*. Ziet boven in *saggelaar*. Van dat beven, schudden, noemen de Hoogduitschen de koorts noch de *Sage*.

VERVEELEN is gevormt van *veel*. Al wat te veel is, strekt niet tot dienst of vermaak, maar tot last.

VERWANT voor maag, of bloedvriend, oordeele ik vermolten te zyn van *verwambt*. In 't aaloude Duitsch was *wamba*, *wambo*, *wambon*, en by de Engelfaxen *wamb* en *womb*, de buik, en de baarmoeder. Dus zegt Willeramius, *Min wambo erbeveda*, myn buik beefde. En noch eens: *Van thero ma-*

gasbe wambon, van der maagd baarmoeder. Van het laatste is by de Engelschen *woman* een vrouw, voor *wombman*. De Engelschen gaven den naam van man ook aan een v'ouwsperfoon. Dus hieten zy een wyf *wifman*. Ziet de Fakkelt in *Mensch*, bladz. 231. *Verwanten* zyn dan, die oorspronglyk uit eene baarmoeder zyn. Vergelykt Ief. 51: 2. Zo komt *Maag* met *Verwant* in betekening overeen. Men zegt *verwant*, gelyk *vermaagschapt*.

VERWATEN ziet in de Fakkelt, bladz. 407. *Verwaten*, voor verbannen, in den vloek gedaan, stamt myns oordeels van *wet*, en wil zeggen, dat zulk een berooft en vervallen is van alle voordeelen en bescherming, welke de wetten aan goeden geven, en dat hy in de straffen der wet vervallen en gedoenit is. Dat is by de Hoogduitschen, in de *Acht* gedaan zyn, te weten volgens een Ryks Goedachten. Ziet de Fakkelt, bl. 5, en 466, in *Acht*.

VERWE, voorkleur, zoude dus kunnen genoemd zyn van 't Latynsche *vermis*, een worm, om dat het bloed van eenige wormen daar toe gebruikt word. Dus verwe men het kostelyk purper in flekkenbloed; en zo heeft men noch *vermilioen*, en 't gewormte, waar mede men wel eer scharlaken verwe. *M* word wel meer w. B. v. uit *merx*, L. *waarc*. Of zoude verwe wel verbastert zyn van het Latynsche *variare*, veranderen, om dat de verwen verscheiden zyn, en een ander gelaat geven?

VERWEEREN is van het aaloude *war*, oorlog. Het werktuig daar toe is *geweer*. Ik leide dit af van *were*, man. Oorlogen is mannen werk. Helden betoonen zich mannen, en dragen zich mannelyk.

VERWERVEN zeiden de oude *werven*. Zoude dat wel niet kunnen verbastert zyn van 't Latynsche *mexeri*, verdienen, verkrygen? *M* word wel w, en dus van 't Grieksche *κεῖμαλον*, *keimalion*, juweel. Doch dat past op geen oorlogsvolk *werven*; of 't moest zyn, om dat men dit in dienst en bezolding aanneemt.

WERWITTIGEN is van *weten*, gelyk *verkondigen* van *kennen*.

nen. Het eerste zegt doen weten, gelyk het andere doen kennen, en dus beide bekend maken. Zo leeft men onverschillig in Plakkaaten, *doen kond*, en *doen te weten*.

VERWYTEN ziet in de Fakkels, bladz. 448, in *Wyten*. Dit breng ik af van 't Latynsche *vitium*, gebrek, ondeugd, misdaad. Verwyten is dan 't geen de Latynen zeggen *convictari*, en *vitio dare*, iets tot eene misdaad of ondeugd duiden.

VERWYZEN is veroordeelen, en *uitwyzen* vonnissen. Ziet de Fakkels in *Wys*, bladz. 447. Dus kan dit ook opzicht hebben op de wet. Ziet de Fakkels in *Wet*, bladz. 437. 't Voorzetzel *ver* buigt dikwyls de betekening ten quaade, als in *vergaan*, *verachten*, enz.

VERZOEKEN, iets beleefdelyk begeeren, is van het voorzetfel *ver* en *zoeken*. Het geeft te kennen, dat men dit by ymand, door zulk eene voorstelling van 't geen men gerne had, tracht te vinden. Maar *zoeken* is een woord, dat gelyk *gaan*, *staan*, *slaan*, enz. tot veele betekeningen gebruikt word. Zo is *verzoeken* ook beproeven, en bekooren, als men zoekt te weten, wat in ymand is, of hem ergens toe tracht te brengen. *Bezoeken* is komen vinden. Een *welverzochte* is een ervaren, en wil zeggen, een die veel doorzocht en ondervonden heeft.

VERZOORT, verwelkert, verdroogt, kan verbastert zyn van verdort; daar de ingelaschte *s*, of *z*, de *d* uitgedrongen zoude hebben, als meer gebeurt. Doch het zweemt ook naar 't Latynsche *torrere*, droogen, schrooken. Dus zoude verzoort zyn van *torridus*. *S* en *t* zyn wisselletteren, en *ver* een Duitfch voorzetfel.

VERZUIMEN kan den zelve oorsprong hebben met *zomer*. Van *Zomer* ziet de Fakkels, bladz. 458. Zyn tyd en gelegenheid verzuimen, is dan zich te dragen als een leuyard, die den zomer laat voorby gaan, zonder daar in te verzamelen, 't geen hem voor den winter noodig is. Vergelykt Spreuk. 6: 6. Immers dat past ten vollen op de zaak, het zy dat die eigentlyk word genomen, of by gelykenis overgebragt.

Het voortzetzel *ver* heeft dikwyls eene betekening ten quaade: b. v. *verdoen*, *verachten*, enz. Tegen *verzuimen* staat *neerftig* zyn, dat mede van den oogft ontleent is. Ziet de Fakkeltblad. 251, in *Neeren*.

VERZWINDEN, ras en in een oogenblik verdwynen, heeft den zelve oorsprong met *gezwind*. Ziet de Fakkelt in *Gezwind*, en *Verdwynen*.

VEST heeft men noch in *handvest*, en *eereentvest*, enz. Van *Handvest* ziet de Fakkelt, blad. 128. *Vest* is vastigheid, vast, als blykt in *grondvest*, *vestigen*, enz. *Eerentvest* is, wiens eere gevestigt en vast is. Dus ziet men ook, waarom gesterkte plaatzen genoemd zyn *Vestingen*, vastigheden, vaste plaatsen. Om die zelve reden heetmen ook een Stads gracht de *Vest*, vermits die tot sterkte dient.

VET ziet in de Fakkelt, blad. 408. *Vet* gelykt ook wel naar 't Griekfche *πίος*, *píos*, of *πίότης*, *piotæes*, vettigheid. *P* word dikwyls verwisselt met *v*. In *πίος*, *píos*, ziet men 't achterfte van Hebreuwfche *wan*, *taphafch*.

VETTIKSALADE, anders veldfalade, verkort *vettik*, is klaar van 't Latynfche *Vettonica*, te vinden by Plinius. Dus is 't met veele andere moeskruiden, zekerlyk niet slechts by enkel geval.

VIERS is door een groote verbaftering van 't Latynfche *quatuor*, gelyk vyf van *quinque*, zo die beide geen hooger gemeenen oorsprong hebben. Dat gevoel ik daar van lieft, naar de wyze der andere getalnaamen. De aaloude Engelfaxen fchreven *fyower*, en *feowertig* was veertig.

VIEREN, voor involgen, ziet in de Fakkelt, blad. 409. Ik gis, dat dit gevormt is van *verre*, 't geen men ook zegt *veer*. 't Is dan *verren*, verder ruimte geven. Zo *viert* men een paard den teugel, of een touw, 't geen men ook noemt *bot geven*. Het staat dan tegen inbinden en beëngen.

VIES is buiten twyfel verfmolten en verbaftert van 't Latynfche *phantasticus*. Een *vieswaard* is dan een *phantastyk*, een gemelyke, een grillige dweeper. Ziet de Fakkelt in *Wisjewasie*, blad. 441. Van dit *vieswaard* verflikten de Franschen hun *bijard*. Een

Een *bizarre* en *vieze* kleur is het zelve. Doch dit *vies* word ook overgebracht tot smaak, reuk, enz. Men heeft *vies* ook in *visioen*, een gezicht, uit het Latynsche *visio*. Hier van heet men in bastaardtaal een *visionaris*, die zig inbeeld vreemde gezigten te zien. Zulke zyn de broertjes der fantasten.

VINDEN ziet in de Fakkelt, bladz. 409. *Vinden* gelykt ook wel naar 't Latynsche *offendere*, aantreffen, ontmoeten. 't Hoofd *of*, van *ob*, is dan verlooren.

VLAAYEN, opensplyten, spalten, gelykt naar *vlyen*, maar 't zal het zelve woord zyn met het oude *vlakken*, vlakken, en wil dus zeggen, vlak open leggen. Vergelykt Heb. 4: 13. Hier van heeft *vlekharig* dien naam.

VLADE ziet in de Fakkelt, bladz. 410. *Vlade* gelykt ook wel naar 't Grieksche *φλάν*, *phlan*, begeerig eeten, dewyl een *vlade* aan veelen een smaakelyke kost is. Is deze eensluidendheid by geval, het past echter op de zaak. By de Kimbren was *fiot*, room, 't vet der melk. Zoude dat niet zyn van 't Latynsche *flos lactis*? daar na gelykt ook *vlade*.

VLAS ziet in de Fakkelt, bladz. 408. in *Veze*. *Vlas* zweemt niet qualyk naar 't Latynsche *filaceus*, draadig, uit *filum*, een draad. Immers van vlas spint men draaden. Zo zoude *vlas* en *vlees*, in oorsprong en betekening vermaagschapt zyn. Ziet de Fakkelt in *Vleesch*, bladz. 411. Anders komt my niet verwerpelyk voor, dat *vlas* verwant is aan 't aaloude *vahs*, hair, met een ingevlydel, vermits tuffen hair en vlas al veel gelykheid is. Daar van heeft men, *ymand een vlassen baard aanmaayen*.

VLICHELEN, de vleugels op en neder bewegen, is *vliege-len*, een *diminutivum* van *vliegen*.

VLOED ziet in de Fakkelt, bladz. 413. Dit kan ook vloeyet van 't Latynsche *fluxus* een vloed, of vloeying. De Hoogduitschen zeggen *flufs*.

VLOER is mogelyk vermaagschapt aan *vliering*, (ziet de Fakkelt, bladz. 11. in *Vliering*) en een verkorting daar van. Dog liever is dan *vliering* van *vloer*, voor *vloering*, dewyl het eene opperzoldering zegt. Maar waar toe moet *vloer* dan ge-

gebracht worden? Ik heb geen grond van giffing. Die zal verloren wezen, gelyk van *volgen*, enz.

VLOK ziet in de Fakkelt, bladz. 413. Dit mogt wel stammen van 't Hebreewfche פלך, *balak*, of *valak*, de vlokken of hairen uitplukken. Men houde dit voor de moeder wortel, waar van ook 't Latynfche *floccus* is.

VLYT ziet in de Fakkelt, bladz. 502. *Vlyt* zweemt naar 't Griekfche φίλος, *philos*, een vriend en liethebber, van φιλέω, *philein*, beminnen. Liefde is φιλία, *philia*, en die doet eene zaak *bevlytigen*. Het Latynfche *velle*, willen, dingt ook naar de eere van den oorfprong, om dat de wil en luft tot *vlyt* aanfpoort. Maar mogelyk zal het Duitfche *vliegen* zich dat niet minder aanmatigen. *Vlytige* doen iets *vliegens*, van ftonden aan, en met fpoed. Ik laat die drie taalen daar om twiften, gelyk die Griekfche fteden om 't Vaderland van Homerus. Miffchien zal 't pleitgefchit niet eerder dan dat uitgewezen zyn.

VOCHT ziet in de Fakkelt, bladz. 414. *Vocht* is niet verre van 't Griekfche βύειν, *buein*, bevochtigen. Het zweemt ook naar φύειν, *phuein*, voeden, daar *vocht* toe noodig is. Anders kan men behalven *udus*, ook denken op 't Latynfche *uidus*, nat, *vocht*. Doch dat zal gevloeit zyn van 't Griekfche *huein*. Wy hebben een *v* daar voor gevoegt, gelyk de Æoliërs met hun *digamma* gewoon waren. De uitgang is verbogen. Is dat alles misgift, zo zegge men het rechte, of bekenne met my onkunde.

VOCHTEL is de naam, dien men wel aan een degen geeft. Dit wil zyn *vechtel*, van *vechten*, waar uit gevochten gevormt is. Dus maakt men *fleutel* van *fluiten*.

VOEDEN ziet in de Fakkelt, bladz. 414. *Voeden* gelykt ook naar 't Griekfche φύειν, *phuein*, voeden, en βοτῆιν, *botcin*, weiden. Anders mogt het afgeleid worden van παίειν, *paiein*, voeden, fmaaken, verzadigt worden. *Ph*, *b*, en *p*, worden *v*, en *d* is een tuffchenvoegzel. Keur maakt angst. Die het al wil verwerpen, wyze [wat beters] aan.

VOEDEREN, verkort *voeren*, zal een *diminativum* zyn van *voeden*. Het zweemt al wat naar 't Latynfche *pascere* weiden, fpyzigen; dog dat hadden zy verfmeed van 't Griekfche παίειν,

pa-

paicin, voeden. Hier in schouwt men, hoe *navader* by *voeder* komt. Ziet de Fakkelt, bladz. 393. Ja, zoude men niet kunnen denken, dat dit *voederen* stamt van *vader*, dewyl vaders dat werk ontrent hunne kinderen plegen te doen? Ten minsten, hier in is eene niet onaardige letterpeling.

VOELEN kan zyn van 't Latynsche *vola*, de haantpalm, voor de hand, dewyl men daar mede voelt. Ten minsten hier kan een gemeene aaloude oorsprong schuilen; 't geen my waarfchynlyker voorkomt, dan dat dit by enkel geval zou zyn. Ziet ook in *Tafelen*.

VOEREN ziet in de Fakkelt, bladz. 414. *Voeren* kan mede zyn van 't Griekfche *φορειν*, *phorein*, dragen. Daar van kan *vracht* stammen, uit *φορτος*, *phortos*, laft, dragt; 't en ware dat dit liever verbaftert zy van 't Latynsche *vectura*.

VOETEEREN, te voet gaan, ziet in de Fakkelt, bladz. 415. in *Voet*. Dit is van 't Griekfche *φοιταν*, *phoitán*, gaan, komen, niet verre. Dus zegt men ook *hanteeren*.

VOKKEN is het zelve woord met *voeden*. Dus is *opvokken* opvoeden. De Hoogduitschen zeggen *fokken*. Ziet hier weder een staaltje, hoe de woorden wel verbogen worden.

VOLBRENGEN is iets brengen tot zyn volheid. Gelykluidende is *volleindigen*, *volmaken*, *voltooyen*, *voltrekken*, enz.

VOLTOOYEN is van *Tooyen*. Ziet de Fakkelt, bladz. 379. in *Tooyen*, en 389. in *Tyen*. Het voorzetzelt *vol* is als in *volmaken*, *volleindigen*, enz. *Voltooyen*, zegt dan niet slechts *voltrekken*; maar ten vollen opzieren, en is dus een woord van zonderlingen nadruk, dat alleen op *volwrochte* gierlyke dingen past.

VONK ziet in de Fakkelt, Bladz. 415. Leid men dat af van *fomes*, L.; de *k* is wel meer een verwisselde of bygevoegde letter tot een uitgang, b. v. in *tolk*. Maar liever breng ik *vonk* tot het Griekfche *φηνγος*, *phengos*, vonk, glinfter. Vergelykt Job 18: 5.

VOOGD ziet in de Fakkelt, bladz. 416. *Voogd* gelykt ook wel naar 't Latynsche *vocatus*, *advocatus*, een te hulp geroepene,

G g

pene,

pene, een voorspraak. Zo is 't het zelve met *voormonder*. Doch *Voogd* word ruimer genomen.

VOOR ziet in de Fakkcl, bladz. 416. Hier aan schynt vermaagfchapt te zyn, mogelyk uit een aalouden ftamtronk, het Latynfche *foris*, dat voor is, buiten, en *foras*, naar buiten; hoewel dat ook op *fores*, deure, kan zien.

VORE ziet in de Fakkcl, bladz. 416. Anders kan dit verbaftert zyn van 't Latynfche *porca*, een vore, gelyk zo *verken* van *porcus* is. Mogelyk ontleenden zy de gelykenis van een verken, dat de aarde omwroet, 't geene mede gefchied van den ploeger. Dus is *mollen* van *mol*. Ziet de Fakkcl, bladz. 241. in *Mol*.

VORM is van 't Latynfche *forma*, en dat door letterverbetting uit het Griekfche *μορφή*, *morphe*, een gedaante.

VORMSEL is de naam van een der bastaardsacramenten in 't Pausdom. Zy heeten dat in 't Latyn *Confirmatio*, bevestiging. Daar van is de kop en fteert afgekapt, en alleen uit het midden *firm* behouden. Hier aan is de Duitfche uitgang *fel* gehangen, als in *raadfel*, enz. Dus kreeg men *firmfel*, en dat is tot vormfel verknood. Daar zyn meer diergelyke woorden, en van zulke is dit een blykbaar ftaaftje. Voor *Vormfel* zegt men ook *vroomfel*; daar dan eene verzetting van letteren is, als in *mooddurft*, en *mooddruft*.

VORSCH gelykt wel naar 't Griekfche *φουρσσειν*, *phoursssein*, vuil maken. De vorfch kruipt 's winters in de modder. Anders ziet in de Fakkcl, bladz. 417.

VORSCHEN; *navorfchen*, *uitvorfchen*, enz. acht ik niet onwaarfchynlyk te fpruiten van 't Griekfche *φρονειν* *proncin*, bevroeden, verftaan. 't Is dan, naar 't verftaan en weten van eenige zaak tragten. Op een diergelyke wyze is *vorfch* van *φρωνος*, *phronos*, by de Hoogduitschen *frosch*.

VORST; 't opperfte van 't dak, noemden de aaloude Vrancken *furst*; het voorfte, naamelyk van boven af.

VORST van de voet is voorft, 't voorfte by den fchenkel, van waar de voet begint.

VRAAT is van 't Latynfche *Vorax*; een vraat, een flokop, uit

uit *vorare*, verslinden, opflokken, vreeten. Anders, 't is *overaat*, overeeter, of *veraat*, vereeter. *Ver* heeft dikwyls eene beduiding ten quaade, gelyk in *verdrinken*.

VREDE ziet in de Fakkelt, bladz. 418. *Vrede* gelykt wel verkort van *vrybede*, uit *vry*. 't Zweemt insgelyks naar 't Latynsche *feriari*, rusten. Men voegt rust en vrede dikwyls samen. Ten minsten, dit alles past op de zaak.

VREETEN ziet in de Fakkelt, bladz. 418. De grondwortel hier van kan zyn 't Hebreuwfche *בָּרָא* *barah*, of *varah*, eeten. Hier na gelykt mede het Griekfche *βρωειν*, *brorizein*, en *βρωειν*, *brutsein*.

VREEMD is verfmolten van *verheemt*, verkort uit *verre geheemt*. Ziet de Fakkelt in *Heim*, bladz. 136. Zo is *vreemd* en *uitheemfch* het zelve. Het tegengestelde is *inheemfch*.

VREK kan zeer wel verbaftert zyn van 't Latynsche *avarus*, gierig, met afwerping der *a*, en aanlaffing van een *k*, als in *fchurk* van *fcurra*.

VREUGDE, *Vreugd*, houd ik voor verkort van *verheugbede*, gelyk *jeugde*, *jeugd*, is van *jongbede*. Ziet de Fakkelt in *Verheugen*, bladz. 402. Anders mag men denken, dat *vreugde* wel vermaagschapt zoude kunnen zyn aan het Griekfche *εὐφραίνω*, *euphrainesthai*, welgezint, in zyn fchik, vrolyk en blyde zyn. By dat *phrai* in 't midden, dat het wezen des woords uitmaakt, blyven de Hoogduitschen nader met hun *freude*. Dus mede het oude *vro*, waar van wy noch *vrolyk* hebben, 't welk een verkorting is van *vreugdelyk*. Ziet de Fakkelt in *Vrouw*, bladz. 420.

VRIEZEN ziet in de Fakkelt, bladz. 419. Hier mede is vermaagschapt het Latynfche *frigidus*, koud, van *rigidus*, styf. Ik geef in bedenking, of *vriezen* niet zoude kunnen verbaftert wezen van 't Latynfche *frigere*, koud zyn, met een tuffchen-gevoegde *f*, uit *friezen*, gelyk de Vriezen *fingzen*, uit *fingere*, zeiden, voor veinzen. Dit heeft myne toestemming.

VROED ziet in de Fakkelt, bladz. 419. Dit kan men dan afleiden van 't Griekfche *φρονειν*, *phronein*, vroed, verftandig,

voorzichtig zyn. Daar van was φραδῆ, *phrade*, voorzichtigheid. By de aaloude Gothen was *fragan* weten, verstaan, waar in dit *vroed* schuilt. Van die vroedheid, welke in Regeerders van eene Stad is, of immers daar in vereischt word, heet dezelve de *Vroedschap*. De Latynen hebben 't woord *frugi*, deugdzaam, dat mede voor verstandig word genomen.

VROEDVROUW is *vroede vrouw*. Elders word zulk eene genoemd: een *wyze vrouw*. Zo zegt men ook *Vroëmoër*, en *wyzemoër*. De daad dient met den naam overeen te komen.

VROOM ziet in de Fakkelt, blad. 420. *Vroom* zoude konnen verbastert zyn van 't Grieksche φρονῆν, *phronēin*, verstandig, vroed zyn. *M* en *n* worden wel verwisselt. Anders mogt men ook denken op het Latynsche *frugi*, degelyk, nut. De Hoogduitschen zeggen nader *from*. Dan was *g* in *m* verandert, gelyk in *fulmen*, *blixem*, van *fulgere*, blinken, flikkeren, als ware het verkort van *fulgimen*, zo als *bliksem*, uit *blinksem*, van *blinken*. Dus is *stramen*, stroo, van *sternamen*. De *m* is ook wel een Duitsche uitgang, als in *galm*.

VROON ziet in de Fakkelt, blad. 420. In de aaloude Duitsche taal was *fron*, vroon, ook heilig. Dus zeggen de Hoogduitschen *fron-leichnam*, voor heilig Lichaam.

VROUW ziet in de Fakkelt, blad. 420. By de Gothen was *Frauga* Heere, en by de Engelsaxen *Frea*. Hier van was der Deenen *Frue*, Heerinne, en ons *vrouw*, zo dat het niet behoort tot *vro*, vreugde. In de spraak der aaloude Vranken was *fruydelyn* een vryster, een boeltje. De Hoogduitschen noemen een adelyke jonge dochter *fräwle*, *fräuwlein*, *freule*, *fruyle*, dat vrouwtje te zeggen is.

VROUCHT ziet in de Fakkelt, blad. 421. De oudgrootmoeder hier van is 't Hebreuwfche פרי, *peri*, *pheri*, vrucht, uit פרה, *pharah*, vruchtbaar zyn. Maar *vrucht*, by de Hoogduitschen *furcht*, voor vreeze, zal vervormt zyn van 't Latynsche *vereri*, vreezen, waar uit *vereor*, en *veritus* is.

VRY ziet in de Fakkelt, blad. 421. *Vry* zweemt ook naar 't Latynsche *ferus*, wild. Wilde dieren loopen vry. Vergelykt

lykt Job 38: 8. Doch dat laat ik varen, als bygeval. In de taal der aaloude Engelfaxen was *fresh*, vry. *Beo her fresh*, hy zy vry. Het zelve was *freob*, en *freo*, ook *frione*. Dus zien wy de voetstappen van ons *vriescb*, *vry*, en *vrank*. De aaloude Vranken wierden van hunne vryheid door 't affchudden van 't jok der Romeinen genoemt *die Frian*, en met een aangehangen steert *die Fryankbn*, naderhand *Franken*, en *Vransken*. In dat *Fryankbn* is *vry* en *vrank* als t'zamen gesmolten, en *vrank*, *frank* een verkorting, maar *vry* het hoofd. Du zegt men noch in Duitsland, *die freie Franken*. Van die vryheid hadden de *Phrygiers* in Asien, onze aaloude taalgenooten, zo men meent, hunnen naam, die zeggen wilde de *Phryen*, *Fryen*, of *Vryen*. Dezen erfden van hen hunne nakomelingen, zo niet in afkomst, als echter zommige gemeent hebben, immers in vryheid, de *Vranken*, of *Franken*, en zo mede de *Friesen*, of *Vriesen*. Ik las in een aaloud Vriefsch gedenkstuk: *Magnus kaes, dat alle Fresen fry heren, weer die berna, ende die onderna, alsoe langh soe die wynd sanda wolkenen wayd, ende dyoe wrald stoede*. Magnus koos, dat alle Vriezen vrye heeren, t. w. zouden zyn, zo de geborene, als ongeboorene, zo lang als de wind van de wolken waayt, en de wereld staat. Noch eens: *Dat die frie Fresinne coem oen dis fria Fresa wald*. Dat de vrye Vriezinne come in des vryen Vriezen geweld, magt; Zy zeiden ook, *fri ende freesch*, vry en vriefsch. Ja, de Vriezen wierden ook heeren genaamt, volgens dat eerste gedenkstuk. *Eer werense alle naken Fresen, da heese de Coning alle heren. Da baad men da Heren gold, enz.* Eer waren zy alle naakte Vriezen, doe hiet ze de Koning (Keizer Karel de Groote) alle Heeren. Doe bood men de Heeren goud, enz. In de taal der aaloude Engelfaxen was *fresh* vry. *Beo her fresh*, hy zy vry; gelyk boven is aengetekent.

VRYPOSTIGHEID is verbastert van *Vryborstigheid*.

VRYTHOF ziet in de Fakkelt, blad. 422. By de aaloude Vranken was *fribof* een kerkhof, als zynde een vryplaats.

VUIST ziet in de Fakkcl, bladz. 422. *Vuist* gelykt ook niet qvalyk naar 't Griekfche *πίεζω*, *piezein*, drukken, dat met den vuist gefchied. *P.* en *v.* zyn wiffelletteren.

VUNSCH, 't geen een afkeerigen reuk heeft, kan verbaftert zyn van *vonkſch*. Dat ſmeult, ſtinkt.

VUUR ziet in de Fakkcl, bladz. 422. Liever brengt men dat tot het Hebreewfche *אור*, *aur*, vuur.

VYF is verkort uit *vuuf*, noch gebruikt by de Hoogduitfchen. De *n* is dan uitgeworpen, welke de Grieken in *πεντε*, *penſe*, en de Latynen in *quinque*, hebben.

VYL ziet in de Fakkcl, bladz. 423. *Vylen*, zweemt ook naar 't Latynfche *polire*, polyften, waar toe de vyl dient. *P.* en *v* zyn wiffelletteren.

VYT, een pynlyk verderf in den vinger, wierd dus genoemd naar *Sint Vitus*, dien men in 't Pausdom tot geneesmeester daar over geftelt heeft, gelyk Sint Job over de Spaanfche pokken, Sint Rochus over de peft, enz. Sint Vitus zal aan dat vytbewind geraakt zyn om die zelve reden, als Sint Valentyn aan dat over de vallende ziekte, en Sint Klara over de oogen, om ze klaar en helder te doen zyn. Te weten, om dat hunne naamen daar wat na zweemen. Ziet de Fakkcl in *Sint Velten*, bladz. 398. Eigentlyk is *vyt* van 't Latynfche *vitium*, gebrek, verderf.

VYZEN, wiens *diminutivum* is *vyzelen*, kan zeer wel het zelve woord zyn met *hyzen*, uit het Griekfche *ὕψω*, *hyppoëin*, hoogen, verheffen. *V* en *h* worden wel meer verwiffelt. Zo is *Vesper*, *vespera*, L. van 't Griekfche *ἑσπέρα*, *heſpera*, avond. Immers *opvyzen* is *ophyzen*. Ja, *heyen* zal *hyzen* zyn, daar de *s*, of *z*, is uitgeworpen. Een *hey* word opgehylt. Dan zoude ook een *vyze* en *heye* genans zyn. Anders zoude *vyzen* konnen ſtammen van 't Latynfche *vehere*, in *praterito*, *vexi*, voeren. De *h* was dan *s*, of *z*, geworden. Dat opgevyft word, word opgevoert.

W.

WAANEN ziet in de Fakkcl, bladz. 423. Zoude dat niet stammen van 't Grieksche *slan*, *oicin*, meenen, achten? *W* is dan een voorhechtzel, en de uitgang op den Duitschen leeft vervormt.

WAARACHTIG is van 't Latynsche *verax*.

WAARD, *weerd*, by de Hoogduitschen *wirt*, zoude konnen zyn van 't aaloude *warten*, wagen; 't geen die betekening in 't Hoogduitsch nog heeft. Een waard moet de gasten inwachten en opwachten, dat is, oppassen, wachten op 't geen zy eischen, en hem gebieden. Ziet Luk. 10: 35. Zo was ook Loth een gastvrye waard. Genes. 19: 1-3. In 't oude Nederduitsch was *wertschap* een galtery, een gelag. Mark. 6: 39.

WAARSCHOUWEN is samen gestelt van *waaren* en *schouwen*. Het past dan eigentlyk op wachters, die schouwen en uitzien, of zy ergens onraad gewaar worden, en dat bekend maken; op dat men in veilige bewaaring blyve. Vergelykt Ezech. 3: 17. Doch dat word door gelykenis nu ook ruimer genomen.

WAARTEKEN is teken der waarheid.

WAARTGELDERS is *wartgelders*. *Wart* is in 't Hoogduitsch *wagt*, van *warten*, *wagten*. 't Betekent dan bezoldigde Stads wagers, waakbenden. *Te Waartgeld* aannemen is zulke voor geld huuren, om de wacht te houden. Men noemt die anders *Stoepjes*. Wat wil dat zeggen? By de Latynen was *Stipator* een opwachter. Is het daar van verbastert? Of ziet het op 't bewaren der stoepen; daar anders krygslieden te velde trekken? Ziet 2 Sam. 11: 11. Ik denk lieft het laatste; te meer om dat men ook met versmaading zegt stoepsch, dat op bloedheit schynt te spelen.

WAAYEN ziet in de Fakkcl, bladz. 424. De Aoliërs hadden tot een voorzetzel in veele woorden hun *digamma* F, gelyk met *ph*. De Duitschen gebruiken daar voor dikwyls *v*, en

G g. 4:

w.

w. In 't tegendeel wierpen de Kimbren die menigmaal af, en zeiden *olf*, voor *wolf*, *ond* voor *wond*.

WAAYLAP, een smaatnaam, stamt van de *Lappen* of Laplanders, die wind verkoopen.

WAGGELEN, *wiggelen* is een *diminutivum* van 't oude *wagen*, bewogen worden. Ziet de Fakkal in *Wagen*, bladz. 425.

WAGE ziet in de Fakkal, bladz. 425. in *Wagen*. *Wage* was in de oude taal een golf. Dat *wagen* gelykt wel naar 't Latynsche *Vagari*, omzwerven, gelyk de aalouden met hunne wagenwooningsen plagten te doen.

WACHTEN, beiden, zal vervormt zyu uit het oude *warten*; of 't is van *waken*, Luk. 12: 36, 37.

WAGT schynt wel wat te zweemen naar het Latynsche *Vigilia*, wagt, wakkerheid. Uit *wig* konde zeer licht naar den Duitschen trant *wagt* verandert worden. *V* en *w* zyn wisselletteren. Doch ik gis, dat *wagt* stamt van 't aaloude *wyg*, oorlog, wanneer men wagt moet houden. 1 Pet. 5: 8. Ziet de Fakkal in *Vechten*, bladz. 396. Mogelyk zyn de Latynen uit die bron hun *vigilare*, en *vigil*, aan de Schythen, of Duitschen, verschuldigt, gelyk meer oorlogs woorden. Allernaast is *wagt* van *waken*, wakker zyn, wagt houden. *G* en *k* worden verwisselt.

WAKEN ziet in de Fakkal, bladz. 426. *Waken* zweemt ook naar 't Latynsche *Vigere*, kloek, wakker zyn, en *Vacare*, zich ergens toe verledigen; doch dat zal by geval wezen. *Waken* zal vermaagschapt zyn aan *wagt*, dewyl men wakende de *wagt* houd.

WALCHEREN, het voornaamste Eiland van Zeeland, zoude zeer wel kunnen dien naam hebben van *Valkyriur*. Dus wierden van onze aaloude Heidensche Voorouders genoemt eenige Godinnen, die 't krygsbewind, en 't bestel der dooden hadden, gelyk haar naam *Valkyriur*, dat is, keursters der velingen, of nederlagen, aanwyft, niet ongelyk aan de *Parca*, of Schikgodinnen, by de Grieken en Romeinen. Deze waren het, die (gelyk men geloofde) in 't Hof van *Woden*, of *Odin*, den Oorlogsgod, genaamt *Valhalla*, om dat het de *Hal*, of gemeene

meene wooning der gevallene of dooden was, aan de zielen der gefneuvelde Helden, als in 't Paradys van Mohammed, bier en mede schonken. Wijn was alleen voor *Odin*. Dit doet zien hoe geacht en raar de wijn doe by de Deenen was, dewyl die als *nectar*, of Godendrank, uit Paters vaatje, voor niemand, zelfs geen Koning, dan alleen aan hunnen Oppergod, wierd geschonken. Door die verwachting moedigde Koning Regner Lodbrog zich aan tegen den schrik van zyn yffelyke dood. Ziet onze Voorreden. Deze *Valkyriur*, of Schikgodinnen, waren verscheide, en men vind daar van naamen gemeld, te lezen in Keyslers *Antiquit. Septent. & Celt.* pag. 153. 't Kan zeer wel zyn, dat het Eiland *Walcheren*, of Land, gelyk het doe was, oudstyds aan deze *Valkyriur* was toegewyd, en daar na dus geheeten, als of men zeide 't Schikgodinnen Eiland, of land. Een van deze was *Hilda*, en mogelyk was eene voor-naame onder haar de beruchte *Nehalennia*, wier Tempelbrokken en Beelden by Domburg opgegraven wierden, over welke de gissingen zo vermenigvuldigt, en meest alle even los zyn; 't geen men mogelyk ook van dezen mynen inval zal oordeelen. Zie *Nehalennia*. Immers, *Hela*, *Hella*, en *Hell*, was de opperste Helgodin, ook wel voor een God genomen, wiens Paleis hiet *Niflheim*, 't huis der gefneuvelden. Vergel. Ezech. 32: 23, 27. Ziet ook hier voor in *Helle*. Hier na, zo 't schynt, hiet de uitwatering des Rhyns *Helius*, en een kasteel daar aan gelegen, *Helium*, naar de uitspraak der Romeinen. Die naam hoort men noch in *Hellevoet*; en mogelyk is *Briel* verbastert en verkort uit *Briehela*, *Breeheele*, Breede Hel, daar die stroom op 't breedst was, gelyk in Breed-A. Van zulk een' oorsprong kan ook *Walcheren* zyn. Ik moet hier noch aanmerken, dat op een oud stuk geld van Keizer Karel de Groote staat *Walacario*, dewyl het in Walcheren gemunt is. *Walacario* zweemt zeer naar *Valkyriur*.

WALGEN zoude zeer wel kunnen verbastert zyn van 't Hebreeuwfche *גלגל*, *gaaal*, walgen. *G* is dan verwisselt in *w*, als meer gebeurt, en een Duitsche uitgang daar aan gehangen.

Hh

WAL

WALLEN ziet in de Fakkcl, Bladz. 466. *Wallen*, voor zien den, kan ook zyn van 't Griekfche *ἀλλεῖν*, *hulleftbi*, fpringen. De bobfels fpringen op in 't zienen, of welken. Joh. 4: 14. Dan is *w* een voorzctzel. Maar *wallen*, wiens *diminutivum* is *wandelen*, zoude kunnen fpruiken van 't Latynfche *palare*, omzwerfen, hier en daar loopen. *P* word *w*. Immers, daar zal een gemeene moederwortel zyn. By Hoofd leeft men *walen* voor waaren, omzwerfen.

WALNOOT ziet in de Fakkcl, bladz. 426. Dit verfcnie weinig van *waldnoot*, bofchnoot. Zulk een giften kan miffen; maar men ontdekt en treft ook dikwyls door giften de waarheid. Naar *wal* zweemt mede *βαλαρος*, *balanos*, *G.* een ekel.

WALVISCH ziet in de Fakkcl, bladz. 427. De Griekten noemen een walvifch *φάλανα*, *phalaina*, en daar van maakten de Latynen *Balaena*. Van *bal* konde lichtelyk *wal* worden: gelyk dus *wal* is van *vallum*, uit het Griekfche *βάλλον*, *ballen*, werpen. *B* en *w* zyn dikwyls wiffelletteren. Ziet de Fakkcl, bladz. 426. in *Wal*. Ik denk echter, dat de Latynen dien naam van onze Noordsche Voorvaderen hebben overgenomen, vermits de walvifch zich in die geweften pleegt te onthouden, en deze uitdrukking volgens hunne fpraak dat zeedier befchryft; 't geen niet gefchied in 't Latyn. Wy hebben echter daar uit *Balymen*, en *Harpoen*.

WAN ziet in de Fakkcl, bladz. 427, en 497. *Wan* is by Engelfaxen ontbreken. *We wan teara and fara*, wy ontbreken traanen en droefheid, voor ons ontbreken.

WAND ziet in de Fakkcl, bladz. 427. In de oude taal was *Want* laken. Zoude dat niet-konnen verbaftert zyn van 't Latynfche *pannus*, laken? *P* word wel meer *w*.

WANKELEN ziet in de Fakkcl, bladz. 4: 8. Dit kan zyn een *diminutivum* van 't aaloude *Walen*, noch te vinden by Hoofd. *Walen* was waggelen, zich herwaards en derwaards bewegen, of begeven. Zo is *hengelen* van *hangen*, uit *haben*.

WANT zoude konnen vervormt zyn van 't Latynfche *nant*. *At* zoude naar vooren gefchoven, en in *w* verwiffelt wezen.

WA-

WAPEN ziet in de Fakkel, bladz. 428. Men geeft dien naam aan de geflachtmerken, om dat die ouds tyds op de schilden, en andere wapentuigen, gefchildert of gegraveert wierden. By de aaloude Duitschen was dat ook op hunnen wapenrok, of krygsmantel, gelyk men nog ziet in de opgehangen Wapens van Edellieden in Kerken enz. Van de zelve Duitschen spruic ook het leiden van een paard, of paarden, in plegtelyke Begraveniffen; dewyl die met hunne gestorven meesters wierden verbrand, benevens hunne krygswapenen. Zo hechtmen nu aan de wapenschilden een helm, degen, yzere handfchoenen, fpooren, gebiedftaf, standaaren, enz. Maar dat ook de vrouw haaren man in den dood moest vergezelfchappen, en zich ombrengen, gelyk by dat volk, is nu onder ons de mode niet meer. 't Schynt dat uit die aaloude Heidenfche gewoonte de Edellieden wel gewoon waren hun beste paard en wapenen aan een Kerk of Klooster te vereeren. Deze wierden mede in lykpraal vertoont.

WAPPEREN is een *diminutivum* van *wippen*, op en neder bewegen.

WARANDE, een diergaarde, is een befloten plaats, waar in wilde dieren bewaart worden. Ziet de Fakkel in *Waren*, bladz. 428. *And* is een Duitfche uitgang in meer benaamingen. B. v. zo was *gigant* uit *gigas*, *L.* een reus.

WARMMOES is zamengeflanft van een *substantivum* en *adjectivum*, *warm-moes*, gelyk *edelman*, *gaarwdief*, enz.

WARS, *wars*, is van 't Latynfche *adversus*, tegengewend, of *aversus*, afgewend. De Latynen zeggen in dien zin *aversio*, voor afkeer. Het hoofd *a* en de steert *us* zyn afgeknipt, en dan van de middelmoet *vers* *wers* gefmeed. Vergelykt hier voor *duers*.

WARTEL is het *diminutivum* van *wart*. Zo noemt men het mannetje onder de entvogels. Dit ftamt van het aaloude Engelfaxifche *were*, een man. Ziet de Fakkel bladz. 430. in *Weder*. Dit *were* zal zyn van 't Latynfche *vir*, een man. *V* en *w* worden verwiffelt. Anders mag men denken op *weren*, gelyk men

Hh 2

zegt,

zegt, een weerbaar man. Ja, zoude het Latynsche *vir* niet uit de Schytische bron gebaggert wezen?

WASSCHEN ziet in de Fakkelt, bladz. 429. By de Vriezen was slyk, modder, *waese*. 't Staat te bedenken, of *wasschen*, *wassen*, daar van niet spruit, en zeggen wil, 't slyk affpoelen. Dat *waese* stamt buiten twyfel van 't Grieksche *αἴσις*, *asis*, slyk, daar een *w* voorgehecht is. Dus is 't *Land van Waas* gezegt het *Slykland*.

WASSEN, groeyen, ziet in de Fakkelt, bladz. 429. *Wassen* spruit mogelyk uit het Hebreuwsche wortelwoord *וָשׁ*, *phousch*, vermenigvuldigen. *Ph*, of *p*, is dan in *w* verwisselt.

WAT is van 't Latynsche *quid*. De *qu* is in *w* overgegaan. Ten minsten, 't is beide uit een gemeene grondwortel. *Wat* word verdubbelt in *ietwes*, *ietwat*.

WEDER, een ram, anders ook *were*, *weer*. Ziet in de Fakkelt, bladz. 430. *Weder* is het zelve met *were*, een man. Zo was by de aaloude Kimbren *Vapndauda vera*, wapendoode, dat is, met wapenen gedoode mannen. Zy verwisselden *w* met *v*, als in *vordum*, voor *wordum*, woord. Op die wyzen spraken zelfs de aaloude Latynen de *v* uit als en *w*, en zeiden voor *vir* wir, voor velle *welle*, enz. De aaloude Gothen noemden een man *wair*. Maar wat mag de reden zyn, dat *wer* in 't onde Duitfch ook Mevrouw beduidde? Dikwyls word een *d* tusschen *ee* ingeschoven, of ook tot verkorting uitgeworpen, als b. v. in *teer*, en *teder*. De aaloude Gothen noemden een man ook *firar*, buiten twyfel van *vir*. De Engelsaxen zeiden *war*. Dus was *eadig war* een zalig man. De Heer Boxhoorn brengt tot dat aaloude *war*, of *were*, *vaer*, of *vaier*. Doch dat kan ruim zo wel een verkorting zyn van *vader*; hoewel 't ook ruimer gezegt word tot een man, en zelfs wel tot teen jongen.

WEDER, voor andermaal, ziet in de Fakkelt, bladz. 431. Dit kan ook stammen van 't Grieksche *ἕτερος*, *heteros*, ander. 't Geen men weder doet, dat geschied andermaal. Wel meen

WORT-

worden *h* en *w* verwijselt. Een naderen grond om dat te denken geeft, dat men van ouds ook zeide *eder*, mede verkort tot *er*, en *her*, voor *weder*. B. v. *ederkauen* was *berkauen*, of *erkauen* ook *wederkauen*. *Wederom* komt overeen met het Latynsche *iterum*, 't geen tot die zelve Grieksche bron behoort.

WEDER, *weer*, ziet in de Fakkelt, bladz. 430. By de Latynen is *aër* de lucht, en by de Grieken *αἴθηρ*, *aithar*, in 't Latyn *aether*, de opperlucht. In 't aaloude Duitfch was *aer* de Maan, zo ik denk, van het Hebreuwfche מן, *jareach*, de maan. Dus beduid *Waffenaer* waffende maan. De Turken noemen die *ay* uit het aaloude Schytifch. Van dat *aer* zoude met voorhechting van een *w* gevormt kunnen zyn *waer*, *waer*, *weer*, om dat de maan zeer veel werking heeft omtrent de luchtsgestaltenis en 't *weder*. Deze bedenkingen is men aan den Heer Boxhoorn verschuldigt. Maar dus voortgaande, zoude men *waayen* ook wel uit een Schytifchen hoek kunnen doen blaazen. Ten minften in dit alles fchynt een gemeene grondwortel verborgen te zyn.

WEDERBARSTIG is tegenftrevig. *Barftig* zoude konnen gebragt worden tot *berften*, als wilde het zeggen, tegen ymand uit te berften. Doch 't kan zeer wel verbaftert zyn van *borftig*, zo wel als *vrypofstig* van *vryborftig* misvormt is. 't Zoude dan zyn, zich met de borft tegen ymand aankanten. Zo zegt men, *met de borft ergens op te vallen*, daar men alle zyne krachten toe inspannt. *Weder* is hier tegen.

WEDERLICHT, *weerlicht*, is zamengekoppelt van *weder* of *weer*; en *licht*. Dit *weder* kan genomen worden voor onweder; of voor *wederom*, dewyl zulk een licht dikwyls op 't nieuw pleegt te flikkeren. 't Zoude ook luchtlicht konnen zyn, volgens 't evengezegde in *Weder*.

WEDERVAREN is tegenkomen, ontmoeten. *Weder* zegt tegen, en *varen* reizen. Ziet de Fakkelt, bladz. 431, en 395. Dus is ymands *weervaren* zyne bejegening; of ontmoeting.

WEDUWE ziet in de Fakkelt, bladz. 431. Zoude dat zynen

Hh 3

nen

nen fiamgrond niet kunnen hebben in 't Hebreewfche **בדד** *badad*, eenzaam zyn? *B* en *w* zyn dikwyls wiffelletteren.

WEEK ziet in de Fakkcl, bladz. 432. By de aaloude Gothen was *wiko* een rang van beurtwiffeling, die op zyn tyd wederkeerde. Zo vind men dat in de Gothifche Overzetting Luk. 1: 8. Het is dus met de dagen der week. Men zeide ook *vika*, *viku*, en *wuka*. Dit zelve wierd uitgedrukt door 't Latynfche *vices*, beurten. Ik twyfel niet, of dit fpruit ten minften uit een aaloude maagfchap, waar door de Gothen en Latynen dit uit eene moederwortel hebben.

WEELDE ziet in de Fakkcl, bladz. 432. *Weelde* kan ook afgeleid worden van *wil*, als men alles naar zynen wil heeft.

WEEMOEDIG kan willen zyn *weekmoedig*, als weekhertig, of weenmoedig, wiens moed vol is tot weenen. Dan zoude de *k* of *n* uitgefchoven zyn. Maar niets belet te blyven by *wee*, dat fmerte en droetheid beduid. Ziet de Fakkcl, bladz. 432. Eenen weemoedigen fmert iets, waar over hy treurig te moede is.

WEER is een vefling, waar in, en ookeen wapen, waar mede, men zich verweert, en oorlog voert. Ziet de Fakkcl, bladz. 433, in *Weeren*. Maar *weer*, in *borftweer*, enz. Zoude ook kunnen gebragt worden tot het Griekfche *βειρ*, *baris*, een toren. *B* en *w* worden verwiffelt, gelyk meer gezien is. Al van ouds waren torens de voornaamfte fterkten, waar uit men zich verweerde. Dit quam van 't Hebreewfche **ביראב**, *biraab*, een paleis, een vefling, hoedanige getorent plagten te zyn, Pfalm 48: 13, 14. Ja daar van zoude *weer* onmiddelyk kunnen aftammen.

WEER was by de Gothen *wair*, by de Engelfaxen *wer*, en *were*, een man. Dit fchynt verwant aan 't Latynfche *vir*, een man. Het wierd overgebragt tot de mannekens der beeften. Zo was *werro* een wild zwyn, *aper*, *beer*, een manneken onder de zwynen. *B* en *w* zyn wiffelletteren. Waarfchynlyk is 't Latynfche *verres* daar aan vermaagfchapt. *Weerenwleefch* is hamelenvleefch. Tot dit *weer* kan *war*, oorlog, gebragt

bragt worden, en *weeren*, het werk van mannen. Ziet in *Verweeren* en *Wartel*, werrel. 't Is bedenkeylk, of de uitgang *er* in *bouwer*, *schipper*, enz. niet is van dit *wer*; zo dat *schipper* is *schipwer*, *schipma*, *bouwer*, *bouwwer*, *bouwman*, enz.

WEEREN ziet in *Fakkell*, bladz. 433. Van *war*, oorlog, hebben de Franschen hun *guerre* gevormt. Zy plegen de Duitfche *w* door *gw* uit te drukken. *War* gelykt wel naar *Mars*, den Oorlogsgod. *M* word meer *w*.

WEG ziet in de *Fakkell*, bladz. 433. By de aaloude Vrankken was *vehadinc* een verdrag over een weg, als of wy zeiden een wegbeding. Dat *veha* is naby 't Latynfche *via*. Zelfs fchreven de aaloude Latynen *veha*, voor *via*. Hier van was hun *uehere*, de oorsprong van ons *voeren*, en mogelyk ook van *wagen*. By de Kimbren was *vai* een weg.

WEGEN ziet in de *Fakkell*, in *wagen*, bladz. 425. *Wegen* fchynt al wat te zweemen naar 't Griekfche *ἴκιν*, *eikem*, gelyk zyn. De *wage* evenaart de gewigten. Dikwyls is *w* een voorzetfel, en *k* en *g* zyn wiffelletteren. Echter zoek ik hier in geen grond van afleiding.

WEI, het waterige in de melk, gelykt wat naar 't Latynfche *uvere*, nat zyn. Daar van is *uvidus*, vochtig, uit wiens midden *wei* zoude konnen gefchept zyn. 't Hoofd van 't Griekfche *ἕδω*, *hudoor*, water, fchynt al wat weiachtig. *H* word wel *w*, en dan kan *wei* van *hu* zyn. Nader is, dat men *wei* ook noemt *hui*. Dat zal het rechte wezen, en *wei* verbaftert.

WEIDE ziet in de *Fakkell*, bladz. 433, in *Weiden*. *Weide* is mogelyk vermaagfchap aan *woud*, dewyl daar in veeldeieren hunne fpyzen vinden. Even zo is *bosch* van 't Griekfche *βοσκον*, *boskein*, weiden.

WEIDEN kan ook zyn van 't Griekfche *βοσκον*, *boskein*, het zelve met *βοσκον*, *boskein*, weiden, voeden.

WEINIG ziet in de *Fakkell*, bladz. 434, en 437, in *Wan*.

WEIZAK is een jachtgereedschap. Ziet in de *Fakkell*, bladz.

434. in *Weiden*. *Weide* was in de oude taal ook het zelve met *wand*. Zo zegt men noch, 't *ingeweide*, en 't *ingewand*. Dus is *ontweiden* het ingewand uitdoen. Maar vermits de Hoogduitschen voor *weizak* ook zeggen *waetzak*, verkort mogelyk van *lynwaaudzak*, zo zoude ons woord daar van mede verbaftert kunnen wezen. Immers de weizakken plegen van linnen te zyn.

WELK ziet in de Fakkelt, bladz. 435. Dit zweemt al wat naar 't Griekfche *πῆλικος*, *palikos*, hoe groot. *P* word *W*. Ook naar 't Latynfche *qualis*, hoedaanig. *Qu* en *W* zyn byna eensluidende. 't Laatit is beft.

WELKEN ziet in de Fakkelt, bladz. 435. *Welken*, en met een voorzetzel, *verwelken*, zoude ook kunnen verbaftert zyn van 't Griekfche *ᾠλειν*, vergaan, verliezen. Dikwils word *w* voorgevoegt, en *k* ingefchoven, tot een Duitschen uitgang. Anders, *welken* kan afstammen uit de laafte lettergreep van 't Hebreewfche *קָבַל*, *nabhal*, *nawal*, vallen, verleppe, waar aan een Duitsche uitgang gehegt is. Diergelyke woorden zyn 'er meer; doch 't gezegde in de Fakkelt is beft.

WELP zoude kunnen het zelve zyn met *veulen*, *veul*, van het Latynfche *pallus*. *P* is *w* geworden, en da *p* tot eenen uitgang daar agter gevoegt, gelyk meer gefchied. Of liever, zoude *welp* wel willen zyn *werp*, door de gewoone verwiffeling van *r* in *l*. Jongen worden geworpen.

WEMELEN zoude wel kunnen een woord zyn met *wriemelen*. De *r* is dan uitgevallen. Mogelyk is dat ook het zelve met *kriemelen*; fchoon dit gelykt naar *kruimelen*.

WENNEN ftamt van *woonen*, waarom men ook zegt *gewoonte*. Door *woonen* gewent men ergens, en neemt die zeden aan. Daarvan is *gewent*, gewoon. Ziet de Fakkelt in *Woonen*, bladz. 443.

WENSCHEN kan zyn van 't aaloude Vrankfche *wunne*, blydfchap, welluft. Zo fchryft Willeramus: *wunne thes ewigan lives*, vreugde des eeuwigen levens. *Mit wunnen* was met vreugde, of welluft, en *wunne difch* een vreugdetafel.

De

De Hoogduitschen hebben daar voor nu *wohn*. Dit zal stammen van 't Latynsche *bonum*, goed: want daar is ook heugelyk goed. Psalm. 4: 7, 8. *B* en *W* zyn wisselletteren. *Wenschen*, *wanschen*, is dan zulk goed begeeren. Anders ziet de Fakkell, bladz. 436, in *Wensch*.

WERELD ziet in de Fakkell, bladz. 436. In een aaloud Vriefsch gedenkstuk las ik *wrald*, voor wereld. *So lange die wrald stode*, zo lang de werelt stond. *Wr* was in de aaloude taal *over*, anders gezegt *ur*. *Wrald* is dan *wrald*, overoud.

WERF, in *eenwerf*, *anderwerf*, enz. is van 't oude *werven*, omdraayen. Ziet strak in *Wervel*. Het zegt een omdraaying, en is ontleent van 't omzwenken van wervel, perffe, of groote boor, waar toe men t' elkens de hand, of handen, met poozen hervatten, en de omwringing herhaalen moet. Zo is dan een *werf* een draai. Even zo zegt men *een keer*, voor ommekeer, *twee keeren*, enz. gelyk *reizen*, en *maalen*. *Wersf* was ook by de aaloude Gothen en Vriezen een gemeene vergadering des volks, of van 't gerigt. Zo quam het overeen met *mallum*, en is het zelve met *maal*. Ziet hier van in *Maal*.

WERK ziet in de Fakkell, bladz. 36. 't Is zeer waarschylyk, dat het Grieksche *εργον*, *ergon*, werk, en dus ons werk, stamt van 't Hebreuwfche *ארג*, *arag*, weven, dat oudstydse een hooftwerk was, en 't geen zelts Vorstinnen zich niet schaamden.

WERREN ziet in de Fakkell, bladz. 436. Zoude dit ook niet kunnen zyn *warren*, van *war*, oorlog? Vergelykt Jak. 3: 16.

WERVEL noemden de aalouden ook *werdel*, en *wordel*, van 't Latynsche *verticulum*, *vorticulum*, *verticillum*, een werveltje, uit *vertere*, omwenden. Ziet in de Fakkell, bladz. 437.

WERVEN is krygsvolk aannemen uit last van de Hooge Overheid. *Wersf* was in de aaloude taal de gemeene Staats

Vergadering, en de Vierfchaar. Zoude *verwerven* daar van zyn iets door zulk een gerichtelyke uitspraak te verkrygen? Dan is dat woord tot een veel ruimer zyn uitgestrekt.

WICHT ziet in de Fakkel, bladz. 4, 8, 492. *Nemwicht* was in de oude taal een deugniet. Zo is *boef*, voor jongen, een deugniet geworden. *Ninnet* was by de aalouden *neen-niet*, gelyk *ietwes*, ietwat.

WIE is vant Latynsche *quis*, wie.

WIEDEN, voor 't onkruid uittrekken, kan zyn van *wyden*, om dat dus aan de goede gewassen meer wydte of ruimte gegeven word.

WIELING is een omdraaying in 't water, gelyk een wiel, of rad.

WIKKEN ziet in de Fakkel, bladz. 439. Men zegt *wikken en wegen*. *Wikken* is *wigten*. G en k worden verwisselt. Van *wikken* zal *wiek* zyn, dewyl de vogel op zyne wicken in de lucht dryft, en zyn lichaam in tegenwigt houd. Of het ziet op *bewegen*.

WIND ziet in de Fakkel bladz. 440, en hier voor in de Voorreden.

WINDBUIL is windbuidel, een zak vol wind.

WIMPEL ziet in de Fakkel, bladz. 440. Ik denk, dat *wimpel* is van *winden*, voor *windvel*. 't Kan zyn, dat *pel* zomtyds een uitgang is, als in *dorpel*, *hagel*, of een *diminutivum* aanwyft, als in *worpel*, *hoepel*, enz. Maar *pel* is ook een laken, of doek. Ziet de Fakkel, in *Pel*, bladz. 275. *Wimpel* zegt dan een lap, of doek, die ontwonden en opgewonden word. Dit past eigentlyk op een vaan, vaandel, en scheepswimpel. Doch *wimpel* kan al zo wel gebragt worden tot *wind*. Een *wimpel*, *windpel*, is een wind-lap. De wind doet ze uitwaayen, en zy wyft aan, hoe de wind is. Dit laatst heeft meest myne toefstemming.

WINNEN, voor verkrygen, kan zeer wel afgeleid zyn van *woden*, die by de aaloude Duitschen ook de *God* des koop-handels en gewins was, gelyk *Mercurius* by de Grieken en

Ro-

Romeinen. Na hem hiet onze woensdag, verkort van *Wodensdag*. Immers op die wyze is *vryen* van *Frea*, *Venus*, of Mingodin: en zo 't schynt ook *woeden* van dezen *woeden*, die mede de Oorlogsgod geweest is. Ziet de Fakkelt, bladz. 421, in *Vryen*, en hier agter, *Woeden*.

WINNEN, op kinderen toegepast, drukt uit, dat die een gewin en schat der ouderen zyn, Psalm 127: 3. Maar dat woord zweemt ook naar 't Latynsche *gignere*, teelen, uit het Grieksche γενναιεν, *gemmaein*. Dan zoude *g* in *w* verandert zyn. *Kind* is in klank al na by 't Latynsche *genitus*, geteelt. Ik geef echter het eerste den voorrang; en 't laatste mogt wel slechts by geval zyn.

WIPPEN ziet in de Fakkelt, bladz. 441. *Wippen*, op en needer bewegen, schynt afgeleid te'konnen worden van 't Latynsche *vibrare*, schudden, zwenken. *Vib* konde haast *wip* worden. De steert is afgesnoeit.

WISSCHEN zal vermaagschapt zyn aan *wasschen*.

WISSE, een rysje, is buiten twyfel van *wiedse*, uit *wiede*, daar een *f* tuschengevlochten is. Ziet de Fakkelt in *Wiede*, bladz. 438. Anders, het zoude konnen verkort zyn uit *windse*, van *winden*, gelyk *bieze*, uit *bindze*, van *binden*, dewyl men die tot een band ergens om pleegt te winden. 't Latynsche *vire*, uit *vincire*, grenst daaraan.

WISSELEN kan misschien gevormt zyn van 't Latynsche *vice*, in de plaats, als ware het *vicelen*, en zo drukt het uit, dat men het eene geeft, en ontfangt in de plaats van 't ander. Of zoude het wel spruiten van 't aaloude *wes*, wat, 't geen wy noch hebben in *ietwes*? *wisselen* is dan wat voor wat, 't een voor 't ander, geven.

WOEDEN ziet in de Fakkelt, bladz. 441. Dewyl de Oorlogsgod onzer aaloude Heidenfche voorvaderen genaamt was *wodan*, of *woeden*, waar na onze *woensdag*, verkort uit *wodensdag*, den naam heeft; zo kan in bedenking komen, ofdaar van het woord *woeden* niet komt. Men *woed* in den oorlog, door met een onzinnige wreedheid te moorden, branden, vernielen

nielen, enz. Daar van is 't spreekwoord, *de oorlog is een woedend beest*. Dit *woeden* word ruimer overgebragt. Immers op die Wyze is *vryen* van *Friga*, of *Frea*, de Mingodin der Aalouden. Ziet de Fakkel in *Vryen*, bladz. 421. Doch *woeden* kan ook wel gebragt worden tot *woud*, als zeyde het *wouden*, zich aanstellen als wilde en verscheurende wouddieren, leeuwen, tygers, enz. aan hoedaanige men het woeden toeigent. De Engelschen schryven noch *wood* voor een woud, of bosch, dat gelezen word *woed*.

WOEKER ziet in de Fakkel, bladz. 441. By de aaloude Engelfaxen was woeker *eaca*, *oker*, en *woker*, van *icm*, of *ecan*, woekeren. De Vranker noemden dat *auchon*. De Kymbren hieten woeker *occr*, en *occræth*. Wie ziet in het eerste niet doorstralen het Grieksche *αὔξειν*, *auxein*, of *αἰξίν*, *auxein*, vermeerderen, wassen, waar van ook de Eatynen hun *augere*, vermeerderen, vergrooten, hebben? Doch *occr*, en *occræth*, schynt wel verbaftert te zyn van 't Latynsche *accrescens*, in bastaardtaal noch *accres*, aanwas, van *accrescere*, aangroeyen. *woeker* is dan vermeerdering, aanwas. Men gebruikt dus in bastaardpraak van *interest* noch het woord *crosceren*, van *croscere*, wassen. *W* is dan in *woeker* een voorzetzel, gelyk in *winkel*, uit *ἀγκύλος*, *ankulos*.

WOELEN is van 't Latynsche *volvare*, rollen, wentelen. Ziet de Fakkel, bladz. 442. Wy hebben de *r* weder uitgerolt, welke de Latynen uit het Grieksche *εἰλέιν*, *helein*, daar voor en in gewentelt hadden; maar de eerste met een *w* verwiffelt.

WOORD ziet in de Fakkel, bladz. 443. De aaloude Saxen schreven *verdum*, dat nader by 't Latynsche *verbum* is.

WORSTELN ziet in de Fakkel, bladz. 444. De oorsprong van *worstelen* is uit de aaloude Duitfche taal bewaart by de Engelschen in *worry*, dat slingeren, schudden, rukken beduid, gelyk zo geschied van worstelaars. *Warft* is by hen ook overweldigd, en *worfted* overwonnen.

WORTEL ziet in de Fakkel, bladz. 444. By de Hoog-

dur-

duitschen is wortel *wurtzel*. Dit komt nader by 't Grieksche *ρίζα*, *riza*, wortel, met een voorgehechte *w*.

WOUD ziet in de Fakkell, bladz. 444. By de Eoliers was *aldos*, *aldos*, voor *άλδος*, *alsos*, een bosch. De aaloude Engelsaxen zeiden *wald*, gelyk noch de Hoogduitschen, en *weald*. Hier is dan een *w* voorgeplant. o veel keur van afleidingen doet twyfel, wat de voorkeur verdient.

WRAAKEN, atkeuren, verwerpen, was by de aaloude Gothen *wrikan*, vervloeken.

WREED ziet in de Fakkell, bladz. 444. *wreed* was by de aaloude Saxen *wreyth*. In 't Engelsch is *wrath* toorn, gramscchap, en *wroth* toornig, grimmig. Zo is dan toorn de wortel van wreedheid. Spreuk. 27: 4. Woude men ook wraak tot die bron niet konnen brengen? De laatste letter word wel meer verwisselt in *k*.

WREEKEN ziet in de Fakkell, bladz. 444. Dit zweemt ook al wat naar 't Latynsche *ferocire*, woeden, of *frigere*, streng zyn. Men vinde wat beters uit.

WRIKKEN, *wreken*, ziet in de Fakkell, bladz. 444, Dit woord zoude konnen door verplaatzinge der *e* gevormt zyn van *werken*, gelyk in *terden*, en treden. *Wrikken* eischt arbeid. Maar ik twyfel nauwelyks, of *wrikken* is *verrukken*, gelyk *berken* is *herrukken*. *Ver rikt* en *verrukt* is dan het zelve.

WRYVEN ziet in de Fakksl, bladz. 446. *wryven* is van 't Latynsche *fricare*, wryven. Daar is een *v* ingelchoven, en de uitgang verbogen, gelyk niet ongewoon is. Anders ziet de Fakkell in *Ryven*, bladz. 314.

WUIVEN, swenken door tekenen van verre te geven, om gezien of gehoord te worden, noemt men ook *weewen*, gelyk men zegt *schreien*, en *schreeuwen*. Dit *wuiven* stamt van 't aaloude *weifnum*, een teken, 't geen men vind in de Salische wetten. Het beduidde eigentlyk *molikken*, gelyk men in de fruitboomen stelt, om van de vogelen gezien te worden, maar wierd ook wel ruimer gebruikt.

Ii. 3.

WULPS

WULPS ziet in Fakkel, bladz. 446. Dit kan ook verkort en verfmolten zyn van 't Latynsche *voluptuosus*, wellustig, gelyk *gulzig* van *gulosus*.

WYD stamt mogelyk van *weide*, of *weide* van *wyd*; om dat de aalouden met woonverwisseling hunne weidende kudden in 't ruime veld hemels breedte plagten te dryven. *Wyd* gelykt al wat naar 't Latynsche *via*, weg. Zo is *wyd*, 't geen zich veel weegs uitstrekt, of afgelegen is. Hier by quam nader, 't aaloude *vaj*, weg, by de Engelfchen nog *wey*, gelyk ook de Vlifingers spreken. Niet ongelyk is *ruim*. Ziet de Fakkkel, bladz. 310. *wyd* pafst dan eigentlyk op plaats, waar van men zegt, *wyds en zyds*: maar het word ook tot ruimer betekening uitgebreid.

WYDEN ziet in de Fakkkel, bladz. 446. *Weofod* was in de aaloude taal *wyvoet*. Zo wierd een altaar genoemt, om dat die was de grondsteen, waar op, als een voet, de heilige offeranden gelegd wierden. *Fot* was by de aaloude Engelfaxen een voet.

WYNGAARD is verkort van *wyndruyvinggaard*. *Gaard* is een hof, een besloten plaats, gelyk in *diergaard*, *boomgaard*, enz. 't Beduid dan eigentlyk een gantschen wynberg; hoewel 't gebruik dien naam ook tot een enkelen wynstok heeft overgebracht. Ziet ook de Fakkkel in *Gardenier*, bladz. 96.

WYNKOOP is omgekeert van *koopwyn*, die by gelegentheid van koop bedongen en gedronken word. 't *Adjectivum* staat achter, als in *man groot*.

WYTEN ziet in de Fakkkel, bladz. 448, en hier voor in *Verwyten*.

WYZE, voor manier, acht ik oorspronglyk te stammen van 't Latynsche *vox*, stemme, by de Franfchen *voix*, by ons *voois*, toon, waar uit *wyze* gevormt is. *Op die wyze* is naar dien toon en trant, dat van de zangkunst tot andere dingen uitgebreid is. Zo zegt men, *hy stelt 'er geen wyze op*, voor hy laat het in 't wilde loopen.

WYZEN, voor leeren, of toonen, is van *wys*, en zegt, wys

wys doen zyn, doen weten, ymand van iets wysheid of wetenschap doen hebben. Daar van is *aanwyzen*, *onderwyzen*, *verwittigen*, enz. Of liever 't laatste is van *weten*.

Y.

YGELYK ziet in de Fa'kel, bladz. 449. *ygelyk* is *yder gelyk*; of liever, *yder elk*.

YKEN ziet in de Fa'kel, bladz. 449. Dit kan men brengen tot het Grieksche *εἰκεῖν*, *eikein*, gelyk zyn: want het *yken* dient om de gelyke of effene maat te bepaalen.

YSEL, in 't Latyn *Isala*, is de naam van die bekende Rivier, en zamengesteld uit *y* en *sal*, vervormt tot *sel*. Het zegt dus de stroom *Sel*, of de *Selstroom*, gelyk zy ook geheten word de *Yselstroom*. *Y* was in de aaloude taal water, of een Stroom. De naam *Sal*, of *Saal*, is aan meer Rivieren gegeven. Dat ook de enkele naam van dien vloed geweest is *sal*, nu verbogen in *sel*, gelyk de Franschen van 't Latynsche *sal* hun *sel* maakt hebben, blykt om dat de aangelegen, Landstreek daar van noch heden genoemd word *Salland*, en de bewooners ouds tyds *Salü*, *Saliers*, van welke de beruchte Salische wetten zyn. Deze met hunne gebuuren namen aan den naam van *Vranken*, dat is Vryen, om dat zy 't Romeinsche jok affmeten, en overwonnen Gallien, 't geen zy naar hunnen naam *Vrankryk*, het Ryk der Vranken, hieten. Men vind meer dat *Y*, of *f*, voor de naamen der Duitsche Stroomen gehecht is. B. v. de *Isar*, in 't Latyn *Jfara*, dat is de stroom *Sar*, of *Saar*. Zo mede de *Jster*, enz. Maar meer wierd *aba*, of *a*, daar achter gevoegt, zo is *Goud-a*, en *Woud-a*, 't water of de Stroom van de *Gou*, en *Wou*, 't geen beide is in *Isala*; hoewel *a* ook wel slechts een Latynsche uitgang is. *Y* en *a* zyn het zelve. Ziet de Fakkelt bladz. 85 in *Eiland*. Men kan in overweging nemen, of tot *y* niet zoude kunnen gebragt worden *ty*, voor 't *y*, anders *getyde*, de eb en vloed van 't zeewater.

YVAL is een Zeeuwfch woord. Zy voegen *mocite* en *yval*

val als gelykluidende woorden zamen. *Tval uitstaan*, is ongemak lyden. Dit *yval* is vervormt van *euvel*. De aaloude Engelfaxen schreven *yfele*. *Alysus from yfele*, was, verlos ons van den boozen. Ziet de Fakkell, bladz. 89, in *Evel*.

YVER ziet in de Fakkell, bladz. 450, in *yverig*. Anders zoude men *yver* ook kunnen afleiden van 't Hebreuwsche *w*, *eev*, begeerte, van *mw*, vierig begeeren. Liefde baart *yver*. *Er* is dan een aangehangen uitgang. Hier heeft het Latynsche *feruor*, vierigheid, *yver*, ook al eenigen zweem.

YWERS ziet in de Fakkell, bladz. 450. De ouden zeiden *ywerinks*. Zo maakt men elders noch van *var varink*. *Met den varink loopen*. Dat geschied van stierlieden, niet van schepen, maar van bullen.

YZEN is van *ys*. Ziet de Fakkell, bladz. 449. Zoude men niet mogen denken, dat *vriezen* wilde zeggen, *veryzen*, tot *ys* maken? Een koude schrik kan het hert als versteen, het bloed stremmen, en de leden verstyven, gelyk de vorst het water. Zo zegt men, *daar gaat een koude schrik over myn leden*. De uitwerking van koude en schrik is *rillen*, verkort van 't oude *redelen*, beven. Ziet de Fakkell, bladz. 303. *Grillig*, voor huiverig, is *gerillig*, met het voorzetzell *ge*.

YZER ziet in de Fakkell, bladz. 450. De aaloude Vriezen hieten dat *yrsen*, en *handyrsen*, het gloeyende yzer, dat ymand, na eenige plegtelykheden en bezweeringen, tot een proeve van zyne onschuld, in zyne bloote rechterhand eenigen tyd moest dragen. 't Was daarom by hen een spreekwoord, om het ondergaan van eene zwaare zaak uit te drukken: *'t Is een handyrsen oen te gaen*. Wy zeggen, *'t is een heet yzer om aan te tasten*. De onschuldproef met ziedend water, waar in de verdachten zynen arm steken moest, noemden zy *tsfettelvang*, ketelvang. *Yzer* is in 't Hoogduitsch *eiser*. Dat stamt van 't aaloude Gothische *aiz*. Zo noemden zy niet alleen koper, gelyk de Latynen met hun *es*, maar ook yzer en staal. Koper was ouds tyds eer en meer tot wapenen gebruikt dan yzer, en dus is die naam op yzer overgegaan. Zoude dat wel

wel zien op het Griekſche *αἰρεῖν*, *airein*, dooden? Immers by de Engelfaxen is *aren* koper.

Z.

ZAAD, ziet in de Fakkcl, bladz. 450. By de Latynen is *ſatum*, gezaait, of het gezaaide, van *ſerere*, zaayen. Hier aan zoude ook het Griekſche *σίτος*, koorn, vermaagſchapt konnen wezen. Van *zaad* is *zaayen*, voor *zaaden*, Zo heeft de Hebreuwiſche moederwortel wel zeer ontleeken afſtammelingen.

ZACHT is ook *zaft*, en zweemt al wat naar 't Latynſche *ſuavis*, zoet; doch 't is van 't aaloude *ſamſt*, *ſemſt*, zacht. De *m* is van 't gebruik, om de zagtheit der uitſpraak, uitgefleeten, en dus *zaft* geworden. Ziet ook de Fakkcl, bladz. 453. in *Zcem*.

ZALIG ziet in de Fakkcl, bladz. 451. De aaloude noemen de zaligheid ook *ſalida*. Hiermede ſtemt *ſaluūt* overeen.

ZAMELEN, waarvan genoemt word *verzamelen*, *inzamelen*, *opzamelen*, is een *diminutivum* van 't aaloude *ſommen*, vergaderen. Ziet de Fakkcl, bladz. 452. in *Zamen*, en bl. 458. in *Zomer*.

ZAND ziet in de Fakkcl, bladz. 452. in *Zavel*. *Zand* kan vermaagſchapt zyn in de grontwortel aan 't aaloude *ſunt*, *ſond*, een zedengte. Immers men vind *zand* by de zee op ſtrand. Vergelykt Jerem. 5: 22. *Sod* was water. Ziet de Fakkcl, bladz. 460, in *Zondvloed*.

ZAS, *ſas*, ziet in de Fakkcl, bladz. 452. In 't Hoogduiſch is *geſeſſen* gezeten, dat met de aaloude taal overeenſtemt, en zo is daar van *Sas*.

ZAT ziet in de Fakkcl, bladz. 452. De grondwortel hier van zoude konnen zyn 't Hebreuwiſche *וָּ*, *ſaad*, onderſteunen. Verzadiging is een ſteunzel der lichaams krachten, en dus het brood een ſtaf. Jef. 3: 1. Hier toe kan men ook

K k

bren-

brengen het Griekfche, *σιτος, σιτων, sitos, siton*, spyze, koom, en der Latynen *satiare*, verzadigen.

ZATERDAG is *Saturndag, dies Saturni*, dien dag in de week had het Heidendom toegewyd aan den Afgod *Saturnus*, wiens naam gebragt kan worden tot het Hebreeuwfche *סַטַר*, *satar*, verbergen, om dat zyne dwaalfterre door 't aftraalen van flauw licht, van weegen den wyden afstand, niet zeer zichtbaar is. Dezen Afgod hieten onze aaloude Duitfche overvaderen *Seater*. De Franschen noemen den Saterdag *Samedi*, en de Hoogduitschen *Sambstag, Samestag*, van 't Latynfche *Sabbathi dies*, Sabbathdag. Dit is geen kleine verbaftering, en wel op te merken, op dat men diergelyke niet voor onwaarfchynlyk achte, al zyn ze vry verre van hunnen oorsprong vervormt en ontleeken.

ZEGGEN ziet in de Fakkelt, bladz. 454. By de aaloude Latynen was *sequo* ik zeg. Hier van is *sequefter* een fcheidsmant door zyne uitspraak. Ennius heeft *infeque*, zeg, en *insexit*, hy heeft gezegt. Van dat *sequere* verfchilt *seggen* weinig. *Qu*, of *k*, word met *g* verwiffelt, en de verbuiging van den uitgang is regelmaatig. Of wil men met den Heer Boxhoorn liever denken, dat dit *sequere* van 't Duitfche *zeggen* is gefproten? Immers, *zeggen* was in de aaloude taal, gelyk noch by de Hoogduitschen, *sagen*. De aaloude Vranken fchreven voor *sagen* ook *sakan*. Zo behoort *zeggen* tot zaak; of een zaak is een *zage*, iets waar van gezegt en gefproken word. Ziet de Fakkelt bladz. 451, in zaak, gelyk zo *ῥῆμα, rhema*, by de Grieken, en *דָּבָר, darvar*, by de Hebreen, een woord en een zaak betekende. Van dit *sagen* zal zyn het Latynfche *saga*, een waarzegfter: welke naam ook van de aaloude Gothen daaraan wierd gegeven. Hier toe behoort mede het Latynfche *sagax*. De Latynen zyn dit woord aan de Schythen verfchuldigt, gelyk zy 'er veele andere van geleert hebben.

ZEDERT ziet in de Fakkelt, bladz. 493. In 't aaloude Engelsfch was zedert *sydden*. Dit ftamt van *syd*, tyd. *Wileramus* zegt *zyd*, en de Hoogduitschen *zeit*.

ZEI-

ZEIKEN ziet in de Fakkcl, bladz. 454. By de aaloude Engelfaxen was *seggan* uitdrukken.

ZEIL ziet in de Fakkcl, bladz. 454. De Hoogduitschen noemen dat *segel*. *Zeil* zweemt naar 't Griekfche *ἕλαιν*, *helaïn*, omwenden. Men keert het zeil, naar dat de wind is. Maar *zeil* zal zyn van 't aaloude *ziehen* trekken; (ziet de Fakkcl in *Tyen*. bladz. 389.) als verkort uit *ziehel*, trektuig, om dat het fchip van 't zeil word voortgetrokken. Dit word bevestigt, om dat *zeilen* ouds tyds by onze vaderen, gelyk noch by de Hoogduitschen, genoemd wierd *segelen*. Volgens dien oorsprong konnen *zeil* en *ziel* echte Zufters zyn. Ziet de Fakkcl, bladz. 456.

ZEIS ziet in de Fakkcl, bladz. 455. *Zeis* gelykt al wat in klank naar 't Latynfche *sica*, een pook, een moordpriet; maar meer naar eene verfmelting van *sagaris*. *Σαγαρίς*, *sagaris*, of *σαγγαρίς*, *sangaris*, was een Perfiaanfche byl of houwdegen. De Grieken gebruiken dat woord mede; maar zy hebben het overgenomen van de Schythen. Zeer wel kan'er *Sahs*, en dus ook ons *zeis*, van verfmeed zyn

ZELDEN fchynt zyn wortel te hebben in 't Latynfche *solitus*, gewoon; maar de betekening is van *insolitus*, onge- woon. 't Hoofd *in*, een voorzetzel, is dan afgefne- den. Van *zelden* is *zeldzaam*, iets dat men weinig ziet.

ZENUW, by de ouden ook *feen*, gelyk *kaal*, en *kaluw*; kan zyn van 't Griekfche *ἴν*, *in*, ook *is*, *is*, dat mede een fenuw beduid. De *f*, of *z*, is dan voorgehecht, gelyk dikwyls. Doch ik blyf by 't gezegde in de Fakkcl, bladz. 389. Dat drukt de werking der zaak uit, volgens onze taal.

ZERP ziet in de Fakkcl, bladz. 455. *Zerp* is van *ferb*, uit het Latynfche *acerbus*, wrang.

ZEVEN is van 't Hebreewfche *שֶׁבַע*, *fchevang*, zeven.

ZEUYEN is jonge kinderen, door heen en weër bewegen; tot ftijte of fleep brengen, uit het Griekfche *σειν*, *feiein*, of *σείν*, *fuein*, fchudden. Ziet de Fakkcl in *Zewe*, bladz. 456. en hier voor in *Suffen*.

ZIER zoude kunnen vervormt zyn uit den *genitivus* van 't Latynsche *acus*, *aceris*, kaf, en zo daar midden uitgezift. Van *cer* konde lichtelyk *zier* worden, gelyk van *cerb*, uit *aerbus*, zerp. Een *zier* is dan een kafje.

ZILVER ziet in de Fakkell, bladz. 457. De Kimbren zeiden *silfri*. Zo was *fullr* of *silfri* vol van zilver. By de aalouden vind men *silabar*, waarvan 't Hoogduitsche *silber* weinig verschilt. Willeramus noemt *silberin*, 't geen van zilver is. *Si sin mura*, *wirche wir uphe thie silverine were*, zy zy een muur, werken wy, dat is, laat ons werken, op haar een zilveren weer, verweergebouw. Ik geef in bedenking, of hier in niet schuilt het aaloude *syllen*, geven, betalen, dewyl al van ouds geld van die stoffe geflagen wierd. Hier van heeft een *zilverling* dien naam. By de Engelschen is noch *to sell* verkoopen, voor geld geven.

ZIN ziet in de Fakkell, bladz. 457. Dit is naaft by 't Latynsche *sensus*, zin, gevoelen; doch ook dat is van het Grieksche *σίνεσις*, *synesis*.

ZINGEN ziet in de Fakkell, bladz. 379, in *Tonge*. *Zingen* klinkt in toon ook al wat naar 't Latynsche *sonare*, geluid geven.

ZINKEN ziet in de Fakkell, bladz. 458. *Zinken* is van 't Latynsche *fidere*, zinken, zakken. Daar is een *n* ingevlyt, en de uitgang verbogen. Ja, wy hebben ook *zitten* voor *zinken*. Zo zegt men, 't is *gezeten*, voor 't is bezonken.

ZO, *soo*, voor als, gelyk, kan men houden voor eene omkeering van het Grieksche *ὡς*, *hoos*, gelyk. Anders, 't kan zyn eene verkorting van 't aaloude *samo*. Willeramus: *Samo bistie friendina min*, zo zyt gy vriendinne myn. *Samo so apbeldera*, zo gelyk de appelboomen. Dat *samon* gelykt wel wat naar eene verbaftering van 't Latynsche *similis*, gelyk. Of zouden de Latynen dit van de Schythen hebben? Van *samo* maakten de Deenen *som*. Gelyk Willeramus *samon* en *so* by een voegde, en dus tweemaal een zaak zeide, is men nu noch gewoon in *gelyk als*.

ZOET

ZOET ziet in de Fakkel bladz. 458. Zoude zoet niet kunnen zyn van 't Griekfche *ιδύς*, *hadus*, zoetheid? Daar van *ιδεία*, *hadeia*, zoetigheid. De blazing *h* is in *f*, of *z*, verandert, gelyk in zeer veele woorden. B. v. van 't Griekfche *ἕξ*, *hex*, hebben de Latynen *sex*, en wy *zes*.

ZOG is ook het water, 't geen de varende fchepen naflee-
pen, en als na zich *zuigen*.

ZOMMIGE ziet in de Fakkel, bladz. 459. Willeramus heeft *fumeliche*, dat tot het aaloude *ſommen* fchynt te behooren. Ziet de Fakkel in *Zomer*, bladz. 458. *Zommige* konnen een *verzameling*, of *verzamening*, uitmaken.

ZON ziet in de Fakkel, bladz. 459. *Zon* kan *ſchon*, ſchoon, zyn, vermits *f* dikwyls verwiffelt word met *ſch*. Ziet de Fakkel in *ſchuld*, bladz. 334. Dus zeggen wy *tuffen* en *tuffchen*. Zoude ook *Zon* niet kunnen vermaagſchapt zyn aan *ſchyn*, en *zien*. Immers de zon ſchynt. Zy word gezien door haar eigen licht, en daar by alles. De Kimbren zeiden *Sol*. *Soltekur ſorna*, de zon neemt zwartheid. Ook *Sunna*. *Sunnanverdum* was zonnekeer, en *Solu ſegra* klaarder dan de zon. Dus verwiffelden zy *l* en *n*. De aaloude Vriezen noemden de zon *Snein*, die een was van hunne Goden. Daar in ſchynt ook *zon* te ſchuilen; maar als bemaskert en verduiſtert. Anders, *zon* zoude kunnen ſtammen van 't Hebreewfche *שָׁנָה*, *ſchanah*, jaar. De zon maakt door haaren loop de jaaren. Genef. 1: 24.

ZOOM ziet in de Fakkel, bladz. 450. *Zoom* kan zyn van 't Griekfche *ζώνωειν*, *zoonnuein*, omgorden, omringen, omranden, dat van den zoom getchied. *M* en *n* zyn wiffelleteren.

ZOOR, verwelkt, dor, ſchynt te zyn van het Griekfche *σεῖρειν*, *ſeirein*, droogen. Anders ziet hier voor in *Verzoot*.

ZOT ziet in de Fakkel, bladz. 462. De Hoogduiſchen zeggen daar van *narrifche zotten*, en *boffen und zotten*, poezen en zotternyen.

ZUCHTEN zoude wel wat kunnen ſchynen verſmeed te
Kk 3 zyn

zyn uit *sus* in *suspirare*, L. zuchten: maar het stamt buiten twyfel af van 't aaloude *ziehen*, trekken, de moederwortel van zeer veele woorden. Een *zucht* is dan een trek. Ziet de Fakkelt in *Tyen*, bladz. 389. Dus is ook *zucht* genomen voor begeerte. Men heeft ergens *zucht* toe, dat is trek. Ziet de Fakkelt in *Ziek*, bladz. 458.

ZUIDEN ziet in de Fakkelt, bladz. 461. *Zuiden* zweemt ook naar 't Latynsche *sudum*, droog weder, en *sudare*, zweeten. Het zuiden is *zoel*, en doet zweeten. Ja, zoude *zoel* wel verkort zyn van *zuidel*?

ZUINIG weet ik geene moeder op te dragen, dan aan 't aaloude *zwei*, by de Hoogduitschen noch *zwei*, en in onze taal *twee*. Ziet de Fakkelt in *zuster*, bladz. 462. Dit zoude konnen zyn, om dat een *zwinige* en spaarzaame het zyne zoekt te verdeelen, om 'er langer gebruik van te hebben, en liever zich daar van tweemaal te bedienen, dan dat het tevens opga. Dus is het *zwinigheid* een zwavelstok te klieven, om daar mede tweemaal een kaars te ontsteken. Op zulk een wyze is *twynen*, en *tweernen*, met een tusschengevoegde *r*, uit twee zamengevlochten draaden draayen, en wil zeggen, *tweein*. Van *twee* is ook *twyfelen*, by de Hoogduitschen *zweifelen*. Ziet de Fakkelt, bl. 388.

ZUIVER zweemt ook naar 't Latynsche *separare*, afzonderen, en zoude dus zeggen, afgezonderd van alle onreinigheid. Nader by den letterklank, maar verder van den zin, is *sobrius*, sober: waar by de Hoogduitschen noch dichter blyven met hun *sauber*. Doch zuiver gelykt ook naar 't Hebreeuwische *שפיר*, *sapphir*, een klaar en helder edel gesteente. Vergelykt Exod. 24: 10. Zoude daar van weleen gelykenis ontleent zyn, als Klaagl. 4: 7. Dit zoude niet vreemder zyn, dan dat *pril* is van *beryllus*. Ziet hier voor in *Pril*.

ZUILOOREN, ziet hier voor in *Suffen*.

ZUUR is by de Hoogduitschen *saur*. Dat zweemt naar 't Latynsche *acerbus*, wrang, zuur, daar eens voorgehecht zoude zyn. Anders konde *set* uit het midden *zuur* geworden zyn,

gelyk *zerp*. Dunkt ymand dat te verre gezocht; ik'zal zonder zuur zien deze giffing voor eene betere laten varen. Van *zuur* is *zuuring*, een kruid.

ZWAAR ziet in de Fakkel, bladz. 462. Dit kan ook afgeleid zyn van 't Griekfche βαρος, *baros*, gewigt, laft, of βαρὺς, *barus*, zwaar. B en *w* zyn dikwyls wiffelletteren, en *f* een gewoon voorzetzel.

ZWADDER zal zyn van *adder*, daar *zw* voorgehecht is, en zeggen, adderenvergift of adderspog. Dit word overgebracht tot ander vuil fpouwzel. Zo behoort daar toe het *zwaddereren* der dronkaars.

ZWADE is een ryge omgemaait hooigras. Zo als de zwaai der zeiffen dat gevelt heeft. Dus zegt men, 't *gras ligt in de zwade*.

ZWAGER ziet in de Fakkel, bladz. 463. Zoude men daar in niet een fcheniering van *zwei*, twee, zien doorftraalen? Te meer, wanneer *zuster* genomen word voor *tweester*. Ziet de Fakkel, in *Zuster*, bladz. 462. Hier komt nader by het verkorte *zweer*. *Zwager* is dan eigentlyk een zustersman.

ZWAK kan zyn van week, met de voorgehechte *f*. Ziet de Fakkel in *Zwakken*, bladz. 463.

ZWAKKEN zal het zelve woord zyn met *zwenken*. 't Is gevormt van *wenken*, met een voorgehechte *f*. Ik denk, dat ook *zwaaijen* het zelve woord is.

ZWALP een golf, kan zyn van 't Griekfche σάλος, *salos*, de zee. 't Is ook een fchokking, gelyk de golven lyden.

ZWALPEN, het kabbelen en ftaan der baaren, konde wel zyn 't oude *wallen*, golven. Meer word *f* voorgehecht, en *p* in den uitgang gefchoven b. v. in *ftelpen*. Ziet de Fakkel in *ftelpen*, bladz. 359. Anders, en, zo ik vermoede, beft, kan *zwalpen* gebracht worden tot het Griekfche σαλεύειν, *saleucin*, dat het wentelen en bewegen der zeebaaren beduid. Dan is 'er een *w* ingefchoven, en de uitgang verbogen naar de Duitfchewyze.

ZWAM

ZWAM, een spongie, gelykt wel naar *zwemmen*. *Spongie* is van *spongia*, L.

ZWANG is alleen over in 't spreekwoord, *in zwang gaan*. Dit zal verkort zyn uit *zwaaying*, gelyk *stang* uit *staaning*. 't Wil dan zeggen, zynen vryen zwaai hebben, onbelemmert voortgaan, gelyk geschied van dingen, die in gebruik zyn.

ZWANGER, by de Hoogduitschen *schwanger*, zweemt naar 't Hebreeuwsche *שׁוּב*, *schagar*, voortzetting, of *שׁוּב*, *scheger*, vrucht. De letterklank en de betekening passen hier beide. Daar is dan slechts een *n* en *w*, twee gewoone letteren, ingevoegt. Maar men noemt *zwanger* ook *zwaar*. 't Kan zyn dat *zwanger* van *zwaar* versmolten is, gelyk *zweer* van *zwager*. Of anders *zwanger* konde gevormt zyn van *zwaar*, gelyk het oude *standen*, staan, van *sichen*, ook staan, *gangen* van gaan, enz.

ZWANS, by de Hoogduitschen *schwanz*, steert, is van *wanken*, het zelve met *wänken*, heen en weder bewegen. Zo wankt de roede in 't geesselen, en geschied mede van een hond in 't wispelsteerten. Een *Diminutivum* van dat *wanken* is *wankelen*. Ziet ook de Fakkelt, bladz. 428.

ZWEVEN heeft tot zyn wortelwoord het Hebreeuwsche *סָבַב*, *sawaw*, omcingelen, rondom gaan, zich omwenden. In *Pibel* is dat *סָבַב*, *soveev*, waar by ons *zweeven* zeer na komt. Of zoude dat zyn van *weven*, heen en weder bewegen, gelyk de wever zyn lichaam en spoel doet? Dan is 'er een *z* voorgeweven. Dit behaagt my best. Dus zegt men, *weeft zo niet*.

ZWAARD ziet in de Fakkelt, bladz. 462. De aaloude Oostvrangen schreeven *suaerd*, *uu* is *w*, waar om men oudstydts spelde *wi*, voor uut, of uit. *Zweerd* kan zyn van *weeren*, met een voorgehechte *f*, of *z*, om dat men zich daar mede, als een voornaam geweer, verweert. Op die wyze is *bezwalken* uit *bewolken*.

ZWELGEN acht ik mogelyk verbastert te zyn van 't Latynsche *Helluari*, gulzig brassen en inslokken. *H* en *w* worden

den wel meer verwisselt, en *f*, of *z*, voorgehecht. Het zweemt dus ook al wat naar *ligurire*, L.

ZWEEP ziet in de Fakkelt, bladz. 463. *Zweep* schynt men by de Engelschen te moeten zoeken. Zy zeggen *whip*, en *to whip* is slaan; zweepen. Wy hebben daar een *f*, of *z*, voorgehecht. Zoude dat niet kunnen vermaagschapt zyn aan 't Latynsche *vibex*, een striem? By de Engelschen vind men ook *wippen*, voor opspringen, en wy gebruiken dat woord in dien zelve zin. Zo *wipt* men ergens over, daar men luchtig overspringt. Van *wippen* is *opwippen*, *Wipgalg*, enz.

ZWEER is *zwager*, zie hier voor, en ook een etterbuil. Mogelyk kan het laatste behooren tot *zeer*. Ziet de Fakkelt in *Zeerig*, bladz. 454, in *Zweeren*, bladz. 464. en in *Zeer* bl. 493. *Zweeren* doen zeer.

ZWELLEN ziet in de Fakkelt, bladz. 464. Dit gelykt ook wel naar vollen, met een voorgestelde *f*, en verwisseling van *v* in *w*. *Zwellen* vervult, of vult op.

ZWEMMEN zweemt naar het Grieksche, *ἀμαίνω* *amaein*, zich met kracht en drift ergens na toe begeven, 't geen in zwemmen geschied. Dan is 'er een byvoegzel, gelyk in meer woorden, voorgelafcht.

ZWENKEN, of *zwancken*, ziet in de Fakkelt, bladz. 464. Hier van is *zwengel*, *braakzwengel*, *molenzwengel*, *putzwengel*, enz. *K* en *g* worden verwisselt. *Zwenken* kan zyn van *wanken*, met een *z*.

ZWERK ziet *Zwerven*.

ZWERVEN is mogelyk het zelve woord met *zwewen*. Wel meer is *r* een tusschenvoegzel. Of liever, *zwerven* is, met een voorgehechte *z*, van 't oude *werven*, omwenden, omkeeren; 't geen nog over is in *wervel*, en *wervelwind*. Een zwerfende wend zich herwaards en derwaards. Zoude *zwerk* daar toe niet kunnen behooren, dewyl dat heen en weder zwerft en drypt, naar dat de Wind waait? De *k* is wel meet een uitgang.

ZWICHTEN kan het zelve woord zyn met *zwikken*, *zwyken*

ken. Ziet *Zwikken*. Die *zwigt* bezwykt, en buigt zich neder, of valt en wykt. Zo *zwigt* men de vlag, het zeil, enz. Anders *zwigten* mogt wel verwant zyn aan *zwygen*. Zulker haan kraait niet boven.

ZWIKKEN, voor omflaan, gelykt wel naar *zwakken*, en is mogelyk het zelve met *zwyken*, 't geen gevonden word in *bezwyken*. Zo *zwik* een voet, die van zwakheid omflaat. Aan dit *zwikken* is misschien *zwenken* vermaagschapt, en dus ook *zwaaijen*. Dewyl een boor omgezwikt of omgezwaait word, noemde men die eertyds ook een *zwikkel*. Die zaak van *zwik* is overgebleven aan de boortjes, die men tot het openen van een ton gebruikt; en daardoor tappen, is *zwikken*. Die naam van *zwik* word ook overgebracht tot het houten pinnetje, 't geen men in dat geboorde zwikgat steekt. Men zegt mede *omzwikken*; zo wel als *omzwakken*. Zulk een zwikboor heet ook *fret*, verbaistert uit *foret*, van 't Latynsche *forare*, booren; doch dat is uit de Fransche *fimis* tot ons gekomen.

ZYGEN is van 't Latynsche *sidere*, zakken, zinken. Ziet in de Faktel, bladz. 264. De *n* is een tusschenzetzel en sleept veelyds een *k* na zich. Zo word daan uit *zinken*. Anders, *zygen* zweeint naar 't Grieksche *ζειν*, *sein*, schudden, dat in 't doorzygen en zinken dikwyls pleegt te geschieden. Of *zygen*, *doorzygen*, schynt wel wat maagschap te konnen rekenen aan 't Hebreeuwfche *ppr*, *sakak*, gieten, smelten, zuiveren. *G* en *k* zyn gewoone wisselletteren.

ZYN, wezen, stamt, myns oordeels, van 't Grieksche *ειναι*, *einai*, zyn, wezen; daar al mede een *s*, of *z*, voorgeklampt is, en de steert afgeworpen. De Hoogduitschen zeggen *sein*.

ZYN, een *adjectivum*, is van 't Latynsche *suus*, gelyk *myne* van *meus*.

ZYP is een goot, van *zypen*, druppen, vloejen. By de Grieken was *σιφον*, *siphon*, en by de Latynen daar uit *siphon*, en *sipho*, een goot, een buis, een kraan, waar door eenig vocht vloeit.

Hier

Hier van heeft in ons gewest *de Zyp* dien naam, om dat het vaarwater daar door een enge diepte zynen loop heeft. Men zegt ook *simperen*. Dit zal zyn een *asminutivum* van *zypen*, met een ingelaschte *m*, gelyk in *dompelen* van *doopen*.

E I N D E .

